SZERELMES VILÁGIRODALOM

W. S. MAUGHAM

SZÍNHÁZ

magyar könyvklub

SZERELMES VILÁGIRODALOM

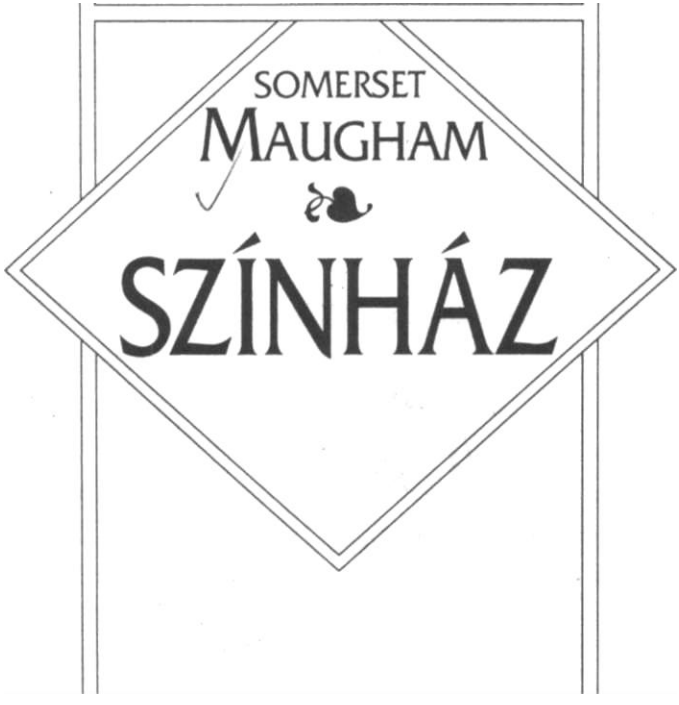

magyar könyvklub

W. Somerset Maugham: Theatre
© by The Royal Literary Fund
Alapkiadás: Fórum Kiadó, 1964

Hungarian translation © Szerb Antal jogutóda

Első fejezet

Az ajtó kinyílt, és Michael Gosselyn feltekintett.

Júlia belépett.

- Szervusz! Csak egy percet várj. Csak aláírom ezeket a leveleket.

- Nem sürgős. Csak azt szeretném tudni, milyen jegyet küldtek Dennorantéknak. Mit csinál itt ez a fiatalember?

A tapasztalt színésznő ösztönével megadta a szónak a hozzáillő gesztust, csinos fejének egy mozdulatával a szoba felé intett, amelyen éppen keresztüljött.

- Ja, az a könyvelő. Lawrance és Hamphreysék küldték. Három napja van itt.

- Nagyon fiatal lehet még.

- Okleveles könyvelő. Úgy látszik, érti a mesterségét. Csak az nem megy a fejébe, hogy milyen jól könyvelünk. Azt mondja, sose hitte volna, hogy egy színház könyveit ilyen szakszerűen vezessék. Azt mondja, vannak a Cityben cégek, amelyek úgy könyvelnek, hogy az ember megőszül tőle.

Júlia elmosolyodott, látva az önelégültséget férjének szép arcán.

- Tudja, hogy mit kell mondani.

- Ma elkészül. Azt gondoltam, talán meg lehetne hívni ebédre. Kifogástalan úriember.

- Vajon ez elég ok arra, hogy nálunk ebédeljen?

Michael nem vette észre az enyhe iróniát Júlia hangjában.

- Nem szólok neki, ha nem akarod. Csak éppen azt gondoltam, hogy mekkora élmény volna az neki. Rettenetesen csodál téged. Már háromszor megnézte a darabot. Meghal azért, hogy bemutassák neked.

Michael megnyomott egy gombot, és belépett a titkárnő.

- Itt vannak a levelek, Margery. Mit beszéltem meg ma délutánra?

Júlia fél füllel figyelt a listára, amit Margery felolvasott, és közben, nem lévén más dolga, körülnézett, bár nagyon jól ismerte a szobát. A szoba minden tekintetben illett egy nagy színház igazgatójához. A falburkolatot egy kitűnő iparművész csinálta önköltségi áron, a falon Zoffany és de Wilde színházi rajzai lógtak. A karosszékek nagyok és kényelmesek voltak. Michael egy gazdag faragású Chippendale-széken ült, utánzat volt, de egy ismert nevű cég készítette, és Chippendale asztala, nehéz gömbbel és karom alakú lábakkal, rendkívül erős volt. Az asztalon masszív ezüstkeretben Júlia arcképe állt, és az egyensúly kedvéért fiuknak, Rogernak a képe. A két kép közt egy nagyszerű ezüst tintatartó, melyet Júlia adott férjének egyik születésnapjára, és mögötte egy erősen aranyozott, vörös marokén levéltartó, ebben tartotta Michael azt a levélpapírt, amelyen saját kezűleg írt leveleit írta. A papíron rajta állt a cím: Siddons Theatre, és a borítékon Michael címere, egy vadkan feje, alatta a mottóval: Nemo me impune lacessit. Margery gondosságát mutatta egy csokor sárga tulipán az ezüstserlegben, amelyet Michael azért kapott, mert megnyerte a színházak közti golfversenyt háromszor egymás után. Júlia elgondolkozva nézett Margeryre. Margery rövid, peroxiddal festett haja és erősen festett ajka ellenére olyan semleges nemű volt, mint amilyennek az ideális titkárnőnek lennie kell. Ennyi idő alatt bizonyára kívülről-belülről megismerte Michaelt. Csak nem olyan bolond, hogy mégis szerelmes lenne belé, elmélkedett Júlia. Michael felemelkedett székéből.

- Drágaságom, most kész vagyok.

Margery átnyújtotta neki fekete kalapját, és ajtót nyitott Júlia és Michael előtt. Mikor beléptek az irodába, a fiatalember, akit Júlia az előbb észrevett, felállt.

- Szeretném bemutatni magát Miss Lambertnek - mondta Michael. Azután, mint egy nagykövet, aki egy attasét bemutat az uralkodónak, akinek az udvarához akkreditálták, így szólt: - Ez az az úr, aki olyan kedves és egy kis rendet csinál abban a zsibvásárban, amit mi könyvelésnek nevezünk.

A fiatalember bíborvörös lett. Mereven mosolygott Júlia meleg, kész mosolyára, és Júlia érezte, hogy a fiatalember tenyere nedves lesz, amint szívélyesen megszorítja kezét. A fiatalember zavara megható volt. Így érezhették magukat az emberek, amikor Sarah Siddonsnák mutatták be őket. Júliának eszébe jutott, hogy nem volt elég kedves Michaelhoz, mikor az azt indítványozta, hogy hívják meg ezt a fiút ebédre. Egyenesen a fiú szemébe nézett. Júlia szeme nagy volt, nagyon sötétbarna színű, kis csillagokkal. Nem esett nehezére, ösztönösen, mint ahogy az ember egy körülötte zúgó legyet elkerget, kissé fölényes, de azért barátságos gyengédséget éreztetett a fiúval.

- Vajon rá lehetne magát beszélni, hogy egyék valamit nálunk? Ebéd után Michael visszahozza a kocsin.

A fiatalember elpirult, és ádámcsutkája fel és alá járt.

- Nagyon, nagyon kedves öntől. - Zavartan nézett végig ruháján. - De olyan mocskos vagyok.

- Nálunk otthon megmosakodhat, és lekefélheti magát.

A kocsi a színészbejárónál várt rájuk, fekete és krómsárga kocsi volt, ezüst bőrülésekkel és Michael címerével diszkréten az ajtókon. Júlia beszállt.

- Üljön ide mellém. Michael vezet.

A Stanhope Place-en laktak, és mikor megérkeztek, Júlia szólt a komornyiknak, hogy mutassa meg a fiatalembernek, hol moshatja meg a kezét. Ő maga felment a szalonba. Éppen ajkát festette, mikor Michael bejött.

- Mondtam, hogy jöjjön fel, amint kész van.
- Mellesleg, hogy is hívják?
- Fogalmam sincs.
- De, drágám, azt tudni kellene. Majd megkérem, hogy írjon be valamit a könyvünkbe.
- Csodát, ahhoz nem elég fontos ember. - Michael csak nagyon előkelő embereket kért meg, hogy írjanak a könyvükbe. - Hiszen soha többé nem látjuk.

Ebben a percben a fiatalember megjelent. Az autóban Júlia minden tőle telhetőt megtett, hogy a fiatalember ne érezze magát feszélyezve, de a fiú még mindig nagyon félénk volt. A koktélok már készen voltak, és Michael betöltött. Júlia cigarettát vett elő, és a fiatalember meggyújtott egy gyufát, de keze annyira reszketett, hogy Júlia azt gondolta, sosem lesz képes olyan közel hozni a tüzet, hogy rágyújthasson, hát megfogta a fiatalember kezét és tartotta.

Szegény bárányka - gondolta. - Biztosan ez a legcsodálatosabb pillanat életében. Mekkora élvezet lesz neki, ha majd elmeséli az ismerőseinek. Képzelem, micsoda felfújt kis hős lesz a hivatalában.

Júlia másképp beszélt magával és másképp az emberekkel. Mikor magával beszélt, nyelvezete zamatos volt. Gyönyörűséggel szívta be cigarettája első szippantását. Mégiscsak nagyszerű, ha az ember meggondolja, hogy egy ember nagyfiú lehet a maga kis körében azáltal, hogy vele ebédelt és beszélgetett háromnegyed órát.

A fiatalember nagyon igyekezett, hogy mondjon valamit.

- Micsoda remek szoba ez.

Júlia azzal a gyors, örömtelt mosollyal nézett rá, finom szemöldökét kissé felemelve, amelyet a fiú bizonyára sokszor látott már rajta a színpadon.

- Örülök, hogy tetszik magának. - Hangja meglehetősen mély volt, és enyhén rekedt. Az ember azt hihette volna, hogy egy kő esett le a szívéről a fiatalember megjegyzése által. - Mi a családban azt hisszük, hogy Michaelnak kitűnő ízlése van.

Michael önelégült tekintettel nézett körül a szobában.

- Csak sokat tapasztaltam. Mindig magam rajzolom a díszleteket darabjaink számára. Természetesen van egy emberem, aki kidolgozza, de az ötlet az enyém.

Két éve költöztek ebbe a házba, és Michael és Júlia mindketten jól tudták, hogy az egészet egy költséges iparművészre bízták, mialatt ők vidéki turnéra mentek, és az önköltségi áron elkészített nekik mindent, mire hazajöttek, viszonzásul azokért a megbízásokért, amelyeket a színháztól várt. De minek mondaná el az ember az ilyen unalmas részleteket egy fiatalembernek, akinek a nevét sem tudja. A ház mindenesetre rendkívül ízlésesen volt berendezve, az antik és a modern elmésen vegyült benne, és Michaelnak igaza volt, amikor azt mondta: látszik, hogy egy úriember háza. De Júlia ragaszkodott hozzá, hogy a hálószobáját a saját ízlése szerint rendezze be, és minthogy régi lakásukban a Regent's Parknál saját ízlése szerint való hálószobája volt, azt teljes egészében áthozatta. Az ágy és az öltözőasztal rózsaszín selyemmel volt bevonva, a sezlon és a karosszék Nattier-kékkel; az ágy fölött kövér kis aranyozott angyalok lengettek egy rózsaszín ernyős lámpát, és kövér kis aranyozott angyalok nyüzsögtek az öltözőasztal tükre körül is. Atlaszfára felerősítve színészek, színésznők és a királyi család tagjainak

aláírásos, díszes keretű képe függött. Az iparművész ugyan fölényesen húzogatta a szemöldökét, de ez volt az egyetlen szoba, ahol Júlia otthonosan érezte magát. Leveleit egy atlaszfa asztal mellett írta, aranyozott széken ülve.

Ebédre szólt a gong, és lementek.

- Remélem, nem fog éhen maradni nálunk - mondta Júlia. - Michael meg én gyenge étvágyúak vagyunk.

Az ebéd roston sült halból, roston sült kotlettekből, spenótból és befőttből állt. Olyan ebéd volt, amelynek az a rendeltetése, hogy kielégítse a jogos étvágyat, de ne képezzen zsírt. A szakácsnő, mikor Margery figyelmeztette, hogy vendég lesz ebédre, gyorsan csinált még egy kis pommes frites-et. Ropogósnak látszott, és nagyon étvágygerjesztő szaga volt. Csak a fiatalember vett belőle. Júlia bánatosan ránézett a burgonyára, mielőtt tagadólag megrázta fejét. Michael komolyan rámeredt a burgonyára egy pillanatig, mintha hirtelen nem tudná, mi lehet az, és azután hirtelen megrázkódva, mint aki merengéséből ocsúdik fel, azt mondta: - Köszönöm, nem. - Egy refektóriumasztal mellett ültek, Júlia és Michael az asztal egy-egy végén, nagy olasz székeken, és a fiatalember a középen egy széken, amely ugyan egyáltalán nem volt kényelmes, de tökéletesen illett a szoba jellegéhez. Júlia észrevette, hogy a fiatalember a tálalóasztal felé néz, és lebilincselő mosolyával feléje hajolt:

- Mije nincs?

A fiatalember bíborvörös lett.

- Vajon kaphatnék egy kis kenyeret?

- Természetesen.

Júlia jelentőségteljes pillantást vetett a komornyikra; ez éppen fehérbort töltött Michaelnak, azután kiment a szobából.

Michael és én sosem eszünk kenyeret. Butaság Jevons részéről, hogy nem gondolt rá, hogy maga esetleg akar.

- A kenyér természetesen csak szokás dolga - mondta Michael. - Egész furcsa, milyen hamar le tud mondani róla az ember, ha egyszer elszánta magát.

- De hisz szegényke olyan vékony, mint a cérna, Michael.

- Én nem azért nem eszem kenyeret, mert nem akarok hízni. Nem eszem egyszerűen azért, mert nem látom be, mire jó. Mert ami azt illeti, én annyit sportolok, hogy azt ehetem, amit akarok.

Csakugyan, ötvenkét éves volt, és még mindig kitűnő alakja volt. Fiatal korában nagy, göndör, gesztenyeszín hajával, csodálatos bőrével és nagy, mélykék szemével ő volt a legszebb színész az angol színpadon. Az egyetlen dolog, ami egy kevéssé rontotta szépségét, szája keskenysége volt. Éppen hat láb magas volt, és férfias testtartású. Feltűnő szépsége következtében választotta inkább a színészi pályát a katonai helyett, amelyen apja haladt. Gesztenyeszín haja most már nagyon szürke volt, és sokkal rövidebbre nyíratta; arca széles lett és rovátkolt; arcszíne már nem volt hamvas, hanem eléggé piros. De ragyogó szemével és szép alakjával még mindig nagyon szép ember volt. Amióta öt évet töltött háborúban, katonás tartást öltött magára, úgyhogy ha az ember nem tudta, kicsoda (ami azonban alig lehetséges, mert ezért vagy azért, de arcképe mindig bent volt az illusztrált lapokban), azt hihette, hogy magas rangú katonatiszt. Dicsekedett vele, hogy testsúlya semmit sem változott húszéves kora óta, és évek óta jó időben, rossz időben nyolc órakor felkelt, sortot és szvettert öltött, és körülszaladta a Regent's Parkot.

- A titkárnő mondta, hogy ma délelőtt próbán volt, Miss

Lambert - mondta a fiatalember. - Ez azt jelenti, hogy új darabbal készülnek kijönni?

- Szó sincs róla - mondta Michael -, a most futó darabot próbáljuk.

- Michael úgy gondolta, hogy kezdtük egy kicsit elnyűni a szerepünket, hát próbát hívott össze.

- És utólag nagyon örülök neki. Látom, hogy mindenféle kis játékok csúsztak be a darabba, amelyeket nem én mondtam nekik, és hogy nagyon szabadon bánnak már a szöveggel. Én szeretem, ha pontosan a szerző szavait mondják, bár azok a szavak, amiket a szerzők manapság írnak, nem sokat érnek.

- Ha meg akarná nézni a darabunkat - mondta Júlia -, Michael boldogan adna magának jegyeket.

- Ó, nagyon szeretném megnézni újra - mondta a fiatalember mohón. - Már háromszor láttam.

- Csak nem? - mondta Júlia meglepve, bár nagyon jól emlékezett rá, hogy Michael már mondta neki. - Igaz, hogy nem rossz kis darab, és nagyon jól bevált nekünk, de nem tudom elképzelni, hogy valaki háromszor nézze meg.

- Nem annyira a darab kedvéért mentem, mint inkább a maga alakítása kedvéért.

Ezt egészen szépen kihúztam belőle - mondta magában Júlia, majd hangosan: - Mikor olvastuk a darabot, Michael nagyon habozott. Nem tartotta elég jónak az én szerepemet. Tudja, nem az az igazi sztárszerep. De én azt gondoltam, hogy mégis ki tudok valamit hozni belőle. Természetesen nagyon meg kellett húzni a másik női szerepet a próbák alatt.

- Nem mondom, hogy újra írtuk a darabot - mondta Michael -, de annyit mondhatok, hogy az a darab, amit előadunk, egészen más, mint az, amit a szerző beadott.

- Maga egyszerűen csodálatos benne - mondta a fiatalember.
- (Van benne valami bájos.) Örülök, hogy tetszem magának - felelte Júlia.
- Ha szépen megkéri Júliát, azt hiszem, ad magának egy fényképet, ha majd elmegy.
- Igazán?
Megint elpirult, és kék szeme ragyogott. (- Igazán nagyon édes.) Nem volt különösen szép, de őszinte, nyílt arca és félénksége vonzó volt. Göndör, világosbarna haja, sajnos, nagyon le volt simítva, és Júlia arra gondolt, mennyivel csinosabb lenne, ha ahelyett, hogy brillantinnal lesimítja a hullámot, inkább igyekeznék azt érvényesíteni. Üde arcszíne, jó arcbőre és kicsi, jó formájú fogai voltak. Júlia helyeslőleg állapította meg, hogy öltözékdarabjai jól vannak szabva, és jól hordja őket. Csinos és tiszta benyomást tett.
- Ugye, még sosem volt dolga a színházzal belülről? - mondta.
- Sose. Azért voltam úgy oda, hogy megkapjam ezt a megbízatást. Nem is képzeli, mennyire boldog vagyok.
Michael és Júlia jóságosan mosolygott rá. A fiatalember csodálata következtében úgy érezték magukat, mintha életnagyság fölött lennének.
- Ugyan sose szoktam külső embereknek megengedni, hogy bejöjjenek próbára, de minthogy maga a könyvelőnk, majdnem hozzátartozik a színházhoz, én a maga kedvéért hajlandó lennék kivételt tenni, ha érdekelné.
- Iszonyú kedves volna, igazán. Még életemben nem voltam próbán. Ön is fog játszani a legközelebbi darabban?
- Nem hiszem. Most már nincs sok kedvem játszani. Majdnem lehetetlen olyan szerepet találni, ami megfelelne

nekem. Az én életkoromban, ugye, az ember már nemigen játszhat fiatal szerelmest, és mintha mostanában a szerzők nem írnának olyan szerepeket, mint amilyeneket akkoriban írtak, mikor még fiatalember voltam. Amit a francia raisonneurnek nevez. Tudja, mit gondolok: egy herceget vagy minisztert, vagy kiváló ügyészt, aki okos, szellemes dolgokat mond, és az embereket az ujja köré csavarja. Nem tudom, mi történt a szerzőkkel. Mintha nem tudnának egy jó sort sem leírni. Minekünk kell az egészet megcsinálni, nekünk, színészeknek. És azt hiszi, hogy hálásak nekünk? Mármint a szerzők. Meglepődnék, ha hallaná, mit kérnek egy darabért.

- Hiába, mégsem tudunk meglenni nélkülük - mosolygott Júlia. - Ha a darab rossz, a világ minden színészkedése sem segíthet rajta.

- Ez azért van, mert a közönséget nem érdekli már a színház. Az angol színház nagy napjaiban a közönség nem azért ment a színházba, hogy darabokat nézzen meg, hanem színészeket. Mindegy volt, hogy Kemble és Mrs. Siddons mit játszik. A közönség őket akarta látni. És még most is, bár nem tagadom, hogyha a darab rossz, akkor lőttek az egésznek, de merem állítani, hogyha a darab jó, akkor a közönség a színészek kedvéért megy, nem a darab kedvéért.

- Ez biztos - mondta Júlia.

- Az ilyen színésznőnek, mint Júlia, csak eszközre van szüksége. Ha azt megadják neki, a többit már ő elintézi.

Júlia jókedvűen, de egy kis helytelenítéssel mosolygott a fiatalemberre.

- Nem kell a férjemet egészen komolyan venni. Kénytelenek vagyunk beismerni, hogy elfogult, mikor rólam van szó.

- Ha ez a fiatalember nem sokkal bolondabb, mint ahogy gondolom, akkor tudnia kell, hogy olyan játék, mint amilyent te viszel véghez, nincs még egy.

- Ó, ezt csak azért gondolják az emberek, mert mindig vigyázok, hogy csak azt csináljam, amit tudok.

Michael nemsokára az órájára nézett.

- Azt hiszem, ha megitta a kávéját, fiatalember, el is kell indulnunk.

A fiatalember felhörpintette, ami még a csészéjében maradt, és Júlia felemelkedett az asztaltól.

- Nem felejti el a fényképet?

- Azt hiszem, van egypár Michael odújában. Jöjjön és válasszon ki egyet.

Egy nagy terjedelmű szobába vezette, az ebédlő mögött. Bár állítólag Michael különszobája volt - „az embernek kell hogy legyen egy szobája, ahol nyugodtan, egyedül pipázhat" -, tulajdonképp leginkább ruhatárnak használták, ha vendégeik voltak. Egy nemes mahagóniasztal állt benne, rajta V. György és Mary királyné aláírásos képe. A kandalló párkányán Lawrance festményének egy másolata állt: Kemble mint Hamlet. Egy kis asztalon nagy halom gépelt színdarab. A szobát könyvespolcok vették körül, alul pedig szekrények voltak. Ezek egyikéből Júlia elővette legújabb fényképeit. Egyet a fiatalembernek nyújtott.

- Ez nem is rossz.

- Gyönyörű!

- Akkor, úgy látszik, mégsem hasonlít rám annyira, mint gondoltam.

- Dehogynem. Tökéletesen olyan, mint maga.

Júlia megint rámosolygott, ezúttal egy icipicit huncutul; egy másodpercre leengedte szemhéját, és azután újra felemelte, és

egy kevés ideig azzal a tekintettel nézett a fiúra, amit az emberek bársonyos tekintetének neveztek. Nem volt semmi célja annak, hogy ezt tette. Ha ugyan nem gépiesen tette, akkor azért, mert ösztönös vágy élt benne, hogy örömet okozzon. A fiú oly fiatal, oly félénk volt, oly kedves természetűnek látszott, és Júlia sosem fogja látni többet, hát azt akarta, hogy kapjon is az valamit a pénzéért; azt akarta, hogy emlékezetében úgy éljen, mint életének egy nagy pillanata. Megint a fényképre nézett. Szerette azt hinni, hogy csakugyan olyan, mint a képen. A fényképész Júlia segítségével úgy állította be, ahogy az a legelőnyösebb volt Júlia számára. Júlia orra kissé vastag volt, de a fényképésznek sikerült a világítással rendkívül finommá tenni, bőrének simaságát egyetlen ránc sem ektelenítette, és szép szemében olvadékony tekintet volt.

- Na jó. Ezt adom magának. Tudja, nemcsak hogy nem vagyok szép, de még csak nagyon csinos sem vagyok; Coquelin mindig azt mondta, hogy ez a beauté du diable. Ért franciául, ugye?
- Ennyit mindenesetre.
- Majd mindjárt aláírom magának.

Leült az asztalhoz, és merész, lendületes kézírásával odaírta: Yours sincerely, Júlia Lambert.

Második fejezet

Mikor a két férfi elment, átnézte a fényképeket, mielőtt visszatette volna őket.

- Nem is rossz ahhoz képest, hogy negyvenhat éves vagyok - mosolygott. - Hasonlítanak rám, nem lehet letagadni. - Körülnézett a szobában, de nem talált benne tükröt. - Az ördög vigye el ezeket az iparművészeket. Szegény Michael, nem csodálom, hogy sose használja ezt a szobát. Persze engem sosem lehetett jól lefényképezni.

Hirtelen kedve támadt, hogy régi fényképeit nézegesse. Michael rendszerető, gyakorlatias ember volt, és Júlia fényképeit nagy kartontokokban tartotta, kelettel ellátva és időrendi sorba szedve. A saját fényképeit ugyanabban a szekrényben tartotta, más kartontokokban.

- Ha egyszer valaki meg akarja írni a kettőnk pályája történetét, az anyagot együtt fogja találni.

Ugyanevvel a dicséretre méltó szándékkal összegyűjtött minden rájuk vonatkozó újságkivágást, pályájuk kezdete óta, és nagy könyvekbe gondosan felragasztotta.

Voltak itt fényképek Júliáról mint gyermekről és mint fiatal lányról, fényképek, amelyek első szerepeiben ábrázolták, fényképek a fiatal asszonyról, Michaellal, azután meg Rogerral, gyermekükkel. Volt kép, amelyen mind a hárman rajta voltak, Michael rendkívül férfias és hihetetlenül szép volt, Júlia pedig csupa gyengédség, amint anyai érzéssel lenéz Rogerra, Roger meg göndör hajú kisfiú - ennek a képnek annak idején óriási sikere volt. Az összes illusztrált lap egész oldalon hozta, és színházi műsorokon is alkalmazták. Képeslapnyira kicsinyítve vidéken még évek múlva is forgalomban volt. Oly ostobaság, hogy Roger, mikor Etonba került, nem volt hajlandó többet lefényképeztetni magát az anyjával együtt. Oly furcsa, nem akarja, hogy bent legyen a lapokban.

- Az emberek még azt fogják hinni, hogy nyomorék vagy, vagy valami baj van - mondta neki Júlia. - És ne hidd, hogy nem elegáns dolog bent lenni a lapokban. Csak gyere el egyszer egy premierre, és nézd meg, hogy tolong a jó társaság a fényképész körül, miniszterek és bírák és mindenki. Lehet, hogy úgy tesznek, mintha nem szeretnék, de nézd majd meg, hogy vágják magukat pózba, ha a fényképész tekintete rájuk esik.

De Roger makacs volt.

Júlia kezébe akadt egy fénykép, amelyen ő mint Beatrice volt látható. Ez volt az egyetlen Shakespeare-szerep, amelyet valaha játszott. Tudta, hogy a kosztüm nem áll jól neki; sosem értette, vajon miért nem, hiszen modern ruhát senki sem tudott olyan jól viselni, mint ő. Párizsban készíttette ruháit, a színpadiakat és azokat is, amelyeket a magánéletben hordott, és a szabók azt mondták, hogy senkinek sem köszönhetnek több megrendelést, mint neki.

Mindenki elismerte, hogy kitűnő alakja van; meglehetősen magas nő volt, hosszú lábú. Kár, hogy sosem volt alkalma Rosalinda szerepét játszani, a fiúruha nagyszerűen állt volna neki, persze, most már késő, de talán jobb is, hogy nem kockáztatta meg. Bár az ember azt hinné, hogy fényesen csinálta volna, szellemességével, csibészességével, a bohózat iránti érzékével. De a kritikusoknak az ő Beatrice-alakítása sem tetszett igazán. Az a vacak drámai vers az oka. Hangja, mély, kifejező hangja, hatásos rekedtsége, amely összeszorította az ember szívét egy érzelmes résznél, és annyi humort vitt bele a bohózat egy-egy sorába, a drámai versben egyáltalán nem érvényesült. És azután a kiejtése: oly tiszta volt, hogy az ember a karzat utolsó sorában is értette minden szavát, anélkül, hogy fel kellett volna emelnie a hangját; de

épp ezért ha verset mondott, úgy hangzott, mintha próza volna. Az a baj, gondolta, hogy túlságosan modern nő.

Michael Shakespeare-rel kezdte. Még mielőtt Júlia ismerte volna. Rómeót játszotta Cambridge-ben, és miután egy évig tanult a színiiskolában, Benson szerződtette. Vidéken turnézott, és mindenféle szerepeket játszott. De rájött, hogy Shakespeare-rel nem megy semmire, és ha nagy színész akar lenni, modern darabokban kell tapasztalatokat szereznie. Egy James Langton nevű ember igazgatott ekkoriban egy repertoárszínházat Middlepoolban, és abban az időben sokat beszéltek róla; és miután Michael Benson-nál játszott három évig, mikor a társulat Middlepoolba ment évi vendégszereplésére, írt Langtonnak, és megkérdezte, mikor beszélhetne vele. Jimmie Langton kövér, kopasz, vöröses, negyvenöt éves ember volt, olyan, mint Rubens egy jómódú polgára, és a színház volt a szenvedélye. Különcködő, arrogáns, nagyhangú, hiú és elbűvölő alak volt. Szeretett játszani, de külseje következtében csak nagyon kevés szerepre volt alkalmas, szerencséjére, mert rossz színész volt. Nem tudta elnyomni túláradó természetét, és akármit játszott, bár gonddal tanulmányozta és alaposan megjátszotta szerepét, mindenből groteszket csinált. Minden gesztusa túlságosan széles volt, minden intonációja túlzott. De egészen más volt, mikor színészeivel próbált; akkor nem tűrt el semmiféle erőltetett dolgot. Tökéletes füle volt, és ha maga nem is tudta létrehozni a helyes intonációt, másnak nem engedte meg, hogy hamisan hozzon valamit.

- Ne *legyetek* természetesek - mondta társulatának. - A színpad nem arra való. A színpad csalás. Hanem csináljátok úgy, *mintha* természetesek lennétek.

Nagyon megdolgoztatta társulatát. Minden délelőtt tíztől kettőig próbáltak, akkor hazaküldte őket, hogy tanulják a szerepüket, és pihenjenek az esti előadás előtt. Erőszakos volt, ordított a színészeivel, és kigúnyolta őket. Rosszul is fizetett. De ha megható jelenetet játszottak, sírt, mint egy kisgyerek, és ha egy mulatságos sort úgy mondtak, ahogy ő akarta, harsogott a nevetéstől. Ha meg volt elégedve, egy lábon ugrált végig a színpadon, és ha dühös volt, földhöz vágta a kéziratot és rátaposott, mialatt arcán a düh könnyei csorogtak végig. A társulat kinevette és szidta, mint a bokrot, és mindent megtett, hogy a kedvében járjon. Azt az érzést keltette bennük, hogy meg kell őt védelmezniük, és mind úgy érezték, hogy nem hagyhatják cserben. Bár azt mondták, hogy úgy hajszolja őket, mintha rabszolgák lennének, és hogy nincs egy pillanatuk sem önmaguk számára, és hogy ember ezt nem bírja ki, mégis valami iszonyattal vegyes megelégedés töltötte el őket, hogy eleget tesznek gyalázatos követeléseinek. Ha megrázta a kezét egy vén harcosának, aki heti hét fontot kapott, és azt mondta: „Bizony isten, bűvöletes vagy, fiacskám", a vén harcos úgy érezte, hogy ő a legnagyobb színész, hogy ő Charles Kean.

Amikor Michael Jimmie Langton elé került, ennek történetesen éppen szüksége volt hősszerelmesre. Sejtette, miért akar Michael találkozni vele, és előtte való este elment, hogy megnézze Michaelt a színpadon. Michael Mercutiót játszotta, és Langton nem volt elragadtatva, de mikor Michael bejött az irodába, szépsége Langtont levette a lábáról. Barna kabátban és szürke flanelnadrágban, még kifestetlenül is olyan szép volt, hogy az embernek elállt a lélegzete. Kellemes modora volt, és úgy beszélt, mint egy gentleman. Mialatt Michael előadta jövetelének célját, Langton alaposan

szemügyre vette. Ha egyáltalán valamit is tud játszani, ez a fiatalember még sokra viszi a szépségével.

- Láttam tegnap Mercutióban - mondta. - Mi a véleménye önmagáról?

- Szörnyű voltam.

- Igaza van. Hány éves?

- Huszonöt.

- Bizonyára más is mondta magának, hogy milyen jóképű?

- Azért mentem a színi pályára. Különben katona lettem volna, mint az apám.

- Te jó isten, ha én úgy néznék ki, mint maga, micsoda színész lettem volna!

A beszélgetés eredménye az lett, hogy szerződtette Michaelt. Michael két évig Middlepoolban maradt. A társulat körében igen népszerű volt. Jó kedélyű és kedves volt; nem sajnált semmi fáradságot, hogy szívességet tegyen. Szépsége nagy szenzációt keltett Middlepoolban, és a lányok mindig a színészbejáró körül ólálkodtak, hogy lássák, mikor elmegy. Szerelmes leveleket írtak és virágot küldtek neki. Úgy fogadta, mint természetes hódolatot, de nem hagyta elcsavarni a fejét. Egyetlen vágya az érvényesülés volt, és nem akarta, hogy valami érzelmi bonyodalom útjába álljon pályájának. Szépsége mentette meg, mert Jimmie Langton csakhamar arra a megállapításra jutott, hogy Michael, minden kitartása és becsvágya ellenére, sosem lesz több, mint egy használható színész. Hangja kicsit vékony volt, és heves indulatban könnyen élessé vált. Inkább hisztéria benyomását keltette ilyenkor, mint a szenvedélyét. De mint hősszerelmesnek az volt a legfőbb hibája, hogy nem tudott szerelmest játszani. A rendes párbeszédben elég könnyeden mozgott, és a tréfát jól ki tudta hozni, de mikor arra került a sor, hogy szenvedélyes

legyen, valami mintha visszatartotta volna. Zavarban volt ilyenkor, és az meg is látszott rajta.

- A fene egyen meg, ne tartsd úgy azt a lányt, mintha egy zsák krumpli lenne! - kiáltott rá Jimmie Langton. - Úgy csókolod meg, mintha attól félnél, hogy huzatban álltok. Te szerelmes vagy abba a lányba. Úgy kell érezned, mintha szerelmes volnál belé. Érezd úgy, mintha a csontjaid éppen elolvadnának, és ha egy perc múlva megnyílik a föld és elnyel téged, hát egye fene, nem bánod.

De hiába. Szépsége, kedvessége és könnyed modora dacára Michael továbbra is hideg volt szerelmesnek. Ez nem akadályozta meg Júliát abban, hogy halálosan belé ne szeressen. Mert akkor ismerkedtek meg, mikor Michael is Langton társulatának tagja lett.

Júlia pályafutásából különös módon hiányoztak a nehéz fejezetek. Jerseyben született, ahol apja, ugyancsak a sziget bennszülöttje, állatorvosi praxist folytatott. Anyjának nővére egy francia szénkereskedőhöz ment feleségül. St. Malóban éltek, és Júlia náluk lakott, amíg az ottani lycée-be járt iskolába. Megtanult franciául, úgy beszélt, mintha francia lenne. Született színésznő volt, és mindenki úgy tudta, amióta csak emlékezett rá, hogy a színpadra fog menni. Nagynénje, Mme Falloux, összeköttetésben állt egy öreg színésznővel, aki a Comédie Française örökös tagja volt, és aki visszavonult St. Malóba, és ott éldegélt a kis apanázsból, amelyet egyik szeretője fizetett neki, miután sokévi hűséges vadházasság után elváltak egymástól. Mikor Júlia tizenkét éves volt, ez a színésznő nagyszájú, kövér, hatvanon felüli öregasszony volt, tele életkedvvel, és az evést mindennél jobban szerette a világon. Harsány, hatalmas nevetése volt, mint egy férfinak, és mély, hangos beszéde. Ő adta az első leckéket Júliának.

Megtanította mind a tudományra, amit ő maga tanult volt a Conservatoire-ban, és mesélt neki Reichenbergről, aki hetvenéves koráig naivakat adott, Sarah Bernard-ról és arany hangjáról, Monnet-Sullyről és méltóságteljességéről, és mindnyájuk közt a legnagyobbról, Coquelinről. Elszavalta neki Corneille és Racine nagy tirádáit, ahogy megtanulta szavalni a Comédie-ben, és Júliának is ugyanúgy kellett elszavalnia. Bájos volt Júliát hallgatni, amint gyermeki hangján elszavalta Phaedra olvadó, szenvedélyes beszédeit, kihangsúlyozva az alexandrinus ütemét, a hagyományos mesterkélt módon és mégis oly drámaiasan formálva meg szájában a szavakat. Lehet, hogy Jane Taitbout nagyon is színpadias színésznő volt valamikor, de megtanította Júliát, hogy rendkívül tisztán ejtse ki a szavakat, megtanította, hogy kell járnia és tartania magát, megtanította, hogy ne féljen a saját hangjától, és tudatossá tette Júliában az érzékét a beszédtempó iránt, ami ösztönösen úgyis megvolt benne, és ami később egyik fő tehetsége lett.

- Sose tarts szünetet, ha nincs rá okod - dörögte, összeszorított öklével lecsapva az asztalra, amely mellett ült -, de ha már szünetet tartasz, akkor tarts addig, ameddig csak tudsz.

Mikor Júlia tizenhat éves lett és a londoni Gower Streetre járt a színiakadémiára, már sokat tudott abból, amit ott tanítottak. Meg kellett szabadulnia néhány fogástól, amely már kiment a divatból, és stílusát közelebb kellett hoznia a beszélgetés hangjához. De minden megnyerhető díjat megnyert, és mihelyt elvégezte az iskolát, francia nyelvtudása révén majdnem mindjárt kapott szerepet egy londoni színházban mint francia szobalány. Egy ideig úgy látszott, mintha franciatudása következtében specializálódna olyan

szerepekre, amelyekben idegen kiejtésre van szükség, mert ezután egy osztrák pincérlány szerepére szerződtették. Két évvel később történt, hogy Jimmie Langton felfedezte. Egy melodrámával turnézott, amelynek Londonban sikere volt; egy olasz kalandornőt játszott, akinek cselszövéseit idővel leleplezik; megpróbált, amennyire tudott, egy negyvenéves nőt alakítani. Minthogy a hősnő, egy érett korban levő szőke nő, fiatal lányt adott, az előadás egyáltalán nem volt meggyőző.

Jimmie éppen rövid szabadságot vett magának, amit azzal töltött, hogy minden este más városban ment el a színházba. Előadás után hátrament, hogy Júliával beszéljen. Eléggé ismerték a színházi világban, hogy Júlia nagyon örüljön bókjainak, és boldogan elfogadta meghívását, hogy másnap ebédeljen vele.

Alig ültek le az ebédhez, Jimmie máris a tárgyra tért.

- Egész éjjel le se hunytam a szemem, mindig csak magára gondoltam - mondta.

- Ez nagyon hirtelen jött. Ajánlata tisztességes vagy tisztességtelen?

Jimmie nem vett tudomást Júlia kotnyeles válaszáról.

- Huszonöt éve csinálom ezt a dolgot. Voltam ügyelő, díszletező, rendező, színész, hirdetéscsináló, az semmi, még kritikus is voltam. Amint kölyökkoromban kikerültem az iskolából, rögtön a színházhoz mentem, és amit én nem tudok a színészetről, azt nem is érdemes tudni. Na. És azt hiszem, hogy maga egy zseni.

- Igazán édes magától, hogy ezt mondja.

- Hallgasson. Majd én beszélek, bízza csak rám. Magának mindene megvan hozzá. Megfelelő magasság, jó alak, radírgumi arc...

- Igazán hízelgő.
- De mennyire! Ilyen arcra van szüksége egy színésznőnek. A maga arca mindenféle tud lenni, még szép is, a maga arca ki tud fejezni minden gondolatot, ami a lelken átmegy. Ilyen arca volt Dusénak. Tegnap este, még olyankor is, amikor néha nem is figyelt oda, a szavak, amiket mondott, maguktól felírták magukat az arcára.

Júlia szerénykedve jegyezte meg:

- Pedig oly rémes szerep. Hogy figyeltem volna oda? Hallotta, hogy miket kell mondanom.
- A színészek rémesek, nem a szerepek. Magának csodálatos hangja van, olyan hang, ami összeszorítja a közönség szívét. Nem tudom, hogy milyen a vígjátékban, de vállalom annak is a kockázatát.
- Hogy érti?
- A tempója majdnem kifogástalan. Ezt nem lehetett megtanítani, ez biztosan természet magánál. És az sokkal, sokkal jobb. Na, most pedig lássuk a medvét. Kérdezősködtem maga után. Azt mondják, úgy beszél franciául, mint egy született francia, ezért adnak magának olyan szerepeket, ahol tört angolsággal kell beszélni. Hát ebből persze semmi nem jön ki, azt maga is tudja, mi?
- Más szerepet nem adnak.
- És maga megelégszik azzal, hogy örökre ilyen szerepeket játsszék? Bele fog ragadni ebbe a szerepkörbe, és a közönség nem lesz hajlandó másban bevenni magát. Legjobb esetben második színésznő lesz egy darabban. Fel fogja vinni heti húsz fontra, és egy nagy tehetség fog kárba veszni.
- Mindig azt gondoltam, hogy előbb-utóbb kapok egy rendes szerepet.
- De mikor? Tíz év múlva? Hány éves?

- Húsz.
- Mennyit kap?
- Heti tizenöt fontot.
- Hazudik. Tizenkét fontot kap, és még az is több, mint amennyit megérdemel. Magának még előbb meg kell tanulnia mindent. A gesztusai mindennapiak. Még nem jött rá, hogy minden gesztus kell hogy jelentsen valamit. Még nem tudja, hogy kell a közönséget arra kényszeríteni, hogy magára nézzen, mielőtt maga elkezd beszélni. Túlságosan festi magát. Ilyen arccal, mint a magáé, minél kevesebbet festi magát valaki, annál jobb. Mondja, nem akar sztár lenni?
- Ki nem akar?
- Jöjjön el hozzám, és a legnagyobb angol színésznőt csinálom magából. Gyorsan tanul? A maga korában még gyorsan kell tanulni.
- Azt hiszem, minden szerepet be tudok vágni negyvennyolc óra alatt.
- Magának nincs másra szüksége, mint gyakorlatra, és arra, hogy én rendezzem. Jöjjön el hozzám, és évente húsz szerepet adok magának. Ibsen-, Shaw-, Barker-, Sudermann-, Hankin-, Galsworthy-szerepeket. Magában mágnesesség van, és nem tudja, hogy kell felhasználni. - Magában nevetett. - Mert ha tudná, akkor az a vén szipirtyó, aki a főszerepeket játssza, kipiszkálta volna magát a darabból, mielőtt megmukkanhatott volna. Maga meg kell hogy fogja a közönséget a torkánál, és azt kell hogy mondja: - Na, kutyák, most ide figyeljetek. Uralkodni kell rajtuk. Ha nincs meg magában ez a tehetség, senki sem tudja megadni magának, de ha megvan, akkor meg lehet magát tanítani, hogy hogyan kell élni vele. Én mondom magának, magában megvan az, hogy egy nagy színésznő legyen. Soha semmiben nem voltam ilyen biztos életemben.

- Tudom, hogy gyakorlatra van szükségem. De persze gondolkoznom kell rajta. Szívesen eljönnék magához egy szezonra.

- Menjen az ördögbe. Hát mit gondol, egy szezon alatt színésznőt tudok csinálni magából? Hát azt hiszi, hogy ki fogom magának beszélni a tüdőmet azért, hogy egy-két szerepet rendesen el tudjon játszani, és aztán hagyom, hogy elmenjen, és valami krajcáros szerepet játsszék egy londoni kasszadarabban? Hát mit gondol, egészen hülye vagyok? Adok magának egy hároméves szerződést, adok heti nyolc fontot, ezzel szemben dolgoznia kell majd, mint egy lónak.

- Heti nyolc font, az abszurdum. Ezt épeszű ember nem fogadhatja el.

- De mennyire, hogy elfogadhatja. Ennyit ér maga, és ennyit fog kapni, kész.

Júlia már három éve volt a színpadon, és sokat okult. Azonkívül Jane Taitbout is, aki nem volt szigorú felfogású nő, megtanította egyre-másra.

- De remélem, nem él abban a téveszmében, hogy ennyiért mindjárt velem is hálhat?

- Szent isten, hát maga azt hiszi, hogy én ráérek a társulat tagjaival hálni? Sokkal fontosabb dolgaim vannak annál, szívem. És majd maga is meglátja, hogy ha énvelem próbált négy óra hosszat, és este úgy játszott, hogy én meg voltam magával elégedve, és azonkívül hébe-hóba a délutáni előadáson is játszott, akkor nem sok kedve vagy ideje lesz a szerelemre. Amikor le fog feküdni, nem lesz más vágya, mint hogy aludjék.

De ebben nem volt Jimmie Langtonnak igaza.

Harmadik fejezet

Júliát meghódította Langton lelkesedése és túláradó képzelete, és elfogadta az ajánlatot. Langton először kis szerepeket adott neki, és Júlia Langton utasításai alapján játszotta azokat, ahogy még nem játszott soha életében. Langton felkeltette a kritikusok érdeklődését Júlia iránt, azzal hízelgett nekik, hogy elhitette velük, hogy ők fedeznek fel egy kiváló színésznőt, és hagyta, hogy ők tanácsolják neki, hogy léptesse fel Júliát Magda szerepében. Nagy siker volt, és azután gyors egymásutánban Nórát játszatta vele Ibsen darabjában, Annát az Ember és felsőbbrendű emberben és Hedda Gablert. Middlepool boldog volt, hogy egy olyan színésznő él benne, akire büszke lehet, mert jobb, mint akármelyik londoni sztár, és özönlöttek, hogy megnézzék olyan darabokban, amelyekhez azelőtt csak lokálpatriotizmusból mentek el. A londoni lapok olykor-olykor emlegették, és egy csomó lelkes színházrajongó leutazott Middlepoolba, hogy megnézze. Visszamenet harsogták Júlia dicséretét, és két vagy három londoni színházigazgató leküldte megbízottját, hogy nézzék meg. A megbízottak haboztak. Igaz, hogy Júlia kitűnő Ibsen és Shaw-darabokban, de milyen volna egy közönséges darabban? Az igazgatóknak keserves tapasztalataik voltak. Volt már, hogy egy kiváló szerep alapján, amelyet ezekben a különös darabokban játszott, szerződtettek valakit, akiről aztán kiderült, hogy másfajta darabban semmivel sem jobb, mint akárki más.

Mikor Michael belépett a társulatba, Júlia már egy éve játszott Middlepoolban. Michael első szerepe Marchbanks

volt, a Candidában. Langtonra jellemző szerencsés választás volt, mert ebben a szerepben Michael szépsége nagy erő volt, és melegséghiánya nem volt hátrány.

Júlia kinyújtotta a karját, hogy levegye az első kartondobozt, amely Michael fényképeit tartalmazta. Kényelembe helyezkedett a padlón. Gyorsan megforgatta a régebbi képeket, keresve azt, amit Michael Middlepoolba érkeztekor készíttetett, de amikor megtalálta, elszorult a szíve. Egy pillanatig sírni lett volna kedve. Szakasztott ilyen volt akkoriban. Éppen Candidát játszották egy idősebb nővel, aki rendszerint anya, és öregkisasszony- nagynéni- vagy jellemszerepeket adott, és Júliának nem volt más dolga, mint hogy hetenként nyolcszor próbára járjon. Első látásra beleszeretett Michaelba. Sosem látott szebb fiatalembert, és irgalmatlanul üldözőbe vette. Idővel Jimmie műsorra tűzte a Kísérteteket, dacolva Middlepool erkölcsösségével, és Michael játszotta a fiút és ő Reginát. Kihallgatták egymást, és próba után együtt ebédeltek, igen szerényen, hogy megbeszélhessék szerepüket. Nemsokára elválaszthatatlanok lettek. Júlia nem volt nagyon tartózkodó; gyalázatosan hízelgett Michaelnak. Michael nem volt hiú szépségére, tudta, hogy szép, és zsebre vágta a bókokat, nem lehet azt mondani, hogy közömbösen, hanem valahogy úgy, mintha egy szép régi házat dicsértek volna, amely már nemzedékek óta családja birtokában van. Közismert dolog, hogy a legszebb házak egyike abból a korszakból, az ember büszke rá és gondját viseli, de hát már megszokta, hogy ott van, birtoklása olyan természetes, mint a levegő, amit az ember belehel. Michael okos és becsvágyó volt. Tudta, hogy pillanatnyilag szépsége a legfőbb értéke, de azt is tudta, hogy nem fog örökké tartani, és elhatározta, hogy jó színész lesz, hogy valami másra is

támaszkodhassék, mint szerencsés külsejére. Úgy gondolta, hogy megtanul Jimmie Langtontól mindent, amit csak meg lehet tanulni, és azután visszatér Londonba.

- Ha ügyesen forgatom kártyáimat, találhatok egy öreg nőt, aki támogat, és igazgató lehetek. Az ember legyen a maga ura. Csak úgy lehet valamire vinni.

Júlia hamar felfedezte, hogy Michael nem szeret pénzt kiadni, és ha együtt ettek, vagy vasárnap kis kirándulásra mentek, nagyon ügyelt rá, hogy maga fizesse a ráeső részt. Júlia nem bánta ezt. Szerette, hogy Michael élére állítja a garast, és minthogy ő maga költekező hajlamú volt, és egy-két héttel mindig adós maradt a lakbérével, csodálta is Michaelt, hogy annyira utált adósságot csinálni, és hogy még abból a kis gázsiból is, amit kapott, valamit félre tudott tenni hetente. Michael nagyon nagy gondot fordított arra, hogy egy kis tartalékra tegyen így szert, hogy majd ha Londonba megy, ne legyen kénytelen elfogadni az első szerepet, amit ajánlanak neki, hanem várhasson, amíg olyant kap, ami lehetőséget nyújt a számára. Apjának alig volt több pénze, mint a kis nyugdíja, és nagy áldozat volt részéről, hogy Michaelt Cambridge-be küldte. Apja ragaszkodott ehhez, minthogy nem tudott kibékülni azzal a gondolattal, hogy fia színésznek menjen.

- Ha színész akarsz lenni, nem tudlak megakadályozni abban - mondta -, de a fene egye meg, ahhoz ragaszkodom, hogy úgy nőj fel, mint egy gentleman.

Júliának nagyon jólesett, mikor megtudta, hogy Michael apja ezredes, nagyon imponált neki, mikor Michael elmesélte, hogy egyik őse White híres kávéházában kártyázta el vagyonát a régensség idején, és tetszett a címerén a vadkanfej és a mottó: Nemo me impune lacessit.

- Azt hiszem, te büszkébb vagy a családodra, mint arra, hogy olyan vagy, mint egy görög isten - mondta szeretettel.

- Szép mindenki lehet - felelte Michael édes mosolyával -, de nem mindenki tartozhat egy rendes családhoz. Hogy őszinte legyek, örülök, hogy az öregem úriember.

Júlia összeszedte minden bátorságát.

- Apám lódoktor.

Egy pillanatra Michael arca megmerevedett, de mindjárt magához tért és nevetett.

- Természetesen tökéletesen mindegy, hogy mi az apja valakinek. Apám sokszor beszélt ezredének az állatorvosáról. Természetesen úgy tekintette, mint egy tisztet. Papa mindig azt mondta, hogy egyike a legjobb embereinek.

Júlia annak is örült, hogy Michael Cambridge-be járt.

Evezett is kollégiuma színeiben, és egy ízben szó volt arról is, hogy bekerül az egyetem nyolcasába.

- Nagyon szerettem volna. A színpadon hasznomra lett volna. Nagy reklám lett volna.

Júlia nem tudta megállapítani, vajon tudja-e Michael, hogy ő szerelmes belé. Michael sosem udvarolt neki. Szeretett vele lenni, és ha másokkal voltak együtt, sosem mozdult mellőle. Néha együtt hívták meg őket vasárnap ebédre vagy hideg, költséges vacsorára, és Michael, úgy látszik, természetesnek találta, hogy együtt menjenek oda és együtt jöjjenek el. Megcsókolta Júliát, mikor elbúcsúzott tőle a kapuban, de úgy, mint ahogy megcsókolta volna a középkorú nőt, akivel együtt játszott a Candidában. Barátságos, jó kedélyű és kedves volt, de kétségbeejtően világos volt, hogy Júlia nem több a számára, mint pajtás. Pedig Júlia tudta, hogy senki másba sem szerelmes. A szerelmes leveleket, amelyeket a nőktől kapott,

nevetve olvasta fel Júliának, és ha virágot küldtek neki, azonnal Júliának adta.

- Micsoda megveszekedett bolondok - mondta. - Mi a fenét gondolnak, hogy mi hasznuk lehet ebből?

- Azt hiszem, nem nehéz kitalálni - mondta Júlia szárazon.

Bár tudta, hogy Michael mily kevéssé törődik ezekkel a figyelmességekkel, mégsem állta meg, hogy ne legyen dühös és féltékeny.

- Nem őrültem meg, hogy kikezdjek egy middlepooli nővel. Különben is többnyire süldő lányok. Mielőtt egyet moccanhatnék, már jönne egy feldühödött atya, és azt mondaná: most pedig vedd el a lányomat.

Júlia megkísérelte megállapítani, voltak-e vajon kalandjai, mikor Benson társulatánál játszott. Annyit kiszedett belőle, hogy egy-két lányban megvolt a hajlam, hogy szörnyen ráakaszkodjék, de Michael úgy gondolta, rettenetes balfogás, ha az ember összeereszkedik egy színésznővel, akivel egy társulatnál van. Abból mindenképpen baj kell hogy legyen.

- És tudod, mennyit pletykáznak egy társulatnál. Huszonnégy órán belül mindenki tudna mindent. És ha az ember belemegy egy ilyen dologba, sosem tudhatja, mi fog a végén még kisülni. Én nem voltam hajlandó vállalni a kockázatot.

Ha ki akarta tombolni magát, megvárta, amíg tisztes távolságra voltak Londontól, és akkor visszarohant a városba, és felszedett egy lányt a Globe Restaurantban. Természetesen költséges mulatság, és ha az ember jól meggondolja, tulajdonképpen igazán nem éri meg. Azonkívül Michael rengeteget krikettezett, amíg Bensonnál volt, és ha lehetett, golfozott is, és az ilyesmi nagyon rontja az ember sportteljesítményét, a szem nem olyan biztos utána.

Júlia egy nagyot hazudott. - Jimmie mindig azt mondja, hogy jobb színésznő lennék, ha viszonyom volna valakivel.

- Ne hidd el neki. Piszkos öregember. Persze azt akarja, hogy vele. Tudod, ez olyan, mintha azt mondanád, hogy én is jobban játszanám Marchbankset, ha verseket írnék.

Olyan sokat beszélgettek, hogy elkerülhetetlen volt, hogy Júlia megtudja, mi Michael véleménye a házasságról.

- Azt hiszem, egy színész teljesen megőrült, ha fiataIon megnősül. Annyi eset volt rá, hogy egy ember az egész karrierjét tönkretette vele. Különösen, ha az ember színésznőt vesz el. Az emberből esetleg sztár lesz, és akkor itt van a kölönc a nyakán. Az asszony ragaszkodik hozzá, hogy vele akar fellépni, és ha az ember igazgató, az asszonynak kell hogy adja a női főszerepeket, és ha másnak adja, ki van téve a legrettenetesebb jeleneteknek. És a színésznő számára természetesen még nagyobb őrület. Mindig fölötte lóg a veszedelem, hogy teherbe esik, és le kell mondania a legjobb szerepekről. Hónapokig nincs a közönség szeme előtt, és tudod, milyen a közönség, ha nem látnak folyton, elfelejtik, hogy valaha a világon voltál.

Házasság? Mit törődött Júlia a házassággal? Elolvadt a szíve, mikor belenézett Michael mély, barátságos szemébe, és édes rettegés borzongott rajta keresztül, ha vöröses fényű hajára nézett. Michael nem kérhetett volna semmi olyant tőle, amit ne adott volna boldogan. De ez a gondolat sosem merült fel Michael szép fejében.

Természetesen szeret engem - mondta magában Júlia -, jobban szeret, mint akárkit, sőt imád, de nem vonzom úgy...

Igazán mindent megtett, hogy elcsábítsa Michaelt, csak éppen hogy nem bújt be az ágyába, és azt is csak azért nem, mert nem volt rá alkalma. Kezdett attól félni, hogy túlságosan

jól ismerik egymást ahhoz, hogy egymáshoz való viszonyuk megváltozhassak, és keserű szemrehányásokat tett magának, miért nem fokozta fel a dolgokat akkor, amikor megismerkedtek. Most Michael már sokkal őszintébben vonzódik hozzá, semhogy a szeretője legyen. Erre akkor jött rá Júlia, amikor Michaelnak egy arany cigarettatárcát adott a születésnapjára, jól tudva, hogy ez az a dolog, amit Michael a világon mindennél jobban kíván. Jóval többe került, mint amennyit Júlia tárcája elbírt, és Michael mosolyogva vetette szemére könnyelműségét. Álmában sem gondolta volna, micsoda eksztatikus gyönyörűség Júliának, ha pénzét őrá adhatja ki. Mikor Júlia születésnapja elkövetkezett, Michael egy tucat selyemharisnyát vett neki. Júlia mindjárt látta, hogy nem nagyon jó minőségűek, szegény bárányka, gondolta, azért annyi szíve mégse volt - de annyira meg volt hatva, hogy Michael egyáltalán vett neki valamit, hogy nem tudta visszatartani a sírást.

- Milyen érzelmes kislány vagy - mondta Michael, de örült, és meghatották Júlia könnyei.

Júlia Michael takarékosságát vonzó tulajdonságnak találta. Michael nem tudta szórni a pénzét. Nem volt határozottan zsugori, de nem volt gavalléros. Egyszer-kétszer Júlia úgy találta, hogy kevés borravalót adott a pincérnek a vendéglőben, de Michael rá se figyelt, amikor megpróbált tiltakozni. Pontosan tíz percentet adott, és ha nem volt nála annyi apró, megkérte a pincért, hogy adjon vissza.

- Kölcsönt ne végy, ne adj - idézte Poloniust.

Ha a társulat egy tagja pillanatnyilag megszorult, tőle hiába próbált kölcsönkérni. De oly nyíltan, oly szívélyesen utasította vissza, hogy nem sértette meg az embereket.

- Édes öregem, boldogan adnék neked egy fontot, de teljesen le vagyok égve. Fogalmam sincs, miből fizetek házbért a hét végén.

Michael néhány hónapig annyira el volt foglalva saját szerepeivel, hogy nem ért rá észrevenni, milyen jó színésznő Júlia. Természetesen olvasta a kritikákat, olvasta Júlia dicséretét, de csak átfutotta, anélkül hogy nagyon figyelt volna rá, amíg oda nem ért, ahol őróla volt szó. A kritikusok elismerésének örült, de gáncsuk nem sújtotta le. Túlságosan szerény volt ahhoz, hogy dühös legyen egy kedvezőtlen kritika miatt.

- Biztosan rémes voltam - mondta ártatlanul.

Legrokonszenvesebb vonása jó kedélye volt. Egykedvűen tűrte Jimmie Langton gorombaságait. A hosszú próbák alatt, amikor a többiek idegesek lettek, ő megőrizte nyugalmát. Lehetetlen volt veszekedni vele. Egy nap az első sorban ült, mikor egy olyan felvonást próbáltak, amelyben ő nem játszott. A felvonás hatalmas és megrázó jelenettel végződött, amelyben Júliának alkalma nyílt tehetsége teljes kifejtésére. Miközben a színpadot előkészítették a következő felvonás számára, Júlia lejött a vasajtón át, és leült Michael mellé. Michael nem szólt hozzá, hanem szigorúan nézett maga elé. Júlia meglepve nézett rá. Nem szokta meg, hogy Michael ne mosolyogjon, és ne szóljon egy-két barátságos szót. Akkor látta, hogy Michael összeszorítja száját, hogy ne remegjen az álla, és hogy szeme csupa könny.

- Mi baj van, drágaságom?
- Ne szólj hozzám. Te nyavalyás, megríkattál.
- Angyal!

Most az ő szeme is könnyes lett, és a könnyek végigfolytak arcán. Oly boldog volt, úgy hízelgett ez neki.

- A fene egye meg - zokogta Michael. - Muszáj sírnom.
Zsebkendőt vett elő, és szemét törülgette.
(- Szeretem, szeretem, szeretem.)
Azután kifújta az orrát.
- Kezdek jobban lenni. Szent isten, egész összeráztál.
- Nem rossz jelenet, mi?
- A jelenetet vigye el az ördög, te csináltad. Összefacsartad a szívemet. A kritikusoknak, a fene egye meg, igazuk van, te színésznő vagy, erről nem lehet vitatkozni.
- Csak most jöttél rá?
- Tudtam, hogy egész tehetséges vagy, de sosem hittem volna, hogy ennyire tehetséges vagy. Hozzád képest milyen vacakok vagyunk mi! Belőled sztár lesz. Feltétlenül, egész biztosan.
- Na jó, akkor te leszel a partnerem.
- Ne mondd, sok sanszom van rá a londoni igazgatóknál. Júliának ekkor egy ötlete támadt.
- Hát akkor légy te az igazgató, és én leszek az első színésznő a társulatnál.
Michael hallgatott. Nem volt gyors gondolkozású, és egy kis időre szüksége volt, amíg egy gondolat bevilágított elméjébe. Mosolygott.
- Tudod, hogy ez nem is olyan rossz ötlet.
Ebéd közben megbeszélték a dolgot. Nagyobbára Júlia beszélt, mialatt Michael feszülten figyelt rá.
- Természetesen az egyetlen mód, hogy az ember rendes szerepeket kapjon, az, hogy az ember maga igazgatja a színházát - mondta. - Azt tudom.
A pénz okozta a nehézséget. Megvitatták, mennyi a legkevesebb, amivel el lehet kezdeni. Michael úgy gondolta,

ötezer font a minimum. De az isten szerelméért, hogy hozzanak össze ekkora összeget? Igaz, hogy egyik-másik middlepooli gyáros valósággal hentergett a pénzben, de mégsem lehetett tőlük elvárni, hogy csak úgy kivágjanak ötezer fontot, hogy elindítsanak két kezdő színészt, akiknek még csak helyi hírük van. Azonkívül féltékenyek is Londonra.

- Meg kell találnod azt az öregasszonyt - mondta Júlia vidáman.

Csak félig hitt mindabban, amit mondott, de oly izgalmas volt kidolgozni egy tervet, amely közeli és állandó kapcsolatba hozná Michaellal. De Michael nagyon komolyan vette.

- Nem hiszem, hogy az embernek sikerre volna kilátása Londonban, ha még nem eléggé ismert név. Legjobb lenne először más színházban játszani az első három vagy négy évben; amíg az ember kiismeri magát. És annak az az előnye is megvolna, hogy az embernek lenne ideje darabokat olvasni. Őrület volna megnyitni egy színházat anélkül, hogy legalább három darabja ne legyen az embernek. Az egyik közülük csak beüt.

- Persze, ha így csináljuk, akkor nagyon kell vigyázni rá, hogy mindig együtt játsszunk, hogy a közönség megszokja, hogy ezt a két nevet mindig együtt látja a színlapon.

- Nem tudom, hogy ez fontos-e. A fő dolog, hogy az ember erős, jó szerepeket kapjon. Egész biztos vagyok benne, hogy sokkal könnyebben találnánk pénzeseket, ha már egy kis hírünk volna Londonban.

Negyedik fejezet

Húsvét közeledett, és Jimmie Langton mindig becsukta színházát a nagyhéten. Júlia nem nagyon tudta, mihez kezdjen; Jerseybe hazamenni ennyi időre nem volt érdemes. Nagy meglepetésére egy reggel levelet kapott Mrs. Gosselyntől, Michael anyjától, aki azt írta, hogy az ezredes és ő nagyon-nagyon örülnének, ha Júlia is eljönne Michaellal, hogy náluk töltse a nagyhetet Cheltenhamben. Mikor megmutatta a levelet Michaelnak, az sugárzott az örömtől.

- Én kértem rá, hogy meghívjon. Azt gondoltam, sokkal udvariasabb, mintha csak egyszerűen magammal vinnélek.

- Édes vagy. Persze hogy boldogan megyek.

Szíve dobogott a gyönyörűségtől. Elbűvölte, hogy egy egész hetet tölthet Michaellal. Milyen jellemző Michael jóságos természetére, hogy a segítségére siet, mikor nem tudja, mihez kezdjen. De azt is látta, hogy Michael mondani akar valamit, de nem mondja szívesen.

- Mi a baj?

Michael zavartan nevetett.

- Hát tudod, drágám, apám kissé régimódi ember, és vannak dolgok, amiket nem tud megérteni. Persze nem akarom, hogy hazudj vagy mi, csak azt hiszem, különösnek találná, hogy az apád állatorvos volt. Mikor írtam neki és megkérdeztem, hogy levihetlek-e, azt írtam, hogy doktor volt.

- Ó, ez igazán nem baj.

Júlia sokkal kevésbé találta ijesztőnek az ezredest, mint ahogy elképzelte. Vékony és meglehetősen kicsi ember volt, ráncos arccal és rövidre nyírt fehér hajjal. Arcvonásai fáradtan előkelőek voltak. Olyan volt, mint egy fej egy régi érmén,

amely túl sokáig volt forgalomban. Udvarias, de tartózkodó volt. Nem volt sem paprikás, sem zsarnoki, mint ahogy Júlia színpadi ismeretei alapján egy ezredestől elvárta. Nem tudta elképzelni, amint parancsszavakat kiált, oly udvarias, hideg hangja volt. Az ezredes a rangját tulajdonképpen akkor kapta, amikor nyugdíjba ment teljesen jelentéktelen pályafutás után, és most már évek óta beérte azzal, hogy a kertben dolgozgatott és bridzset játszott a klubjában. A Timest olvasta, vasárnap templomba ment, és elkísérte feleségét teapartikra.

Mrs. Gosselyn magas, kövér, idősebb hölgy volt, sokkal magasabb, mint férje, és ennek következtében az embernek az volt a benyomása, hogy az asszony állandóan igyekszik kisebb lenni, mint amilyen. Még maradt rajta valami szépség, úgyhogy az ember azt mondta magában, hogy fiatal korában nagyon szép lehetett. Haját középen elválasztotta, és hátul a tarkóján zsemle alakú kontyot hordott. Első látásra nagyon impozáns volt klasszikus vonásaival és magasságával, de Júlia hamar rájött, hogy nagyon félénk. Mozdulatai merevek és félszegek voltak. Kapkodósan, bizonyos régimódi tarkasággal öltözködött, ami nem állt jól neki. Júlia, akiből teljesen hiányzott minden félénkség, az idősebb nő bocsánatkérő modorát nagyon meghatónak találta. Az asszony soha életében nem volt beszélő viszonyban színésznővel, és nem tudta, mit kell tenni ilyen szerencsétlen helyzetben. A ház egyáltalában nem volt nagy, egy kis önálló stukkós ház volt babérral szegélyezett kertben, és minthogy Gosselynék néhány évet Indiában töltöttek, voltak benne nagy réztálak és rézkelyhek, indiai szőttesek és erősen faragott indiai asztalok. Mindez olcsó bazáráru volt, és az ember csodálkozott, hogy találhatták érdemesnek, hogy hazahozzák.

Júlia gyors eszű volt. Nem tartott sokáig, amíg rájött, hogy az ezredes, tartózkodása ellenére, és Mrs. Gosselyn, félénksége dacára, erősen szemügyre veszi őt. Átfutott fején a gondolat, hogy Michael azért hozta el, hogy szülei megnézhessék. Miért? Ennek csak egy oka lehet, és amikor erre gondolt, szíve boldogan megdobbant. Látta, Michael mennyire szívén viseli, hogy jó benyomást tegyen. Ösztönösen érezte, hogy el kell rejtenie magában a színésznőt, és minden megerőltetés nélkül, még csak nem is szántszándékkal, egyszerűen azért, mert érezte, hogy így fog tetszeni, megjátszotta a szimpla, szerény, ártatlan leánykát, aki nyugodt falusi életet élt. Körülsétált a kertben az ezredessel, és intelligensen figyelt, mialatt az ezredes borsóról és spárgáról beszélt; segített Mrs. Gosselynnek a virágok körül, és leporolta a dísztárgyakat, amelyekkel a szalon meg volt tömve. Beszélt vele Michaelról. Elmondta, milyen jól játszik és milyen népszerű, dicsérte szépségét. Látta, hogy Mrs. Gosselyn nagyon büszke a fiára, és az intuíció hirtelen felvillanásában meglátta, hogy Mrs. Gosselyn örülne, ha Júlia, a legnagyobb óvatossággal, mintha titokban akarná tartani, de mégis önkéntelenül elárulná magát, hogy fülig szerelmes Michaelba.

- Persze azt reméljük, hogy viszi valamire - mondta Mrs. Gosselyn. - Nem nagyon örültünk, hogy színésznek ment; tudja, a család mindkét ágon csupa katona, de hát a fejébe vette.

- Persze, értem, hogy gondolja.

- Tudom, hogy ma már ez nem úgy van, mint az én lánykoromban, de hát mégiscsak gentlemannek született.

- Ó, de hát manapság néha olyan rendes emberekből lesznek színészek, tetszik tudni. Ma már nem úgy van, mint azelőtt.

- Én is azt hiszem. Úgy örülök, hogy magát lehozta. Egy kicsit ideges voltam, ha erre gondoltam... Azt hittem, hogy nagyon ki lesz festve és... hogy talán egy kicsit hangos lesz. De magáról igazán senki se mondaná, hogy színésznő.

(- Azt elhiszem, az ördögbe is. Hát nem játszom negyvennyolc óra óta tökéletesen a falusi kislány szerepét?)

Az ezredes kezdett tréfálkozni vele, és időnként játékosan meghúzta a fülét.

- Azért nem szabad flörtölnie velem, ezredes úr - kiáltotta, csibészes örömmel pillantva rá. - Persze azt hiszi, mert színésznő vagyok, hát mindent szabad.

- George, George - mosolygott Mrs. Gosselyn. Azután Júliához fordulva: - George mindig is szeretett a lányok körül legyeskedni.

(- Kérem, ezek úgy bevesznek engem, mintha osztriga volnék.)

Mrs. Gosselyn mesélt Indiáról, milyen furcsa volt, hogy az embernek színes cselédei voltak, de viszont milyen finom volt a társaság, csak katonák és az indiai angol polgári közigazgatás emberei, de azért mégsem olyan, mint otthon, és hogy mennyire örült, mikor visszajött Angliába.

Úgy volt, hogy húsvéthétfőn utaznak el, mert aznap este már játszottak. Vasárnap este vacsora után Gosselyn ezredes azt mondta, hogy felmegy a szobájába levelet írni; egy-két perc múlva Mrs. Gosselyn azt mondta, hogy a szakácsnéval kell beszélnie. Mikor egyedül maradtak, Michael, hátával a kandallónak támaszkodva rágyújtott egy cigarettára.

- Félek, hogy túlságosan egyhangú itt minden; remélem, nem unatkoztál túlságosan.

- Isteni volt.

- Őrült sikered van a szüleimnél. Borzasztóan megszerettek.

Istenem, meg is dolgoztam érte - gondolta Júlia, de hangosan csak annyit mondott: - Honnan tudod?

- Ó, hát látom. Apám azt mondta, hogy kifogástalan úrinő vagy, nincs benned semmi színésznős, és anyám azt mondja, hogy olyan okos vagy.

Júlia lesütötte szemét, mintha ezek a bókok olyan túlzóak lennének, hogy nem is tudja elviselni. Michael odajött hozzá, és megállt előtte. Júlia fején az futott át, hogy olyan, mint egy szép fiatal inas, aki állást kér. Michael különösen ideges volt. Júlia szíve nagyot dobbant.

- Júlia drágám, akarsz a feleségem lenni?

Az elmúlt hét folyamán Júlia állandóan azon töprengett, vajon megkéri-e Michael vagy sem, és most, hogy végre megkérte, furcsa zavarba jött.

- Michael!

- Nem most mindjárt, nem úgy gondolom. Hanem mikor már a lábunk a létrán van. Tudom, hogy porszem vagyok melletted a színpadon, de olyan jól megvagyunk egymással, és azt hiszem, ha igazgató leszek, kitűnő partnerek leszünk; és azt is tudod, hogy szörnyen szeretlek. Már úgy értem, hogy sose találkoztam még senkivel, akit ne adnék oda a kisujjad körméért.

(- Marha, minek mondja ezt a sok hülyeséget? Hát nem tudja, hogy a nyavalya tör, hogy hozzámenjek? Miért nem csókol meg, csókol meg, csókol meg? Vajon megmondhatom neki, hogy abszolút odavagyok a szerelemtől?)

- Michael, te olyan szép vagy. Senki sem tudna neked nemet mondani.

- Drágám!

(- Jobb lesz, ha felkelek. Nem tudja, hogy üljön le. Istenem, pedig Jimmie mennyit csináltatta vele ezt a jelenetet!)

Felkelt, és arcát Michael felé fordította. Michael megölelte és ajkon csókolta.

- Meg kell mondanom anyámnak.

Otthagyta Júliát, és az ajtó felé ment.

- Anyám, anyám!

Egy perc múlva bejött az ezredes és Mrs. Gosselyn. Boldog várakozás volt az arcukon. (- Szent isten, megbeszélték előre!)

- Anyám, apám, eljegyeztük egymást.

Mrs. Gosselyn sírva fakadt. Félszeg, habozó mozgásával Júliához lépett, megölelte és zokogva megcsókolta. Az ezredes férfiasan megrázta fia kezét, és kiszabadítva Júliát felesége karjából, ő is megcsókolta. Mélyen meg volt indulva. Mindez Júliára is hatott, és ámbár boldogan mosolygott, a könnyek végigcsorogtak arcán. Michael rokonszenvvel figyelte a megható jelenetet.

- Mit szólnátok egy üveg pezsgőhöz, hogy megünnepeljük a dolgot? Úgy látom, anyám és Júlia nagyon odavannak.

- A hölgyekre, isten éltesse őket - mondta az ezredes, mikor megtöltötték a poharakat.

Ötödik fejezet

Júlia most azt a fényképet nézte, amely menyasszonyi ruhában örökítette meg őt.

- Istenem, milyen voltam!

Elhatározták, hogy eljegyzésüket titokban tartják, és Júlia nem is mondta el senkinek, csak Jimmie Langton-nak, két-három lánynak a társulatnál és az öltöztetőnőnek. Mindegyikkel titoktartást fogadtatott, és nem értette, hogy

lehet az, hogy negyvennyolc óra múlva az egész színház tudta. Júlia mennyeien boldog volt. Szenvedélyesebben szerette Michaelt, mint valaha, és legszívesebben mindjárt hozzáment volna, de Michael józan esze erősebbnek bizonyult. Egyelőre csak vidéki színészek voltak, és ha mint házaspár kezdik el London meghódítását, rontják az esélyeiket. Júlia kimutatta, amennyire csak lehetett, hogy készséggel lenne Michael szeretője, de Michael visszautasította. Túlságosan tisztességes volt ahhoz, hogy visszaéljen a helyzettel.

- Nem szerethetnélek annyira, kedvesem, ha nem szeretném a becsületet még jobban - idézte.

Biztos volt benne, hogy házas korukban keserűen megbánnák, ha már előzőleg együtt élnének. Júlia büszke volt Michael elveire. Michael kedves és melegszívű szerelmes volt, de igen rövid idő múlva már mintha természetesnek találta volna Júlia szerelmét; barátságos, de közömbös modorából ítélve azt hihette volna az ember, hogy már évek óta házasok. Viszont nagyon szépen tűrte, hogy Júlia szeresse őt. Júlia imádott összekuporodva ülni mellette, Michael karjával dereka körül, arcát Michaeléhoz szorítva, és a mennyországban érezte magát, ha mohó száját Michael túlságosan keskeny ajkához szoríthatta. Igaz, hogy mikor így egymás mellett ültek, Michael legszívesebben a szerepekről beszélt, amelyeket éppen tanultak, vagy tervet szőtt a jövőre, de Júliát azért nagyon boldoggá tette. Isteni volt, hogy megmondhatta neki, milyen gyönyörű az orra és milyen szeretni való vörös fényű, göndör haja, érezni, hogy Michael ilyenkor kissé erősebben magához szorítja, és látni szemében a gyengédséget.

- Aranyos, olyan hiú leszek, mint egy páva.

- De olyan butaság volna úgy tenni, mintha nem volnál isteni szép.

Júlia csakugyan így is gondolta, és azért mondta, mert szerette mondani, de azért is mondta, mert tudta, hogy Michael szereti hallani. Michael csupa jóság és csodálat volt iránta, jól érezte magát vele, és bízott benne, de Júlia tisztában volt vele, hogy Michael nem szerelmes belé. Az a gondolat vigasztalta, hogy Michael annyira szereti, amennyire képes szeretni, és azt gondolta, hogy ha már férj és feleség lesznek, ha már együtt hálnak, az ő szenvedélye Michaelban is hasonló szenvedélyt fog ébreszteni. Addig is munkába állította minden tapintatát és önuralmát. Tudta, hogy nem engedheti meg magának, hogy untassa Michaelt. Tudta, sosem szabad, hogy Michael úgy érezze: Júlia teher vagy felelősség. Michael otthagyhatta Júliát egy golfjátszma kedvéért vagy azért, hogy egy futólagos ismerősével ebédeljen. Júlia soha egy percig sem éreztette vele, hogy meg van bántva. És minthogy érezte, hogy színésznői sikere növeli Michael ragaszkodását, dolgozott, mint egy kutya, hogy jól játsszék.

Mikor már több mint egy éve el voltak jegyezve, egy amerikai igazgató, aki tehetségeket keresett, és hallott Jimmie Langton repertoárszínházáról, Middlepoolba jött, és el volt ragadtatva Michaeltól. Írt neki, és kérte, hogy jöjjön el a hoteljébe másnap délután. Michael, az izgalomtól elfulladva, megmutatta Júliának a levelet: ez csak annyit jelenthet, hogy szerepet akar neki adni. Júlia kétségbeesett, de úgy tett, mintha éppoly izgatott volna, mint Michael, és másnap vele ment a hotelbe. Úgy volt, hogy az előcsarnokban fog várni, mialatt Michael tárgyal a nagy férfiúval.

- Kívánj szerencsét - mondta Michael, mikor elvált tőle, hogy belépjen a liftbe. - Olyan szép lenne, hogy nem is lehet igaz.

Júlia nagy bőr karosszékben ült, és azt kívánta, bárcsak az amerikai igazgató olyan szerepet ajánlana Michaelnak, amit az visszautasítana, vagy olyan gázsit, amit Michael méltóságán alulinak tartana elfogadni. Vagy pedig olvastassa fel Michaellal a szerepet, amit vele akar játszatni, és jöjjön rá, hogy azt Michaellal nem szabad eljátszatni. De mikor egy fél óra múlva látta Michaelt visszajönni, ragyogó szemmel és táncoló járással, tudta, hogy bevágódott. Egy percig úgy érezte, hogy rosszul lesz, és mikor mohó, boldog mosolyt erőltetett az arcára, érezte, hogy izmai merevek és kemények.

Rendben van. Azt mondja, hogy csoda jó szerep, egy tizenkilenc éves fiút adok. Nyolc vagy tíz hétig New Yorkban és azután vidéken. John Drew-val negyven hét egészen biztos. Hetenként kétszázötven dollár.

- Ó, drágám, milyen nagyszerű!

Nyilvánvaló volt, hogy Michael kapott az ajánlaton. Eszébe se jutott, hogy visszautasítsa.

Én pedig - gondolta -, én bizony, ha heti ezer dollárt ajánlottak volna, akkor se mentem volna, ha ez annyit jelent, hogy el kell válnom Michaeltól.

Sötét kétségbeesés fogta el. Nem tehetett semmit. Úgy kellett viselkednie, mintha éppolyan boldog lenne, mint Michael. Michael oly izgatott volt, hogy nem tudott ülve maradni, és kimentek sétálni az emberekkel telt utcára.

- Csodálatos sansz. Amerika persze drága, mégis meg kell élnem legfeljebb heti ötven dollárból; azt mondják, az amerikaiak nagyon vendégszeretők, és nagyon sokszor fogok

ingyen enni náluk. Miért ne takarítanék meg nyolcezer dollárt negyven hét alatt, és az már ezerhatszáz font.

(- Nem szeret. Fütyül rám. Gyűlölöm. Meg tudnám ölni. Repedjen meg az az amerikai igazgató.)

- És ha még egy évre szerződtet, akkor háromszáz dollárt kell kapnom. Ez annyit jelent, hogy két év alatt majdnem összehozom a négyezer fontot. Majdnem elég pénzem lesz ahhoz, hogy színházat vegyek magamnak.

- Még egy év? - Júlia egy pillanatra elvesztette önuralmát, és hangja a könnyektől fátyolos lett. - Azt akarod mondani, hogy két évre mész el?

- Jövő nyáron persze majd hazajövök. Megfizetik az útiköltségemet visszafelé, és majd otthon fogok élni, hogy ne költsek pénzt.

- Nem tudom, hogy leszek meg nélküled.

Nagyon vidáman mondta ezeket a szavakat, úgy, hogy udvariasan, de kissé közömbösen hangzottak.

- Hát nyáron remekül mulathatunk, és tudod, egy év vagy legfeljebb két év, kérlek, olyan hamar elmegy, észre sem veszed.

Michael céltalanul sétált, de Júlia, anélkül hogy Michael észrevette volna, abba az irányba terelte, ahová menni akart, és most a színház elé értek. Júlia megállt.

- Hát a viszontlátásra. Most fel kell szaladnom Jimmie-hez.

Michael álla leesett.

- Csak nem akarsz most itt hagyni? Beszélnem kell valakivel. Azt gondoltam, ehetnénk valamit együtt előadás előtt.

- Rémesen sajnálom. Jimmie vár engem, és tudod, hogy milyen.

Michael szelíd, jólelkű mosolyával mosolygott rá.

- Hát akkor csak menj. Nem fogom a szemedre hányni, hogy egyszer lecsúsztattál.

Michael továbbment, Júlia pedig bement a színészbejárón. Jimmie Langton a háztető alatt rendezett be egy kis lakást magának, a balkonon keresztül lehetett megközelíteni. Júlia csöngetett az ajtó előtt, és maga Jimmie nyitott ajtót. Meg volt lepve, de örült Júliának.

- Júlia, Júlia, gyere csak be!

Júlia szó nélkül elment mellette, és csak akkor fordult feléje, amikor beértek Jimmie rendetlen nappali szobájába, amely tele volt darabok kézirataival, könyvekkel és más szeméttel, egyszerű ebédjének maradványai is ott voltak még egy tálcán. Júlia álla kegyetlen volt, és homlokát összeráncolta.

- Te ördög!

Hirtelen gesztussal odalépett hozzá, megkapta nyitott inggallérjánál fogva mind a két kezével, és rázta. Jimmie ki akart szabadulni, de Júlia erős és dühös volt.

- Eressz el! Eressz el!
- Te ördög, te disznó, te piszok, aljas gazember!

Jimmie lendületet vett, és szabad kezével hatalmas pofont mért Júlia arcára. Júlia ösztönösen elengedte Jimmie nyakát, és kezét arcára szorította, mert fájt. Sírva fakadt.

- Vadállat! Nyomorult csirkefogó! Megütni egy nőt!
- Na ja. Nem tudtad, hogy ha egy nő megüt, mindig visszaütöm, angyal?
- Én nem ütöttelek meg.
- Csak majdnem megfojtottál.
- Meg is érdemelted volna. Istenem, de megölnélek!
- Most ülj le, kicsi szívem, és kapsz egy kis whiskyt, hogy összeszedd magad. Azután mesélj el mindent.

Júlia körülnézett egy nagy szék után, amelybe megtelelő módon leroskadhat.

- Jézusom, ez a szoba olyan, mint egy disznóól. Miért nem engedsz be néha egy takarítónőt?

Dühös gesztussal lesöpörte a könyveket a karosszékről a padlóra, a székbe vetette magát, és komolyan sírni kezdett. Jimmie egy jó adag whiskyt töltött, hozzáöntött egy kis szódát, és megitatta Júliával.

- Na és most mondd, mit akarsz ezzel a Tosca-jelenettél?

- Michael Amerikába megy.

- Igazán?

Júlia lerázta magáról Jimmie karját, mellyel az átölelte a vállát.

- Hogy tehetted ezt? Hogy tehetted ezt?

- Én nem csináltam semmit ebben a dologban.

- Hazudsz. Talán azt se tudtad, hogy ez a koszos amerikai igazgató Middlepoolban van? Persze hogy te csináltad. El akarsz választani bennünket.

- Ó, angyal, olyan igazságtalan vagy hozzám. A helyzet az, meg is mondom neked, én azt mondtam neki, hogy akárkit elvihet a társulatból, kivéve Gosselynt.

Júlia nem látta Jimmie arckifejezését, amikor ezt mondta, de ha látta volna, kíváncsi lett volna, miért néz Jimmie olyan megelégedetten maga elé, mintha valami nagyon ügyes fogást hajtott volna végre.

- Még engem is odaadtál volna? - mondta Júlia.

- Tudtam, hogy nőkre nincs szüksége. Az van nekik elég. Férfiakra van szükségük, akik rendesen tudják hordani a ruhájukat, és nem köpködnek a szalonban.

- Ó, Jimmie, ne hagyd, hogy Michael elmenjen. Nem bírom ki.

- Hogy akadályozhatnám meg? A szezon végén lejár a szerződése. Ez csodálatos lehetőség a számára.
- De én szeretem. Kell nekem. Képzeld el, hátha meglát valaki mást Amerikában. Képzeld el, egy amerikai milliárdoskisasszony belészeret.
- Ha csak ennyire szeret téged, akkor a legjobb, azt hiszem, ha megszabadulsz tőle.

Ez a megjegyzés újra felélesztette Júlia dühét.

- Te ronda, öreg eunuch, mit értesz te a szerelemhez?
- Ezek a nők - sóhajtotta Jimmie. - Ha az ember le akar velük feküdni, azt mondják, hogy öreg disznó vagyok, és ha nem, akkor meg ronda öreg eunuch vagyok.
- Ó, te ezt nem érted. Michael oly iszonyú szép, úgy belé fognak szeretni, mint a patyolat, és ő, szegény bárányka, oly fogékony a hízelgés iránt. Két év alatt mi minden történhet.
- Micsoda két évről beszélsz?
- Ha sikere van, két évig is ott marad.
- Attól ne félj. Szezon végén visszajön, és végleg visszajön. Ez az igazgató csak a Candidában látta. Ez az egyetlen szerep, amiben annyira-amennyire tűrhető. Hidd el, nem fog sokáig tartani, amíg rájönnek, hogy bevásároltak maguknak. Nagy leégés lesz.
- Tudod is te, hogy kell játszani!
- Azt elhiszem, angyal.
- Szeretném a szemed kikaparni.
- Figyelmeztetlek, hogy ha még egy kísérletet teszel, hogy hozzám nyúlj, nem ilyen pofonocskát adok neked, hanem úgy állon vláglak, hogy egy hétig nem fogsz rendesen enni.
- Esküszöm, képes lennél rá. És te még úriembernek nevezed magad?
- Még részegen sem.

Júlia elnevette magát, és Jimmie érezte, hogy a jelenet nehezén már túl vannak.

- Nézd, kérlek. Éppoly jól tudod, mint én, hogy mennyivel jobban játszol nála, nem is lehet egy nap említeni. Mondtam már, hogy te leszel a legnagyobb színésznő, aki csak volt Mrs. Kendal óta. Mit akarsz, minek kötsz a nyakadra egy férfit, aki mindig csak az utadban lesz? Saját színházat akartok; ő akar majd a partnered lenni. Fiam, ő sosem lesz elég jó színész ahhoz.

- De milyen szép. Majd én már viszem magammal.

- Nincs is rossz véleményed magadról, nem igaz? De nincs igazad. Ha azt akarod, hogy sikered legyen, nem engedheted meg magadnak, hogy a partnered ne üsse meg a mértéket.

- Bánom is én. Inkább hozzámegyek, és nem lesz sikerem, mint hogy máshoz menjek, és sikerem legyen.

- Mi az, te még szűz vagy?

Júlia megint elnevette magát.

- Nem tudom ugyan, mi közöd hozzá, de tény, hogy még az vagyok.

- Mindjárt gondoltam. Hát kérlek, ha ez olyan fontos neked, miért nem mész át vele két hétre Párizsba, mikor már becsuktunk? Úgysem utazik el augusztus előtt. Így talán ki tudod majd verni az idegrendszeredből.

- De ő nem akar. Ő nem olyan. Tudod, ő mellesleg úriember.

- Hát aztán? A felsőbb osztályok is fajfenntartanak.

- Ezt te nem érted - mondta Júlia gőgösen.

- Fogadok, hogy te sem.

Júlia nem méltatta válaszra. Igazán szerencsétlennek érezte magát.

- Nem tudok nélküle élni, mondom. Mit csináljak magammal, mialatt ő elvan?

- Maradj nálam. Adok neked szerződést még egy évre. Van egy csomó új szerepem, amit veled akarok játszatni, és kilátás van egy új hősszerelmesre, aki egy főnyeremény. Végre olyan partnered lesz, aki tud játszani. Kaphatsz tizenkét fontot egy hétre.

Júlia hozzálépett, és kutatóan nézett a szemébe.

- Azért csináltad mindezt, hogy még egy évig maradjak? Összetörted a szívemet és tönkretetted az egész életemet azért, hogy még egy évig a te ronda színházadnál maradjak?

- Bizony isten nem. Szeretlek és csodállak. És az utolsó két évben jobban ment a színház, mint valaha. De a fene egye meg, azért nem tennék veled ilyen disznóságot.

- Hazudsz, aljas, hazudsz.

- Esküszöm, hogy így van.

- Bizonyítsd be - mondta Júlia hevesen.

- Hogy bizonyítsam be? Tudod, hogy szívem csupa jó szándék.

- Adj nekem tizenöt fontot egy hétre, és elhiszem.

- Tizenöt fontot? Tudod, hogy mennyit veszünk be. Hogy adhatnék? Na jó, rendben van. De három fontot a saját zsebemből kell majd kifizetnem.

- Sokat bánom.

Hatodik fejezet

Kétheti próba után Michaeltól elvették a szerepét, amelyre szerződött, és három vagy négy hétig kellett ácsorognia, amíg valami mást találtak neki. A szezonnyitáskor egy darabban játszott, ami nem egészen egy hónapig ment New Yorkban.

Kimentek vele vidékre, de a darab egyre bágyadt, és végül teljesen kimúlt. Újabb várakozás után egy kosztümös darabban kapott szerepet, és itt szépsége olyan előnyös volt, hogy kevéssé vették észre játéka hiányait, és ezzel kihúzta a szezont. Szerződése megújításáról szó sem volt.

Sőt, az igazgató meglehetősen csípős megjegyzéseket tett.

- Tyű, mit adnék érte, ha visszaüthetném azt a Langont, azt az utolsó csirkefogót - mondta. - Nagyon jól tudta, mit csinál, mikor a nyakamba sózta ezt a cöveket.

Júlia állandóan írt Michaelnak, oldalakat és oldalakat, tele szerelemmel és pletykával, míg Michael csak egyszer egy héten válaszolt, pontosan négy oldalt csinos, precíz kézírásával. Mindig azzal végezte, hogy szerelméről biztosította Júliát, de levelének több része inkább tanulságos volt, mint szenvedélyes. Júlia mégis agonizáló türelmetlenséggel várta a levél érkezését, és újra és újra elolvasta. Bár vidáman írt és keveset beszélt a színházról, csak éppen annyit, hogy a szerepek, amiket kap, ocsmányok, és a darabok, amelyekben játszania kell, még csak megvetésre sem méltók, a hírek szájról szájra járnak a színházi világban, és Júlia tudta, hogy Michaelnak nem megy jól.

Azt hiszem, a legnagyobb disznóság részemről - gondolta -, de hála istennek, hála istennek.

Mikor Michael megírta, hogy hányadikán fog hajóra szállni, Júlia nem tudta visszatartani örömét. Rábírta Jimmie-t, hogy olyan műsort állítson össze, hogy Michael elé mehessen Liverpoolba.

- Ha a hajó késik, valószínűleg ott maradok éjszakára - mondta Jimmie-nek.

Jimmie gúnyosan mosolygott.

- Szóval azt hiszed, hogy a hazaérkezés izgalma csodát tesz majd vele.
- Micsoda aljas kis ember vagy.
- Hagyd már, angyal. Csak azt tanácsolom neked, hagyd, hogy egy kicsit becsípjen, és aztán zárkózz be vele egy szobába, és mondd neki, hogy addig nem engeded ki, amíg tisztességtelen nővé nem tett.

De azért vele jött az állomáshoz, mikor Júlia útnak indult. Amint Júlia beszállt a vasúti kocsiba, Jimmie megfogta a kezét, és megveregette.

- Ideges vagy, drága?
- Jaj, Jimmie-kém, megőrülök a boldogságtól, és rosszul leszek a félelemtől.
- Hát sok szerencsét. És ne felejtsd el, hogy te túlságosan jó vagy neki. Fiatal vagy és csinos vagy, és te leszel a legjobb színésznő Angliában.

Mikor a vonat elindult, Jimmie bement a vasúti vendéglőbe, és megivott egy whisky-szódát a pultnál. - Istenem, mily balgák e halandó emberek - sóhajtotta. De Júlia felállt az üres fülkében, és megnézte magát a tükörben.

- Száj túl nagy, arc túl puha, orr túl húsos. Hála isten, a szem és a láb jó. Láb kitűnő. Vajon nem vagyok túlságosan kifestve? Michael nem szereti a festéket színpadon kívül. De rúzs nélkül ronda vagyok. Szemöldök jó. Ördögbe is, nem is vagyok olyan rémes.

Minthogy az utolsó pillanatig nem volt biztos benne, hogy Jimmie elengedi-e, Júlia nem tudatta Michaellal, hogy eléje megy. Michael meg volt lepve és őszintén örült, mikor meglátta Júliát. Szép szeme ragyogott a gyönyörűségtől.

- Édesebb vagy, mint valaha - mondta Júlia.

- Ne légy csacsi - nevetett Michael, melegen megszorítva Júlia karját. - Nem kell visszamenned, csak vacsora után, ugye?

- Nem kell visszamennem holnapig. Kivettem két szobát az Adelphiben, hogy nyugodtan kibeszélhessük magunkat.

- Nem túlságosan nagy szálloda nekünk az Adelphi?

- Hallod, nem mindennap jössz vissza Amerikából. Bánom is én, mibe kerül.

- Kis pazarló. Nem tudtam, mikor kötünk ki, azért azt mondtam az enyéimnek, hogy majd sürgönyzök, hogy mikor jövök le Cheltenhambe. Majd megsürgönyzöm, hogy holnap.

Mikor a hotelbe értek, Michael átjött Júlia szobájába, Júlia indítványára, hogy nyugodtan beszélgethessenek. Júlia Michael ölébe ült, karját nyaka köré fonta, arcát arcához szorította.

- Olyan jó újra itthon lenni - sóhajtotta.

- Nekem mondod? - mondta Michael, aki nem értette meg, hogy Júlia a karjaira gondolt és nem a megérkezésre.

- Szeretsz még?

- Nagyon.

Júlia gyengéden megcsókolta.

- Nem képzeled, hogy hiányoztál nekem.

- Rettenetesen leégtem Amerikában - mondta Michael. - Nem írtam meg neked, mert azt gondoltam, csak búsulnál. Úgy találták, hogy szörnyű gyenge vagyok.

- Michael! - kiáltotta Júlia, mintha nem tudná elhinni.

Azt hiszem, az a baj, hogy túlságosan angol vagyok. Nem akartak még egy évig ott tartani. Nem is gondoltam, hogy ott akarnak tartani, de a forma kedvéért megkérdeztem, hogy akarnak-e élni opciójukkal, és azt mondták, hogy dehogy akarnak, nincs az a pénz...

Júlia hallgatott. Úgy tett, mint aki mélyen meg van rendülve, de szíve ujjongva dobogott.

- Őszintén megvallva nem is bánom, tudod. Nem tetszett nekem Amerika. Pofont kaptam, igaz, nem lehet letagadni, de nincs mit tenni, vigyorogni kell, és elviselni. Ha tudnád, micsoda emberekkel van az embernek ott dolga! Kérlek, velük összehasonlítva Jimmie Langton egy nagy gentleman. Még ha ott is akartak volna tartani, akkor se maradtam volna.

Bár Michael igyekezett hősiesen viselkedni, Júlia érezte, hogy halálosan meg van bántva. Sok kellemetlen dolgon kellett keresztülmennie. Júlia kétségbe volt esve, hogy Michaelt szerencsétlenné tették, de, ó, olyan megkönnyebbülés volt.

- Mihez fogsz most kezdeni? - kérdezte nyugodtan.

- Hát először is hazamegyek, és gondolkozom a dolgokon. Azután elmegyek majd Londonba, és utánanézek, hátha kapok szerepet.

Júlia tudta, hiába tanácsolná, hogy jöjjön vissza Middlepoolba. Jimmie Langtonnak nem kell Michael.

- Te persze nem jönnél velem, mi?

Júlia alig hitt a fülének.

- Én? Drágám, hiszen tudod, hogy veled mennék a világ végére is.

- Szerződésed a szezon végén lejár, és ha valamire akarod vinni, előbb-utóbb szerencsét kell próbálnod Londonban. Félretettem minden krajcárt, amit csak lehetett Amerikában, azt mondták, hogy szőrösszívű vagyok, de hagytam, csak beszéljenek. Hazahoztam úgy ezerkétszáz-ezerötszáz fontot.

- Michael, hogy tudtad ezt megcsinálni?

- Nem adtam ki sokat, tudod - mondta boldogan mosolyogva. - Természetesen ez a pénz nem elég, hogy

színházat vegyünk, de elég ahhoz, hogy megházasodjunk, már úgy értem, így az embernek van valami tartalékja, ha nem kap rögtön szerepet, vagy ha véletlenül szerep nélkül marad egy-két hónapra.

Néhány másodpercig eltartott, amíg Júlia megértette, miről van szó.

- Úgy érted, hogy most mindjárt házasodjunk össze?

- Hát persze kockázatos, ha az embernek még semmi kilátása nincsen, de néha vállalni kell a kockázatot.

Júlia kezébe vette Michael arcát, és szájon csókolta. Azután nagyot sóhajtott.

- Édes, csodálatos vagy, és olyan szép vagy, mint egy görög isten, de te vagy a legnagyobb bolond, akit életemben láttam.

Aznap este színházba mentek, és vacsorára pezsgőt ittak, hogy megünnepelték találkozásukat és igyanak jövendőjükre. Mikor Michael visszakísérte Júliát a szobájába, Júlia feléje nyújtotta arcát.

- Azt akarod, hogy a folyosón kívánjak neked jó éjszakát? Bejövök hozzád egy percre.

- Inkább nem, édes - mondta Júlia nyugodt méltósággal.

Úgy érezte magát, mint egy előkelő kisasszony, akinek egy nagy és régi család hagyományaira kell vigyázni; tisztasága nagy értékű gyöngy volt; azt is érezte, hogy kitűnő benyomást tesz: Michael persze abszolút gentleman, és a fene egye meg, illik, hogy ő is nagy lady legyen. Alakításával úgy meg volt elégedve, hogy mikor szobájába ért és kissé tüntető hangossággal bezárta az ajtót, fel és alá lépkedett még, jobbra-balra hajlongva tolakodó kísérői felé. Csókra nyújtotta liliomfehér kezét a reszkető öreg kulcsár felé (gyakran ringatta volt térdén, mint gyermeket), és mikor az öreg ajkához

szorította kezét, Júlia úgy érezte, hogy valami hullott reá. Egy könnycsepp.

Hetedik fejezet

Házasságuk első esztendeje viharosnak lett volna mondható, ha Michael nem lett volna oly nyugodalmas természet. Hogy gyakorlatias lelkében felmerüljön a szerelem gondolata, ahhoz egy új szerep vagy egy premier izgalma vagy egy estély és sok pohár pezsgő vidámsága kellett. Semmi hízelgés, semmi csábítás nem hozhatta kísértésbe, ha másnap valami megbeszélése volt, amelyen tiszta fejjel akart részt venni, vagy golfpartija volt, ahol megbízható szemmértékre volt szüksége. Júlia őrületes jeleneteket csinált. Féltékeny volt klubbeli barátaira, féltékeny a sportra, amely elvette tőle, és féltékeny a férfiebédekre, amelyekre azzal az ürüggyel járt el, hogy ápolnia kell esetleg hasznosnak bizonyuló összeköttetéseit.

Júliát megvadította azzal, hogy mialatt Júlia szépen beledolgozta magát egy szenvedélyes sírásba, ő csak ült nyugodtan a helyén, összetett kezekkel és jóindulatú mosollyal szép arcán, mintha mindössze csak azt észlelné, hogy Júlia nevetségessé teszi magát.

- Csak nem gondolod, hogy esetleg más nő után szaladgálok? - kérdezte.

- Honnan tudjam? Annyi szent, hogy velem nem törődsz annyit se, mint a kutyával.

- Tudod, hogy te vagy az egyetlen nő a számomra a világon.

- Istenem!

- Nem tudom, mit akarsz.
- Szerelmet. Azt hittem, a legszebb angol férfihoz megyek feleségül, és egy szabó próbababájához mentem.
- Ne légy csacsi. Olyan vagyok, mint egy rendes angol férfi. Nem vagyok egy olasz harmonikás.

Júlia fel és alá rohangált a szobában. Kicsi lakásuk volt a Buckingham Gate-nél, nem túl tágas, de azért az adott körülmények közt megfelelt. Kezét az égre emelte.

- Tőled akár kancsal és púpos is lehetnék. Akár ötvenéves lehetnék. Hát annyira nem vagyok vonzó, mondd? Oly megalázó, hogy könyörögnöm kell szerelemért. Ó, nyomorúság, nyomorúság.
- Ez jó mozdulat volt, édes. Mintha egy krikettlabdát dobnál el. Ezt jegyezd meg.

Júlia dühöngve nézett rá.

- Te csak erre tudsz gondolni. Megreped a szívem, és te közben egy mozdulatról beszélsz, amit egészen véletlenül tettem.

De Michael látta Júlia arckifejezésén, hogy azért elteszi emlékezetébe, és tudta, hogy alkalomadtán fel is fogja használni.

- Végre is a szerelem nem minden. Nagyon szép a maga idején és helyén, nem mondom. Mézesheteink alatt sokat is szerelmeskedtünk, hiszen arra való a mézeshét, de most már szép nyugodtan kell dolgoznunk.

Szerencséjük volt. Igen jó szerepet kaptak mind a ketten egy darabban, ami kitűnően bevált. Júliának volt egy nagy jelenete, amivel meghódította a házat, és Michael meglepő szépsége szenzációként hatott. Michael úrias fellépésével, üde jó természetével nagy reklámot tudott kettejük számára csinálni, és képük megjelent az illusztrált lapokban. Számos

estélyre hívták meg őket, és Michael, takarékossága dacára, nem sajnálta a pénzt, ha arról volt szó, hogy meghívjanak embereket, akik hasznos szolgálatokat tehetnek. Júliának nagyon imponált ilyenkor tanúsított bőkezűsége. Egy igazgató-színész felajánlotta Júliának a főszerepet legközelebbi darabjában, és jóllehet a darabban nem volt Michaelnak való szerep, és Júlia nagyon szívesen visszautasította volna, Michael nem engedte. Azt mondta, nem engedhetik meg maguknak, hogy az érzelem az üzlet útjába álljon. Idővel szerzett magának szerepet egy kosztümös darabban.

Mindketten játszottak, mikor kitört a háború. Júlia büszkeségére és aggodalmára Michael azonnal bevonult, de apja segítségével, akinek régi tiszttársai közül az egyik fontos személyiség lett a hadügyminisztériumban, hamar kapott rangot. Mikor elment Franciaországba, Júlia keserűen megbánta a szemrehányásokat, amelyekkel elhalmozta volt, és elhatározta, hogy ha Michael elesik, öngyilkos lesz. Ápolónő akart lenni, hogy ő is Franciaországba mehessen, és legalább ugyanazon a földön éljen, amelyiken Michael, de Michael megértette vele: a hazaszeretet azt kívánja, hogy Júlia tovább is játsszék, és Júlia nem tudott ellenállni annak, ami esetleg Michael utolsó kívánsága lehet. Michael nagyon élvezte a háborút. Népszerű volt a tiszti étkezdében, és az aktív tisztek majdnem mindjárt befogadták maguk közé, annak ellenére, hogy színész volt. Mintha katona ősei titkos jegyet hagytak volna rá, ösztönösen úgy viselkedett és gondolkozott, mint egy hivatásos katona. Tapintatos és kellemes modora volt, és ügyesen keverte kártyáit; elkerülhetetlen volt, hogy valamelyik tábornok vezérkarához ne kerüljön be. Jókora szervezőképességről tett tanúságot, és a

háború három utolsó évét a főhadiszálláson töltötte. Mint őrnagy szerelt le, katonai érdemkereszttel és becsületrenddel.

Ezenközben Júlia egymás után számos fontos szerepben játszott, és úgy tekintettek rá, mint a legjobb fiatal színésznőre. Az egész háború alatt nagyon jól mentek a színházak, és Júliának is hasznára vált, hogy mindig olyan darabokban látták, amelyek sokáig mentek. A gázsi egyre emelkedett, és Michael tanácsai alapján sikerült heti nyolcvan fontot kisrófolni a vonakodó igazgatókból. Michael, ha szabadságot kapott, átjött Angliába, és Júlia kimondhatatlanul boldog volt. Bár Michael nem volt nagyobb életveszélyben, minthogyha juhokat tenyésztett volna Új-Zélandon, Júlia mégis megjátszotta, mintha azok a rövid időszakok, amelyeket vele töltött, egy halálraítélt utolsó napjai lettek volna. Úgy bánt Michaellal, mintha az a lövészárkok borzalmaiból érkezett volna vissza, gyengéd és figyelmes volt, és nem követelt Michaeltól sokat.

Közvetlen a háború vége előtt történt, hogy kiszeretett Michaelból.

Abban az időben teherben volt. Michael nem tartotta okosnak, hogy éppen akkor szülessék egy bébi, de Júlia harminchoz közeledett, és azt gondolta, ha egyáltalán akarnak gyereket, nem lesz jó tovább halogatni; helyzete a színházi világban olyan biztos volt, hogy megengedhette már magának, hogy néhány hónapig ne lépjen fel, és minthogy Michael bármely pillanatban eleshet - igaz, hogy Michael azt mondta, hogy a harctéren éppoly biztonságban van, mint otthon, de hát ezt csak azért mondja, hogy megnyugtassa Júliát, hiszen olykor tábornokok is elesnek -, ha Júlia életben akar maradni, kell hogy legyen egy gyereke Michael-tól. A bébit az esztendő végére várták. Júlia oly türelmetlenül várta

Michael szabadságát, mint még soha. Nagyon jól volt, de vágyódott, hogy maga körül érezze Michael karját, kissé veszendőnek, kissé tehetetlennek érezte magát, és vágyódott Michael ereje és védelme után. Michael megjött; gyönyörű szép volt jól szabott uniformisában, a piros csíkokkal és a koronával vállrojtján. Nagyon megszélesedett a főhadiszállás nehéz életének következtében, és bőre megbarnult. Rövidre nyírt hajával, fölényes modorával és katonás testtartásával ízig-vérig katonának látszott. Nagyon jókedvű volt, nemcsak azért, mert néhány napra hazajöhetett, hanem azért is, mert kilátás volt már a háború befejezésére. Az volt a szándéka, hogy olyan gyorsan kilép a hadsereg kötelékéből, amilyen gyorsan csak lehet. Mire jó, ha az embernek van egy kis befolyása, és nem használja fel? Annyi fiatalember otthagyta a színpadot, részben hazaszeretetből, részben pedig azért, mert életét elviselhetetlenné tették azok a hazafiak, akik otthon maradtak, és részben végül azért is, mert besorozták - úgyhogy a főszerepek vagy olyan emberek kezében voltak, akik katonai szolgálatra alkalmatlanok voltak, vagy olyanokéban, akik oly súlyosan megsebesültek, hogy felmentették őket. Kitűnő alkalom volt valamit elkezdeni, és Michael látta, hogy ha felhasználható állapotban lenne, egykettőre válogathatna a szerepek között. És majd ha újra felhívta a közönség figyelmét, kereshetnek egy színházat, és azzal a hírnévvel, amit Júlia kivívott, nyugodtan megindulhatnak.

Erről beszéltek, amíg késő éjszaka nem lett, akkor lefeküdtek. Júlia kéjesen odabújt Michaelhoz, és Michael átölelte. Három hónapi önmegtartóztatás után szerelmes hangulatban volt.

- Te vagy a legcsodálatosabb kis feleség a világon - súgta.

Száját Júliáéra szorította. Júliát hirtelen enyhe undorodás fogta el. Erőt kellett vennie magán, hogy ne tolja el magától. Azelőtt szenvedélyes érzékei számára Michael teste, Michael fiatal, szép teste csupa virág- és mézillat volt, ez éppen azok közé a dolgok közé tartozott, amelyek a leginkább elbűvölték, de most ez az illat különös módon elhagyta Michaelt. Júlia rájött, hogy Michaelnak már nem olyan a szaga, mint egy ifjúnak, hanem mint egy férfinak. Kicsit rosszul lett. Nem tudta viszonozni Michael hevét, alig várta, hogy Michael gyorsan megtalálja kielégülését, a másik oldalra forduljon és elaludjék. Azután sokáig ébren feküdt. Meg volt rémülve. Fájt a szíve, mert tudta, hogy valami olyasmit veszített el, ami végtelenül értékes volt a számára, és annyira sajnálta magát, hogy majdnem sírt; de ugyanakkor diadalt is érzett, úgy érezte, ez a bosszú azért a boldogtalanságért, amelyet Michael okozott neki; megszabadult a jobbágyságtól, amely Michaelhoz láncolta érzékein keresztül, és ujjongott. Most végre mint egyenrangú felek állnak egymással szemben. Kinyújtotta lábát az ágyban, és megkönnyebbülten sóhajtott fel.

- Biz' isten remek, ha az ember a maga ura.

Szobájukban reggeliztek, Júlia az ágyban és Michael egy kis asztalnál mellette. Júlia nézte Michaelt, mialatt az újságját olvasta. Lehetséges, hogy három hónap ekkora változást idézzen elő Michaelban? Vagy pedig az az igazság, hogy Júlia eddig éveken át mindig úgy látta Michaelt, mint akkor, amikor Middlepoolban feljött a színpadra próbálni, ifjúsága diadalmas szépségében, amely Júliába úgy hatolt be, mint egy halálos betegség? Michael még most is nagyon szép, végre is még csak harminchat éves, de már nem fiú többé; rövidre nyírt hajával és viharállott bőrével határozottan férfi, kis ráncok

kikezdték már bőre simaságát, és összefutottak szeme alatt. Elvesztette csikói kecsességét, mozdulatai nyugodtak lettek. Az egyes különbségek önmagukban jelentéktelenek voltak, de együttvéve - Júlia okos, méregető szemében - a legnagyobb különbséggé váltak. Michael középkorú férfi lett.

Még mindig abban a kis lakásban laktak, amelyet akkor vettek ki, mikor feljöttek Londonba. Bár Júlia már egy ideje nagyon jól keresett, nem tartotta érdemesnek, hogy hurcolkodjék, amíg Michael katonáskodik, de most, hogy a bébi jött, a lakás szemlátomást kicsi lett. Júlia talált a Regent's Parknál egy házat, amely nagyon tetszett neki. Idejében be akart költözni, mielőtt lebetegszik.

A ház a kertekre nézett. A szalon emeletének szintjén két hálószoba volt, és ezek fölött két szoba, az egyik a gyerek nappali, a másik a hálószobája lehet. Michael mindennel meg volt, elégedve, még az árat is elfogadhatónak találta. Júlia az utóbbi négy évben jóval többet keresett, mint Michael, hogy felajánlotta: ő fogja berendezni a házat.

Az egyik hálószobában álltak. - A régi hálószobánkból nagyon sok mindent felhasználhatunk az én hálószobám számára - mondta. - Neked pedig veszek egy szép garnitúrát Maple-nél.

- Csak ne kerüljön sokba - mosolygott Michael. - Tudod, nem hiszem, hogy sokat fogom használni.

Michael szeretett egy ágyban aludni Júliával. Nem volt szenvedélyes, de ragaszkodó természet volt, és szerette érezni maga mellett Júlia testének melegét. Hosszú ideig ez volt Júlia legfőbb vigasztalása. Most ez a gondolat bosszúsággal töltötte el.

- Ó, nem hiszem, hogy sokat fogunk bolondozni, amíg a gyerek meg nem született. Amíg nem vagyunk mindenen túl, addig csak aludj szépen egyedül.

- Tényleg, erre nem is gondoltam. Ha azt hiszed, hogy a gyereknek jobb úgy...

Nyolcadik fejezet

Michael abban a percben leszerelt, amint a háború véget ért, és azonnal kapott szerepet. Mikor visszatért a színpadra, kiderült, hogy sokkal jobb színész, mint azelőtt volt. A katonaságnál szerzett fölényes fellépése igen hatásos volt. Derék, bátor megjelenése, kész mosolya és szívélyes nevetése nagyon jól bevált a szalonvígjátékokban. Tiszta hangja különösen alá tudott húzni egy szellemes sort, és ámbár annyira sosem vitte, hogy meggyőzően tudjon szerelmet vallani, mégis jó volt olyan jelenetekben, ahol a szerelmesek csipkelődnek egymással, vagy ahol a fiú úgy kéri meg a lányt, mintha közben kinevetné magát; ilyenkor a közönség nagyon kedvesnek találta. Specialitása lett a világfi, az úri kártyás, a testőrtiszt és a fiatal csirkefogó, akinek azonban van jó oldala is. Az igazgatók szerették. Szeretett dolgozni, és hallgatott a rendezőre. Ha egyszer szerepet kapott, nem sokat törődött vele, mekkora szerep. Ragaszkodott ahhoz, hogy megkapja azt a gázsit, amire érdemesnek tartotta magát, de ha nem kapta meg, beérte inkább kevesebbel, mint hogy tétlenül maradjon. Terveit gondosan kidolgozta. A háború végét követő télen volt a nagy spanyoljárvány. Apja és anyja meghalt. Majdnem négyezer fontot örökölt, és ez az ő megtakarított pénzével és

Júlia keresetével együtt hétezerre emelte egyesített tőkéjüket. De a színházak bére rettenetesen felment, a színészek gázsija és a színpadi munkások fizetése emelkedett, úgyhogy színházat vezetni sokkal költségesebb lett, mint a háború előtt volt. Az az összeg, amely akkor éppen elég lett volna, hogy az ember önállósítsa magát, most már kevés volt. Nem volt más hátra, mint hogy egy gazdag embert keressenek, úgyhogy ha az első két darabjuk meg is bukik, akkor se kelljen visszavonulniuk. A szóbeszéd azt tartotta, hogy a Cityben mindig akad balek, aki hajlandó egy nagy csekket kiállítani egy darab színre hozására, de mikor az ember a tárgyra tért, mindig kiderült, hogy a fő feltétel az, hogy a női főszerepet egy csinos hölgy játssza, akinél az illető érdekelve van. Évekkel azelőtt Michael és Júlia gyakran tréfálkoztak a gazdag özvegyasszonyról, aki beleszeret majd Michaelba, és igazgatót csinál belőle. Azóta Michael megtanulta, hogy nincs olyan öregasszony, aki igazgatót csinálna egy fiatal színészből, akinek színésznő a felesége, és aki feltétlenül hű a feleségéhez. Végül is csakugyan egy gazdag nő adta a pénzt, és méghozzá nem is öreg, de az nem iránta érdeklődött, hanem Júlia iránt.

Mrs. de Vries özvegy volt. Alacsony, kövér nő volt, finom zsidó orral és szép zsidó szemmel, rengeteg energiával, egyszerre áradó és félénk modorral és kissé férfias fellépéssel. Szenvedélye volt a színpad. Mikor Júlia és Michael elhatározták, hogy szerencsét próbálnak Londonban, Jimmie Langton, akinek Mrs. de Vries olykor segítségére sietett, mikor úgy látszott, hogy be kell csuknia repertoárszínházát, írt neki és megkérte, hogy tegye meg értük, amit megtehet. Mrs. de Vries látta Júliát Middlepoolban. Estélyeket rendezett, hogy a fiatal színészek megismerkedhessenek az

igazgatókkal, és meghívta őket nagy házába Guildfordba, ahol olyan luxusban volt részük, amilyenről sosem álmodtak. Michaelt nem nagyon szerette. Júlia elfogadta a virágokat, amelyekkel Dolly de Vries elárasztotta lakását és öltözőjét, megfelelően örült az ajándékoknak, amelyeket Dolly adott neki, a retikülöknek, gyűrűknek, féldrágakövekből álló nyakláncoknak, melltűknek; de nem mutatta, hogy tudatában van annak, hogy Dolly nagylelkűsége nem a művészete iránti rajongásnak köszönhető. Mikor Michael elment a háborúba, Dolly nagyon kérte, hogy lakjék nála a Montagu Square-en, Júlia nagy hálálkodások közt, de olyan ügyesen visszautasította ezt az ajánlatot, hogy Dolly ugyan sóhajtozott és könnyezett, de Júliát attól kezdve még jobban csodálta. Mikor Roger megszületett, Júlia őt kérte meg, hogy a gyermek keresztanyja legyen.

Michael egy ideig foglalkozott azzal a lehetőséggel, hogy esetleg Dolly de Vries odaadná nekik a szükséges pénzösszeget, de tisztában volt vele, hogy Dolly Júlia kedvéért megtenné, az ő kedvéért nem. Júlia pedig nem volt hajlandó erről beszélni Dollyval.

- Oly jó volt hozzánk eddig, hogy igazán nem kérhetek még többet tőle, és oly megalázó volna, ha visszautasítana.

- Pedig érdemes megkockáztatnia, és ha el is vesztené a pénzt, meg sem érezné. Biztos vagyok benne, hogy rá tudnád bírni, ha megpróbálnád.

Júlia is egészen biztos volt ebben. Michael bizonyos dolgokban oly együgyű volt; de Júlia nem érezte kötelességének, hogy felhívja figyelmét a nyilvánvaló tényekre.

Csakhogy Michael nem volt az az ember, aki csak úgy lemond valamiről, amit elhatározott. Egyszer éppen

Guildfordba mentek víkendre, és a szombat esti előadás után lefelé hajtottak az autón, amit Júlia vett Michaelnak a születésnapjára. Meleg, szép éjszaka volt. Michael - bár szíve vérzett, mikor aláírta a csekkeket - opciót szerzett három darabra, amely mindkettőjüknek tetszett, és hallott egy színházról, amit elfogadható áron meg lehetett volna kapni. A merész vállalkozáshoz minden együtt lett volna, a tőkét kivéve. Rábeszélte Júliát, hogy használja fel a víkend által nyújtott alkalmat.

- Beszélj vele magad - mondta Júlia türelmét vesztve. - Én nem beszélek, annyi szent.
- De nekem nem teszi meg. Te pedig a kisujjad köré tudod csavarni.
- Most már szépen kitanultuk, hogy miért finanszíroznak egyesek darabokat. Két okból: vagy mert híresek akarnak lenni, vagy mert szerelmesek valakibe. Nagyon sok ember beszél művészetről, de mikor arra kerül a sor, hogy készpénzzel fizessen, kiderül, hogy csak akkor fizet, ha valami célja van vele.
- Nos, mi Dollyt olyan híressé tesszük, amilyen csak akar lenni.
- Az a baj, hogy nem azután vágyódik.
- Hanem?
- Hát nem tudod kitalálni?

Michaelban derengeni kezdett valami, és annyira meglepődött, hogy lelassította az autót. Vajon igaz lehet az, amit Júlia gyanít? Sosem gondolta, hogy Dolly nagyon szereti őt, és az a gondolat, hogy szerelmes lenne belé - hát ez eszébe se jutott. Júliának persze éles szeme van, semmi sem kerüli el a figyelmét, csakhogy féltékeny kis lény, mindig azt hiszi, hogy minden nő Michael után töri magát. Igaz, hogy Dolly

egy pár mandzsettagombot adott Michaelnak karácsonyra, de Michael akkor azt hitte, csak azért kapja ezt, hogy ne érezze magát mellőzöttnek, mikor Júlia egy melltűt kap, ami legalább kétszáz fontot ér. De ez talán csak ravaszság Dolly részéről. Annyi szent, őszintén mondhatja, hogy sosem biztatta fel Dollyt, egy szóval sem. Júlia nevetett.

- Nem, szívecském, nem tebeléd szerelmes.

Nagyon kényelmetlen, hogy Júlia mindig tudja, hogy mire gondol. Semmit sem lehet titokban tartani ez előtt a nő előtt.

- Akkor minek ütsz ilyen szögeket a fejembe? Nagyon kedves volna, ha úgy fejeznéd ki magad, hogy az ember megérthesse.

Júlia értelmesen fejezte ki magát.

- Ilyen butaságot még életemben nem hallottam! - kiáltott fel Michael. - Milyen piszkos fantáziád van, Júlia!

- Hagyd, édes, hagyd.

- Nem hiszem, hogy egy szó is igaz volna az egészből. Végtére nekem is van szemem. Azt akarod mondani, hogy én nem vettem volna észre? - Júlia még sosem látta férjét ilyen ingerült állapotban. - De ha igaz is volna, azt hiszem, te tudsz vigyázni magadra. Ilyen szerencse ezer évben egyszer van, és őrület volna, azt hiszem, ha elszalasztanánk.

- Claudio és Isabella a „Szeget szeggel"-ben.

- Ne mondj ilyen aljasságokat, Júlia. A fene egye meg, úriember vagyok vagy mi.

- Nemo me impune lacessit.

Az út hátralevő részében viharosan hallgattak egymás mellett a kocsiban. Mrs. de Vries még fent volt, várta őket.

- Nem akartam lefeküdni, mielőtt nem látlak benneteket - mondta, mialatt magához ölelte Júliát, és megcsókolta mindkét arcát. Michaellal erőteljesen kezet szorított.

Júlia boldog délelőttöt töltött ágyában, a vasárnapi újságokat olvasva. Először a színházi rovatot olvasta el, azután a társasági pletykákat, azután az asszonyok rovatát, és végül átfutotta a világesemények címeit. A könyvkritikákat nem is vette tudomásul; sosem tudta megérteni, miért pazarolnak annyi helyet ezekre. Michael, aki a szomszéd szobában lakott, bejött, hogy jó reggelt kívánjon neki, azután kiment a kertbe. Később félénk kis kopogtatás hallatszott, és Dolly bejött. Nagy, fekete szeme ragyogott. Leült az ágy szélére, és megfogta Júlia kezét.

- Édes, épp most beszéltem Michaellal. Adok nektek annyit, amennyivel önállósíthatjátok magatokat.

Júlia szíve hirtelen nagyot dobbant.

- Nem, Dolly, ne. Michaelnak nem lett volna szabad téged megkérni erre. Eddig is túlságosan jó voltál hozzánk.

Dolly föléje hajolt, és szájon csókolta. Hangja a szokottnál mélyebb volt, és egy kis remegés volt benne.

- Ó, egyetlenem, hát nem tudod, hogy nincs olyan dolog a világon, amit ne tennék meg érted? Oly csodálatos lesz; oly közel fog hozni bennünket egymáshoz, és oly büszke leszek rád.

Hallották, amint Michael fütyörészve közeledett a folyosón, és mikor belépett, Dolly feléje fordult, könnyfátyolos nagy szemével.

- Épp most mondtam meg neki.

Michael alig fért bőrébe az izgalomtól.

Milyen nagyszerű nő! - Leült az ágy másik oldalára, és megfogta Júlia szabadon levő kezét. - Mit szólsz hozzá, Júlia?

Júlia egy pillanatra elgondolkozva nézett Michaelra.

- Vous l'avez voulu, Georges Dandin.

- Mi az?

- Moliére.

Mihelyt aláírták a társulási szerződést és Michael kibérelte színházát az őszre, egy hirdetőügynököt szerződtetett. A lapoknak kommünikéket küldtek be, amelyek hírül adják az új vállalkozást. Michael és a hirdetési ügynök interjúkat dolgoztak ki, amelyeket ő és Júlia adnak majd a sajtónak. A hetilapokban fényképek jelentek meg róluk, láthatók voltak együtt és külön, Rogerral és Roger nélkül. A családi jelleget annyira kihasználták, amennyire csak lehetett. Nehezen határozták el magukat, hogy három darabjuk közül melyikkel kezdjék. Azután egy délután, mikor Júlia hálószobájában ült és regényt olvasott, Michael bejött egy kézirattal a kezében.

- Figyelj csak. Szeretném, ha most mindjárt elolvasnád ezt a darabot. Épp most jött az ügynökségtől. Azt hiszem, biztos siker. Azonnal kell válaszolnunk.

Júlia letette a regényt.

- Elolvasom most mindjárt.

- Lent leszek. Szólj le, ha kész vagy, majd feljövök és megbeszéljük. Neked nagyszerű szerep van benne.

Júlia gyorsan olvasott, csak átfutotta azokat az oldalakat, ahol neki nem volt szerepe, de a női főszerepet, amelyet természetesen ő fog játszani, nagy figyelemmel olvasta. Mikor az utolsó lapot is behajtotta, csöngetett a lánynak (aki egyúttal öltöztetőnője is volt): szóljon Michael-nak, hogy kész van.

- Na, mit gondolsz?

- A darab jó. Nem tudom elképzelni, hogy ne legyen sikere.

Michael észrevette, hogy valami bizonytalanság van Júlia hangjában. . - Na és mi a baj? A szerep nagyszerű. Már úgy értem, hogy ez az, amit nálad jobban senki sem tud csinálni

ezen a világon. Sok móka van benne, és annyi érzés, amennyit csak akarsz.

- Kitűnő szerep, tudom; hanem a férfiszerep...

- Az is egészen kitűnő.

- Tudom, de ötvenéves emberről van szó, és ha fiatalabbnak játszod, a darabnak nincs értelme. Csak nem akarsz középkorú embert játszani?

- De eszem ágában sincs, hogy én játsszam. Ez csak egy embernek való: Monte Vernonnak. És őt meg lehet kapni. Én George-ot fogom játszani.

- De hisz az egészen kicsi szerep. Azt csak nem játszhatod?

- Miért nem?

- Azt hittem, a saját színháznak az az értelme, hogy mind a ketten főszerepet játszhatunk.

- Ugyan, sokat törődöm én azzal. Amíg olyan darabokat találunk, amelyekben neked sztárszerep jut, az én szerepem nem érdekel. Talán a legközelebbi darabban nekem is jó szerep jut.

Júlia hátradőlt székében, könnyek szöktek szemébe, és elöntötték arcát.

- Istenem, milyen gonosz vagyok.

Michael mosolygott, és mosolya olyan megnyerő volt, mint mindig. Odajött Júliához, és melléje térdelve átölelte.

- Ejnye-bejnye, mi baja van a kis bogárnak?

Júlia most, hogy ránézett, nem tudta megérteni, mit találhatott valaha Michaelban, ami oly őrjöngő szenvedélyt keltett fel benne. Rosszul lett attól a gondolattól, hogy testi kapcsolatba kerüljenek. Szerencsére Michael nagyon kényelmesen érezte magát a hálószobában, amelyet Júlia berendezett neki. Nem tartozott azok közé a férfiak közé, akiknek fontos az, hogy férfiak, és megkönnyebbülést érzett,

mikor észrevette, hogy Júlia nem lép fel többé igényekkel vele szemben. Megelégedve gondolta, hogy a gyermek születése lecsendesítette Júliát, és meg kell hagyni, ő gondolt erre a lehetőségre, és sajnálta, hogy nem jutott előbb eszébe. Miután egyszer-kétszer inkább kedvességből, mint kívánságból, azt kérte, hogy vegyék fel újra a házastársi kapcsolatokat, és Júlia kifogásokat mondott: vagy hogy fáradt és nincs jól, vagy hogy másnap két előadása van, nem is beszélve arról, hogy ruhát próbál reggel - Michael egykedvűen belenyugodott a helyzetbe. Júliával most sokkal könnyebb volt kijönni, sosem csinált már jeleneteket, és Michael boldogabb volt, mint valaha. Rendkívül sikerült házasságot kötött, és ha látta, hogyan él más házaspár, meg kellett állapítania, hogy ő a szerencsés emberek közé tartozik. Júlia ritka jó asszony és okos, olyan okos, hogy mindenkit zsebre vág; mindenről a világon lehet vele beszélni. Mondom neked, fiam, nem lehet ideálisabb társat elképzelni. Őszintén megmondom, úgy, ahogy van, szívesebben töltök vele kettesben egy napot, mint hogy golfozni menjek.

Júlia meglepődött, mikor felfedezte, hogy amióta nem szereti Michaelt, valami különös szánalmat érez iránta emiatt. Jóságos nő volt, és tudta, milyen keserves csapás volna Michael büszkeségére, ha sejtené, mily keveset jelent Júlia számára. Úgyhogy tovább is hízelgett Michaelnak. Észrevette, hogy most már egy ideje nagyon elégedetten hallgatja, ha remek orrát és szép szemét dicséri. Júliát csendben mulattatta is, hogy kipróbálja, mennyi hízelgést tud Michael lenyelni. Most már vakolókanállal adagolta. De mostanában gyakran nézett Michael egyenes, vékony ajkú szájára. Ahogy Michael öregedett, szája egyre fukarabb lett, és mikor öregember lesz, már csak egy hideg, kemény vonás

marad majd a helyén. Takarékossága, amelyet azelőtt mulatságos, csaknem megható vonásnak tartott, most felháborította. Ha az emberek pénzzavarban voltak - és színházban ez gyakran előfordul -, számíthattak Michael részvétére és meleg szavaira, de készpénzre alig. Pokolian nagylelkűnek érezte magát, ha egy guinea-t kiadott a kezéből, és egy ötfontos bankjegy a bőkezűség netovábbja volt a szemében. Hamar észrevette, hogy Júlia pazarló a háztartásban, és azzal az ürüggyel, hogy meg akarja kímélni ettől a fáradságtól, maga vette kezébe a dolgokat. Attól kezdve semmi sem veszett kárba. Minden pennyről elszámoltak. Júlia kíváncsi volt, miért marad mégis meg náluk a személyzet. Azért maradtak, mert Michael kedves volt hozzájuk. Oly szívélyes, vidám, lekötelező modora volt, hogy a személyzet egyetlen gondja volt, hogy kedvében járjon, és a szakácsnő együtt örült vele, ha olyan mészárost sikerült találnia, akinél a hús fontját egy pennyvel olcsóbban lehetett kapni, mint máshol. Júliának nevetnie kellett, ha arra gondolt, milyen ellentétben áll Michael takarékossági szenvedélye azokkal a „fene bánja" könnyelmű figurákkal, akiket Michael oly jól alakított a színpadon. Sokszor gondolta, hogy Michael képtelen valami nagylelkű impulzusra; és íme, most, mintha ez volna a legtermészetesebb dolog a világon, kész félreállni, hogy Júliának nagyobb esélye legyen. Úgy meg volt hatva, hogy szólni sem tudott. Keserű szemrehányásokkal illette magát mindazokért a gonosz dolgokért, amiket már oly régóta gondolt magában Michaelról.

Kilencedik fejezet

Műsorra tűzték azt a darabot, és sikere volt. Azóta állandóan van színházuk. Minthogy Michael ugyanazzal a módszerességgel és takarékossággal vezette a színházat, mint a háztartást, keveset veszítettek a bukásokon, amelyek természetesen náluk is előfordultak, és a sikerekből minden pennyt kifacsartak. Michael azzal tetszelgett, hogy nincs színigazgató Londonban, aki kevesebbet költene az előadásaira. Rendkívül leleményes volt, ha régi díszleteket úgy kellett átalakítani, hogy újaknak látsszanak, és lassanként összegyűjtött annyi bútort a raktárában, hogy megtakaríthatta a bútorkölcsönzés költségeit. Az volt a hírük, hogy vállalkozó szellemben vezetik a színházat, mert Michael, hogy ne kelljen a jól ismert szerzők magas honoráriumát fizetni, mindig kész volt megengedni, hogy egy ismeretlen próbáljon szerencsét. Olyan színészeket keresett, akiknek sosem volt még esélyük, és a gázsijuk alacsony volt. Ily mód néhány hasznosnak bizonyuló felfedezést csinált.

Miután három évig igazgatta a színházat, már elég jó neve volt ahhoz, hogy kölcsönt vegyen fel a bankban, és kibéreljen egy éppen akkor épült színházat. Sok vita után amellett döntöttek, hogy Siddons Színháznak fogják hívni. A nyitó darabjuk megbukott, és azután még egy bukás következett. Júlia megrémült, és elvesztette bátorságát. Azt gondolta, hogy az új színháznak nincs szerencséje, és hogy a közönség unja már őket. Michael ekkor vált be a legjobban. Zavartalanul folytatta munkáját.

- Ebben a mesterségben a keserűt is le kell nyelned az édessel. Te vagy a legjobb angol színésznő. Csak hárman

vannak, akik pénzt hoznak a színháznak, a darabtól függetlenül is, és te vagy az egyik a három közül. Most kétszer megbuktunk. Annál jobban fog menni a legközelebbi darab, és akkor behozunk mindent, amit vesztettünk, és még hozzá valamit ráadásul.

Mihelyt Michael biztonságban érezte magát, megpróbálta magához váltani Dolly de Vries részét, de Dolly nem hallgatott rábeszélésére, és közönnyel viselte hidegségét. Ez egyszer ravaszsága megfelelő ellenfélre talált. Dolly nem volt hajlandó kivonni a befektetést, ami jövedelmezőnek látszott, mikor felerészessége révén állandó érintkezésben lehetett Júliával. Michael most újabb nagy erőfeszítéssel élt, hogy megszabaduljon tőle. De Dolly felháborodva tiltakozott az ellen, hogy most hagyja cserben őket, mikor nehézségeik vannak, és Michael feladta a kilátástalan küzdelmet. Az a gondolat vigasztalta, hogy Dolly esetleg sok pénzt fog hagyni Rogerra, a keresztfiára. Dollynak nem volt senkije, csak dél-afrikai unokaöccse, és az ember nem nézhetett rá anélkül, hogy ne gyanítsa: magas vérnyomása van. És időközben kényelmes volt, hogy ott volt a háza Guildford mellett, az ember lemehetett, amikor éppen kedve volt. Nem kellett pénzt kiadniuk saját villára. A harmadik darab beütött, és Michael nem röstellte hangoztatni, hogy mennyire igaza volt. Úgy beszélt, mintha egyenesen ő tehetett volna arról, hogy a darabnak sikere van. Júlia már szinte azt kívánta, bárcsak megbukott volna ez a darab is, mint a többiek, hogy Michael egy kicsit alább adja. Mert önhittsége iszonyú volt. Hiszen azt el kellett ismerni, hogy okos volt, vagy talán inkább ravasz, de azért távolról sem volt olyan okos, mint ahogy hitte magáról. Nem volt olyan dolog, amiről ne hitte volna, hogy jobban ért hozzá, mint akárki.

Idővel egyre kevesebbet játszott. Az igazgatás sokkal jobban érdekelte.

- Szeretném a színházat olyan szakszerűen vezetni, mint ahogy egy bankot vezetnek - mondta.

És úgy találta, hogy azokat az estéket, amikor Júlia fellép, sokkal hasznosabban tölti el, ha elmegy távolibb színházakba, és igyekszik tehetségeket felfedezni. Noteszt tartott, amelybe felírt minden színészt, aki ígért valamit. Azután rendezéssel kezdett foglalkozni. Mindig bosszantotta, hogy a rendezők annyi pénzt kérnek el azért, hogy beállítsák a darabot, sőt újabban egyesek még percentet is akartak a bruttó bevétel után. Végre egyszer úgy adódott, hogy a két rendező, akit Júlia leginkább szeretett, máshol volt elfoglalva, és az az egyetlen, akiben rajtuk kívül még bízott volna, éppen játszott, és nem foglalkozhatott velük egész idő alatt.

- Nagy kedvem volna hozzá, hogy magam próbáljam meg - mondta Michael.

Júlia nem bízott benne, hogy jó lesz. Michaelnak nem volt képzelete, és ötletei közhelyek voltak. Nem volt biztos benne, lesz-e tekintélye a színészek fölött. De az egyetlen megkapható rendező olyan árat kért, amit mind a ketten képtelennek találtak, és nem maradt más hátra, mint hogy Michael próbálja meg. Sokkal jobban bevált, mint ahogy Júlia gondolta. Alapos volt; keményen dolgozott. Júlia csodálatosképpen úgy érezte, hogy Michael többet hoz ki belőle, mint összes eddigi rendezői. Michael tudta, mire képes Júlia, és minthogy Júlia minden hanghordozása, csodálatos szemének minden pillantása, testének minden kecses mozdulata ismerős volt számára, olyan tanácsokat tudott neki adni, amelyekből Júlia pályájának legjobb alakítását építette fel. A többi színésszel szemben egyszerre engedékeny és

követelő volt. Amikor súrlódások voltak, jó humora, igazi kedvessége elsimította a dolgokat. Azután már nem is volt kérdéses, hogy ő rendezze-e darabjaikat. A szerzők szerették, mert, képzelete nem lévén, hagyta, hogy a darabok önmagukért beszéljenek, és minthogy nem mindig volt egészen biztos benne, hogyan értenek valamit, kénytelen volt hallgatni rájuk.

Júlia most már gazdag nő volt. El kellett ismernie, hogy Michael éppúgy vigyáz az ő pénzére, mint a sajátjára. Figyelemmel kísérte Júlia befektetéseit, és ha Júlia részvényeit haszonnal adhatta el, éppoly boldog volt, mintha maga kereste volna ezt a pénzt. Igen nagy gázsit fizetett Júliának, és büszke volt rá, hogy Júlia a legjobban fizetett színésznő Londonban, viszont ha ő játszott, sosem adott magának nagyobb gázsit, mint amennyit nézete szerint a szerep megérdemelt. Ha rendezett egy darabot, a kiadás rovatba annyi rendezői tiszteletdíjat írt fel, amennyit egy másodrangú rendező kapott volna. A háznak és Roger neveltetésének költségeit megosztották. Rogert születése után egy héten belül már előjegyezték Etonban. Nem lehetett tagadni, hogy Michael aggályosan tisztességes és becsületes. Mikor Júlia rájött, hogy mennyire gazdagabb Michaelnál, ő akarta fizetni az egész költséget.

- Erre nincs semmi ok - mondta Michael. - Amíg meg tudom fizetni a kosztot-kvártélyt, meg is fizetem. Te többet keresel, mint én, mert többet is érsz. Azért fizetek neked olyan nagy gázsit, mert te be is hozod azt.

Valóban csodálatra méltó volt az az önmegtagadás, ahogy feláldozta magát Júlia kedvéért. Ha valaha volt valami ambíciója, azt mind feladta, hogy Júlia karrierjét gondozhassa. Még Dolly is elismerte önzetlenségét, pedig nem szerette őt.

Valami szemérem megakadályozta Júliát abban, hogy Michaelról beszéljen Dollyval, de Dolly, ravaszságával, már rég tudta, hogy Michael mennyire a felesége idegeire megy, és időnként fáradságot vett, hogy bebizonyítsa Júliának, milyen hasznos a számára Michael. Michaelt mindenki dicsérte. Tökéletes férj. Júlia úgy érezte, senki se tudja rajta kívül, mit jelent az, együtt élni egy férfival, aki a hiúság valóságos szörnyetege. Dühítő volt Michael önelégültsége, ha valakit legyőzött golfban, vagy üzleti dologban túljárt valakinek az eszén. Dicsekedett csalafintaságával. Unalmas volt, szédítően unalmas. Szeretett mindent elmondani Júliának, amit tett és ami terv átszaladt a fején; ez gyönyörű volt addig, amíg Júliának élvezet volt együtt lenni vele, de most már évek óta elviselhetetlennek tartotta Michael prózaiságát. Nem tudott semmit sem leírni anélkül, hogy ne ment volna a legapróbb részletekbe.

Nemcsak üzleti éleselméjűségére volt büszke; amint az évek haladtak, személyére is gyalázatosan hiú lett. Mint fiatal ember szépségét természetesnek találta; most kezdett nagyobb figyelmet fordítani rá, és nem kímélt semmi fáradságot, hogy megtartsa azt, ami megmaradt belőle. Ez idővel megszállottság lett. Aggodalmas gondot fordított alakjára. Sosem evett semmit, ami hizlal, és sosem mulasztotta el testgyakorlatait. Hajspecialistákkal konzultált, mikor úgy találta, hogy haja ritkul, és Júlia meg volt győződve, hogy ha az operációt titokban lehetne tartani, felvarratná az arcát. Azt a szokást vette fel, hogy kissé felemelt állal ült le, hogy a nyakán levő ráncokat ne lehessen látni, és homorított, hogy a hasa ne lötyögjön. Nem tudott elmenni egy tükör előtt, hogy bele ne nézzen. Vadászott a bókokra, és sugárzott a

gyönyörűségtől, ha sikerült egyet kihúznia. Ez volt étele és itala.

Júlia keserűen nevetett, ha arra gondolt, hogy ő szoktatta rá Michaelt. Éveken keresztül folyton azt mondta neki, hogy milyen szép, és most már nem tudott meglenni hízelgés nélkül. Ez volt az egyetlen rés a páncélján. Ha egy foglalkozás nélküli színésznő azt mondta neki, hogy olyan szép, hogy az már nem is jó, rögtön gondolkozni kezdett, nem adhatná-e neki azt a szerepet, aminek a kiosztásán éppen gondolkozik. Júlia tudomása szerint Michael azelőtt nem vesződött nőkkel, de most, hogy elérte negyvenes éveinek közepét, kis flörtökbe bocsátkozott. Júlia gyanította, hogy nem sok jött ki ezekből. Michael óvatos volt, és nem akart mást, mint csodálatot. Hallotta, hogy ha a nők követelőkké váltak, őt használta fel ürügyül, hogy megszabaduljon tőlük. Vagy nem akart semmit sem megkockáztatni, ami megsérthette volna Júliát, vagy azt mondta, hogy Júlia féltékeny és gyanakodó, és jobb lesz, ha a barátságot megszüntetik.

- Tudja isten, mit találnak benne! - kiáltott fel Júlia az üres szobában.

Találomra felvett egy tucatnyi fényképet, amelyek az újabb időben készültek Michaelról, és gondosan megszemlélte mindegyiket. Vállat vont.

- Hát nem lehet tőlük rossz néven venni. Én is beleszerettem. Persze akkoriban jobb képű volt.

Júlia kissé elszomorodott, mikor eszébe jutott, menynyire szerette Michaelt. Mert szerelme meghalt, úgy érezte, az élet megcsalta őt. Sóhajtott.

- És a hátam is fáj - mondta.

Tizedik fejezet

Kopogtak az ajtón.

- Tessék - mondta Júlia.

Evie belépett.

- Nem fekszik ma le, Miss Lambert? - Látta, hogy Júlia a földön ül, fényképekkel körülvéve. - Mi a csodát tetszik csinálni?

- Álmodozom. - Felvett két fényképet. - Nézd meg ezt a képet, és azután nézd meg ezt.

Az egyiken Michael mint Mercutio volt látható, ifjúsága egész ragyogó szépségében, a másikon pedig utolsó szerepében, fehér cilinderben és zsakettben, vállán átvetett látcsővel. Hihetetlenül önelégült képet vágott.

Evie szipákolt.

- Hát mire jó siránkozni, ha kifutott a tej?

- A múltra gondoltam, és olyan rosszkedvű lettem, mint az ördög.

- Nem is csodálom. Ha az ember a múltján kezd gondolkozni, az azt jelenti, hogy nincs jövője, nem igaz?

- Fogd be a szád, vén tehén - mondta Júlia, aki szükség esetén nagyon közönséges tudott lenni.

- Na tessék jönni, mert aztán majd nem lehet használni a misst ma este. Én összerakom ezt a szemetet.

Evie Júlia öltöztetőnője és szobalánya volt. Még Middlepoolban vette fel, és azután magával hozta Londonba. Külvárosias, vékony, vörösre festett, szögletes nő volt, vörös haja mindig rendetlen, és mindig úgy nézett ki, mintha sürgősen meg kellene mosni; elöl két foga hiányzott, de nem

volt hajlandó pótoltatni azokat, Júlia évek óta többször megismételt ajánlata ellenére, hogy csináltassa meg az ő költségére.

- Amennyit én eszem, ahhoz éppen elég fogam van. Csak idegesítene, ha egy csomó elefántagyar volna a szájamban.

Michael már rég kérte Júliát, vegyen fel legalább még egy lányt, akinek külseje jobban illik mostani helyzetükhöz, és megkísérelte elhitetni Evie-vel, hogy túl sok ez a munka, amit most végez, de Evie hallani sem akart róla.

- Mondhat, amit akar, Mr. Gosselyn, de addig, amíg erős és egészséges vagyok, Miss Lambertnek nem lesz más szobalánya.

- Mind öregszünk, tudja, Evie. Nem vagyunk már olyan fiatalok, mint valaha.

Evie mutatóujját végighúzta orrlyukai előtt, és szipákolt.

- Addig, amíg Miss Lambert elég fiatal ahhoz, hogy huszonöt éves nőket játsszék, én is elég fiatal vagyok ahhoz, hogy öltöztessem. És hogy a szobalánya legyek. - Dühös tekintetet vetett Michaelra. - És miért akar két bért fizetni, mikor egy bérért is megkapja ugyanazt a munkát?

Michael felnevetett jó kedélyű módján.

- Hát ebben van valami, Evie drágám.

Evie feltessékelte Júliát a lépcsőn. Ha nem volt délutáni előadás, Júlia délután egy-két órára lefeküdt, és azután könnyebb masszázst kapott. Most levetkőzött, és bebújt az ágyba.

- A fene egye meg, a meleg vizes palack majdnem egészen hideg.

Az órára nézett, amely a kandalló párkányán állt. Nem is lehet csodálni. Már egy órája itt lehet. Észre sem vette, hogy

oly sokáig maradt Michael szobájában, a fényképeket nézegetve és renyhén elmélkedve a múltakon.

- Negyvenhat. Negyvenhat. Negyvenhat. Ha hatvanéves leszek, visszavonulok a színpadtól. Ötvennyolc éves koromban Dél-Afrikába és Ausztráliába megyek turnéra. Michael azt mondja, ott még sokat lehet keresni. Húszezer fontot. Eljátszhatom összes régi szerepemet. Persze még hatvanéves koromban is játszhatok negyvenöt éves nőket. De hol van olyan szerep? Azok a nyavalyás drámaírók.

Miközben egy olyan darabon gondolkozott, amelyben negyvenöt éves nő a főszereplő, elaludt. Mélyen aludt, amíg Evie fel nem keltette, hogy megjött a masszőz. Evie behozta az esti lapokat, és Júlia, levetkőztetve, mialatt a masszőz hasát és hosszú, vékony lábát dörzsölte, elolvasta megint, mint reggel, a színházi híreket, a pletykarovatot és az asszonyok rovatát.

Nemsokára bejött Michael, és leült az ágyára. Gyakran jött be ilyenkor egy kicsit elbeszélgetni.

- Na, hogy hívták? - kérdezte Júlia.
- Kicsodát?
- A fiút, aki nálunk ebédelt.
- Fogalmam sincs. Visszavittem a színházba. Azóta eszembe se jutott.

Miss Philips, a masszőz, szerette Michaelt. „Az ember olyan jól kiigazodik rajta. Mindig ugyanazt mondja, és az ember pontosan tudja, hogy mit kell rá felelni. Nem kétszínű ember. És iszonyú jóképű. Bizony isten."

- Na, Miss Philips, megy el a zsír, megyeget?
- Ó, Mr. Gosselyn, Miss Lamberten nincs egy uncia zsír sem. Mondhatom, csodálatos, ahogyan meg tudja őrizni az alakját.

- Kár, hogy engem nem masszírozhat, Miss Philips. Talán rajtam is segíthetne még.

- Hogy mondhat ilyet, Mr. Gosselyn. Hiszen olyan alakja van, mint egy húszéves fiúnak. Nem tudom, hogy csinálja, bizony isten, nem értem.

- Egyszerű élet és nemes gondolatok, Miss Philips.

Júlia nem figyelt rá, hogy mit beszélnek, de Miss Philips válaszát meghallotta.

- Persze legfontosabb a masszázs, mindig is mondom, de azért a diétára is kell vigyázni. Az egészen biztos.

- A diéta! - gondolta. - Mikor hatvanéves leszek, eleresztem magam. Annyi vajas kenyeret fogok enni, amennyi csak belém fér. Reggelire meleg zsemlét fogok enni, krumplit ebédre és krumplit vacsorára. És sört. Istenem, hogy szeretem a sört. Borsólevest és paradicsomlevest; édes pudingot és cseresznyetortát. Tejszínt, tejszínt, tejszínt. És Isten engem úgy segéljen, spenótra rá sem nézek többet hátralevő életemben.

Mikor kész volt a masszázs, Evie hozott neki egy csésze teát, egy szelet sonkát, amelyről a kövérjét már levágták, és egy kis száraz pirított kenyeret. Júlia felkelt, felöltözött, és lement Michaellal a színházba. Szeretett ott lenni egy órával előbb, mielőtt a függönyt felhúzták. Michael továbbment, hogy megvacsorázzék a klubjában. Evie előrement taxin, úgyhogy mikor Júlia beért az öltözőjébe, már mindent rendben talált. Megint levetkőzött, és egy öltözőköpenyt vett fel.

Mikor leült öltözőasztala elé, látta, hogy friss virágok állnak egy vázában.

- Hé, ki küldte ezeket? Mrs. de Vries?

Dolly óriási virágkosarat küldött minden premierre és minden kétszázadik előadásra, ha volt olyan, és közben is,

ahányszor virágot rendelt saját háza számára, mindig küldött Júliának is.

- Nem, miss.

- Lord Charles?

Lord Charles Tamerley Júlia legrégibb és legállhatatosabb rajongója volt, és ha elment egy virágkereskedő előtt, többnyire megvolt benne a hajlam, hogy bemenjen és néhány rózsát küldjön neki.

- Itt van a névjegy - mondta Evie.

Júlia megnézte. Mr. Thomas Fennell. Tavistock Square.

- Hogy lehet a Tavistock Square-en lakni? Ki a fene lehet ez, Evie?

- Biztosan valaki, akit levett a lábáról a miss végzetes szépsége, mi?

- Egy fontba is belekerülhettek. Pedig a Tavistock Square nem valami gazdag hely, azt hiszem. Még az is lehet, hogy az illető egy hétig nem vacsorázott, hogy megvehesse.

- Nem hinném.

Júlia zsírfestékkel bekente az arcát.

- Benned nincs semmi romantika, Evie. Azért, mert nem vagyok kóristalány, nem tudod megérteni, hogy valaki virágokat küld nekem. Pedig isten bizony jobb lábam van, mint a legtöbbnek.

- Mindig a lábával jön elő.

- Na hallod, hát vedd tudomásul, hogy igenis büszke vagyok rá, hogy egy ismeretlen fiatalember virágokat küld nekem, az én koromban. Látod, ez is mutatja...

- Ha most látná magát, nem küldene virágot, ahogy én a férfiakat ismerem.

- Menj a fenébe - mondta Júlia.

Mikor már jónak találta a festést és Evie ráadta harisnyáját és cipőjét, maradt még néhány perce. Leült az asztalhoz, és nagyvonalú, bátor kézírásával áradozó köszönetet írt Mr. Thomas Fennellnek a szép virágokért. Júlia természettől fogva udvarias volt, és azonkívül elve is volt, hogy válaszolt minden hízelgő levélre. Ez volt a módja annak, hogy kapcsolatban legyen közönségével. Miután megcímezte a levelet, a névjegyet a papírkosárba dobta, és kész volt, hogy felvegye azt a ruháját, amelyet az első felvonásban hordott. Az ügyelő sorba kopogtatott az öltözőkön.

- Kezdjük, kérem.

Ezek a szavak, bár isten tudja, már hányszor hallotta őket, még mindig izgalommal töltötték el. Úgy felvillanyozták, mint valami erősítő ital. Az életnek megint jelentősége volt.

Kész volt, hogy a látszatok világából átlépjen a valóság világába.

Tizenegyedik fejezet

Másnap Júlia Charles Tamerleyvel ebédelt. Charles atyja, Dennorant grófja, egy örökösnőt vett feleségül, és jelentékeny vagyon birtokába jutott. Júlia gyakran ment el az ebédekre, amelyeket Charles oly szívesen rendezett Hill Street-i házában. Szíve mélyén őszintén megvetette a jeles ladyket és nemes lordokat, akikkel ott találkozott, mert dolgozó nő és művésznő volt, de tudta, hogy hasznos összeköttetések. Ennek köszönhette, hogy Siddons színházi premierjeiről a lapok azt írták, hogy ragyogóak, és tudta, hogy jó reklám az, ha a heti

képes újságokban megjelenik egy víkendező társaság képe, amelyen ő egy csomó ismerős főrangú személy közt látható. Egy-két nála fiatalabb sztárt megevett az irigység azért, hogy Júlia legalább két hercegnőt a keresztnevén szokott szólítani; ezt igazán nem sajnálta.

Júlia nem volt ragyogó társalgó, de szeme úgy fénylett, modora oly intelligens volt, hogy mihelyt megtanulta a jó társaságban használt nyelvezetet, nagyon mulatságos nőnek tartották. Nagy tehetsége volt a mimikrihez, amit általában visszafojtott, mert azt gondolta, hogy árt színpadi játékának, de ezekben a körökben felhasználta, és ennek köszönhette, hogy az volt a híre, hogy szellemes. Örült neki, hogy szerették ezek az elegáns, dologtalan nők, de titokban nevetett rajtuk, hogy megszédíti őket az ő ragyogása. Kíváncsi volt, mit szólnának, ha tudnák, a valóságban milyen kevéssé romantikus egy sikeres színésznő élete, mennyi munkával jár, micsoda állandó gondot kell fordítania önmagára és a szabályos, egyhangú szokásokra, amelyek elengedhetetlenek. De azért jólelkűen tanácsokat adott nekik, hogyan fessék magukat, és megengedte, hogy lekopírozzák a ruháját. Júlia mindig szépen öltözött. Még Michael is azt hitte, hogy ruháit jóformán ingyen kapja, még ő sem sejtette, hogy valójában mennyi pénzt költ rájuk.

Morális szempontból mindkét világban a legjobb helyzetben volt. Mindenki tudta, hogy Michaellal való házassága mintaszerű. Júlia példája volt a házastársi hűségnek. Ugyanakkor az előkelő világban sokan arról voltak meggyőződve, hogy Júlia Charles Tamerley szeretője. Úgy gondolták, ez a viszony már olyan régóta tart, hogy már tisztességessé vált, és elnéző háziasszonyok, ha mindkettejüket meghívták ugyanabba a kastélyba víkendre,

egymás mellett levő szobákat adtak nekik. Ezt a hiedelmet Lady Charles Tamerley indította útnak, akitől Charles már rég külön élt, és tulajdonképpen egy szó sem volt igaz az egészből. Mindössze annyi alapja volt, hogy Charles húsz éve őrülten szerelmes volt Júliába, és Júlia miatt történt, hogy Tamerleyék, akik különben sem értették meg egymást, megegyeztek abban, hogy különválnak. Voltaképpen Lady Charles hozta először össze Júliát és Charlest. Egyszer véletlenül mind a hárman együtt ebédeltek Dolly de Vries-nél, akkoriban, amikor Júliának, mint fiatal színésznőnek, először volt sikere Londonban. Nagy ebéd volt, és Júliát nagyon ünnepelték. Lady Charles, aki akkor harminc fölött volt, és az volt a híre, hogy gyönyörű, jóllehet a szemét kivéve nem volt egy jó vonása sem, de valami szemtelen bátorsággal sikerült neki hatásos megjelenésre szert tenni, kedves mosollyal áthajolt az asztalon:

- Miss Lambert, azt hiszem, ismertem édesapját Jerseyben. Doktor volt, ugye? Nagyon gyakran járt mihozzánk.

Júlia kis rosszullétet érzett a gyomra mélyén, most jött rá, ki volt Lady Charles, mielőtt férjhez ment volna, és meglátta a csapdát, amit a hölgy állított neki. Harsányan felkacagott.

- Dehogy - mondta -, apám lódoktor volt. Azért ment gyakran magukhoz, mert kiskutyák születtek. Az egész ház tele volt velük.

Lady Charles egy pillanatig nem tudta, mit mondjon:

- Anyám nagyon szerette a kutyákat - felelte.

Júlia örült, hogy Michael nem volt ott. Michael mindig úgy beszélt Júlia atyjáról, mint doktor Lambertről, a nevet franciásan ejtette ki, és mikor a háború után Júlia atyja meghalt és anyja St. Malóba költözött özvegy nővéréhez, mint Madame de Lambertről kezdett beszélni róla. Pályája

kezdetén Júlia is némiképp érzékeny volt ebben a dologban, de miután nagy színésznőnek ismerték el, megváltoztatta felfogását. Hajlamos volt rá, különösen előkelő emberek közt, hogy hangsúlyozza, apja igenis lódoktor volt. Nem tudta volna megmagyarázni, hogy miért, de úgy érezte, hogy ezáltal lehűti önhittségüket.

De Charles Tamerley tudta, hogy felesége szántszándékkal meg akarta szégyeníteni a fiatal nőt, és mérgében megtett minden tőle telhetőt, hogy kedves legyen Júliához. Megkérdezte, hogy meglátogathatja-e, és szép virágokat vitt neki.

Charles akkor majdnem negyvenéves volt, kis fejjel elegáns testen, nem nagyon szép, de disztingvált megjelenésű. Nagyon jól neveltnek látszott, és csakugyan az is volt, kitűnő modorú. Nagyon szerette a művészeteket. Modern festményeket vásárolt és régi bútorokat gyűjtött. Szerette a zenét, és rendkívül sokat olvasott. Eleinte mulatságosnak találta, hogy felkeresi ezt a két fiatal színészt kis lakásukban, a Buckingham Palace Road közelében. Látta, hogy szegények, és izgatta, hogy most érintkezésbe kerül azzal, amit naivul bohémvilágnak nézett. Gyakran eljött, és valósággal kalandszámba ment a számára, hogy meghívták ebédre, amelyet egy madárijesztő szolgált fel, akit ők Evienek neveztek. Ez az élet, gondolta. Michaellal nem sokat törődött, mert nyilvánvaló szépsége dacára meglehetősen mindennapi fiatalembernek tartotta, annál jobban tetszett neki Júlia. Ennyi melegséget, jellemerőt és kitörő elevenséget senkiben sem tapasztalt még. Többször elment, hogy megnézze, amint játszik, és összehasonlította játékát nagy külföldi színésznőkről való emlékeivel. Úgy találta, hogy Júliában van valami egészen egyéni. Magnetikus ereje vitathatatlan volt.

Nagy izgalom volt Charles számára, mikor egyszer csak rájött, hogy Júlia zseniális.

- Talán egy új Siddons. Ellen Terrynél nagyobb.

Akkoriban Júlia még nem tartotta szükségesnek, hogy lefeküdjék délután, erős volt, mint egy ló, és sose volt fáradt, így Charles gyakran elvitte sétálni a Parkba. Júlia érezte, hogy Charles azt akarja, hogy úgy viselkedjék, mint a természet gyermeke. Ez egyébként Júliának nagyon megfelelt. Nem esett nehezére, hogy naiv és nyílt legyen, és kislányosan örüljön mindennek. Charles elvitte a Nemzeti és a Tate Képtárba és a British Museumba, és Júlia csakugyan majdnem annyira élvezte ezeket, mint amennyire mutatta. Charles szeretett ismereteket közölni, és Júlia örömmel fogadta azokat. Jó emlékezőtehetsége volt, és nagyon sokat tanult Charlestól. Hogy később képes volt a legokosabb emberekkel Proustról és Cézanne-ról beszélni, úgy, hogy azok meglepődtek, hogy egy színésznőnek akkora kultúrája van, azt nagyobbára Charlesnak köszönhette. Júlia valamivel előbb tudta, hogy Charles belészeretett, mint maga Charles. Meglehetősen komikusnak találta. Az ő szempontjából Charles középkorú ember volt, és úgy gondolt rá, mint egy kedves öreg bácsira. Különben is halálosan szerelmes volt Michaelba. Mikor Charles rájött, hogy szerelmes, modora kissé megváltozott, hirtelen félénkség fogta el, és mikor kettesben voltak, gyakran hallgatott.

Szegény báránykám - mondta magában Júlia -, oly csuda egy úriember, hogy most nem tudja, hogy mihez kezdjen.

De ő már tisztában volt vele, mit kell tennie, ha Charles szerelmet vall, amire előbb-utóbb rá kell szánnia magát.

Egyet mindenesetre világosan meg fog értetni Charlesszal. Nem fogja megengedni, hogy azt higgye: azért, mert lord és ő színésznő, hát csak intenie kell, és ő mindjárt ágyba ugrik vele. Ha megpróbálná ezt, Júlia eljátszaná neki a becsületében megbántott hősnőt, a kilendített karral és vele egy vonalban a mutatóujjal, ahogy Jane Talbout megtanította erre a gesztusra, és az ujj természetesen az ajtóra mutatna. Viszont ha Charles megrendült és néma lenne, akkor ő is remegne egész testében, hangja csupa zokogás meg miegymás volna, és azt mondaná, álmában sem gondolta volna, hogy Charles így érez iránta, és nem, nem, Michael szíve megrepedne. Jól kisírnák magukat együtt, és azután minden rendben lenne megint. Tekintettel Charles jó modorára, biztosra lehet venni, hogy nem fog kellemetlenkedni, ha egyszer bement a fejébe, hogy itt nem várhat semmit.

De mikor megtörtént a dolog, a legkevésbé sem hasonlított ahhoz, amit Júlia elképzelt. Charles Tamerley és Júlia a St. James Parkban sétáltak, nézték a pelikánokat, és a tájkép hatása alatt arról beszélgettek, nem játszhatná-e Júlia Millamantot egy vasárnap este. Azután visszamentek Júliáékhoz egy csésze teára. Megosztoztak egy kalácson. Azután Charles felkelt, hogy elmenjen. Zsebéből egy miniatűrt vett elő, és odaadta Júliának.

- Ez Clarion arcképe. Tizennyolcadik századi színésznő volt, és volt benne valami a maga tehetségéből.

Júlia ránézett a csinos, okos arcra, púderezett hajára, és azon tűnődött, hogy vajon a kövek, amelyek bekeretezték a kis képet, gyémántok-e vagy csak utánzat.

- Ó, Charles, hogy tehet ilyet! Milyen édes maga!

- Gondoltam, hogy tetszeni fog magának. Tudja, ez olyan búcsúajándék.
- Hát elutazik?

Júlia meglepődött, mert Charles eddig egy szót sem szólt róla. Charles fáradt mosollyal nézett rá.

- Nem utazom el. De többet nem látom magát.
- Miért nem?
- Azt hiszem, éppolyan jól tudja, mint én.

Ekkor Júlia gyalázatos dolgot tett. Leült, és egy percig csendben nézte a miniatűrt. A tempót tökéletesen beosztva, felemelte szemét, amíg Charleséval nem találkozott. Úgyszólván akkor tudott sírni, amikor akart, ez egyike volt legkifejezőbb képességeinek, és most hang nélkül, zokogás nélkül ömlöttek végig arcán a könnyek. Szája kissé nyitva, szemében egy gyermeknek a tekintete, akit mélyen megbántottak, és nem tudja, miért - a hatás elviselhetetlenül megrendítő volt. Charles arca kínosan megvonaglott. Mikor megszólalt, hangja rekedt volt az emóciótól:

- Nagyon szereti Michaelt, ugye?

Júlia fejével bólintott. Összeszorította ajkát, mintha igyekeznék uralkodni magán, de a könnyek csak folytak le az arcán.

- Nincs semmi remény a számomra? - Charles válaszra várt, de Júlia nem válaszolt, kezét szájához emelte, mintha körmét rágná, és tovább is Charlesra meredt patakzó szemével.

- Hát nem tudja, milyen szenvedés nekem, hogy tovább is lássam magát? Azt akarja, hogy ezentúl is jöjjek el magához?

Júlia megint bólintott.

- Clara jeleneteket rendez nekem maga miatt. Kitalálta, hogy szerelmes vagyok magába. A józan ész is azt követeli, hogy ne találkozzunk többet.

Erre Júlia kissé megrázta fejét. Felzokogott. Hátradőlt karosszékében, és félrefordította fejét. Egész teste bánatának reménytelenségét fejezte ki. Élő ember ezt nem viselhette el. Charles előrelépett, és térdre ereszkedve karjába vette a megtört, fájdalomtól általjárt Júliát.

- Az istenért, ne nézzen olyan boldogtalanul. Nem tudom elviselni. Ó, Júlia, Júlia, úgy szeretem magát, nem akarom, hogy boldogtalanná tegyem. Mindenbe belemegyek. Nem kívánok magától semmit.

Júlia feléje fordította könnyekkel összemázolt arcát (- Nagy ég, hogy nézek ki!), és feléje nyújtotta ajkát is. Charles gyengéden megcsókolta. Ekkor csókolta meg először.

- Nem akarom elveszíteni - mondta Júlia rekedten.
- Édes, édes!
- Minden úgy lesz, mint eddig?
- Éppen úgy.

Júlia mélyet, megelégedettet sóhajtott, és egy-két percig Charles karjában maradt. Mikor Charles elment, felkelt, és megnézte magát a tükörben.

- Ronda dög - mondta magának.

De azért kacagott, mintha egy csöppet sem szégyellné magát, és kiment a fürdőszobába, hogy megmossa arcát és szemét. Csodálatos jókedve lett. Hallotta, hogy Michael megjött, és nevét kiáltotta.

- Michael, nézd csak azt a képet, amit Charles hozott nekem. Ott van a kandalló párkányán. Gyémánt az, vagy utánzat?

Júlia kissé ideges volt, mikor Lady Charles elhagyta férjét. Az asszony azzal fenyegetőzött, hogy válópert indít, és Júliának semmi kedve sem volt, hogy megjelenjék a törvényszék előtt, amely az angol törvények értelmében a „harmadikat" is megidézi. Két vagy három hétig csak úgy

remegett. Elhatározta, hogy Michaelnak nem szól, amíg nem szükséges, és utólag örült, hogy nem szólt, mert idővel kiderült, hogy a fenyegetések csak arra valók voltak, hogy nagyobb tartásdíjat préseljen ki ártatlan férjéből.

Júlia bámulatos ügyességgel kezelte Charlest. Egyetértettek abban, hogy Júlia nagy szerelme Michael iránt minden közelebbi kapcsolatot kizárttá tesz kettejük közt, de egyebekben Júliának mindene Charles, barátja, tanácsadója, bizalmasa, az az ember, akire mindig számíthat a bajban, és akihez mindig vigaszért fordulhat csalódásaiban. A helyzet kissé nehezebb lett, amikor Charles finom érzékenységével észrevette, hogy Júlia már nem szerelmes Michaelba. Ekkor Júliának nagy tapintatosságot kellett kifejtenie. Nem mintha a legkisebb aggálya lett volna, hogy a barátnője legyen; ha Charles színész lett volna, és ennyire és ily régen szerette volna, Júlia egyáltalán nem bánta volna, hogy viszonyuk legyen, csupa jólelkűségből is odaadta volna magát. De Charles nem volt az esete. Nagyon szerette, de Charles oly elegáns, oly jól nevelt, oly művelt volt, nem tudta mint szeretőt elképzelni. Olyan lett volna, mintha egy műtárggyal lett volna viszonya. És kissé mulatott is Charles művészetrajongásán; végeredményben Júlia alkotó volt, Charles pedig, hiába minden, csak közönség. Charles szerette volna megszöktetni. Vettek volna egy villát Sorrentóban, a Nápolyi-öbölben, nagy kerttel és egy jachttal, hogy hosszú napokat tölthessenek a szép, borszínű tengeren. Szerelem és szépség és művészet; ezért érdemes elveszíteni a világot.

Micsoda marha - gondolta Júlia. - Majd bolond leszek feladni a karrieremet, hogy eltemessem magam egy olasz fészekben.

Elhitette Charlesszal, hogy kötelességei vannak Michaellal szemben, meg aztán itt van a gyerek; nem engedheti, hogy úgy nőjön fel, fiatal életén azzal a teherrel, hogy anyja egy rossz nő. Narancsfák ide, narancsfák oda, nem volna egy nyugodt pillanata sem abban a szép olasz villában, ha arra gondolna, hogy Michael boldogtalan és gyermeke idegenekre van bízva. Az embernek nem szabad csak magára gondolnia, nem igaz? Másokra is kell gondolni. Júlia nagyon édes és nőies volt. Néha megkérdezte Charlest, miért nem válik el a feleségétől, és miért nem vesz el valami kedves nőt. Nem tudja elviselni azt a gondolatot, hogy Charles miatta pazarolja el életét. Charles azt felelte, hogy ő az egyetlen nő, akit valaha is szeretett, és szeretnie is kell Júliát mindvégig.

- Oly szomorú ez - mondta Júlia.

Mindazonáltal nyitva tartotta szemét, és ha észrevette, hogy egy nő ki akarja vetni hálóját Charlesra, gondosan megakadályozta azt. Nem habozott, ha a veszedelem megkövetelte, hogy rendkívül féltékenynek mutatkozzék. Megegyeztek abban, azzal a tapintattal, ami elvárható volt Charles jólneveltségétől és Júlia jó szívétől, anélkül hogy határozottan szavakba foglalták volna, hogy ha Michaellal valami történnék, valami úton-módon elintéznék Lady Charlest, és akkor összeházasodnának. De Michael kitűnő egészségnek örvendett.

Ebből az alkalomból Júlia nagyon élvezte az ebédet a Hill Streeten. A vendégsereg nagyon előkelő volt. Júlia sosem engedte meg, hogy Charles meghívja azokat a színészeket vagy szerzőket, akik olykor útjába akadtak; most is ő volt az egyetlen vendég, akinek magának kell megkeresnie a kenyerét. Egyik oldalán egy öreg, kövér, kopasz és bőbeszédű miniszter ült, aki nagyon iparkodott, hogy mulattassa, a másik

oldalán egy fiatal Westreys herceg, aki olyan volt, mint egy istállófiú, és arra volt büszke, hogy a francia jassznyelvet jobban beszéli, mint egy francia. Mikor felfedezte, hogy Júlia tud franciául, ragaszkodott hozzá, hogy franciául beszéljenek. Ebéd után Júliát rábeszélték, hogy szavaljon el egy tirádát a Phaedrából, ahogy a Comédie Francaise-ben szavalják, és azután úgy, ahogy az angol színiakadémia egy növendéke adná elő. Nagyon megnevettette a társaságot, és a sikertől kipirulva jött el. Szép derűs nap volt, és elhatározta, hogy gyalog megy a Hill Streettől a Stanhope Place-ig. Sokan felismerték, amint az Oxford Streeten végig utat tört magának a tömegben, és bár egyenesen maga elé nézett, tudatában volt annak, hogy nézik.

- Milyen rémes, az ember nem mehet sehová sem, hogy meg ne bámulnák.

Kissé lelassította lépéseit. Kétségkívül szép nap volt.

Saját kapukulcsa segítségével belépett a házába, és éppen amint belépett, hallotta, hogy a telefon szól. Gondolkozás nélkül felvette a hallgatót.

- Igen?

Rendszerint elváltoztatta a hangját, mikor telefonon jelentkezett, de most elfelejtette.

- Miss Lambert?
- Nem tudom, itthon van-e Miss Lambert. Ki beszél, kérem? - kérdezte, gyorsan külvárosias kiejtést véve fel.

De az első rövid szó elárulta. Kis nevetés jött a dróton.

- Csak meg akartam köszönni, hogy írt nekem. Igazán nem kellett volna. Olyan kedves volt, hogy meghívott ebédre, hogy azt gondoltam, küldök egy kis virágot.

Hangja és a szavak alapján Júlia rájött, hogy kiről van szó. Az elpiruló fiatalember volt, akinek nem tudta a nevét. Sőt,

még most sem emlékezett a nevére, pedig látta a névjegyét. Csak az maradt meg a fejében, hogy a Travistock Square-en lakik.

- Nagyon aranyos magától - mondta a saját hangján.

- Nem jönne el velem egy csésze teára?

Ezt a szemtelenséget! Egy hercegnővel sem menne el teára; ez a fiú úgy kezeli őt, mint egy kóristalányt. Mégiscsak mulatságos, ha az ember meggondolja.

- Miért ne?

- Igazán eljönne? - Hangjában mohóság volt. Kellemes hangja volt. - Mikor?

Júliának nem volt semmi kedve lefeküdni aznap délután.

- Ma.

- Remek. Meglógok a hivatalból. Fél ötkor? Tavistock Square 138.

Ez kedves tőle, hogy ezt ajánlotta. Könnyen indítványozhatott volna valami divatos helyet, ahol az emberek megbámulták volna Júliát. Ebből is látszik, hogy nemcsak mutogatni akarja magát Júliával.

Taxit vett, és a Tavistock Square-re ment. Meg volt magával elégedve. Egy jó cselekedetet visz véghez. Milyen nagyszerű lesz ennek a fiúnak, hogy évek múlva is mesélheti majd a feleségének és gyermekeinek, hogy Júlia Lambert nála teázott, amikor ő még csak jelentéktelen kis hivatalnok volt egy könyvelőirodában. „És a művésznő oly egyszerű és természetes volt. Ha valaki hallotta volna beszélni, nem mondta volna róla, hogy a legnagyobb angol színésznő. És ha nem akarják elhinni, itt van a fényképe aláírással: Yours sincerely." Nevetni fog, és azt is mondja majd, hogy „persze, ha nem lett volna olyan taknyos, dehogyis merte volna meghívni a művésznőt".

Mikor megérkezett a ház elé és kifizette a taxit, hirtelen eszébe jutott, hogy nem tudja a fiatalember nevét, és ha a szobalány majd kinyitja az ajtót, nem fogja tudni megmondani, hogy kit keres. De mikor a csengőt kereste, észrevette, hogy nyolc van, két sorban négy-négy, és mindegyik mellett egy névjegy vagy egy név tintával egy darab papírra írva. Régi ház volt, amelyet lakásokra osztottak fel. Elkezdte a neveket olvasni, meglehetősen reménytelenül, hogy talán az egyikről mégis eszébe jut valami, amikor kinyílt az ajtó, és a fiatalember előtte állt.

- Láttam, amint kiszállt a kocsiból, és leszaladtam. Sajnos a harmadik emeleten lakom. Nagyon nagy baj?

- Dehogy.

Felment a szőnyegtelen lépcsőkön. Kicsit kifulladt, mire a harmadik emeletre ért. A fiú, Júlia szerint, úgy szökdelt fel, mint egy kecskegida, és Júlia szégyellte arra kérni, hogy menjenek kicsit lassabban. A szoba, amelybe vezette, elég nagy volt, de ócska bútorok voltak benne. Az asztalon süteményestál, két csésze, cukortartó és tejeskanna állt. Az edények közönségesek voltak.

- Üljön le - mondta a fiú. - A víz éppen forr. Egy pillanat múlva itt vagyok. A gázrezsó a fürdőszobában van.

Magára hagyta Júliát, aki körülnézett.

- Szegény bárányka, olyan szegény lehet, mint a templom egere.

A szoba nagyon emlékeztette őt némelyik szobára, amelyben színpadi pályája kezdetén lakott. Észrevette a fiú megható erőfeszítéseit, hogy elleplezze, hogy a szoba hálószoba is, nemcsak nappali szoba. A dívány a fal mellett nyilván az ágya éjszaka. Júlia képzeletében visszafelé futottak az évek, és furcsán fiatalnak érezte magát megint. Mily kitűnően mulattak

ehhez nagyon hasonló szobákban, és hogy élvezték fantasztikus étkezéseiket, a papírzacskóból kiszedett dolgokat és a gázrezsón készült tojásos szalonnát!
A fiú visszajött, és barna kannában teát hozott. Júlia egy négyszögletes likacsos süteményt evett hozzá, rózsaszín cukor volt rajta. Évek óta nem evett ilyesmit. A nagyon erős, tejes és cukros Ceylon-tea visszavitte olyan napokba, amelyekről azt hitte, hogy már elfelejtette őket. Látta magát mint fiatal, ismeretlen, küszködő színésznőt. Nagyon élvezetes volt. Egy gesztusra volt szükség, de nem jutott más eszébe, csak ez az egy: levetette kalapját, és megrázta fejét.

Beszélgettek. A fiú félénknek látszott, sokkal félénkebbnek, mint a telefonban; hát ezen nem is lehetett csodálkozni, most, hogy Júlia csakugyan ott volt, alaposan meg lehetett rendülve. Júlia elhatározta, hogy vissza fogja adni a bátorságát. A fiú elmondta, hogy szülei Highgate-ban laknak, apja ügyvéd, ő is ott lakott, de a saját ura akart lenni, és most, utolsó diákévében, megszökött hazulról, és kivette ezt a kis lakást. Utolsó vizsgájára készült. Beszéltek színházról is. A fiú látta Júliát minden szerepében, tizenkét éves kora óta. Elmesélte, hogy tizennégy éves korában egyszer ott állt a színészbejáróná egy délutáni előadás után, és mikor Júlia kijött, megkérte, hogy adjon egy aláírást autogramkönyvébe. A fiú édes volt kék szemével és sápadt barna hajával. Kár, hogy annyira leragasztja a haját. Fehér bőre és nagyon piros arca volt; vajon nem tüdőbeteg? - tűnődött Júlia. Ruhája olcsó volt, de jól állt rajta, ez tetszett Júliának; és hihetetlenül tisztának látszott.

Megkérdezte, miért választotta a Tavistock Square-t. Mert központi fekvésű, mondta a fiú, és mert szereti a fákat. Egész szép, ha az ember kinéz az ablakon.

Júlia felkelt, hogy kinézzen - ez jó bevezetés lesz a távozáshoz, azután majd felveszi a kalapját és elköszön.
- Igen, nagyon kedves, csakugyan. Olyan igazi londoni, az ember örül neki.
Júlia a mellette álló fiú felé fordult, amint ezeket mondta. A fiú átkarolta derekát, és erősen ajkon csókolta. Nő még életében nem volt úgy meglepve, mint Júlia. Annyira megdöbbent, hogy egyáltalán nem jutott eszébe semmi, hogy mit kellene tennie. A fiú ajka puha volt, és a fiatalság illata volt körülötte, ami igazán nagyon élvezetes volt. De amit tett, az mégis szemtelenség volt. Nyelve hegyével széttolta Júlia ajkait, és mindkét karjával magához ölelte Júliát. Júlia nem volt dühös, nevetni sem volt kedve, nem tudta, hogy mit érez. És most az volt az érzése, hogy a fiú gyengéden húzza őt magával, ajkát még mindig ajkára szorítva, egész határozottan érezte a fiú testének izzását, olyan volt, mintha egy kemence lett volna a belsejében, ez igazán érdekes volt; és azután már ott feküdt a díványon, a fiú mellette, és csókolta a száját és nyakát és az arcát és a szemét. Júlia szíve furcsán megdobbant. Kezébe fogta a fiú fejét, és ajkon csókolta.
Néhány perccel később a kandallónál állt, a tükör előtt, és rendbe hozta magát.
- Nézd, mit csináltál a hajammal.
A fiú egy fésűt adott a kezébe, és Júlia fésülködni kezdett. Azután felvette kalapját. A fiú mögötte állt, és Júlia, vállán át, látta arcát, azzal a mohó szemmel és halvány mosollyal a szemében.
- És én azt hittem, hogy olyan félénk fiatalember vagy - mondta a fiú tükörképének.
A fiú nevetett.
- Mikor látlak újra?

- Máskor is akarsz látni?
- De mennyire.

Júlia gyorsan gondolkozott. Teljesen abszurd dolog, persze esze ágában sincs még egyszer találkozni vele, hülyeség, hogy engedte, hogy így viselkedjék, de azért a legjobb lesz időt nyerni. Még akadékoskodhat, ha meghallja, hogy az ügynek nem lesz folytatása.

- Felhívlak a napokban.
- Esküdj meg.
- Szavamra.
- De nemsokára!

Ragaszkodott ahhoz, hogy lekíséri Júliát és beülteti egy taxiba. Júlia jobban szeretett volna egyedül lemenni, hogy megnézhesse lent a neveket a csengők mellett.

- A fene egye meg, ha legalább a nevét tudnám.

De a fiú nem hagyta. Mikor a taxi elindult vele, Júlia behullott az egyik sarokba, és gurult a nevetéstől.

- Erőszakot követtek el rajtad, drágám. Igenis, erőszakot. Az én életkoromban. És még csak annyit se mondott, hogy „szabad lesz?". Úgy bánt velem, mint egy rossz nővel. Tizennyolcadik századi vígjáték, tisztára. Mintha egy korabeli szobalány lettem volna. Nagy szoknyában, azokkal a vicces puffos dolgokkal - hogy az ördögbe is hívják? -, amiket azért hordtak, hogy hangsúlyozzák a csípőjüket, kötényben és kendővel a nyakam körül. - Azután bizonytalanul visszaemlékezve Farquhar és Goldsmith darabjaira, kigondolta a párbeszédet. - Nono, uram, mégiscsak gyalázat így visszaélni egy szegény falusi kislánnyal. Mit szólna Mrs. Abigail, a méltóságos asszony komornája, ha megtudná, hogy a méltóságos asszony fivére elragadta tőlem azt, ami a

legértékesebb kincse egy fiatal nőnek az én helyzetemben, tudniillik az ártatlanságomat. Piha, ó, piha, uram.

Mikor Júlia hazaért, a masszőz már várt rá. Miss Philips és Evie nagyban társalogtak.

- Hol járkált, Miss Lambert? - kérdezte Evie. - És mi van a pihenésével, azt szeretném tudni?

- Ördög vigye a pihenést.

Júlia letépte ruháit, és széles mozdulatokkal szétszórta a szobában. Aztán egészen meztelenül az ágyára ugrott, egy pillanatig megállt rajta, mint Vénusz, amint kibukkan a habok közül, azután ledobta magát és kinyújtózott.

- Mi van magával? - kérdezte Evie.

- Jól érzem magam.

- Nahát, ha én így viselkednék, mindenki azt mondaná, hogy ittam.

Miss Philips elkezdte a lábát masszírozni. Gyengéden dörzsölte, hogy Júlia pihenjen, ne fáradjon ki tőle.

- Mikor az előbb bejött, mint a forgószél - mondta -, arra gondoltam, mintha húsz évvel megfiatalodott volna. A szeme valami csodálatosan ragyogott.

- Ó, ezt tegye el Mr. Gosselyn számára, Miss Philips. - Majd némi gondolkozás után hozzátette: - Úgy érzem magam, mintha kétéves volnék.

Ugyanígy volt később a színházban is. Bejött az öltözőjébe Archie Dexter, aki a férfifőszerepet játszotta, hogy megbeszéljen valamit. Júlia elkészült a festéssel. Archie megdöbbent.

- Hallod, Júlia, mi van veled ma este? Istenien nézel ki. Huszonöt évesnek gondolnának, egy nappal sem többnek.

- Hiába csinálok úgy, mintha olyan szörnyű fiatal volnék, ha egyszer tizenhat éves fiam van. Negyvenéves vagyok, és nem törődöm vele, mindenki tudhatja.
- Mit csináltál a szemeddel? Még sohasem láttam, hogy így ragyogott volna.

Júlia érezte, hogy páratlan formában van. Ezt a „Púder-pamacs" című darabot már sok hete játszották, de aznap este Júlia úgy játszott, mintha először játszaná. Alakítása ragyogó volt. Olyan helyeken nevettek, ahol azelőtt sosem. Mindig tele volt mágnesességgel, de most mintha úgy áradt volna el az egész házon, mint valami nagy ragyogás. Michael véletlenül egy páholy sarkából végignézte az utolsó két felvonást, és előadás után bejött Júlia öltözőjébe.
- Te, az ügyelő azt mondja, ma este kilenc perccel tovább játszottunk, annyit nevettek.
- Hétszer hívtak ki. Már azt hittem, egész éjjel tapsolni fognak.
- Hát csak magadnak tehetsz szemrehányást, fiam. Nincs senki a világon, aki úgy tud játszani, mint te ma este.
- Megmondom őszintén, magam is élveztem. Krisztusom, de éhes vagyok. Mi van vacsorára?
- Pacal és hagyma.
- Ó, remek! - Michael nyakába borult és megcsókolta. - Imádom a pacalt és a hagymát. Ó, Michael, Michael, ha szeretsz, ha van egy szikrányi gyengédség kemény szívedben, engedélyezz egy üveg sört.
- De Júlia!
- Csak egyetlenegyszer. Nem mondhatod, hogy gyakran kérek tőled valamit.

- Na jó, a ma esti játékod után, azt hiszem, nem mondhatok nemet, de gondom lesz rá, hogy Miss Philips holnap jól megszidjon.

Tizenkettedik fejezet

Júlia lefeküdt, és végigcsúsztatta lábát az ágyban, amíg meg nem találta a megnyugtató meleg vizes palackot. Boldogan végignézett rózsaszín és Nattier-kék szobáján, az arany kerubokon, az öltözőasztalon, és megelégedetten sóhajtott fel. Arra gondolt, mennyire Mme de Pompadour-os mindez. Eloltotta a villanyt, de egyáltalán nem volt álmos. Szeretett volna elmenni táncolni, de nem Michaellal, hanem XV. Lajossal és Lajos bajor királlyal és Alfred de Musset-vel. Clairon és a párizsi Operabál. Eszébe jutott a miniatűr, amelyet Charles adott neki valaha. Úgy érezte magát ma este, mintha Clairon lenne. Ilyen kalandja nem volt évezredek óta. Utoljára nyolc évvel ezelőtt történt vele ilyesmi. Olyan epizód volt az, amiért szégyellnie kellett volna magát; szent isten, mennyire meg volt rémülve utána; de tulajdonképpen azóta sem tud visszagondolni rá anélkül, hogy ne nevetne.

Az is véletlenül történt. Sokáig játszott egyfolytában pihenés nélkül, pedig nagyon rászorult már. A darab, amelyben játszott, kezdett rosszul menni, és éppen egy újat akartak próbálni, mikor Michael szerencsésen kiadta a színházat hat hétre egy francia társulatnak. Jó alkalom volt, hogy Júlia elmenjen. Dolly kibérelt egy villát Cannes-ban a szezonra, és Júlia nála lakhatott. Éppen húsvét előtt indult el, a délre menő

vonatok annyira tele voltak, hogy nem tudott hálókocsihelyet kapni, de egy utazási ügynökségnél azt mondták neki, hogy minden rendben lesz, és a párizsi állomáson egy hálókocsihely fogja várni. Megdöbbenésére Párizsba érve azt kellett tapasztalnia, hogy senki se tud az egészről semmit, és a vasúti ügyeletes azt mondta neki, hogy minden hálókocsihely el van foglalva. Az egyetlen reménye az lehet, hogy az utolsó pillanatban valaki lemarad.

Júliának nem tetszett, hogy az egész éjszakát ülve kell töltenie egy első osztályú fülkében, és megzavart lelkiállapotban ment vacsorázni. Egy kétszemélyes asztalhoz ültették, és nemsokára bejött egy férfi, és leült vele szemben. Júlia rá se nézett. Később bejött a vasúti alkalmazott, és sajnálkozását fejezte ki, de nem tehetett semmit. Júlia felesleges jelenetet csinált. Mikor a vasutas elment, az asztal mellett ülő férfi megszólította. A férfi kitűnően, zamatosan beszélt franciául, de Júlia megismerte a kiejtésén, hogy nem francia. Udvarias kérdezősködésére válaszképpen Júlia elmondta neki az egész történetet, és megmondta véleményét az utazási irodáról, a vasúttársaságról és az emberi faj általános használhatatlanságáról. Az úr nagyon részvevő volt. Azt mondta, hogy vacsora után majd végigmegy a vonaton, és személyesen néz utána, nem lehetne-e mégis valamit csinálni. Sosem lehet tudni, hátha az egyik kalauz kitalál valamit borravaló reményében.

- Oly fáradt vagyok már - mondta Júlia. - Szívesen adnék ötszáz frankot egy hálókocsihelyért.

Miután a társalgás ily módon megindult, az úr elmondta, hogy attasé a párizsi spanyol követségen, és Cannes-ba megy húsvétra. Bár már negyedórája beszélgettek, Júlia még eddig nem vett magának fáradságot, hogy megnézze, milyen ember.

Most látta csak, hogy szakálla van, fekete göndör szakálla és fekete göndör bajusza, de a szakáll igen furcsán belenő az arcába; a szája két sarka alatt csupasz folt volt. Ez különössé tette az arcot. A férfi, fekete hajával, hosszú szempillájával és hosszú orrával emlékeztette valakire. Hirtelen rájött, hogy kire, és ez oly meglepő volt, hogy kifecsegte:

- Tudja, nem voltam képes rájönni, kire hasonlít. Egész furcsán hasonlít Tizian I. Ferenc-portréjára a Louvre-ban.

- Olyan kis malacszemem van?

- Nem, a maga szeme nagy, hanem a szakálla...

Júlia azt nézte, milyen lilás árnyalatú és ránctalan a bőre a szeme alatt. Öregbítő szakálla dacára egészen fiatal ember volt; nem lehetett több harmincnál. Júlia azon tűnődött, vajon spanyol grand-e. Nem volt jól öltözve, de külföldiek gyakran nem öltöznek jól, és lehet, hogy az öltönye rengetegbe került, ha nem is állt jól neki, és a nyakkendőjéről, bár rikító volt, látta, hogy Charvet-tól van. Mikor a kávéhoz értek, az idegen megkérdezte, megkínálhatja-e likőrrel.

- Nagyon kedves lesz öntől. Talán jobban alszom tőle. Cigarettával is megkínálta. Cigarettatárcája ezüstből volt, ez Júliát kissé kellemetlenül érintette, de mikor becsukta a tárcát, Júlia látta, hogy sarkában kis aranykorona van. Biztosan gróf vagy valami hasonló. Milyen kár, hogy ezeket a modern ruhákat kell hordania! Ha úgy volna öltözve, mint I. Ferenc, igazán előkelő benyomást tenne. Júlia legkecsesebb pózát vette fel.

- Azt hiszem, illik, hogy megmondjam - szólt az idegen -, hogy tudom, hogy ön kicsoda. És ha megengedi, hozzáteszem azt is, hogy nagy csodálója vagyok.

Júlia álmatag pillantását lövellte rá.

- Látott már játszani?

- Hogyne, múlt hónapban Londonban voltam.
- Érdekes kis darab, nem?
- Csak azért, mert ön azzá tette.

Mikor a fizetőpincér jött, Júliának erőszakoskodnia kellett, hogy kifizethesse saját fogyasztását. A spanyol visszakísérte a kocsiba, majd azt mondta, hogy végigmegy a vonaton, hátha talál egy üres hálókocsihelyet. Negyedóra múlva visszajött a kalauzzal, és azt mondta, hogy talált egy helyet, és ha odaadja poggyászát a kalauznak, az majd átviszi. Júlia boldog volt. A spanyol ledobta kalapját a helyre, amelyet Júlia elhagyott, és Júlia utánament, végig a folyosón. Mikor a hálókupéhoz értek, a spanyol azt mondta a kalauznak, hogy az ő bőröndjét és aktatáskáját, amely a kupé hálójában volt, vigye abba a kupéba, ahonnan a Madame eljött.

- Csak nem a saját helyét adja nekem? - kiáltott Júlia.
- Nincs több hely a vonaton.
- De arról szó sem lehet!
- Allez - mondta a spanyol a kalauznak.
- De nem, nem.

A kalauz az idegen egy intésére elvitte a poggyászt.

- Nekem mindegy. Én mindenütt tudok aludni, viszont nem hunynám le a szemem egész éjjel, ha azt tudnám, hogy egy ilyen nagy művésznő kénytelen egy levegőtlen kupéban három más emberrel együtt tölteni az éjszakát.

Júlia még egyre tiltakozott, de már nem túlságosan. Igazán rém kedves ettől az embertől. Nem is tudta, hogy köszönje meg. Még csak azt sem engedte a spanyol, hogy kifizesse a hálókocsijegyet. Majdnem könnyesen könyörgött, engedje meg neki, hogy egy ily csekély ajándékot adhasson Júliának.

Júliánál csak egy necessaire volt, abban voltak arckrémjei, éjjeli ruhája és toalettcikkei, és ezt az idegen most

odakészítette számára az asztalra. Csak annyit kért, hogy itt ülhessen, amíg egy vagy két cigarettát el nem szív és Júlia nem akar aludni menni. Ezt Júlia nemigen tagadhatta meg. Már meg volt ágyazva, leültek az ágy szélére. Néhány perc múlva a kalauz visszajött egy üveg pezsgővel és poharakkal. Különös kis kaland volt, és Júlia nagyon élvezte. Igazán csodálatosan udvarias ember, ó, ezek a külföldiek, ezek tudják, hogy kell viselkedni egy nagy művésznővel. Sarah Bernard-ral persze ilyesmi mindennap megtörtént. És ha Siddons belépett egy szalonba, mindenki felkelt, mintha a királyi család tagja lenne. A spanyol bókot mondott Júlia szép francia beszédére. Jerseyben született és Franciaországban nevelkedett? Ó igen, hát ez a magyarázat. De miért nem inkább francia színésznő lett, miért angol? Ha franciául játszanék, most már olyan híres volna, mint a Duse. Egészben a Duséra emlékeztet, ugyanaz a nagyszerű szem és sápadt bőr, és játékában ugyanaz az érzés és az a csodálatos természetesség.

Félig kiitták a pezsgősüveget, és Júlia észrevette, hogy nagyon késő van.

- Azt hiszem, most már igazán aludni kellene mennem.
- Megyek.

Felkelt és kezet csókolt. Mikor elment, Júlia bezárta az ajtót és levetkőzött. Eloltotta a lámpákat, kivéve a feje mögött levőt, és olvasni kezdett. Nemsokára kopogtattak.

- Igen.
- Bocsásson meg, hogy zavarom. A mosdófülkében hagytam a fogkefémet. Kihozhatom?
- Ágyban vagyok.
- Nem tudok aludni, amíg nem mostam meg a fogam.
- Ugyan, tiszta az úgyis.

Júlia vállát vonva kinyújtotta kezét az ajtóhoz, és visszahúzta a reteszt. Az adott körülmények közt butaság lett volna prűdnek lenni. A spanyol bejött, bement a mosdó-fülkébe, és egy pillanat múlva kijött, egy fogkefét lobogtatva. Júlia észrevette a fogkefét, mikor saját fogát mosta, de azt hitte, hogy azé, aki a szomszéd fülkében alszik. Abban az időben két szomszédos fülkének egy közös mosdófülkéje volt. A spanyol pillantása, úgy látszik, a pezsgősüvegre esett.

- Olyan szomjas vagyok, megengedné, hogy megigyam egy pohár pezsgőt?

Júlia a másodperc egy tizedrészéig hallgatott. A spanyolé volt a pezsgő és a fülke. Ha már a kisujját odaadta, oda kell adni a karját is.

- Hogyne.

A spanyol töltött magának, rágyújtott, és leült az ágy szélére. Júlia kissé odébb húzódott, hogy helyet adjon neki. A spanyol úgy viselkedett, mint aki egészen természetesnek találja a helyzetet.

- Valószínűleg nem tudott volna aludni a kupéban - mondta. - Van ott egy férfi, aki rettenetesen nehezen lélegzik. Jobban szeretném, ha hortyogna. Akkor fel lehetne költeni.

- Nagyon sajnálom, hogy miattam...

- Ó, nincs semmi baj. Legrosszabb esetben összekuporodom a folyosón a maga ajtaja előtt.

Csak nem azt várja, hogy hívjam meg, hogy itt aludjék? - mondta magában Júlia. - Kezdem azt hinni, hogy ez előre ki volt tervezve. Hiába, fiacskám. - Majd hangosan: - Romantikus, igaz, de kényelmetlen.

- Maga nagyon vonzó nő.

Júlia örült, hogy éjjeli öltözete csinos, és hogy nem rakott fel krémet az arcára. Nem is vett fáradságot, hogy leszedje a festéket. Ajka bíborvörös volt, és tudta, hogy az olvasólámpával feje mögött nem festhet nagyon rosszul. De gúnyosan válaszolt.

- Ha azt hiszi, hogy azért, mert átadta nekem a fülkéjét, már velem is alhat, akkor téved.
- Ahogy gondolja. De miért ne?
- Én nem az a fajta nagyon vonzó nő vagyok.
- Hát milyen fajta?
- Hűséges hitves és odaadó anya.

A spanyol sóhajtott.

- Jó. Hát akkor jó éjszakát kívánok.

Elnyomta cigarettáját a hamutartóban, és megfogta Júlia kezét, és megcsókolta. Ajkával lassan haladt felfelé Júlia karján. Júliában különös kis érzés támadt. A szakáll kissé csiklandozta bőrét. Akkor a spanyol föléje hajolt, és szájon csókolta. Szakállának kissé savanyú szaga volt, amit Júlia furcsának talált: nem volt benne biztos, émelyíti-e vagy pedig izgatja. Érdekes, ha az ember meggondolja: szakállas férfi még sose csókolta meg. A spanyol eloltotta a lámpát.

Nem hagyta el Júliát addig, amíg a világosság egy résen át be nem jött a lehúzott függönyön keresztül, és nem figyelmeztette őket, hogy felkelt a nap. Júlia erkölcsileg és fizikailag össze volt törve.

- Csak romja leszek önmagamnak, mire Cannes-ba érünk.

És micsoda kockázat! Éppúgy meg is gyilkolhatta volna, vagy ellophatta volna a gyöngynyakláncát. Hideg és forróság futott át rajta, amint kiszínezte magában a veszedelmet, amelynek kitette magát. A férfi is Cannes-ba megy. Feltéve, hogy ott is ismerősként fog viselkedni, hogy magyarázza meg

a dolgot barátainak? Biztos volt benne, hogy Dollynak nem fog tetszeni. A spanyol még meg is zsarolhatja. És mit csináljon, ha a spanyol meg akarja ismételni élményét? Szenvedélyes ember, annyi biztos, megkérdezte a címét, és bár Júlia nem mondta meg, bizonyára meg tudja találni, ha megkísérli; olyan helyen, mint Cannes, szinte lehetetlen, hogy ne fussanak egymásba. Még Júlia nyakába varrhatja magát. Ha csakugyan annyira szereti Júliát, mint ahogy mondta, elképzelhetetlen, hogy békében hagyja, és a külföldiek oly megbízhatatlanok, még szörnyű jeleneteket is rendezhet. Az egyetlen vigasz az, hogy csak húsvétra marad, Júlia úgy tehet, mintha nagyon fáradt volna, és azt mondhatja Dollynak, hogy legszívesebben otthon marad a villában.

- Hogy lehettem ilyen bolond? - kiáltotta dühösen.

Dolly ott fogja várni az állomáson, és ha a férfi olyan tapintatlan lesz és odajön hozzá elbúcsúzni, meg fogja mondani Dollynak, hogy a férfi nekiadta a fülkéjét. Ebben nincs semmi rossz. Legjobb mindig annyi igazat mondani, amennyit csak lehet. De Cannes-ban egész tömeg utas szállt ki, és Júlia kijutott az állomásról, és beszállt Dolly kocsijába, anélkül hogy megpillantotta volna a spanyolt.

- Nem beszéltem meg semmit mára - mondta Dolly. - Azt gondoltam, fáradt leszel, és egészen magamnak akartalak huszonnégy órára.

Júlia melegen megszorította Dolly karját.

- Remek. Csak üldögélünk majd a villában, és kenjük az arcunkat, és jól kipletykázzuk magunkat.

De másnapra Dolly úgy intézkedett, hogy kint ebédeljenek, és vendéglátó gazdáikkal egy bárban kellett találkozniuk a Croisette sétányon, ott fognak majd koktélt inni. Gyönyörű nap volt, tiszta, meleg és napos. Mikor kiszálltak a kocsiból,

Dolly megállt, hogy utasítást adjon a sofőrnek, hogy mikor jöjjön értük, és Júlia megvárta.

Szíve hirtelen nagyot dobbant, mert a spanyol közeledett feléje; egyik oldalán egy asszony karolt belé, másik oldalon pedig egy kislány fogta a kezét. Júliának nem volt ideje elfordulni. Ebben a pillanatban Dolly hozzálépett, hogy együtt átmenjenek a járdán. A spanyol jött, egy pillantást vetett rá, amelyben nem volt semmi felismerés, éppen élénk beszélgetésben volt a karján levő asszonnyal, és továbbment. Júlia egy szempillantás alatt megértette, hogy a spanyol éppúgy fél a találkozástól, mint ő. Az asszony és a gyermek bizonyára a felesége és a kislánya, akikhez lejött Cannes-ba, hogy velük töltse a húsvétot. Micsoda megkönnyebbülés! Most már félelem nélkül jól érezheti magát. De amint elkísérte Dollyt a bárba, mégis arra gondolt, mily undorítóak a férfiak. Egy pillanatig sem lehet bízni bennük. Mégis borzalmas, hogy egy ember, akinek bájos felesége és ilyen édes kislánya van, hajlandó a vonaton felszedni egy nőt. Az ember azt hinné, hogy több tisztesség van bennük.

De amint az idő múlt, Júlia felháborodása megenyhült, és azóta sokszor jutott eszébe ez a kaland, és mindig kellemes emlék maradt. Végre is mulatságos volt. Néha elengedte fantáziáját, és újra maga elé képzelte annak a furcsa éjszakának eseményeit. A spanyol nagyon kellemes szerető volt. Ez valami olyasmi, amire vissza lehet majd gondolni, ha öregasszony lesz. A szakáll volt az, ami olyan erős benyomást tett rá, a szakáll különös érzése az arcon, és az az enyhén savanyú szag, ami émelyítette és mégis idegenszerű vonzást gyakorolt rá. Évekig keresett azután szakállas embereket, és az volt az érzése, ha egy szakállas ajánlatot tenne neki, hát egyszerűen nem volna képes ellenállni. De már nagyon kevés

ember hordott szakállt, Júlia szerencséjére, mert ha egy szakállt meglátott, gyengék lettek a térdei - és akik szakállt hordtak, azok nem tettek neki ajánlatot. Szerette volna tudni, ki volt az a spanyol. Egy-két nappal később látta, amint chemin de fert játszott a kaszinóban, és megkérdett két-három embert, nem ismerik-e. De nem ismerték, és a spanyol így maradt meg emlékezetében és csontjaiban, névtelenül. Különös koincidencia, hogy nem tudja a nevét annak a fiatalembernek sem, aki ma délután olyan váratlan módon viselkedett. Nagyon komikus.

- Ha előre tudtam volna, hogy mi mindent fognak megengedni maguknak, legalább elkértem volna a névjegyüket.

Ezzel a gondolattal boldogan aludt el.

Tizenharmadik fejezet

Elmúlt néhány nap, és egy reggel, mikor Júlia még ágyban volt és egy darabot olvasott, felcsengettek az alagsorból, hogy akar-e Mr. Fennell-lel beszélni. A név nem mondott neki semmit, és már éppen azt akarta mondani, hogy nem, mikor eszébe jutott, hogy esetleg ez az a fiatalember, akivel kalandja volt. Kíváncsisága arra ösztönözte, hogy kapcsoltassa magát. Megismerte hangját.

- Azt ígérte, hogy fel fog hívni - mondta a fiatalember. - Már nem győztem tovább várni, hát felhívtam.
- Nagyon el voltam foglalva az utóbbi napokban.
- Mikor látom?
- Mihelyt lesz egy szabad percem.

- Mit szólna ma délutánhoz?
- Délutáni előadásom van.
- Jöjjön el teázni előadás után.

Júlia mosolygott. (- Hogyisne, kisöcsém, még egyszer nem fogsz meg így.)

- Nem lehet - mondta. - Mindig az öltözőmben maradok az esti előadásig.
- Nem látogathatom meg, mialatt pihen?

Júlia egy pillanatig habozott. Talán a legjobb volna megengedni neki: Evie ki-be jár, Miss Philips hétre esedékes, minden szamárság ki van zárva, és jó alkalom lenne, hogy megmondja neki barátságosan - mert olyan édes a kicsike -, de határozottan, hogy a múlt heti dolognak nem lehet folytatása. Néhány jól megválogatott szóval megmagyarázná neki, hogy nincs semmi értelme az egésznek, és hogy nagyon kedves volna, ha az egész epizódot kitörölné emlékezetéből.

„Rendben van, gyere fél hatra, kapsz egy csésze teát."

Tevékeny életének nem volt egy része sem, amelyet annyira élvezett volna, mint azt a három órát, melyet délutáni és esti előadás közt öltözőjében töltött. A társulat többi tagja elvolt, de ott volt Evie, hogy teljesítse kívánságait, és a kapus, hogy őrködjék egyedüllétére. Öltözője olyan volt, mint egy hajókabin. A világ valahol nagyon messze volt, és Júlia élvezte elkülönítettségét. Megbabonázta a szabadság. Kicsit szundított, kicsit olvasott, vagy a kényelmes díványon fekve szabadjára engedte gondolatait. Arra a szerepre gondolt, amit éppen adott, és kedvenc szerepeire a múltban. Gondolt Roger fiára is. Kellemes ábrándok jöttek-mentek elméjében, mint szerelmesek, akik zöld erdőben sétálnak. Szerette a francia költészetet, és olykor egy Verlaine-verset ismételgetett magában.

Pontosan fél hatkor Evie egy névjegyet hozott be.
- Mr. Thomas Fennell - olvasta.
- Vezesse be, és hozzon egy kis teát.

Már elhatározta, hogyan fog viselkedni. Barátságosan fog érdeklődni munkája iránt, és megkérdi, hogy áll a vizsgájával. Azután Rogerről fog beszélni. Roger most tizenhét éves, és egy év múlva Cambridge-be megy. Célozni fog arra a tényre, hogy elég öreg ahhoz, hogy az anyja lehessen. Úgy fog tenni, mintha nem lett volna semmi sem közöttük, és a fiatalember el fog menni, hogy soha többé ne lássa őt, csak a színpadon, és félig meg lesz győződve, hogy az egész csak képzeletének játéka volt. De mikor meglátta, hogy milyen vékony, milyen hektikás pirosság van az arcán és milyen kék a szeme, milyen bájosan fiús egészbe véve, mégis megdobbant a szíve. Evie becsukta az ajtót a fiú mögött. Júlia a díványon feküdt, és kinyújtotta a karját, hogy kezét csókra emelje, ajkán Mme Récamier bájos mosolyával, de a fiú térdre esett, és szenvedélyesen szájon csókolta. Júliának nem volt mit tennie, átkarolta a fiú nyakát, és éppoly szenvedélyesen viszonozta csókjait.

(- Ó, a jó szándékaim! Szent isten, csak nem szerettem belé?)

- Az isten szerelméért, ülj le. Evie mindjárt jön a teával.
- Szólj neki, hogy ne zavarjon minket.
- Hogy érted? - De nyilvánvaló volt, hogy érti. Júlia szíve erősen elkezdett dobogni. - Nevetséges. Nem lehet. Michael is bejöhet.
- Kívánlak.
- Mit képzelsz, mit fog Evie gondolni? Hülyeség megkockáztatni... Nem, nem, nem.

Kopogtak, és Evie bejött a teával. Júlia utasításokat adott neki: tegye az asztalt a dívány mellé és egy széket a

fiatalembernek az asztal másik oldalára. Felesleges társalgással tartotta fel Evie-t. Érezte, hogy a fiú nézi őt. A fiú szeme gyorsan mozgott, követte Júlia gesztusait és arckifejezését; Júlia elkerülte a fiú szemét, de érezte a benne levő nyugtalanságot és a fiú vágyakozását. Zavarban volt. Úgy érezte, hogy hangja nem egészen természetes.

(- Mi bajom van, a fenébe is? Istenem, alig tudok lélegzeni.)

Mikor Evie az ajtóhoz ért, a fiú egy mozdulatot tett, ami oly ösztönös volt, hogy Júlia inkább érzékenységével, mint szemével vette észre. Nem tehetett mást, mint hogy ránézett.

A fiú egészen elsápadt.

- Kérem, Evie - mondta. - Ez az úr egy darabot akar velem megbeszélni. Vigyázz, hogy ne zavarjanak minket. Majd csengetek, ha kell valami.

- Igenis, miss.

Evie kiment, és becsukta az ajtót.

(- Bolond vagyok. Sült bolond.)

De a fiú már el is tolta az asztalt, és letérdelt, és Júlia már a karjai közt volt.

Kevéssel azelőtt küldte el, hogy Miss Philips esedékes volt, és mikor a fiú elment, csöngetett Evie-nek.

- Jó a darab? - kérdezte Evie.
- Micsoda darab?
- Hát amit megbeszéltek.
- Tehetséges fiú. Persze még nagyon fiatal.

Evie lenézett az öltözőasztalra. Júlia szerette, ha minden a megszokott helyén van, és ha egy zsíros tégely vagy a szemstift nem volt pontosan ott, ahol lennie kellene, jelenetet csinált.

- Hol a fésűje?

A fiú használta a fésűt, és azután hanyagul letette a teaasztalra. Mikor Evie megpillantotta, egy percig tűnődve bámult rá.

- Hogy a csudába került oda? - kérdezte Júlia könnyedén.
- Magam is azon gondolkozom.

Júlia nagyon megijedt. Persze őrület ilyesmit csinálni az öltözőben. Hiszen még csak kulcs sincs a zárban. Evienél van a kulcs. Csakhogy éppen a kockázat fűszerezte meg. Élvezet meggondolni, hogy mennyire bolond. Mindenesetre most már találkozót beszéltek meg. Tom - mert Júlia megkérdezte, hogy hívják otthon, és a fiú azt mondta, hogy Thomasnak, de hát így igazán nem hívhatja -, Tom el akarta vinni valahová vacsorázni, ahol táncolni is lehet, és véletlenül Michael éppen Cambridge-be készült egy éjszakára, hogy beállítson néhány egyfelvonásost, amelyeket az egyetemi hallgatók írtak. így több óra hosszat együtt lehetnek.

- Majd a tejessel fogsz hazamenni - mondta Tom.
- És mi lesz a másnapi játékommal?
- Nem lehet azzal is törődni.

Nem engedte meg, hogy Tom érte jöjjön a színházba, és mikor megérkezett a vendéglőbe, amelyet kiszemeltek, Tom már várt rá az előcsarnokban. Arca felragyogott, amint Júliát meglátta.

- Kezdett késő lenni, már attól féltem, hogy nem jössz.
- Bocsáss meg, mindenféle unalmas népek jöttek előadás után, és nem tudtam szabadulni tőlük.

De ez nem volt igaz. Júlia olyan izgatott volt egész este, mint egy lány, aki első báljára megy. Amellett folyton arra kellett gondolnia, milyen abszurdum, hogy így érzi magát. De mikor levette a színházi festéket és átfestette magát vacsorához, sehogy sem volt magával megelégedve. Kéket tett fel a

szemhéjára, azután megint leszedte, berúzsozta az arcát, megint tisztára dörzsölte, és más színt próbált.
- Mi lesz ebből? - kérdezte Evie.
- Úgy akarok kinézni, mintha húszéves volnék, te bolond.
- Ha még sokat vacakol, annyi idősnek fog kinézni, mint amennyi.

Júlia sose látta még a fiút esti öltözetben. Úgy ragyogott, mint egy új szeg. Bár csak átlagos magasságú volt, karcsúsága révén magasnak látszott. Júlia kissé meghatódott, mikor látta, hogy Tom minden világfias fellépése dacára félt a főpincértől, mikor meg kellett rendelni a vacsorát. Táncoltak, és Tom nem táncolt nagyon jól, de Júlia nagyon bájosnak találta enyhe félszegségét is. Az emberek megismerték Júliát, és Júlia tudatában volt annak, hogy a fiú élvezi a dicsőséget, ami az emberek tekintetéből visszaverődik őrá. Egy fiatal pár tánc után odajött az asztalukhoz, hogy Júliát üdvözölje. Mikor elmentek, Tom megkérdezte:
- Nem Lord és Lady Dennorant volt ez?
- De igen. Ismerem George-ot iskolás fiú kora óta. Tom szemével követte őket.
- Az asszony lánykorában Lady Cecily Laweston volt, nem?
- Bizony nem emlékszem.

Júlia számára ez nem volt érdekes kérdés. Néhány perccel később egy másik pár ment el mellettük.
- Nézd, ez itt Lady Lepard.
- Ki az?
- Nem emlékszel, nagy estély volt a kastélyukban, Cheshire-ben, néhány héttel ezelőtt, és a walesi herceg is ott volt. Bent volt a lapokban.

Ó, hát így szerzi a fiú az értesüléseit! Szegénykém. Olvasott előkelő emberekről a lapokban, és olykor-olykor vendéglőben

vagy színházban látta is őket életnagyságban. Természetesen számára ez nagy izgalom. Romantika. Ha tudná, milyen unalmasak a valóságban! Júlia szemében hihetetlenül naivnak tűnt ez az ártatlan szenvedély azok iránt, akiknek képe megjelenik az illusztrált lapokban, és gyengéden nézett Tomra.

- Voltál már máskor is színésznővel vacsorázni?

Tom skarlátpiros lett.

- Sosem.

Júliának nagyon rosszulesett, hogy engednie kellett, hogy Tom fizesse ki a vacsorát, hirtelen megsejtette, hogy egész szépen rámehet a fiú egyheti fizetése, de tudta, hogy nagyon megsértené Tom büszkeségét, ha azt ajánlaná, hogy majd ő fizet. Közömbösen megkérdezte, hány óra, és a fiú ösztönösen csuklójára nézett.

- Elfelejtettem felvenni az órámat.

Júlia kutató tekintetet vetett rá.

- Zálogba tetted?

Tom megint elpirult.

- Nem. Nagyon sietve öltöztem ma este.

Csak rá kellett nézni a nyakkendőjére, hogy az ember tudja, hogy mennyire nem sietett. Hazudott. Júlia tudta, hogy Tom zálogba tette az óráját, hogy őt elvihesse vacsorázni. Elszorult a torka. Szerette volna mindjárt ott helyben megölelni Tomot és megcsókolni kék szemét. Imádta.

- Menjünk - mondta.

Visszamentek Tom hálószoba-szalonjába a Tavistock Square-re.

Tizennegyedik fejezet

Másnap Júlia elment Cartier ékszerészhez, vett egy órát, és elküldte Tom Fennellnek, a helyett az óra helyett, amelyet zálogba tett, és két vagy három hét múlva, felfedezve, hogy Tomnak születésnapja van, arany cigarettatárcát küldött neki.

- Tudod, hogy egész életemben erre az egy dologra vágytam.

Júlia nem tudta, vajon könnyes-e Tom szeme. Tom szenvedélyesen megcsókolta.

Azután hol ezzel, hol azzal az ürüggyel, gyöngy-mandzsetta-, ing- és mellénygombot küldött Tomnak. Boldog volt, ha ajándékot adhatott.

- Oly borzasztó, hogy nem tudom semmivel sem viszonozni - mondta Tom.

- Add nekem azt az órát, amit elzálogosítottál, hogy elvigyél vacsorázni.

Kis aranyóra volt, nem kerülhetett többe tíz fontnál, de Júliát nagyon mulattatta, hogy időnként hordhatta. Csak az után az éjszaka után, mikor először vacsoráztak együtt, vallotta be magának Júlia, hogy beleszeretett Tomba. Nagyon megdöbbentő volt. De fel is vidította.

- És én azt hittem, hogy soha többé nem leszek szerelmes. Természetesen nem tarthat sokáig. De addig is, miért ne élvezzem ki a helyzetet?

Elhatározta, hogy Tomnak megint el kell jönnie Stanhope Place-i lakásukra. Nemsokára alkalom is adódott.

- Tudod, az a te fiatal könyvelőd - mondta Michaelnak. - Tom Fennellnek hívják. Találkoztam vele a napokban, mikor a városban vacsoráztam, és meghívtam jövő vasárnapra ebédre. Szükségünk van még egy férfira.

- Gondolod, hogy ő meg fog felelni?

Egy nagyobb szabású partiról volt szó. Ezért is hívta meg Júlia Tomot. Azt gondolta, Tom örül majd, ha találkozik néhány emberrel, akit eddig csak képről ismert. Már rájött, hogy Tom egy kicsit sznob. Hát annál jobb; Júlia annyi előkelő emberrel szolgálhat neki, amennyit csak akar. Mert Júlia okos volt, és tudta, hogy Tom nem szerelmes őbelé. Tom hiúságának hízelgett, hogy viszonya van vele. Nagyon érzékies fiatalember volt, és élvezte a test örömeit. Célzásokból, történetekből, amelyeket kiszedett belőle, Júlia felfedezte, hogy Tomnak tizenhét éves kora óta nagyon sok nővel volt dolga. A szerelmet magát jobban szerette, mint a személyt. Úgy tekintette, mint a legjobb mulatságot ezen a világon. Júlia azt is meg tudta érteni, miért volt akkora sikere. Volt valami megható a karcsúságában, teste csak csont és bőr volt, ezért álltak olyan jól ruhái, és tiszta üdesége bájos volt.

A félénkség és szemtelenség vegyülete ellenállhatatlanná tette. Egy nőre nézve különösen hízelgő, ha úgy kezelik, mint valami vánkost, amit csak úgy odadobnak az ágyra.

- Hiába, sex appealje van.

Tudta, hogy Tom jóképűsége csak fiatalságának köszönhető. Ha öregebb lesz, ráncos, kiszáradt és szikár lesz; arcának bájos pírja bíborvörösségbe megy át, és finom bőre rovátkás és fakó lesz; de az a tudat, hogy amit szeret benne, ily rövid ideig fog tartani, csak megnövelte Júlia gyengédségét. Furcsa részvétet érzett Tom iránt. Tomban az ifjúság életereje lobogott, és Júlia úgy itta magába, mint kismacska a tejet. Pedig Tom nem volt mulatságos. Nevetett ugyan, ha Júlia valami jót mondott, de ő maga nem mondott semmi szellemeset. Júlia nem bánta. Megnyugtatónak találta, hogy

Tom oly unalmas. Sosem volt olyan jókedvű, mint mikor Tommal volt, és szellemes tudott lenni kettejükért is.

Az emberek továbbra is egyre mondták Júliának, hogy tíz évvel fiatalabbnak látszik, és hogy sose játszott még ilyen jól. Júlia tudta, hogy ez igaz, és azt is tudta, miért. De úgy illett hozzá, hogy óvatosan haladjon az útján. Nem szabad elveszteni a fejét. Charles Tamerley mindig mondta neki, hogy egy színésznőnek nem intelligenciára van szüksége, hanem érzékenységre, és úgy látszik, igaza volt; Júlia talán nem volt okos, de érzései elevenek voltak, és ő bízott bennük. Most azt mondták neki, hogy sosem szabad Tomnak megmondania, mennyire szereti. Nagy gondot fordított rá, hogy Tommal éreztesse: nincsen semmi igénye vele szemben, Tom mindig azt teheti, amit akar. Úgy viselkedett, mintha az egész dolog kis bolondság volna, aminek egyikük sem tulajdonít különösebb jelentőséget. De semmit el nem mulasztott, hogy Tomot magához láncolja. Tom szerette az estélyeket, és Júlia elvitte estélyekre. Rábírta Dollyt és Charles Tamerleyt, hogy meghívják ebédre. Tom szeretett táncolni, és Júlia báli meghívókat szerzett neki. Tom kedvéért még ő is elment egy órára, és tudatában volt annak, milyen megelégedéssel tölti el Tomot, hogy Júliából olyan hűhót csinálnak. Tudta, hogy Tomot elkápráztatják az előkelő emberek, és bemutatta őt nevezetes személyiségeknek. Szerencsére Michaelnak Tom rokonszenves volt. Michael szeretett beszélni, és Tom jó hallgató volt. Tom ügyes volt a mesterségében. Egy nap Michael azt mondta Júliának:

- Kitűnő fiú ez a Tom. Nagyszerűen ért a kereseti adókhoz. Azt hiszem, megtanultam tőle, hogy lehet két-háromszáz fontot megtakarítanom a legközelebbi bevételemből.

Michael új tehetségeket kereső útjain gyakran magával vitte Tomot este színházba vagy Londonba, vagy a külvárosokba. Előadás után elmentek Júliáért, és hármasban vacsoráztak. Néha meghívta, hogy játsszék vele golfot vasárnap, és ha nem kellett valami partira mennie, hazavitte ebédre.

- Szeretem, ha egy fiatal fickó van körülöttem - mondta. - Az ember nem rozsdásodik be.

Tom kellemessé tette magát a házban. Ostáblát játszott Michaellal, vagy pasziánszozott Júliával, és ha felhúzták a gramofont, mindig ő cserélte a lemezeket.

- Jó pajtás lesz Rogernak - mondta Michael. - Tomnak helyén van az esze, és jóval öregebb, mint Roger. Biztosan jó hatással lesz rá. Miért nem hívod meg, hogy töltse nálunk a szabadságát?

(- Szerencse, hogy jó színésznő vagyok.) De még így is meg kellett erőltetnie magát, hogy hangjából ne csendüljön ki és arcán ne ragyogjon az ujjongó öröm, amelytől szíve oly gyorsan kezdett dobogni.

- Nem rossz ötlet - mondta. - Meg is hívom, ha akarod.

Darabjuk augusztusban is ment, és Michael egy házat bérelt Taplow-ban, hogy a nyár legmelegebb részét ott tölthessék. Júlia majd bemegy a városba, ha előadása van, és Michael, ha dolga van, de Júlia legalább napközben és vasárnaponként kint lehet. Tomnak kéthetes szabadsága volt; a meghívást mohón elfogadta.

De egy nap észrevette, hogy Tom szokatlanul hallgatag. Sápadt volt, és fiatalos jókedve elhagyta. Júlia tudta, hogy valami baj van, de Tom nem akarta megmondani, micsoda; csak annyit mondott, hogy halálra bosszantják. Végre Júlia kikényszerítette belőle a vallomást, hogy adósságokat csinált, és a kereskedők kezdik szorongatni. Az életmód, amelybe

Júlia bevezette, arra csábította Tomot, hogy több pénzt költsön, mint amennyit megengedhetett magának, szégyellt olcsó ruhában elmenni a nagy estélyekre, amelyekre Júlia elvitte, elment egy drága szabóhoz, és új öltönyöket rendelt. Megjátszott egy lovat abban a reményben, hogy behozza rajta a hiányzó pénzt, és a ló lemaradt. Júlia szemében igen kicsiny volt a tartozása: százhuszonöt font - és abszurdnak találta, hogy valaki ilyen csekélység miatt ennyire odalegyen. Rögtön kijelentette, hogy ő kifizeti.

- Nem, azt nem lehet. Nem fogadhatok el egy nőtől pénzt.

Tom bíborvörös lett; a puszta gondolatra is mélyen elszégyellte magát. Júlia felhasználta a hízelgés egész művészetét. Érveket hozott fel, úgy tett, mintha meg lenne sértve, sírt is egy kicsit, és végül is Tom, mint valami nagy kegyet, megengedte Júliának, hogy kölcsönadja neki a pénzt. Másnap Júlia levelet küldött neki, amelyben kétszáz fontnyi bankjegy volt. Tom felhívta, és azt mondta, hogy Júlia sokkal többet küldött, mint amennyire szüksége van.

- Nézd, az emberek mindig hazudnak, mikor adósságaikról van szó - mondta Júlia nevetve. - Biztos vagyok benne, hogy többel tartozol, mint amennyit mondtál.

- Szavamra mondom, hogy nem. Teneked igazán nem hazudnék.

- Hát akkor tedd el a többit, hogyha valami adódnék... Nem szeretem, hogy te fizeted, ha valahol vacsorázunk. És a taxi és minden.

- Nem, igazán. Ez olyan megalázó.

- Micsoda hülyeség! Tudod, hogy annyi pénzem van, hogy nem tudom, mihez kezdjek vele. Csak nem veszed rossz néven tőlem, ha boldog vagyok, hogy kihúzhatlak a csávából?

- Nagyon, nagyon jó vagy hozzám. Nem is képzeled, mekkora kő esik le a szívemről. Nem is tudom, hogy köszönjem meg.

De hangja zavart volt. Szegény bárányka, annyira konvencionális. De annyi tény, hogy Júliának addig egészen ismeretlen fokú gyönyörűséget okozott, hogy pénzt ad Tomnak; meglepő szenvedélyt ébresztett fel benne. És egy másik terve is volt, amelyet, úgy gondolta, keresztülvihet az alatt a két hét alatt, amit Tom Taplow-ban fog tölteni. Tom hálószobaszalonját a Tavistock Square-en először bájosnak találta piszkosságában, és az egyszerű bútorzat mélyen meghatotta. De a szoba idővel elvesztette megható jellegét. Egyszer-kétszer találkozott emberekkel a lépcsőházban, és úgy érezte, hogy furcsán bámulnak rá. Volt egy lompos házmesternő, aki kitakarította Tom szobáját és megcsinálta reggelijét, és Júliának az volt az érzése, hogy ez a nő tudja, mi folyik itt, és kémkedik utána. Egyszer valaki megpróbálta kinyitni a bezárt ajtót, mialatt Júlia ott volt, és mikor Júlia kiment, a házmesterné éppen a lépcsőkorlátot törülgette. A nő savanyú arccal nézett Júliára. Júlia utálta az állott ételszagot, ami a lépcsőházban terjengett, és gyors tekintetével hamar észrevette, hogy Tom szobája nem túlságosan tiszta. A piszkos függönyök, a kopott szőnyeg, a rozoga bútorok undort keltettek benne.

Történetesen kis idővel azelőtt Michael, aki állandóan jó befektetéseket keresett, a Stanhope Place közelében megvett egy garázsházat. Úgy találta, hogyha kiadja azokat a garázsokat, amelyek neki nem kellenek, a saját garázsa ingyen van. Az emeleten néhány szoba volt. Felosztották két kis lakásra, az egyiket a sofőr kapta, a másikat ki akarták adni. Ez még üres volt, és Júlia felvetette az eszmét Tomnak, hogy

vegye ő ki. Csodálatos volna, Júlia átszaladhatna hozzá egy órára, amikor Tom visszajönne hivatalából; néha színház után beugorhatna hozzá, és senki se tudna róla. Ott szabadok lehetnének. Arról beszélt, micsoda mulatság lenne berendezkedni; náluk úgyis annyi minden van, amire nincs szükségük, Tom szívességet tenne, ha elraktározná ezeket a dolgokat. A többit pedig együtt vásárolnák be. Tomot csábította a gondolat, hogy saját lakása legyen, de hát szó sem lehetett róla; a lakbér, bár kicsi volt, nem állt arányban az ő bevételével. Júlia tudta ezt. Azt is tudta, hogyha azt ajánlaná, hogy majd ő fizeti, Tom felháborodva utasítaná vissza. De úgy képzelte, hogy az alatt a tétlen, forró két hét alatt a folyó mellett legyőzi majd Tom aggályait. Látta, mennyire csábítja Tomot az ötlet, és nem kételkedett, hogy majd csak kitalál valamit, és bebizonyítja Tomnak: azzal, hogy elfogadja Júlia ajánlatát, tulajdonképpen Júliának tesz szívességet.

Az embernek nem érvekre van szüksége, hogy megtegye azt, amihez kedve van - elmélkedett. - Ürügyre van szüksége.

Júlia izgatottan várta Tom taplow-i látogatását. Mily gyönyörű lesz reggel kimenni vele a folyóra, és délután a kertben üldögélni. Minthogy Roger ott lesz a házban, elhatározta, hogy nem fog történni semmi közte és Tom közt; az illem tiltja.

Mégis isteni lesz, hogy majdnem az egész napot vele töltheti. Ha délután előadás lesz, Tom majd Rogerral szórakozhat.

De minden egészen másképp történt, mint ahogy elképzelte. Júliának sose jutott volna eszébe, hogy Tom és Roger nagyon összebarátkozhatnak. Öt év különbség volt közöttük, és Júlia azt gondolta, illetve gondolta volna, ha ugyan egyáltalán gondolkozott volna ezen, hogy Tom Rogert kamasznak fogja tekinteni, aki nagyon kedves, igaz, de mégiscsak úgy bánik

vele az ember, mint egy kamasszal, aki hozza-viszi az ember dolgait, és akinek azt mondja, hogy most menjen játszani, ha az ember nem akarja, hogy útban legyen. Roger tizenhét éves volt. Szép fiú volt, vöröses hajjal és kék szemmel, de ez volt a legjobb, amit el lehetett róla mondani. Nem volt meg benne sem anyja elevensége és változó arckifejezése, sem apja gyönyörű vonásai. Júlia kissé csalódott benne. Gyermekkorában, mikor állandóan Júliával együtt fényképezték, nagyon kedves volt. Most meglehetősen mulya volt, és mindig komolyan nézett maga elé. Tulajdonképpen ha az ember jól megvizsgálta, csak a foga és a haja volt igazán rendben. Júlia nagyon szerette, de hiába, úgy találta, hogy egy kicsit unalmas fiú. Ha kettesben volt vele, az idő nagyon nehezen múlt. Júlia eleven érdeklődést tanúsított azok iránt a dolgok iránt, amelyekről azt képzelte, hogy Rogert feltétlenül érdeklik, a krikett és hasonló ügyek iránt, de Rogernak, úgy látszik, nem sok mondanivalója volt erről sem. Júlia attól félt, hogy Roger nem túlságosan intelligens.

- Persze még nagyon fiatal - mondta reménykedve. - Talán kifejlődik, mikor nagyobb lesz.

Amióta Roger iskolába járt, keveset látta. Szünetben sem; Júlia esetenként játszott, és a fiú apjával vagy egy barátjával ment el, vasárnap pedig apjával golfozott. Ha Júlia történetesen házon kívül ebédelt, előfordult, hogy egymás után két-három napig nem látta, csak reggel néhány percre, mikor Roger bejött a szobájába. Nagy kár, hogy Roger nem maradhatott mindig az az édes, csinos kisfiú, aki játszadozott Júlia szobájában, anélkül hogy zavarta volna, és akit le lehetett fényképezni, mosolygott a gépbe, és átkarolta anyja nyakát. Néha lement hozzá Etonba, és együtt teáztak. Hiúságának hízelgett, hogy Roger szobájában több fényképe függött.

Tudatában volt annak, hogy látogatásai Etonban nem csekély izgalmat keltettek, és Mr. Brackenbridge, Roger házfőnöke minden tőle telhetőt elkövetett, hogy udvarias legyen Júliához. Mikor az iskolaévnek vége volt, Michael és Júlia már kiköltöztek Taplow-ba, és Roger egyenesen oda jött. Júlia érzelmesen megcsókolta fiát. Roger nem örült annyira hazajöttének, mint ahogy Júlia elvárta volna. Meglehetősen közömbös volt. Úgy látszott, hogy hirtelen nagyon is komplikált lélek vált belőle.

Mindjárt elmondta Júliának, hogy karácsonykor ott akarja hagyni Etont, azt hiszi, már mindent megtanult, amit ott megtanulhatott, és néhány hónapra Bécsbe szeretne menni, hogy megtanuljon németül, mielőtt Cambridge-be megy. Michael azt akarta, hogy katona legyen, de Roger ennek határozottan ellene szegült. Még nem tudta, hogy mi akar lenni. Júlia és Michael mindketten attól remegtek első pillanattól fogva, hogy színpadra akar majd menni, de Roger erre semmi hajlamot sem mutatott.

- Különben sem lenne jó színész - mondta Júlia.

Roger saját életét élte. Kiment a folyóra vagy a kertben heverészett és olvasott. Tizenhetedik születésnapjára Júlia egy nagyon elegáns autót vett neki, és most ebben csavarogta be a vidéket nyaktörő sebességgel.

- Egy vigasztaló dolog van benne - mondta Júlia. - Nincs az ember nyakán. Nagyon jól el tud mulatni egyedül.

Vasárnaponként rendesen nagy társaság jött le, színészek és színésznők, olykor egy-egy író, és elszórva néhány előkelő barátjuk. Júlia ezeket a partikat nagyon mulatságosnak találta, és tudta, hogy az emberek szívesen jönnek hozzájuk. Az első vasárnap Roger megérkezése után nagy tömeg verődött össze. Roger nagyon udvarias volt a vendégekhez. Házifiúi

kötelességeit világfihoz illően látta el. De Júliának úgy tetszett, hogy mintha valami különös módon tartózkodó lenne, mintha szerepet játszanék, amelynek nem adja egészen át magát, és Júliának az a kényelmetlen érzése volt, hogy Roger nem fogadja el ezeket az embereket, hanem hidegen megítéli őket. Az volt a benyomása, hogy nem veszi őket túlságosan komolyan.

Tom úgy intézte, hogy a következő vasárnap jött le, és Júlia hozta magával színház után. Holdvilágos éjszaka volt, és ebben az órában üresek voltak már az utak. Az utazás gyönyörű volt; Júlia nem bánta volna, ha örökké tart. Odabújt Tomhoz, és Tom a sötétben néha megcsókolta.

- Boldog vagy? - kérdezte Júlia.
- Tökéletesen.

Michael és Roger lefeküdtek már, de a vacsora az ebédlőben várta őket. A hallgató ház azt az érzést keltette bennük, hogy engedély nélkül vannak benne. Mintha két vándor lennének, akik az éjszakából egy idegen házba vetődtek, és úgy találták, hogy bőséges vacsorát terítettek számukra. Romantikus volt. Egy kicsit ezeregyéj-hangulata volt a dolognak. Júlia megmutatta Tomnak a szobáját, amely Roger szobája mellett volt, azután lefeküdt. Nem is ébredt fel, csak másnap reggel, későn. Gyönyörű nap volt. Nem hívott meg senkit aznapra, hogy Tom egész nap csak az övé legyen. Majd ha Júlia felöltözött, lemennek együtt a folyóhoz. Megreggelizett és megfürdött. Kis fehér kabátot vett fel, amely jól illett a napos folyóparthoz és hozzá, és nagy karimájú piros szalmakalapot, amelynek a színe meleg fényt vetett arcára. Alig festette ki magát. Megnézte magát a tükörben, és elégedetten mosolygott. Igazán nagyon csinos és fiatal volt. Lesétált a kertbe. A kertben pázsit volt, amely egészen a folyópartig ért

le; ott találta Michaelt, a vasárnapi lapokkal körülvéve. Egyedül volt.
- Azt hittem, elmentél golfozni.
- Nem, csak a fiúk mentek el. Azt gondoltam, jobban mulatnak, ha magukra hagyom őket. - Barátságosan mosolygott. - Nekem egy kicsit túlságosan tevékenyek. Nyolckor reggel már megfürödtek, és mihelyt lenyelték a reggelit, már elrobogtak Roger kocsiján.
- Örülök, hogy összebarátkoztak.
Júlia őszintén így is gondolta. Egy kis csalódást érzett ugyan, hogy nem mehet le Tommal a folyóhoz, de nagyon szerette volna, hogy Roger megszeresse Tomot, érezte, hogy Roger nem szereti az embereket válogatás nélkül, és végre is még két hetet lehet Tommal.
- Szörnyen középkorúnak érzem magam közöttük, meg is mondom neked, úgy, ahogy van - mondta Michael.
- Ugyan, ostobaság. Sokkal szebb vagy, mint akármelyikük, és azt te tudod a legjobban - mondta Júlia.
Michael kissé előredüllesztette állát és behúzta hasát. A fiúk nem is jöttek vissza, csak mikor az ebéd már majdnem készen volt.
- Bocsánat, hogy elkéstünk - mondta Roger. - Borzalmas tömeg volt az úton, majdnem minden keresztezésnél várnunk kellett.
Éhesek és szomjasak voltak, izgatottak és önelégültek.
- Óriási, hogy nincs ma senki se itt - mondta Roger. - Attól féltem, hogy lejön az egész banda, és úgy kell majd viselkednünk, mint kis gentlemaneknek.
- Gondoltam, jó egyszer pihenni is - mondta Júlia.
Roger egy pillantást vetett rá.
- Hát rád fér, mama. Szörnyen elnyűttnek látszol.

(- Nyavalyás! Nem, nem szabad mutatnom, hogy dühös vagyok. Hál' isten, játszani még tudok.) Vígan felnevetett.
- Egész éjjel ébren voltam, és azon törtem a fejem, hogy mit csináljak a szeplőiddel.
- Igaz, ugye rémesek? Tom azt mondja, hogy neki is voltak.
Júlia Tomra nézett. Tom kihajtott teniszingében, kócos hajjal, máris naptól pörkölt arccal hihetetlenül fiatalnak nézett ki. Nem is látszott öregebbnek, mint Roger.
- Különben is, az ő orra is hámlani fog - folytatta Roger nevetve. - Csuda jól fog kinézni.
Júlia kezdte kényelmetlenül érezni magát. Úgy látszott, Tom annyira levetette éveit, hogy nemcsak korban lett Rogerral egykorúvá. Rengeteg ostobaságot beszéltek össze. Iszonyú sokat ettek, és öntötték magukba a sört. Michael, aki most is oly keveset evett és ivott, mint máskor, mosolyogva nézte őket. Élvezte fiatalságukat és jókedvüket. Júliát öreg kutyára emlékeztette, amely a napon fekszik, és csendesen ütögeti farkával a földet, mialatt két kölyökkutya hancúrozik körülötte. A pázsiton kávéztak. Júlia nagyon kellemesnek találta, hogy ott ülnek az árnyékban, és látják a folyót. Tom karcsú és kecses volt hosszú fehér nadrágjában. Júlia sosem látta azelőtt pipázni. Nagyon meghatónak találta. De Roger gúnyolta érte.
- Azért pipázol, mert férfiasnak tartod, vagy azért, mert ízlik?
- Fogd be a szád - mondta Tom.
- Megittad a kávét?
- Igen.
- Hát akkor gyere, menjünk a folyóra.
Tom habozva nézett Júliára. Roger meglátta.

- Semmi baj, nem kell törődnöd tiszteletre méltó szüleimmel, nekik itt vannak a vasárnapi újságok. Épp most kaptam mamától egy versenycsónakot.

(- Nem szabad dühbe jönnöm. Nem szabad dühbe jönnöm. Hogy lehettem olyan bolond, hogy egy versenycsónakot adtam neki?)

- Jól van - mondta elnéző mosollyal -, csak menjetek a vízre, de ne essetek bele.
- Az se baj, ha beesünk. Uzsonna után teniszezünk.
- Azt hiszem, apád fog majd egy negyediket.
- Sose fárassza magát. Szinglizni mulatságosabb, és jobban is gyakorol vele az ember. - Azután Tomhoz: - Fussunk versenyt a csónakházhoz.

Tom talpra ugrott, és sebesen elrohant Roger után. Michael felvette az egyik lapot, és körülnézett szemüvege után.

- Hát megszerették egymást, mi?
- Úgy látszik.
- Nem gondolod, hogy Roger több tekintettel is lehetne rád?
- A tenisz miatt, úgy gondolod? Drágám, nekem igazán mindegy, hogy játszom-e vagy sem. Az csak természetes, hogy ez a két fiú kettesben akar játszani. Az ő szempontjukból én már öreg ember vagyok, és azt hiszik, hogy elrontanám a mulatságukat. Végeredményben a fődolog az, hogy jól mulassanak.

Júlia lelkiismeret-furdalást érzett. Lám, Michael prózai lélek, fogához veri a garast, önelégült ember, de milyen rendkívül jóságos és milyen önzetlen! Nincs benne semmi irigység. Igazán örül, ha más embert boldoggá tehet, feltéve, hogy nem kerül pénzébe. Júlia úgy olvasott Michael lelkében, mint egy nyitott könyvben. Igaz, hogy Michaelnak sose volt egy gondolata sem, ami ne lett volna közhely, viszont sose

gondolt olyasmit, amit szégyellnie kellett volna. Igazán borzasztó, hogy mikor annyi oka volna Júliának, hogy szeresse Michaelt, mégis oly iszonyúan unja.

- Azt hiszem, te sokkal különb vagy, mint én, édes - mondta.

Michael rámosolygott, jó, barátságos mosolyával, és kissé megrázta fejét.

- Nem, drágám, nekem csodálatos profilom volt, de te zseniális vagy.

Júlia nevetett. Bizonyos fokig mulatságos egy férfi, aki sose tudja, hogy miről beszél az ember. De hogy is értik, mikor azt mondják egy színésznőre, hogy zseniális? Júlia gyakran tűnődött rajta, mi az, ami oly magasra emeli őt kortársnői fölé? Voltak neki is ócsárlói. Egy időben kedvezőtlenül hasonlították össze egyik vagy másik színésznővel, aki pillanatnyilag a közönség kegyét élvezte, de most már senki sem vonta kétségbe elsőségét. Igaz, nem volt olyan világhírességgé, mint a filmsztárok; szerencsét próbált a vásznon, de nem volt sikere; arca, amely a színpadon oly mozgékony és kifejező volt, valami okból veszített a vásznon, és miután egy kísérletet tett, Michael beleegyezésével visszautasított minden ajánlatot, amelyet időnként tettek neki. Ebből a méltóságteljes magatartásból azután nagyon nagy és hasznos reklámot csináltak.

De Júlia nem is irigyelte a filmsztárokat. Azok jöttek, mentek; ő megmaradt. Ha lehetséges volt, elment és megnézte a színésznőket, akik nagy szerepeket játszottak a londoni színházakban. Dicséretével bőkezű volt, és dicsérete őszinte volt. Néha igazán olyan jóknak találta azokat, hogy nem is értette, miért éppen őtőle vannak úgy elragadtatva az emberek. Túlságosan intelligens volt ahhoz, hogy ne tudja, mekkora tiszteletben tartja a közönség, de azért szerény maradt. Mindig

meglepte, ha az emberek őrjöngtek valamiért, hogy nem is tudta elképzelni, hogy másképp is lehetne.

A kritikusok csodálták sokoldalúságát. Különösen azt dicsérték, mennyire bele tudja élni magát szerepeibe. Nem volt tudatában annak, hogy megfigyeli az embereket, de amikor egy új szerepet kezdett tanulmányozni, emlékek keltek fel benne, maga sem tudta, honnan jönnek, és úgy találta, hogy ezer dolgot tud arról a szerepről, amelyet alakítani kell, dolgokat, amelyek azelőtt sose jutottak volna eszébe. Elég volt, ha eszébe jutott egy ismerőse, vagy akár csak valaki, akit utcán vagy társaságban látott; ezt az emléket összekapcsolta saját személyiségével, és így épített ki egy szerepet, amely a valóságon alapult, de az ő élményeivel, technikai tudásával és megdöbbentő mágnesességével gazdagodott. Az emberek azt hitték, hogy csak az alatt a két vagy három óra alatt játszik, mialatt a színpadon van; nem tudták, hogy az a szerep, amelyet játszik, egész nap ott van lelkének hátterében, akkor is, amikor látszólag a legnagyobb figyelemmel beszélget másokkal, és bármivel is foglalkozik közben. Gyakran úgy látta, hogy benne két személy van: a színésznő, a közönség kedvence, a legjobban öltözködő nő Londonban, ám ez csak egy árnyék; és az a nő, akit este ad, az a valóság.

Ördög vigyen el, ha tudom, mi az, hogy zseniális vagyok - gondolta magában. - De azt tudom, hogy mindenemet odaadnám, ha tizennyolc éves lehetnék.

De tudta, hogy ez nem is igaz. Ha volna lehetőség arra, hogy visszafiatalodjék, vajon visszafiatalodna-e? Nem.

Tulajdonképpen nem is. Nem a népszerűség miatt, nem a híresség miatt, ha úgy tetszik, nem is az érdekelte, hogy mennyire kezében tartja a közönséget, sem pedig az, hogy milyen őszintén szeretik, és kétségkívül nem a pénz miatt,

amit ezzel megkeres; hanem a hatalom miatt, amit érzett magában, az izgatta, hogy feltétlen úr az anyaga fölött. Ha egy szerepet elkezdett játszani, lehet, hogy az nem is volt jó szerep, buta szavakat kellett mondani benne, mégis, személyisége által, ügyessége által, ami már az ujja hegyében volt, életet tudott beleönteni. Senki sem tudta azt tenni egy szereppel, amit ő.

Néha úgy érezte magát, mint Isten.

- És azonkívül - nevetett - Tom akkor még meg se született volna.

Végre is az csak természetes, hogy Tom szívesen játszik Rogerral. Ugyanabba a nemzedékbe tartoznak. Ez volt Tom vakációjának első napja, hagyni kell, hogy szórakozzék; hiszen még két egész hét áll előttünk. Hamar meg fogja unni, hogy egész idejét egy tizenhét éves fiúval töltse. Roger édes, de unalmas; nem hagyja, hogy anyai szíve elvakítsa ez irányban. És nagyon kell vigyáznia, nehogy a legkisebb mértékben is elárulja, hogy mennyire odavan. Kezdettől fogva elhatározta, hogy nem lép fel semmiféle igénnyel Tommal szemben; végzetes volna, ha Tom úgy érezné, hogy tartozik valamivel Júliának.

- Michael, miért nem adod ki azt a lakást a garázs fölött Tomnak? Most, hogy letette a vizsgát és okleveles könyvelő lett, nem élhet egy hálószobaszalonban.

- Nem rossz ötlet. Felvetem majd neki is.

- Akkor ügynöknek sem kellene percentet fizetned. Segíthetnénk neki, hogy berendezkedjék. Annyi holmink van úgyis elraktározva. Inkább ő használja, mint hogy tönkremenjenek a padláson.

Tom és Roger hazajöttek, hogy alaposan meguzsonnázzanak, azután teniszeztek, amíg be nem

sötétedett. Vacsora után dominóztak. Júlia megjátszotta a még fiatal anyát, aki gyönyörködik benne, hogyan játszik fia és fiának barátja. Korán lefeküdt. Nemsokára a fiúk is felmentek. Szobáik éppen az övé fölött voltak. Hallotta, amint Roger bemegy Tom szobájába. Beszélgetni kezdtek, az ő ablakuk és Júliáé is nyitva volt, Júlia hallotta hangjukat, amint élénken vitatkoztak. Júlia bosszúsan tűnődött, ugyan mit tudnak ennyit beszélni egymással. Hiszen egyiket se ismerte nagyon beszédesnek. Egy idő múlva Michael hangja közbeszólt.

- Na, gyerekek, lefeküdni. Nem lehet holnapig beszélgetni.

Hallotta, amint nevetnek.

- Jól van, papa! - kiáltotta Roger.

- Két haszontalan fecsegő - mondta Michael. Megint Roger hangját hallotta.

- Hát jójcakát, öregem.

És Tom szívélyes válaszát: - Viszontlátásra, öregem. Hülyék - mondta magában Júlia dühösen. Másnap reggel, mialatt Júlia reggelizett, Michael bejött a szobájába.

- A fiúk elmentek golfozni Huntecombe-ba. Néhány roundot végig akarnak játszani, és azt kérdezték, hogy okvetlenül vissza kell-e jönniük ebédre. Azt mondtam nekik, hogy csak maradjanak.

- Sehogy sem tetszik nekem, hogy Tom úgy viselkedik, mintha ez a ház egy hotel volna.

- Drágám, hiszen még gyerek. Én azt mondom, hadd mulassanak.

Szóval egész nap nem fogja látni Tomot, mert öt és hat között el kell indulnia Londonba, hogy idejében a színházban legyen. Könnyű Michaelnak olyan pokolian jólelkűnek lenni. Júlia meg volt bántva. Közel volt a síráshoz. Úgy látszik, ő már teljesen közömbös Tom számára, most már csak ő gondol

Tomra; és elhatározta, hogy ma egészen más lesz, mint előző nap. Azzal a szándékkal ébredt, hogy türelmes lesz, és úgy veszi a dolgokat, ahogy jönnek, de ilyen pofonra mégsem volt elkészülve.

- Megjöttek már a lapok? - kérdezte durcásan.

Dühöngve hajtott be a városba. Másnap sem volt sokkal jobb a helyzet. A fiúk ugyan nem mentek el golfozni, viszont teniszeztek. Szünet nélküli tevékenységük erősen idegesítette Júliát. Tom sortban, meztelen lábszárral és krikettütővel csakugyan nem látszott többnek tizenöt évesnél. Minthogy naponta háromszor-négyszer megfürödtek, nem tudta leragasztani a haját, abban a pillanatban, ahogy megszáradt, szétugrott a fején nyugtalan fürtökben. Fiatalabbnak látszott, mint valaha, de oly elbájoló volt. Júlia szíve elfacsarodott. És úgy vette észre, hogy viselkedése is különös változáson megy át: a Rogerral való állandó érintkezésben levetette a fiatal világfi modorát, azét, aki úgy vigyáz a ruhájára, és oly fontosnak tartja, hogy mindig azt vegye fel, amit kell - megint lompos kis iskolás lett belőle. Soha egy pillantása, egy célzása sem árulta el, hogy Júlia szeretője; úgy kezelte Júliát, mintha kizárólag Roger anyja lenne. Minden megjegyzésével, csínytevésével, apró udvariaskodásával azt éreztette, hogy Júlia egy öregebb nemzedékhez tartozik. Viselkedésében nem volt semmi abból a lovagiasságból, amelyet egy fiatalember tanúsít egy elbűvölő nővel szemben; inkább elnézően jóságos volt, mint amilyen egy öreglány nagynénivel szemben lehetett volna.

Júliát bosszantotta, hogy Tom engedelmesen követ egy fiút, aki sokkal fiatalabb nála. Ez jellemgyöngeségre mutatott. De nem Tomra haragudott, hanem Rogerra. Roger önzése felháborította. Jó, jó, könnyű azt mondani, hogy Roger fiatal.

Közömbössége mindenki másnak az élvezete iránt, ami nem az övé, hitvány természetre vall. Roger tapintatlan, és nincsen tekintettel senkire. Úgy csinál, mintha a ház, a személyzet, apja, anyja, mind csak az ő kedvéért lennének itt. Gyakran közel volt ahhoz, hogy éles hangon beszéljen vele, de nem merte Tom előtt a fiát rendreutasító anya szerepét felvenni. És ha Rogernak szemrehányást tett, a gazember oly fájdalmasan tudott nézni, mint egy sebzett őz, úgyhogy Júlia úgy érezte, hogy kegyetlen és igazságtalan. Júlia maga is tudott így nézni, szemének ezt a kifejezését Roger tőle örökölte; Júlia újra és újra használta ezt a színpadon megrendítő hatással, és tudta, hogy nem jelent feltétlenül sokat, de ha látta, mégis megrendítette. Csak a puszta gondolatára is gyengédséget érzett Roger iránt. És az érzésnek ez a hirtelen megváltozása megmutatta neki az igazat: féltékeny volt Rogerra, őrülten féltékeny. Megrémült, mikor erre rájött; nem tudta, nevessen-e vagy szégyellje magát. Egy percre elgondolkozott.

- No, majd ellátom a baját.

Nem fogja tűrni, hogy a jövő vasárnap is úgy teljék el, mint a múltkori. Hál' isten, Tom sznob. „A nő a férfiakat bája által vonzza magához, és rossz tulajdonságaik által tartja meg őket", mormolta magában, és eltűnődött, vajon ő találta-e ki ezt az aforizmát, vagy pedig ráragadt valami darabból, amelyben valamikor játszott.

Utasítást adott néhány telefonálás irányában. Meghívta víkendre Dennorantékat. Charles Tamerley éppen Henley-ben volt, és elfogadta Júlia meghívását vasárnapra, és magával fogja hozni házigazdáját is, Sir Mayhew Bryanstont, a pénzügyminisztert. Hogy szórakoztassa őt és Dennorantékat (mert tudta, hogy a felső tízezer tagjai nem egymást akarják látni, mikor kirándulnak oda, amit ők bohémvilágnak

tartanak), meghívta partnerét, Archie Dextert és csinos feleségét, aki a lánykori nevén, Grace Hardwill néven játszott. Egészen biztos volt benne, hogy ha egy márki és márkiné és egy miniszter fognak mászkálni a ház körül, Tomra az olyan benyomást tesz majd, hogy nem megy el Rogerral golfozni, nem tölti csónakban az egész délutánt. Ilyen társaságban Roger majd visszasüllyed eredeti iskolás fiúi helyzetébe, senki sem vesz majd róla tudomást, és Tom meglátja majd, milyen ragyogó tud Júlia lenni, ha fáradságot vesz magának. Diadalának előérzetében sikerült hősiesen elviselni a közbeeső napokat. Rogert és Tomot keveset látta. Olyan napokon, amikor délután is játszott, egyáltalán nem látta őket. Ha nem sportoltak, akkor Roger kocsiján nyargaltak a vidéken.

Júlia előadás után lehozta Dennorantékat. Roger már lefeküdt, de Michael és Tom várta őket, hogy együtt vacsorázzanak. Nagyon jó vacsora volt. A személyzet is lefeküdt már, és maguk szolgálták ki magukat. Júlia megfigyelte, milyen félénk mohósággal lesi Tom, hogy Dennorantéknak megvan-e mindenük, és mily élénken ugrik fel, ha valamiben szolgálatukra lehet. Udvariassága kissé túlzott is volt. Dennoranték igénytelen fiatal pár voltak, sose jutott volna eszükbe, hogy rangjuk imponálhat valakinek, és George Dennorant kissé zavarban volt, mikor Tom elvette piszkos tányérját, és eléje tartott egy tálat, hogy vegyen magának a következő fogásból.

Na, Roger holnap nem golfozik - gondolta Júlia. Egészen háromig fennmaradtak nevetgélve és beszélgetve, és mikor Tom jó éjszakát kívánt, szeme ragyogott; de Júlia nem tudta, a szerelemtől-e vagy a pezsgőtől. Tom megszorította kezét.

- Milyen kedves este - mondta.

Másnap késő volt már, mikor Júlia organtinban, gyönyörűen lejött a kertbe. Meglátta Rogert, aki egy fekvőszékben olvasott.

- Olvasol? - kérdezte, felemelve csakugyan gyönyörű szemöldökét. - Miért nem golfoztok?

Roger kissé bosszúsnak látszott.

- Tom azt mondta, hogy túlságosan meleg van.

- Igazán? - Júlia bájosan mosolygott. - Már féltem, hogy azt hitted: itt kell maradnod a vendégeket mulattatni. Oly sokan lesznek, hogy nélküled is meglehetünk. Hol vannak a többiek?

- Nem tudom. Tom annyi mókát csinál Cecily Dennorant körül.

- Cecily nagyon csinos, tudod.

- Az az érzésem, hogy szörnyű unalmas nap lesz ma.

- Remélem, Tom nem fogja annak találni - mondta Júlia, mintha komolyan aggódnék.

Roger hallgatott.

A nap pontosan úgy telt el, amint Júlia remélte. Igaz, hogy Tomot keveset látta, de Roger még kevesebbet. Tomnak Dennorantéknál nagy sikere volt; megmagyarázta nekik, mit kell tenniük, hogy ne kelljen annyi jövedelmi adót fizetniük, mint amennyit eddig fizettek. Tiszteletteljes figyelemmel hallgatta a pénzügyminisztert, aki a színházról értekezett, és Archie Dextert, aki politikai nézeteit fejtette ki. Júlia kitűnő formában volt. Archie Dexter gyors eszű volt, nagy raktára volt színpadi történetekből, és csodálatos tehetséggel tudta elmondani azokat; ebéd közben kettesben az egész asztalt állandó nevetésben tartották, és uzsonna után, mikor a teniszezők már untak teniszezni, Júlia engedte magát rábeszélni (nem nagyon akarata ellenére), hogy utánozza Gladys Coopert, Constance Collier-t és Gertie Lawrence-t.

De arról sem feledkezett meg, hogy Charles Tamerley odaadó és jutalmazatlan imádója, és gondja volt rá, hogy egy kicsit sétáljon vele kettesben az alkonyatban. Ha vele volt, Júlia nem igyekezett sem vidám, sem szellemes lenni, hanem gyengéd és merengő volt. Szíve fájt, a csillámló színjátszás ellenére, amit egész nap véghezvitt; és majdnem teljesen őszinte volt, amikor sóhajok, szomorú tekintetek és tört mondatok között megértette Charlesszal, hogy élete üres, és hogy pályájának hosszú, folytonos sikere dacára is azt kell éreznie: valami hiányzik neki. Néha a villára gondolt, Sorrentóban, a Nápolyi-öbölben. Szép álom. Talán boldogok lehettek volna, csak a kezüket kellett volna kinyújtani; talán bolond volt Júlia; mert végre is mi a színpadi dicsőség? Csak illúzió. Bajazzók; az emberek nem is sejtik, milyen igaz az: Vesti la giubba, és ez az egész. Kétségbeejtően egyedül van. Azt persze szükségtelen Charlesnak megmondani, hogy szíve nem az elmulasztott alkalmak miatt fáj, hanem egy fiatalember miatt, aki, úgy látszik, szívesebben játszik golfot a fiával, mint hogy vele szerelmeskedjék.

De azután Júlia és Archie Dexter megint összekerültek. Vacsora után, mikor mind együtt ültek a szalonban, minden figyelmeztetés nélkül, néhány szónyi természetes társalgás után, hirtelen féltékeny civakodásban törtek ki, mintha szerelmesek lennének. A többiek egy percig nem is tudták, hogy tréfa az egész, amíg kölcsönös vádaskodásuk nem lett oly gyalázatos és illetlen, hogy majd meghaltak a nevetéstől. Azután eljátszottak egy rögtönzött jelenetet, amelyben egy részeg úriember felszedett egy francia lányt a Jermyn Streeten. Azután mélységes komolysággal, mialatt hallgatóságuk csak úgy rázkódott a kacagástól, bemutatták, amint Alvingné, a Kísértetekből, el akarja csábítani Manders

lelkészt. Végül pedig egy olyan mutatvánnyal fejezték be, amelyet már sokszor játszottak el színházi mulatságok alkalmával, úgyhogy biztosak lehettek a hatásban. Ez egy angol nyelvre fordított Csehov-darab volt, de a szenvedély pillanataiban átcsaptak valamibe, ami éppúgy hangzott, mintha oroszul volna. Júlia felhasználta egész nagy tragikai tehetségét, de tréfás nyomatékkal túlhangsúlyozva mindent, úgyhogy a hatás hihetetlenül mulatságos volt. Belevitte az előadásba igazi szívszorongását, és élénk érzékével a nevetséges iránt gúnyt űzött belőle. Az emberek vonaglottak székükön; oldalukat fogták; hörögtek a nevetés agóniájában. Júlia talán sose játszott jobban. Tomnak játszott, csak neki egyedül.

- Láttam Sarah Bernard-t és Réjane-t - mondta a pénzügyminiszter. - Láttam a Dusét és Ellen Terryt és Mrs. Kendalt. Most bocsásd el a szolgádat, Uram...

Júlia ragyogva roskadt egy székbe, és egy hajtásra kiivott egy pohár pezsgőt.

Hát ha most sem toltam ki Rogerral, megeszem a kalapomat - gondolta.

Mégis, másnap reggel a két fiú már elment golfozni, mire Júlia lejött. Michael Dennorantékat felvitte a városba. Júlia fáradt volt. Nagy megerőltetésébe került, hogy vidám és beszédes legyen, mikor Tom és Roger visszajöttek ebédelni. Délután hármasban kimentek a folyóra, de Júliának az volt az érzése, hogy nem azért vitték magukkal, mert nagy kedvük volt, hanem mert nem segíthettek magukon. Egy sóhajtást nyomott el, mikor arra gondolt, hogy mennyit várt Tom szabadságától. Most már számolta a napokat, amelyeknek el kellett múlniuk, amíg vége lesz. Megkönnyebbülten lélegzett fel, amikor beült a kocsiba, hogy Londonba menjen. Nem

haragudott Tomra, de mélyen meg volt bántva; dühös volt önmagára, hogy ennyire elvesztette az uralmát érzelmei fölött. De mikor beért a színházba, érezte, úgy rázza le magáról azt a megszállottságot, amit Tom jelentett, mint egy rossz álmot, amelyből felébred az ember; ott az öltözőjében újra úrrá lett önmaga fölött, és a mindennapi élet eseményei jelentéktelenekké váltak. Semmi sem fontos mindaddig, amíg kezében van a szabadság lehetősége.

Így múlt el a hét. Michael, Roger és Tom jól mulattak. Fürödtek, teniszeztek, golfoztak, a folyón kóboroltak. Már csak négy nap. Már csak három nap.

(- Most már ki fogom bírni. Ha visszamegyünk Londonba, megint másképp lesz. Nem szabad mutatnom, menynyire odavagyok. Úgy kell tennem, mintha minden rendben volna.)

- Micsoda szerencse, hogy ilyen jó időnk van - mondta Michael. - Tomnak sikere volt, ugye? Kár, hogy nem maradhat itt még egy hétig.

- Igen, szörnyű kár.

- Azt hiszem, jó, hogy Rogernak ilyen barátja van. Olyan teljesen normális, tiszta gondolkozású angol fiú.

- Igen, teljesen. (Te marha, te marha.)

- Igazán élvezet nézni őket, hogy esznek.

- Igen, úgy látszik, nagyon meg voltak elégedve a kosztjukkal. (Istenem, bár megfulladnának.)

Úgy volt, hogy Tom hétfőn korán reggel a vonattal megy Londonba. Dexterék, akiknek Bourne Endben volt házuk, mindnyájukat meghívták vasárnap ebédre. Úgy volt, hogy hajón fognak lemenni. Most, hogy Tom szabadsága majdnem véget ért, Júlia örült, hogy soha, még csak szemöldöke felemelésével sem árulta el, hogy bosszankodik. Biztos volt benne, hogy Tomnak fogalma sincs róla, milyen mélyen

megbántotta. Végre is elnézőnek kell lenni. Tom még kisfiú, és ha az ember nagyon utánaszámol, Júlia elég idős ahhoz, hogy az anyja legyen. Bajnak baj, hogy éppen Tomra bukik, de hát ezen már nem lehet segíteni; mindjárt az elején elhatározta, hogy sosem szabad Tommal éreztetnie, hogy igényei vannak vele szemben. Vasárnap senki se jött vacsorára. Szerette volna, ha Tom csak vele van ezen az utolsó estén; ez lehetetlen volt, de mindenesetre sétálhatnak egyet kettesben a kertben.

- Kíváncsi vagyok, észrevette-e, hogy meg se csókolt, amióta itt van. Kimehetnének csónakázni is. Isteni volna, ha néhány percig karjaiban fekhetne; az mindenért kárpótolná.

Dexterék partija színházi jellegű volt. Grace Hardwill, Archie felesége, operettszínésznő volt, és most egy csomó szép lány volt náluk, akik táncoltak abban a darabban, amelyben Grace éppen fellépett. Júlia nagy természetességgel játszotta meg a nagy színésznőt, aki azért nem hordja fenn az orrát. Bűbájos volt a hullámos platinaszőke hajú fiatal hölgyekhez, akik heti három fontot kerestek a kórusban. A vendégek közül sokan hoztak kodakot magukkal, és Júlia nyájasan megengedte, hogy lefényképezzék. Lelkesen tapsolt, amikor Grace Hardwill elénekelte híres számát a zeneszerző kíséretével. Éppoly szívből nevetett, mint a többiek, amikor a komika őt utánozta egyik leghíresebb szerepében. Az egész nagyon vidám volt, nagyon zajos és kellemesen felületes. Júlia jól mulatott, de mikor hét óra lett, nem búsult, hogy haza kell mennie. Éppen lelkesen hálálkodott házigazdáinak a kedves partiért, amikor Roger odajött hozzá.

- Kérlek, mama, rengetegen mennek Maidenheadbe vacsorázni és táncolni, és azt akarják, hogy Tom meg én is velük menjünk. Nem haragszol, ugye?

Júlia hirtelen mélyen elpirult. Nem tehetett róla, hogy eléggé élesen felelt.

- Hogy fogtok visszajönni?

- Ó, majd csak valahogy. Találunk valakit, aki visszahoz. Júlia tehetetlenül nézett Rogerra. Nem jutott eszébe semmi, hogy mit mondjon.

- Szenzációs mulatság lesz. Tom majd megőrül örömében.

Júlia szíve nehéz lett. Nagyon-nagyon nehezére esett, hogy ne csináljon jelenetet. De erőt vett magán.

- Jól van, drágaságom. De ne gyertek haza túlságosan későn. Ne felejtsd el, hogy Tomnak a madarakkal kell felkelni.

Tom is odajött, és hallotta az utolsó szavakat.

- Biztos, hogy nem haragszik? - kérdezte.

- Persze hogy nem. Remélem, kitűnően fognak mulatni. Vidáman rámosolygott Tomra, de szeme acélos volt a gyűlölettől.

- Határozottan örülök, hogy a két fiú elment - mondta Michael, mikor beszálltak a hajóba. - Már olyan rég nem töltöttünk kettesben egy estét.

Júlia ökölbe szorította kezét, hogy erőt vegyen magán, és ne mondja Michaelnak, hogy fogja be a buta száját. Izzott a dühtől. Ez volt az utolsó szalmaszál. Tom két hétig elhanyagolta, még csak udvarias sem volt vele szemben, és Júlia olyan volt, mint egy angyal. Nincs még egy nő a világon, aki mindezt türelemmel viselte volna. Minden más nő megmondta volna neki, hogy ha nem tud tisztességesen viselkedni, akkor jobb, ha elmegy a fenébe. Önző, ostoba és közönséges, ez Tom. Szinte azt kívánta, bár ne menne el holnap Tom, hogy ő maga dobhassa ki minden cókmókjával együtt. És ez a senki, ez a krajcáros kis üzletember merészkedik így bánni vele; költők, miniszterek, az ország

főrendjei boldogan lemondanák a legfontosabb megbeszéléseiket, ha kilátásuk volna rá, hogy vele vacsorázhassanak, és ez meg itt hagyja, hogy táncolni menjen egy csomó hiperoxidos szőkével, akik annyit nem tudnak játszani, mint egy selyemhernyó. Ebből is látszik, micsoda egy hülye. Az ember azt hinné, mégiscsak lesz egy kis hála benne. Hiszen még a ruháját is Júlia fizette ki. És azt a cigarettatárcát, amivel úgy felvág, nem tőle kapta? És a gyűrűt, amit hord. Istenem, még meg fogja kapni Júliától. Igen, és már azt is tudta, hogy hogyan fizeti vissza. Tudta, melyik Tom legérzékenyebb pontja, és hogy hol sértheti meg a legkegyetlenebbül. Ezt majd megérzi. Kis megkönnyebbülést érzett, mikor ezt a tervet meghányta-vetette magában. Türelmetlenül várta, hogy mindjárt végre is hajthassa, és alighogy hazaértek, felment a szobájába. Kivett a retiküljéből négy egyfontos bankót és egy tízshillingest. Rövid levelet írt.

„Kedves Tom,

mellékelve küldök neked pénzt, hogy borravalót adhass, mert nem foglak látni holnap reggel. A komornyiknak adj három, fontot, egy fontot a lánynak, aki kiszolgált, és tíz shillinget a sofőrnek.

Júlia."

Behívta Evie-t, és utasítást adott neki, hogy a levelet a szobalány adja át Tomnak, mikor felébreszti. Mikor lement vacsorázni, sokkal jobban érezte magát. Elevenen társalgott Michaellal vacsora közben, és utána hat játszma bésigue-et játszottak. Ha egy hétig töri a fejét, akkor sem tudott volna

semmit sem kitalálni, ami Tomot keserűbben megalázta volna.

De mikor lefeküdt, nem tudott elaludni. Várta, hogy mikor jön haza Roger és Tom. Valami eszébe jutott, ami nyugtalanná tette.

Hátha Tom mégis rájön, hogy borzalmasan viselkedett. Ha csak egy pillanatig is gondolkozik, észre kell vennie, milyen szerencsétlenné tette Júliát. Lehet, hogy megbánja, és miután hazaérkezett és elköszönt Rogertól, belopózik Júlia szobájába. Ha ezt teszi, Júlia mindent megbocsát neki. A levél valószínűleg a komornyik tálalószobájában van; Júlia könnyen kiosonhat és visszaveheti. Végre behajtott egy autó. Meggyújtotta a villanyt, hogy megnézze, hány óra. Három óra volt. Hallotta, amint a két fiatalember felmegy a lépcsőn, mindegyik a maga szobájába. Várt. Meggyújtotta a lámpát ágya mellett, hogy Tom lásson, mikor kinyitja az ajtót. Úgy fog tenni, mintha aludnék, és mikor Tom majd lábujjhegyen közeledik, kinyitja szemét és mosolyog. Várt. Az éjszakai csendben hallotta, amint Tom lefekszik, és eloltja a villanyt. Maga elé meredt egy percig, azután vállat vonva kihúzott egy fiókot ágya mellett, és egy kis üvegből altatópirulákat vett elő. Ha nem alszom el, megőrülök.

Tizenötödik fejezet

Júlia csak tizenegy után ébredt fel. Levelei közt volt egy, amely nem postán jött. Megismerte Tom rendes, kereskedelmi jellegű írását, és feltépte a borítékot. Nem volt benne semmi, csak a négy egyfontos és a tízshillinges.

Rossz érzés fogta el. Nem nagyon tudta ugyan, hogy mit várt, Tom mit fog válaszolni leereszkedő levelére és megalázó ajándékára. Az nem jutott eszébe, hogy vissza is küldheti. Zavarban volt, meg akarta bántani Tomot, de most attól félt, hogy túlságosan messzire ment.

- Mindenesetre remélem, hogy azért adott borravalót a személyzetnek - morogta, hogy megnyugtassa magát. Vállat vont. - Majd csak megbékél. Nem árt neki, ha felfedezi, hogy nem vagyok csupa tej és méz.

De egész nap gondterhes maradt. Mikor a színházba ért, egy csomag várta. Mihelyt a címzésre nézett, tisztában volt vele, hogy mit tartalmaz. Evie megkérdezte, hogy kinyissa-e.

- Nem.

De abban a pillanatban, amint egyedül maradt, kinyitotta ő maga. Ott volt a mandzsetta- és mellénygomb, az inggombok, a karkötőóra és a cigarettatárca, amellyel Tom úgy felvágott. Minden ajándék, amelyet Júlia valaha adott neki. De semmi levél. Egy szó magyarázat sem. Júlia szíve nehéz lett, és észrevette, hogy reszket.

- Mily éktelen bolond voltam! Miért nem tudtam uralkodni magamon?

Szíve most fájdalmasan dobogott. Nem mehet a színpadra, amíg ez az aggodalom rágja belsejét, rettenetesen játszanék; mindenáron beszélnie kell Tommal. Tom házában volt telefon, és annak egy mellékállomása Tom szobájában. Felhívta. Szerencsére otthon volt.

- Tom?

- Igen?

Tom egy pillanatig hallgatott, mielőtt felelt volna, és hangja bosszús volt.

- Mit jelentsen ez? Miért küldtél nekem mindent vissza?

- Megkaptad a pénzt ma reggel?
- Igen. Nem értek egy szót sem az egészből. Megsértettelek?
- Ó, dehogy - felelte Tom. - Nagyon szeretem, ha úgy bánnak velem, mint egy kitartott fiúval. Nagyon szeretem, ha a szememre hányják, hogy még a borravalómról is másnak kell gondoskodni. Csak azt csodálom, hogy nem küldtél nekem pénzt egy harmadosztályos jegyre, amellyel visszajöhetek Londonba.

Bár Júlia szánalmasan nyugtalan lelkiállapotban volt, úgyhogy alig tudta száján kiejteni a szavakat, mégis majdnem mosolygott Tom ostoba iróniáján. Micsoda buta kis jószág!

- Csak nem képzeled, hogy meg akartalak bántani. Ismerhetsz annyira, hogy tudd: ilyesmi sose jutna eszembe.
- Annál rosszabb. - (Hogy a fene egye meg - gondolta Júlia.) - Sosem lett volna szabad megengednem, hogy ajándékokat adj nekem. Nem kellett volna belemennem, hogy pénzt adj kölcsön.
- Nem értem, mire gondolsz. Ez valami szörnyű félreértés. Gyere értem színház után, és tisztázzuk a dolgot. Biztos vagyok benne, hogy mindent meg tudok magyarázni.
- Szüleimmel vacsorázom, és otthon fogok aludni.
- Hát akkor holnap.
- Holnap el vagyok foglalva.
- Beszélnem kell veled, Tom. Sokkal több voltunk egymás számára, semhogy így válhatnánk el. Nem ítélhetsz el anélkül, hogy meghallgatnál. Oly igazságtalan, hogy büntetni akarsz, mikor nem is vagyok hibás.
- Azt hiszem, sokkal jobb lesz, ha nem találkozunk.

Júlia kezdett kétségbeesni.

- De Tom, én szeretlek. Szeretlek. Hadd lássalak még egyszer. És ha azután is haragszol még rám, hát... azt szeretném látni.

Tom sokáig hallgatott, mielőtt válaszolt.

- Jó. Érted jövök szerdán a délutáni előadás után.

- Ne gondolj rosszat rólam, Tom.

Letette a hallgatót. Legalább eljön, ez is valami. Megint becsomagolta a tárgyakat, amelyeket Tom visszaküldött, és olyan helyre tette el, ahol egészen biztos volt benne, hogy Evie nem fogja megtalálni. Levetkőzött, felvette régi rózsaszín öltözőkabátját, és elkezdte festeni magát. El volt keseredve: ez volt az első eset, hogy megmondta Tomnak, hogy szereti. Bosszantotta, hogy kénytelen volt ennyire megalázkodni; ő kérte Tomot, jöjjön el érte, és beszéljenek egymással.

Eddig mindig Tom volt az, aki az ő társaságát kereste. Nem tetszett neki az a gondolat, hogy mostantól fogva a helyzet nyilván fordítva lesz.

A szerda délutáni előadáson Júlia meglehetősen gyengén szerepelt. A hőhullám is rontotta az üzletet, és a ház szenvtelen volt. Júlia pedig közömbös. Amíg ez a gond rágódott a szívén, nem tudott azzal törődni, hogyan megy a darab. („Mi a fenének mennek színházba egyáltalán egy ilyen nap, mint ez a mai?") Örült, mikor vége volt.

- Mr. Fennellt várom - mondta Evie-nek. - Amíg itt van, ne engedjen be senkit.

Evie nem felelt. Júlia egy pillantást vetett rá, és látta, hogy Evie zordonan néz maga elé.

(- Vigye el az ördög. Mit bánom én, hogy mit gondol magában!)

Most már itt kellene lennie. Öt óra múlt. El kell jönnie; végre is megígérte, nem igaz? Öltözőkabátot vett fel, de nem azt, amelyikben kifestette magát, hanem egy férfikabátot szilvaszínű selyemből. Evie-nek végtelen sok idejébe került, amíg mindent rendbe hozott.

- Az isten szerelméért, ne piszmogj annyit, Evie. Menj már ki.

Evie nem szólt semmit. Tovább is módszeresen rendezgette a holmit az öltözőasztalon, úgy, ahogy Júlia mindig megkívánta.

- Mi a csodát nem felelsz, ha beszélek hozzád?

Evie megfordult és ránézett. Merengve végighúzta ujját orrlyukai előtt.

- Akármilyen nagy színésznő maga...
- Menj a fenébe.

Miután leszedte a színpadi festéket, nem rakott fel semmit az arcára, csak éppen egy egészen halvány árnyalatnyi kéket a szeme alá. Sima, halvány bőre volt, és ha nem volt az arcán és száján rúzs, sápadtnak látszott. A férfi öltözőkabát tehetetlenné, törékennyé és ugyanakkor gálánssá is tette. Szíve kínosan vert, és nagyon izgatott volt, de amint benézett a tükörbe, azt mormolta: Mimi a Bohémek utolsó felvonásában. Úgyszólván anélkül, hogy akarta volna, egyszer-kétszer tüdőbajosan köhögött. Eloltotta az erős lámpákat az öltözőasztalnál, és lefeküdt a díványra. Nemsokára kopogtak, és Evie bejelentette Mr. Fennellt. Júlia keskeny, fehér kezet nyújtott feléje.

- Fekszem. Sajnos, nem vagyok valami jól. Keress magadnak egy széket. Szép tőled, hogy eljöttél.
- Ejnye, ejnye. Mid fáj?

- Ó, semmi. - Mosolyt erőltetett hamuszín ajkaira. - Nem aludtam valami jól az utolsó két vagy három éjszaka.

Tom felé fordította szép szemét, és egy ideig csendben nézett rá. Tom arckifejezése dacos volt, de Júlia úgy látta, hogy meg van ijedve.

- Arra várok, hogy elmondd, miért haragszol rám - mondta végre csendesen Júlia.

Hangja egy kicsit remegett, úgy vette észre, de egész természetesen. (- Krisztusom, attól félek, hogy én is meg vagyok ijedve.)

- Nincs semmi értelme, hogy újra arról beszéljünk. Az egyetlen dolog, amit meg akarok neked mondani, az: a kétszáz fontot, amivel tartozom neked, nem tudom rögtön visszafizetni, egyszerűen nincs annyi pénzem, de visszaadom neked részletekben. Nagyon kellemetlen nekem, hogy arra kell hogy kérlek, adj haladékot, de mit csináljak.

Júlia felült, és két kezét megszakadni készülő szívére szorította.

- Nem értelek. Két éjszaka nem aludtam, folyton ezen gondolkoztam. Azt hittem, megőrülök. Próbáltam megérteni. De nem értem, nem értem. (Melyik darabban is mondtam ezt?)

- Ó, dehogynem, tökéletesen érted. Dühös voltál rám, és vissza akartál ütni. És meg is tetted. Vissza is ütöttél egész szépen. Nem mutathattad volna meg jobban, mennyire megvetsz.

- De miért akartam volna visszaütni? Miért haragudtam volna rád?

- Mert elmentem Rogerral Maidenheadbe arra a partira, te pedig azt akartad, hogy hazajöjjek.

- De hisz én mondtam neked, hogy csak menj. Mondtam, remélem, hogy jól fogsz mulatni.
- Tudom, igaz; de a szemed szikrázott a haragtól. Én nem is akartam menni, de Rogernak akkora kedve volt hozzá. Mondtam neki, hogy haza kellene mennünk és veled és Michaellal vacsoráznunk, de ő azt mondta, hogy te csak örülni fogsz, ha nem leszünk a nyakadon, és én nem akartam sokat magyarázkodni. És mikor láttam, hogy milyen dühös vagy, akkor már késő volt, nem lehetett visszacsinálni.
- Nem is voltam dühös. Nem értem, hogy jut ilyesmi eszedbe. Hát csak természetes, hogy el akartatok menni arra a partira. Csak nem gondolod, hogy rossz néven veszem tőled, ha egy kicsit mulatni akarsz kéthetes szabadságod alatt? Szegény báránykám, én egyes-egyedül attól féltem, hogy unatkozol. Azért azt kívántam, hogy mulass jól.
- Akkor meg miért küldted nekem azt a pénzt, és miért írtad azt a levelet?

Júlia hangja elcsuklott. Álla reszketni kezdett, és különösen megrendítő látvány volt, hogy elveszti az uralmat izmai fölött. Tom szorongva nézett el.

- Nem tudtam elviselni azt a gondolatot, hogy borravalókra dobd ki nehezen keresett kis pénzedet. Tudom, hogy nem vagy valami iszonyú gazdag, és tudom, hogy rengeteget adnál ki borravalóra. Utálom azokat a nőket, akik mindenfelé mennek fiatalemberekkel, és hagyják, hogy mindent azok fizessenek. Nem szabad olyan kevés tekintettel lenni rájuk. Én veled is csak úgy bántam, mint Rogerral. Nem is álmodtam, hogy meg fogsz sértődni.
- Megesküszöl erre?
- Persze hogy megesküszöm. Istenem, hát lehetséges, hogy ennyi hónap után még mindig nem ismersz jobban? Ha igaz

volna az, amit gondolsz rólam, micsoda közönséges, kegyetlen, megvetésre méltó nő lennék, micsoda aljas, micsoda szívtelen, ordináré bestia! Hát olyannak tartasz?

Nehéz kérdés.

- Ez nem fontos. Nem lett volna szabad értékes ajándékokat elfogadnom és pénzt kölcsönvennem. Szörnyű helyzetbe jöttem. Azért gondoltam, hogy megvetsz, mert nem tudok szabadulni attól az érzéstől, hogy minden jogod megvan hozzá. A helyzet az, hogy nem engedhetem meg magamnak, hogy folyton olyan emberekkel jöjjek össze, akik sokkal gazdagabbak, mint én. Elég bolond voltam, hogy azt hittem, azt csak úgy meg lehet csinálni. Nagyon mulatságos volt, és kitűnően szórakoztam, de most már elég. Többet nem találkozunk.

Júlia mélyen felsóhajtott.

- Egy icipicit sem szeretsz szóval. Ez annyit jelent.
- Nem vagy igazságos.
- Nekem te vagy mindenem ezen a világon. Te tudod. Olyan egyedül vagyok, és barátságod annyit jelentett nekem. Hízelgőkkel és élősködőkkel vagyok körülvéve, és terólad tudtam, hogy érdek nélkül vagy kedves hozzám. Úgy éreztem, hogy terád számíthatok. Úgy szerettem veled lenni. Te voltál az egyetlen a világon, akivel egészen magam lehettem. El tudod képzelni, milyen gyönyörűség volt nekem, hogy segíthettem neked egy kicsit? Nem a te kedvedért adtam neked ajándékokat, hanem a magam kedvéért; oly boldoggá tett, ha láttam, hogy használod azokat a dolgokat, amelyeket én adtam neked. Ha egy kicsit is szeretnél, nem alázna meg téged, hanem meg lennél hatva, hogy tartozol nekem valamivel.

Megint Tom felé fordította tekintetét. Mindig könnyen ment nála a sírás, és most csakugyan oly borzasztóan érezte magát, hogy még azt a kis erőfeszítést sem kellett megtennie. Tom még sose látta Júliát sírni. Júlia úgy tudott sírni, zokogás nélkül, hogy csodálatos, sötét szeme tágra nyílt, és az arca csaknem merev volt. Nagy, nehéz könnyek folytak végig rajta. És nyugalma, tragikus testének mozdulatlansága iszonyúan megrendítő volt. Így csak a „Megszakadt szívben" sírt eddig. Krisztusom, hogy megrázta az a darab! Júlia nem nézett Tomra, egyenesen maga elé nézett; csakugyan majd megőrült a fájdalomtól, de mi volt ez? Önmagában egy másik énje nagyon jól tudta, hogy mit csinál, egy én, amely osztozott ugyan boldogtalanságában, mégis egyre figyelte annak kifejezését. Érezte, hogy Tom elfehéredik. Érezte, hogy hirtelen szorongás csavarja össze szívének izmait, érezte, hogy Tom teste és vére nem tudja tovább elviselni az ő elviselhetetlen fájdalmát.

- Júlia!

Tom hangja meg volt törve. Júlia lassan feléje fordította sírós tekintetét. Tom nem egy síró nőt látott maga előtt, hanem az egész emberi nem fájdalmát, azt a vigasztalhatatlan szomorúságot, ami az ember sorsa. Tom térdre borult, és karjaiba vette Júliát. Meg volt rendülve.

- Drágám, egyetlenem.

Júlia egy pillanatig nem mozdult. Olyan volt, mintha nem is tudná, hogy Tom ott van. Tom csókolta patakzó szemét és szájával száját kereste. Júlia úgy nyújtotta feléje száját, mintha teljesen magatehetetlen volna, mintha alig tudná, mi történik vele, mintha akaratereje teljesen elhagyta volna. Egy alig észrevehető mozdulattal testét Tom testéhez szorította, és karja lassan megtalálta az utat, hogy Tom nyaka köré

fonódjék. Ott feküdt Tom karjaiban, nem egészen elernyedve, de mintha minden életerő elszállt volna belőle. Tom szájában Júlia könnyeinek sós ízét érezte. Végre, kimerülve, puha karral hozzásimulva, Júlia visszahanyatlott a díványra. Tom ajka Júliáén csüggött.

Ha egy negyedóra múlva látta volna az ember Júliát, aki akkor már nyugodalmasan vidám volt, és mindössze kissé kipirult, nem hitte volna, hogy oly kevéssel azelőtt micsoda sírás-zivataron ment keresztül. Mindketten megittak egy whiskyt szódával, elszívtak egy cigarettát, és gyengéd tekintettel néztek egymásra.

Édes kisfiú - gondolta Júlia.

Eszébe jutott, hogy mivel fog neki örömet szerezni.

- Rickaby herceg és hercegné jön ma este a színházba, és velük vacsorázom a Savoyban. Nem jönnél el? Szörnyű szükség volna egy férfira negyediknek.

- Ha te akarod, természetesen eljövök.

Tom erősebb arcszíne elárulta, mily izgatott, hogy ilyen előkelő emberekkel ismerkedhetik meg. Júlia nem mondta el neki, hogy Rickabyék készek bárhová elmenni, ahol nem kell fizetni a vacsorájukért. Tom bár nagyon félénken, de azért visszavette az ajándékokat, amelyeket visszaküldött volt Júliának. Mikor elment, Júlia az öltözőasztal elé ült, és alaposan szemügyre vette magát.

- Milyen szerencsém van, hogy sírni tudok, anélkül hogy a szemhéjam megduzzadna - mondta. Egy kissé megmasszírozta szemhéját. - Hát azért a férfiak nagyon hülyék.

Boldog volt. Most már minden jól fog menni. Visszaszerezte Tomot. De valahol, lelke mögött vagy a szíve alján, ott

ólálkodott egy kis megvetés Tom iránt, hogy ilyen együgyű bolond.

Tizenhatodik fejezet

Civakodásuk, különös módon eltüntetve a kettejük közti sorompókat, közelebb hozta őket egymáshoz. Tom kevesebb ellenállást tanúsított, mint ahogy Júlia várta, mikor Júlia megint előhozta a lakás gondolatát. Úgy látszik, kibékülésük után, miután visszavette Júlia ajándékait, és beleegyezett, hogy elfeledkezik a pénzről, amit kölcsönkapott, egyúttal minden erkölcsi aggályát is félretette. Nagyon jól szórakoztak a lakás bebútorozásával. A sofőr felesége takarított Tomra, és megfőzte reggelijét. Júliának is volt kulcsa, és néha bement, és ott ült egyedül a kis szalonban, amíg Tom meg nem jött az irodájából. Kétszer-háromszor egy héten együtt vacsoráztak és táncoltak, azután taxin visszamentek a lakásba.

Júlia ősze boldog volt. A darabnak, amelyet játszottak, sikere volt. Júlia élénknek és fiatalnak érezte magát. Úgy volt, hogy Roger hazajön karácsonyra, de csak két hétre, azután elmegy Bécsbe. Júlia berendezkedett arra, hogy Roger teljesen igénybe fogja venni Tomot, és ő nem fogja bánni. Fiatal a fiatalhoz húz, és Júlia megmagyarázta magának, hogy nincs semmi oka nyugtalanságra, ha azok ketten úgy el vannak foglalva egymással, hogy Tom nem gondolhat rá. Most azonban magánál tartja Tomot. Tom büszke volt rá, hogy Júlia szeretője, önbizalmat adott neki ez a tudat, és örült, hogy ismeretségben van nagyszámú többé-kevésbé előkelő személyiséggel, akit végeredményben csak Júlián keresztül

ismert meg. Legfőbb vágya most az volt, hogy beléphessen egy jó klubba, és Júlia előkészítette számára a talajt. Charles nem tagadott meg tőle soha semmit, és Júlia biztos volt benne, hogy kellő tapintattal ráveheti arra, hogy Tomot beajánlja az egyik klubba, amelynek tagja. Tom számára új és gyönyörűséges érzés volt, hogy volt pénze, amit elkölthetett; Júlia arra ösztönözte, hogy pazaroljon; arra gondolt, hogy Tom megszokja majd, hogy bizonyos színvonalon éljen, és azután majd rájön, hogy ezt nem teheti meg Júlia nélkül.

Természetesen nem tarthat nagyon sokáig - gondolta -, de ha majd egyszer vége is lesz, nagyszerű élmény marad Tom számára. Ez csinált embert belőle.

Bár azt mondta magának, hogy nem tarthat nagyon sokáig, de azért igazán nem tudta, miért ne tarthatna. Amint az évek múlnak és Tom öregebb lesz, nem lesz többé semmi nagyobb különbség közöttük. Tíz vagy tizenöt év múlva Tom már nem lesz ilyen nagyon fiatal, Júlia viszont ugyanannyi idős lesz, mint most. Kényelmesen meglesznek egymással; a férfiak a szokás rabjai; ezért tudják a nők megtartani őket. Nem érezte magát egy nappal sem öregebbnek Tomnál, és meg volt győződve arról, hogy Tomnak soha eszébe se jutott a köztük levő korkülönbség. Igaz, hogy erre a pontra vonatkozólag egyszer egy pillanatig nagyon nyugtalan volt. Az ágyban feküdt. Tom az öltözőasztalnál állt, ingujjban, éppen fésülködött. Júlia teljesen meztelen volt, és Tizian Vénuszának a pózában feküdt, emlékezett, így látta egy vidéki kastélyban, ahol előzőleg tartózkodott. Érezte, hogy igazán szép látvány lehet és megmaradt pózában. Boldog és elégedett volt.

Ez a romantika - gondolta, és könnyű, gyors mosoly derengett ajka körül.

Tom meglátta őt a tükörben, megfordult, és szó nélkül ráborította a takarót. Bár Júlia gyengéden mosolygott rá, magában mégis meg volt rémülve. Vajon attól félt Tom, hogy megfázik, vagy angol jólneveltsége háborodott fel a meztelenségen? Vagy lehet az, hogy miután fiús vágya kielégült, kissé idegenkedett Júlia öregedő testének látásától? Júlia, mikor hazaért, megint levetette minden ruháját, és megvizsgálta magát a tükörben. Elhatározta, hogy nem kíméli magát. Megnézte nyakát, azon nem volt még az öregedésnek semmi jele sem, különösen, ha felemelte az állát; és melle kicsi és kemény volt; akár egy leányé is lehetett volna. Hasa lapos volt, csípője keskeny, ott volt ugyan egy nagyon kis háj, mint egy hosszú hurka, de hát az mindenkinek van, és különben is majd Miss Philips gondjaiba veszi. Senki sem mondhatta, hogy nem jók a lábai, hosszúak, karcsúak és formásak voltak; végighúzta kezét a bőrén, bőre sima volt, mint a bársony, és nem volt rajta semmi hiba. Természetesen volt egy-két ránc a szeme alatt, de nagyon oda kellett nézni, hogy az ember lássa; azt mondják, feltaláltak valami operációt, amellyel az ember megszabadulhat tőlük, érdemes volna érdeklődni; szerencse, hogy a haja megtartotta színét; akármilyen jól van egy haj festve, a hajfesték mindig keménnyé teszi a nő vonásait; az ő haja dús, mélybarna színű maradt. Fogai is rendben voltak.

- Csak prűdség volt.

Egy pillanatra eszébe jutott a szakállas spanyol a hálókocsiban, és pajzánul magára nevetett a tükörben.

- Az bizony nem sokat törődött a jólneveltséggel.

De ettől a naptól kezdve ügyelt rá, hogy úgy viselkedjék, amint Tom illemtana megköveteli.

Júliának oly jó hírneve volt, hogy úgy érezte, habozás nélkül mutatkozhatik Tommal a nyilvánosság előtt is. Új élmény volt a számára, hogy táncos helyekre járhatott, élvezte a dolgot, és ámbár senki nála jobban nem tudta, hogy nem mehet sehová sem anélkül, hogy ne bámuljanak rá, sosem jutott eszébe, hogy szokásainak ez a megváltozása megjegyzésekre fog okot adni. Húszévi házastársi hűséggel maga mögött - mert a spanyol persze nem számít, ilyen véletlen minden asszonnyal előfordulhat - Júlia bízott benne, hogy senki se fogja egy pillanatig se azt képzelni: viszonya van egy fiatalemberrel, aki olyan fiatal, hogy akár a fia lehetne. Sohasem jutott eszébe, hogy Tom talán nem olyan diszkrét, mint amilyennek lennie kellene. Sosem jutott eszébe, hogy az a tekintet, amely tánc közben a szemében van, elárulhatja.

Helyzetét annyira kiváltságosnak tartotta, hogy sosem gondolta volna: az emberek végül mégis elkezdenek pletykálkodni.

Mikor a pletyka Dolly de Vries fülébe került, az nevetett. Júlia kérésére meghívta Tomot estélyekre és egyszer vagy kétszer víkendre is a kastélyába, de sosem méltatta figyelemre. Kedves kisfiúnak látszott, hasznos mint kísérő Júlia számára, ha Michael el van foglalva, de teljesen jelentéktelen. Egyike volt azoknak, akiket sehol sem vesznek észre, és ha meg is ismerkedett vele az ember, képtelen visszaemlékezni rá, hogyan is fest. Az az ember volt, akit azért hívnak meg vacsorára, hogy ne legyen páratlan számú vendég. Júlia vidáman úgy beszélt róla, mint a „fiújáról" vagy a „fiatalemberéről"; de aligha beszélt volna ilyen hűvösen, ilyen nyíltan, ha lett volna valami közöttük.

Azonkívül Dolly nagyon jól tudta, hogy Júlia életében csak két férfi volt, Michael és Charles Tamerley.

De azért csakugyan mulatságos, hogy Júlia, miután annyi éven át úgy vigyázott magára, most egyszerre háromszor vagy négyszer egy héten elmegy táncolni. Dolly keveset látta Júliát az utóbbi időben, és már kissé meg is sértődött, hogy így elhanyagolják. Sok barátja volt színházi körökben, és most elkezdett érdeklődni. Az, amit hallott, egyáltalán nem tetszett neki. Nem tudta, mit gondoljon a dologról. Egy dolgot biztos: Júlia nem tudhatja, hogy mit beszélnek róla, és valaki meg kell hogy mondja neki. De ő nem lesz az; nem volt hozzá bátorsága. Ennyi év után is még mindig félt egy kicsit Júliától. Júlia nagyon jó kedélyű nő volt, és bár kissé erős szavakat használt, nehéz volt kihozni a sodrából; mégis volt benne valami, ami elvette az emberek kedvét attól, hogy túl sokat engedjenek meg maguknak; az embernek az volt az érzése, hogyha sokat engedne meg magának, nagyon megbánná. De valamit kell tenni. Dolly két hétig nyugtalanul töprengett; megpróbálta kikapcsolni saját sértődését, és csak Júlia pályája szempontjából nézni a dolgot, és végül is arra az eredményre jutott, hogy Michaelnak kell beszélnie Júliával. Sosem szerette Michaelt, de hát végre is ő Júlia férje, és Dolly kötelessége az, hogy neki szóljon, hogy vessen véget már a dolognak, akármi is igaz belőle.

Felhívta Michaelt, és megbeszélte, hogy bemegy a színházba. Michael éppoly kevéssé szerette Dollyt, mint az őt, bár más okokból, és mikor hallotta, hogy Dolly beszélni akar vele, káromkodott egyet. Bosszús volt, hogy sose tudta Dollyt rávenni, adja el neki részesedését, és akármilyen tanácsot adott Dolly, dühös volt, jogtalan beavatkozást érzett. De azért szívélyesen üdvözölte Dollyt, mikor bevezették az irodájába. Megcsókolta mindkét arcát.

- Üljön le, és tegye magát kényelembe. Eljött, hogy megnézze, hogy hajtja be az öreg cég az osztalékot magának?

Dolly de Vries ekkor már hatvanéves nő volt. Nagyon kövér volt, és arca, nagy orrával és vastag vörös ajkával, életnagyság fölöttinek látszott. Fekete szaténruhájában volt valami enyhén férfias jelleg, de nyaka körül kétsornyi gyöngyöt hordott, mellén gyémánttűt és kalapján egy másik tűt. Rövid haja telt rézszínre volt festve. Ajka és körme élénkvörös volt. Hangja hangos és mély volt, de ha izgatott volt, szavai könnyen egymásba torlódtak, és egy kis külvárosi kiejtés vált érezhetővé.

- Michael, fel vagyok háborodva Júlia miatt.

Michael, aki mindig tökéletes gentleman igyekezett lenni, kissé felemelte szemöldökét, és összeszorította keskeny ajkát. Még Dollyval sem volt hajlandó feleségéről beszélgetni.

- Azt hiszem, ez egy kicsit sok, amit csinál. Nem tudom, mi lelte Júliát. Ez a sok estély, ahová jár mostanában. Ezek a tánclokálok és miegymás. Végre is már nem olyan fiatal; ki fogja fárasztani magát.

- Ugyan, ostobaság. Júlia olyan erős, mint egy ló, és a legjobb egészségben van. Évek óta nem nézett ki ilyen fiatalosan. Csak nem akarja rossz néven venni tőle, hogy egy kicsit szórakozik, ha napi munkáját elvégezte? Az a szerep, amit most játszik, nem veszi túlságosan igénybe; nagyon örülök, hogy kedve van mulatni menni. Csak azt mutatja, micsoda életerő van benne.

- De azelőtt sose szerette az ilyesmit. Oly különös, hogy most egyszerre kedve támadt, hogy éjszaka két óráig táncoljon, és milyen rossz levegő van azokon a helyeken.

- Ez az egyetlen sportja. Nem várhatom el tőle, hogy sortot vegyen, és fusson velem a parkban.

- Mégis, magának tudnia kellene, hogy mit kezdenek beszélni az emberek. Nagyon árt ez Júlia hírnevének.
- Hogy a csudába érti ezt?
- Hát mégiscsak abszurdum, hogy valaki az ő korában oly sokat mutatkozzék egy fiatal fiúval.

Michael egy pillanatig értetlenül bámult Dollyra, és mikor végre megértette, mire gondol Dolly, hangosan felnevetett.

- Tom? Ne legyen ilyen bolond, Dolly.
- Nem vagyok bolond. Nagyon jól tudom, hogy mit beszélek. Ha valaki olyan közismert, mint Júlia, és mindig ugyanazzal a férfival látják, hát csak természetes, hogy az emberek beszélnek.
- De Tom éppúgy az én barátom is, mint az övé. Nagyon jól tudja, hogy én nem vihetem el Júliát táncolni. Nekem minden reggel nyolckor kell kelnem, hogy kimozoghassam magam, mielőtt megkezdem napi munkámat. A fene egye meg, én is csak ismerem valahogy az emberi természetet, miután harminc évig voltam a színpadon. Tom az igazi tiszta lelkű, becsületes angol fiú, és azon az úton van, hogy gentleman legyen belőle. Azt hiszem, rajong Júliáért, fiúk ebben a korban gyakran hiszik, hogy szerelmesek náluk idősebb asszonyokba, hát aztán, nem fog neki megártani, sőt, jót fog tenni neki; de arra gondolni, hogy Júliának valaha is eszébe jutott volna... Szegény Dolly, kacagnom kell.
- Az illető unalmas, az illető buta, az illető közönséges, és az illető sznob.
- Hát ha mindennek tartja, nem gondolja, hogy mégiscsak furcsa lenne, ha Júlia úgy bele lenne bolondulva, mint ahogy maga gondolja.
- Azt csak egy nő tudja, hogy mire képes egy nő.

- Ez nem rossz bemondás, Dolly. Legközelebb ír nekünk egy darabot. De hát essünk túl ezen. Vajon a szemembe tud nézni, és úgy azt mondani, hogy csakugyan elhiszi, hogy Júliának viszonya van Tommal?

Dolly Michael szemébe nézett. Dolly szemében aggodalom volt. Eleinte ugyanis csak nevetett azon, amit Júliáról mondtak, de nem tudta teljesen elnyomni magában a kétségeket, amelyek nemsokára megszállták; egy tucat apró incidens jutott eszébe, amelyek annak idején elkerülték a figyelmét, de ha hidegvérrel szemügyre vette őket az ember, hát iszonyúan gyanúsak voltak. Olyan kínokat állt ki, amilyenekről sose gondolta volna, hogy el lehet viselni. Bizonyíték? Nem volt bizonyítéka; csak intuíciója volt, de azt nem lehetett nem elhinni; igent akart mondani, az ösztön, hogy ezt tegye, csaknem leküzdhetetlen volt; de leküzdötte. Nem adhatta ki Júliát. Ez a bolond még elmegy Júliához, és rajtakapja. Senki sem tudhatja, mi minden történhet, ha megmondja az igazat.

- Nem, nem tudom azt mondani.

Szeme megtelt könnyel, és a könnyek legördültek kövér arcán. Michael látta, mennyire odavan. Nevetségesnek találta Dollyt, de tudta, hogy szenved, és jólelkűségében meg akarta vigasztalni.

- Biztos voltam benne, hogy nem gondolja komolyan. Júlia annyira szereti magát, nem szabad féltékenynek lennie, tudja, ha más barátai is vannak.

- Isten a megmondhatója, hogy semmit sem veszek tőle rossz néven - zokogta Dolly. - De az utóbbi időben egész más hozzám, mint azelőtt. Olyan hideg. Olyan hűséges barátnő voltam mindig, Michael.

- Igen, drágám, tudom.

- „Ha Istenemet feleannyi buzgalommal szolgáltam volna, mint királyomat..."

- Na, na, nincs olyan nagy baj. Tudja, én nem vagyok olyan fiú, hogy szívesen beszélnék mással a feleségemről. Mindig azt tartottam, hogy az hallatlan ízléstelenség. De tudja, azt hiszem, maga nincs tisztában a legalapvetőbb dolgokkal Júliára vonatkozólag. Júlia számára a nemiség nem jelent semmit. Mikor fiatal házasok voltunk, még másképp volt, és meg is mondom magának őszintén, bizony kissé megnehezítette az életemet. Nem mondom persze, hogy nimfomániás volt vagy valami olyasmi, de időnként nagyon fárasztó tudott lenni. Az ágy is nagyon jó a maga idejében, de annyi minden más is van a világon. De miután Roger megszületett, teljesen megváltozott. Az, hogy gyereke van, lecsillapította. Minden olyan ösztöne feloldódott színpadi játékában. Maga olvasta Freudot, Dolly; hogy is hívja ő azt, amikor ez történik?

- Jaj, Michael, mi közöm nekem Freudhoz?

- Szublimálás. Ez az. Sokszor azt hiszem, hogy ezért lett olyan nagy színésznő. A színészet egész embert kíván, és ha az ember igazán jó akar lenni benne, mindenét oda kell adnia. Úgy bosszant a közönség, mikor azt hiszi, hogy a színészek, tudja isten, micsoda vidám életet élnek. Nincs is időnk nekünk az ilyen szamárságokra.

Amit Michael mondott, Dollyt oly dühbe hozta, hogy visszanyerte önuralmát.

- De Michael, hiába tudjuk maga meg én, mennyire nincs abban semmi, hogy Júlia folyton azzal a nyomorult kis taknyossal jár. Mégis árt a hírnevének. Végre is egyik legnagyobb értékük volt éppen a maguk példaszerű családi

élete. Mindenki tisztelte magukat érte. A publikum szeretett úgy gondolni magukra, mint odaadó, egyetértő hitvespárra.

- Azok is vagyunk, vagy mi.

Dolly kezdett türelmetlen lenni.

- De mondom magának, hogy az emberek pletykálnak. Nem lehet maga olyan buta, hogy ne lássa be, hogy okvetlenül pletykálkodniuk is kell. Már úgy értem, hogyha Júliának egymás után nem tudom hány viszonya tudódott volna ki, senki sem törődnék vele, de az után az élet után, amit ő folytatott annyi éven át, hirtelen így kirobbanni - csak természetes, hogy mindenki jártatni kezdi a száját. És ez nagyon árt az üzletnek.

Michael hirtelen pillantást vetett Dollyra. Kissé elmosolyodott.

- Értem, Dolly. Azt hiszem, van valami abban, amit mond, és a körülmények között úgy érzem, teljes joga van ezt mondani. Maga mérhetetlenül jó volt hozzánk, mikor kezdők voltunk, és nagyon odalennék, ha most berántanám valami bajba. Mondok valamit: megveszem a részvényeit.

- Megveszi?

Dolly kihúzta magát, és arca, mely egy perccel előbb még zilált és rendezetlen volt, megkeményedett. Felháborodás fogta el. Michael behízelgően folytatta:

- Értem, hogy gondolja. Ha Júlia egész éjjel lumpol, annak meg kell látszania a játékán. Ez nyilvánvaló. S amellett olyan mulatságos közönsége van, egy csomó öreg néni például csak azért jött el a délutáni előadásainkra, mert azt gondolják, hogy Júlia olyan édes jó asszony. Őszintén bevallva, ha rosszat beszélnek róla, az csakugyan hatással lehet a bevételre. Ismerem annyira Júliát, hogy tudja, mennyire nem hagyja, hogy gátolják cselekvési szabadságát. Én a férje vagyok, és

bele kell ebbe törődnöm. De maga egészen más helyzetben van. Egyáltalán nem venném rossznéven magától, ha ki akarna menni az üzletből, amíg jól megy.

Dolly most már résen volt. Távolról sem volt bolond, és ha üzleti dolgokra került a sor, méltó ellenfele volt Michaelnak. Dühös volt, de éppen dühe önfegyelmet adott neki.

- Azt hittem, Michael, hogy ennyi év után már jobban ismer. Kötelességemnek tartottam, hogy figyelmeztessem, de természetesen kész vagyok a rosszat a jóval együtt elviselni. Nem olyan nő vagyok, aki elhagy egy süllyedő hajót. Azt hiszem, inkább megengedhetem magamnak, hogy elveszítsem a pénzemet, mint maga.

Nagy megelégedésére szolgált a csalódás, amely Michael arcán világosan kifejeződött. Tudta, milyen sokat jelent a számára a pénz, és abban reménykedett, hogy amit mondott, az még ki fog csírázni Michael lelkében. Michael gyorsan összeszedte magát.

- Na jó, gondolkozzék rajta, Dolly.

Dolly felvette a retiküljét, és barátságuk és jóindulatuk kölcsönös kifejezései közt elváltak.

- Hülye vén tyúk - mondta Michael, mikor az ajtó becsukódott Dolly mögött.

- Nagyképű vén szamár - sziszegte Dolly, amint lefelé ment a liften.

De mikor beszállt nagyszerű és rendkívül drága kocsijába és visszahajtott a Montagu Square-re, nem tudta visszatartani a nehéz, fájdalmas könnyeket, amelyek szemébe szöktek. Öregnek, magányosnak, boldogtalannak és kétségbeejtően féltékenynek érezte magát.

Tizenhetedik fejezet

Michael nagyon büszke volt humorérzékére. Dollyval való beszélgetése után, a legközelebbi vasárnap este beállított Júlia szobájába, mialatt az öltözött. Úgy volt, hogy moziba mennek vacsora után.

- Ki jön velünk ma este Charleson kívül? - kérdezte.
- Nem találtam egy nőt sem. Hát meghívtam Tomot.
- Jó! Úgyis beszélni akarok vele.

Magában nevetett a tréfán, amit tervezett. Júlia előre örült az estének. A moziban majd már úgy fogja elrendezni, hogy Tom üljön mellette és fogja a kezét, mialatt Júlia a másik oldalán ülő Charlesszal halkan beszélget. Drága Charles, oly szép tőle, hogy oly régóta és oly áhítatosan szereti Júliát; Júlia igazán sok mindenre hajlandó lett volna, hogy Charlesnak kedveskedjék. Charles és Tom egyszerre érkeztek. Tomon először volt rajta új szmokingja, és Júlia egy kis magántekintetet váltott vele, amelyben Tom részéről megelégedés és Júlia részéről bók volt.

- Ejnye, ejnye, fiatalember - mondta Michael szívélyesen, kezét dörzsölve -, tudja, mit hallok magáról? Azt hallom, hogy kompromittálja a feleségemet.

Tom rémülten nézett rá, és bíborvörös lett. Nagyon gyötörte az állandó pirulás, de nem tudott leszokni róla.

- Ó, drágám - kiáltotta Júlia vidáman -, hisz ez nagyszerű! Egész életemben vágyódtam valaki után, aki kompromittál. Ki mondta neked, Michael?
- Egy kis madárka - mondta Michael furfangosan.
- Bizony, Tom, most ha Michael elválik tőlem, maga kell hogy feleségül vegyen.

Charles mosolygott, gyengéd, mélyen melankolikus szemével.

- Hát mit csinált, Tom? - kérdezte.

Charles méltósággal, Michael harsányan mulatott a fiatalember nyilvánvaló zavarán. Júlia, bár látszólag osztozott vidámságukban, résen volt és figyelt.

- Hát úgy hírlik, hogy ez a fiatal rosszcsont Júliát táncos helyekre vitte, amikor pedig Júliának feküdni és aludni kellett volna.

Júlia csak úgy turbékolt a gyönyörűségtől.

- Tagadjuk le, Tom, vagy nézzünk arcátlanul szembe a tényekkel?

- Hát megmondom, mit mondtam a kis madárkának - mondta Michael. - Azt mondtam neki, hogy addig, amíg Júlia nem akarja, hogy én menjek vele táncos helyekre...

Júlia már nem figyelt oda, hogy mit beszél. Dolly, gondolta, és különös módon, ugyanazokkal a szavakkal jellemezte magában Dollyt, amelyeket Michael használt néhány nappal előbb. A vacsorát tálalták, és vidám beszélgetésük más dolgokra fordult. De Júlia, ámbár jókedvűen vett részt benne, és habár látszólag vendégeinek szentelte minden figyelmét, sőt még Michaelnak egy színházi történetét is, amelyet előzőleg már hússzor hallott, úgy hallgatta, mintha nagyon élvezné, magában azért igen élénk párbeszédet folytatott Dollyval. Dolly egészen összegörnyedt előtte, mialatt Júlia őszintén megmondta neki a véleményét.

- Te vén tehén - mondta neki. - Hogy mersz beleavatkozni az én magánéletembe? Nem, ne is beszélj. Ne is próbáld meg, hogy tisztázd magad. Nagyon jól tudom, egészen pontosan, hogy mit mondtál Michaelnak. Ez megbocsáthatatlan. Azt hittem, barátnőm vagy. Azt hittem, számíthatok rád. Nahát

most mindennek vége közöttünk. Soha többet nem beszélek veled. Soha. Soha. Csak nem gondolod, hogy a vacak pénzed imponál nekem? Azt szeretném tudni, hol lennél nélkülem. Ami előkelőséged van, ami fontosságod van a világon, azt mind annak köszönheted, hogy véletlenül ismersz engem. Kinek a kedvéért jártak az emberek annyi éven át az estélyeidre? Azt hiszed, azért jöttek el az emberek, hogy téged lássanak? Azért jöttek, hogy engem lássanak. Soha többé. Soha.

Voltaképpen inkább monológ volt, mint párbeszéd.

Később, a moziban Tom mellett ült, amint szándékában volt, és fogta a kezét, de Tom keze különösen viszonzásnélkülinek tűnt neki. Mint egy hal uszonya. Gyanította, hogy Tom nyugtalanul rágódik azon, amit Michael mondott. Szerette volna, ha mód adódnék egypár szót kettesben beszélni Tommal, akkor megmondhatná neki, hogy nincs semmi oka az aggodalomra. Végre is senki sem tudta volna az estet ragyogóbban elviselni, mint ő.

Aplomb,[1] ez a megfelelő szó. Kíváncsi volt, vajon pontosan mit mondott Dolly Michaelnak. Okosabb lesz kitalálni. Nem szabad Michaelt megkérdezni, az olyan volna, mintha túlságos fontosságot tulajdonítana a dolognak; magától Dollytól kell megtudnia. Sokkal bölcsebb, ha nem vész össze vele. Mosolygott, mikor arra a jelenetre gondolt, amit Dollyval le fog játszani. A testet öltött édesség lesz, mindent ki fog hízelegni Dollyból, és egy szemrebbenéssel sem fogja elárulni, hogy dühös. Furcsa, hogy mégis végigfut a hideg a hátán, ha arra gondol, hogy az emberek beszélnek róla. Végre is ha ő nem teheti azt, amit akar, hát akkor ki teheti? Az ő

---

[1] Biztos magatartás (franciául).

magánélete nem tartozik senkire sem. De azt mégsem lehet letagadni, hogy nem volna kellemes dolog, ha az emberek nevetnének rajta.

Kíváncsi volt, vajon mit csinálna Michael, ha kiderülne az igazság? Azt nem lehet megcsinálni, hogy elváljon tőle, és tovább is az igazgatója maradjon. Ha van esze, szemet huny. De Michael oly mulatságos bizonyos tekintetekben; néha feláll a két hátsó lábára, és megjátssza az ezredes szerepét. Hajlamos arra, hogy minden átmenet nélkül azt mondja, hogy a fenébe is, úgy kell viselkednie, mint egy gentlemannek. A férfiak olyan bolondok, nincs köztük egy sem, aki fejjel ne menne a falnak, még ha beletörik is a kobakja. Júliának természetesen az sem volna nagy baj. Amerikában játszhatnék egy évig, amíg a botrány elülne, és azután valaki másnak az igazgatása alatt játszanék. De persze unalmas dolog volna.

És azután Rogerra is kell gondolni; ő nagyon megérezné. Szegény bárányka; szégyellné magát, természetesen; hiába, nem lehet szemet hunyni az előtt a tény előtt, hogy mindenki tökéletes bolondnak tartaná azt a nőt, aki az ő korában elválik egy huszonhárom éves fiú miatt. Persze olyan bolond azért nem lenne, hogy Tomhoz menjen feleségül. Vajon Charles elvenné? Odafordult, és a félhomályban Charles előkelő profilját nézte. Charles őrülten szerelmes belé évek óta; egyike azoknak a lovagias idiótáknak, akiket a nők az ujjuk körül csavarhatnak; talán azt se bánná, ha a válóperben ő szerepelne Tom helyett. Ez egész jó kiút volna. Lady Charles Tamerley. Nagyon jól hangzik. Talán egy kicsit csakugyan meggondolatlan volt. Mindig vigyázott, amikor Tom lakására ment, de lehet, hogy az egyik sofőr a garázsból látta bemenni vagy kijönni, és valamit gondolt magában. Ennek a társadalmi rétegnek oly szennyes gondolkozása van. Ami a táncos

helyeket illeti, boldog volt, hogy ezentúl csendes kis helyekre mehet Tommal, ahol senki sem látja őket, de azt Tom nem szereti. Tom szerette a tömeget, szeretett elegáns embereket látni, és hogy azok is lássák őt. Szeretett hencegni Júliával.

Nyavalya - mondta magában Júlia. - Nyavalya. Nyavalya.

Nem tudta annyira élvezni a mozit, mint ahogy remélte.

Tizennyolcadik fejezet

Másnap Júlia felhívta Dollyt titkos számán.

- Édes szívem, nem láttalak már évek óta. Mit műveltél az alatt a hosszú idő alatt?

- Semmi különöset.

Dolly hangja mintha hideg lett volna.

- Na, ide hallgass, Roger holnap hazajön. Tudod, hogy végleg eljön Etonból. Korán érte küldöm a kocsit, és azt szeretném, ha te eljönnél ebédre. Senki vendég; csak te meg én, Michael és Roger.

- Meg vagyok híva holnap ebédre.

Húsz év alatt Dolly sosem volt elfoglalva, ha Júlia valamit akart vele csinálni. A hang a telefon másik végében ellenséges volt.

- Dolly, hogy lehetsz ilyen rossz? Roger rettenetesen odalesz. Ez az első napja itthon; és különben is látni akarlak. Nem láttalak évek óta, és szörnyen hiányzol. Nem tudod ott lemondani? Csak most az egyszer, édes, és olyan jól kibeszéljük majd magunkat, ebéd után, csak te meg én.

Ha Júlia rá akart venni valakit valamire, senki sem tudott több gyöngédséget, ellenállhatatlanabb vonzóerőt vinni a

hangjába, mint ő. Egy pillanatnyi szünet következett, és Júlia tudta, hogy Dolly most sértett érzelmeivel viaskodik.

- Jól van, édes, majdcsak megcsinálom valahogy.

- Édes! - De mikor letette a kagylót, Júlia összeszorított foggal sziszegte: - Vén tehén.

Dolly eljött. Roger udvariasan hallgatta, mikor azt mondta neki, hogy megnőtt, és komoly mosolyával megfelelő feleleteket adott, amikor Dolly elmondta azokat a dolgokat, amelyekről azt gondolta, hogy ilyen korban levő fiúknak kell mondani. Júliát Roger zavarba hozta. Roger nem sokat beszélt, odafigyelt és látszólag érdeklődött az iránt, amit a többiek beszéltek, de Júliának furcsa érzése volt, hogy Rogert saját gondolatai foglalják le. Olyan közömbös kíváncsisággal szemlélte őket, mintha állatokat nézne az állatkertben. Enyhén nyugtalanító volt. Mikor alkalom adódott, Júlia leadta azt a kis párbeszédet, amelyet Dolly javára készített elő.

- Roger szívem, tudod, hogy szerencsétlen apád el van foglalva ma este. Szereztem két helyet a Palládiumba a második előadásra, és Tom szeretné, ha vele vacsoráznál a Café Royalban.

- Igen? - Roger egy pillanatig gondolkozott. - Jó.

Júlia Dollyhoz fordult.

- Oly jó, hogy Rogernak van valakije, mint Tom, aki megy vele mindenfelé. Nagyon jó barátok, tudod.

Michael egy pillantást vetett Dollyra. Kis hunyorítás volt a szemében. Így szólt:

- Tom nagyon rendes fiú. Vigyáz, hogy Roger ne csináljon semmi rosszat.

- Azt hittem volna, hogy Roger inkább megy etoni barátaival - mondta Dolly.

Vén tehén - gondolta Júlia. - Vén tehén.

De mikor megebédeltek, felhívta Dollyt szobájába.

- Bebújok az ágyba, és te mesélsz addig, amíg én pihenek. Egy jó kis női pletykálkodás, ez az, ami kell nekem.

Karját gyengéden Dolly hatalmas dereka köré fonta és felvezette. Egy ideig közömbös dolgokról beszélgettek, ruháról és cselédekről, festésről és botrányról; azután Júlia, könyökére támaszkodva, bizalmas szemmel nézett Dollyra.

- Dolly, van valami, amit szeretnék veled megbeszélni. Tanácsra van szükségem, és te vagy az egyetlen a világon, akinek a tanácsát elfogadom. Tudom, hogy benned bízhatom.

- Hát persze, édes.

- Úgy látszik, az emberek nagyon kellemetlen dolgokat beszélnek rólam. Valaki Michaelnál járt, és azt mondta neki, hogy rengeteg pletyka van forgalomban rólam és szegény Tom Fennellről.

Bár szemében még az a bűvös és vonzó tekintet volt, amelyet, tudta, Dolly ellenállhatatlannak talál, azért erősen figyelt, megdöbben-e Dolly, vagy megváltozik-e az arckifejezése. De nem látott semmit.

- Ki mondta Michaelnak?

- Nem tudom. Nem akarja megmondani. Tudod, milyen az, amikor a fejébe veszi, hogy tökéletes gentleman.

Tűnődött: vajon csak képzeli-e, hogy Dolly vonásai erre egy kicsit megenyhülnek.

- Az igazat akarom tudni, Dolly.

- Úgy örülök, hogy magad kérdezel, édes. Tudod, mennyire utálok beavatkozni más dolgaiba, és ha te magad nem teszed szóvá, semmiért a világon nem említettem volna.

- Édeském, ha én nem tudnám, milyen hűséges barátnő vagy, akkor ki tudná?

Dolly kibújt cipőjéből, és súlyosan leült székébe. Júlia nem vette le a szemét róla.

- Tudod, milyen rosszindulatúak az emberek. Te mindig olyan nyugodt, szabályos életet éltél. Oly ritkán mentél el este és akkor is csak Michaellal vagy Charles Tamerley-vel. Ő, az más; persze azt tudja mindenki, hogy ősidők óta imád téged. Olyan furcsa, hogy most egyszerre mindenfelé járkálsz a könyvelésteket rendben tartó cég hivatalnokával.

- Hát Tom nem egészen az. Az apja részesedést vásárolt neki a cégnél, ő a fiatal beltag.

- Igen, négyszáz fontot keres egy évben.

- Honnan tudod? - kérdezte Júlia gyorsan.

Ezúttal biztos volt benne, hogy Dolly zavarba jött.

- Te rábeszéltél, hogy forduljak a cégéhez a jövedelmi adóm ügyében. Az egyik beltag mondta nekem. Mégis különös, hogy ebből a pénzből lakást tud tartani, úgy tud öltözködni, mint ahogy öltözik, és elvihet hölgyeket táncolni.

- Úgy tudom, az apja is adhat neki járadékot.

- Az apja ügyvéd London északi részében. Tudod jól, hogy ha részesedést vásárolt neki a cégnél, nem fizethet még járadékot is.

- Remélem, nem képzeled, hogy én tartom ki? - mondta Júlia csengő kacajjal.

- Én nem képzelek semmit, édeském. Hanem az emberek, azok igen.

Júliának nem tetszettek sem a szavak, amelyeket Dolly mondott, sem a mód, ahogy mondta őket. De nem adta jelét nyugtalanságának.

- Micsoda abszurdum. Hiszen sokkal inkább Roger barátja, mint az enyém. Persze járkáltam vele mindenfelé. Úgy éreztem, hogy kezdek túlságosan megállapodott lenni. Már

unom, hogy mindig csak a színházba menjek, és vigyázzak magamra. Ez nem élet. Végre is, ha most nem mulatok egy kicsit, akkor már sosem fogok. Az idő múlik fölöttem, Dolly, tudod, nem lehet letagadni. Tudod, hogy Michael milyen; nagyon aranyos, igaz, de unalmas.

- Nem unalmasabb, mint azelőtt - mondta Dolly csípősen.

- Azt hiszem, én vagyok az utolsó, akiről fel lehetne tételezni, hogy egy nálamnál húsz évvel fiatalabb fiúval van viszonyom.

- Huszonöttel - helyesbítette Dolly. - Én is azt hittem volna. Sajnos, nem elég diszkrét az illető.

- Hogy érted?

- Hát azt mondta Avice Crichtonnak, hogy szerepet szerez neki a ti legközelebbi darabotokban.

- Ki az ördög Avice Crichton?

- Egy fiatal színésznő, én is ismerem. Olyan csinos, mint egy festmény.

- Tom csak buta kölyök. Biztosan azt képzeli, hogy Michaelt rá tudja venni. Tudod, hogy Michael milyen.

- Azt mondja, hogy te mindent megteszel, amit ő akar. Azt mondja, hogy valósággal eszel a kezéből.

Szerencse, hogy Júlia jó színésznő volt. Egy másodpercig megállt a szívverése. Hogy mondhatott Tom ilyesmit? Bolond. Nyavalyás bolond. De rögtön magához térve könnyedén felkacagott.

- Micsoda hülyeség! Nem hiszek egy szót sem az egészből.

- Nagyon mindennapi, meglehetősen közönséges fiatalember. Nem meglepő, hogy nagy a hűhó, amit csináltál vele, kicsit megzavarta a fejét.

Júlia jólelkűen mosolyogva, ártatlan szemmel nézett Dollyra.

- De édesem, csak nem hiszed, hogy a szeretőm, vagy igen?
- Hát ha nem hiszem, én vagyok az egyetlen, aki nem hiszi.
- És hiszed?

Dolly egy percig nem felelt. Állandóan egymás szemébe néztek, szívük fekete volt a gyűlölettől; de Júlia még mindig mosolygott.

- Ha ünnepélyes becsületszavadat adod, hogy nem a szeretőd, akkor természetesen elhiszem neked.

Júlia leengedte a hangját, hogy mély és komoly legyen. Igazán őszinte csengése volt:

- Sosem hazudtam még neked, Dolly, és most már öreg vagyok ahhoz, hogy elkezdjem. Ünnepélyes becsületszavamat adom neked, hogy Tom sose volt több a számomra, mint barátom.
- Nagy terhet veszel le a lelkemről.

Júlia tudta, hogy Dolly nem hisz neki, és Dolly tudatában volt annak, hogy Júlia tudja. Folytatta.

- De ebben az esetben, Júliám, egyetlenem, légy okos, saját érdekedben. Ne járkálj annyit evvel a fiatalemberrel. Dobd ki.
- Azt nem tehetem. Avval beismerném, hogy az embereknek igazuk volt abban, amit gondoltak. Végre is a lelkiismeretem tiszta. Megengedhetem magamnak, hogy emelt fővel járjak. Megvetném magam, ha hagynám, hogy rosszindulatú pletykák befolyásolják a viselkedésemet.

Dolly visszadugta lábát cipőjébe, és elővette az ajakrúzst retiküljéből.

- Hát, angyalom, elég öreg vagy, hogy tudd, hogy mit akarsz.

Hűvösen váltak el.

De Dolly egyes megjegyzései megdöbbentették Júliát. Égették. Zavarba hozta, hogy a pletyka közel jár a valósághoz.

De hát fontos? Rengeteg nőnek van szeretője, és ki törődik vele? Pláne egy színésznő. Senki sem várja el egy színésznőtől, hogy a tisztesség mintaképe legyen.

- Ez mind az átkozott erényem miatt van. Az az oka minden bajnak.

Az volt a híre, hogy teljesen erényes nő, akit nem érinthet a botrány nyelve, és most olyan volt, mintha jó híre börtön lenne, amelyet maga épített maga köré. De nem ez volt a legnagyobb baj. Mit akart Tom azzal mondani, hogy Júlia valósággal eszik a kezéből? Ez mélyen sértette Júliát. Micsoda kis hülye. Hogyan merészel? Nem tudta, mihez kezdjen. Szerette volna Tom fejére olvasni. De mire lenne az jó? Úgyis letagadná. Az egyetlen dolog, amit tenni lehet, az, hogy nem szól semmit; most már túlságosan messzire ment, bele kell törődnie mindenbe. Nem használ semmit, ha letagadja maga előtt az igazságot, hogy Tom nem szereti őt, csak azért a kedvese, mert ez hízeleg önérzetének, mert ezáltal megkap különféle dolgokat, amik után vágyódott, és mert, legalábbis a saját szemében, bizonyos pozíciót ad neki.

- Ha egy kis eszem volna, kidobnám. - Dühösen felnevetett. - Könnyű azt mondani. Hiszen szeretem.

A különös az volt, hogy mikor szívébe nézett, nem Júlia Lambert, a nő volt az, akit bántott a sértés, hanem az fájt, ami Júlia Lambertet, a színésznőt marta meg. Sokszor érezte, hogy tehetsége, géniusza, ahogy a kritikusok mondták, de az nagyon nagy szó, képessége, ha úgy tetszik, nem igazán ő, még csak nem is része önmagának, hanem valami külső dolog, ami eszközként felhasználja őt, Júlia Lambertet, a nőt, hogy kifejeződjék. Idegenszerű, anyagtalan személyiség volt, amely mintha megszállta volna őt, és oly dolgokat vitt véghez általa, amelyekről sosem gondolta volna, hogy képes

megtenni. Ő maga közönséges, csinoska, öregedő nő volt. Tehetségének pedig nem volt sem életkora, sem alakja. Szellem volt, amely úgy játszott az ő testén, mint a hegedűművész a hegedűjén. Az a sértés bántotta, ami a szellemet érte.

Megpróbált elaludni. Annyira hozzászokott a délutáni alváshoz, hogy bármely percben el tudott aludni, amikor lepihent, de ez alkalommal nyugtalanul forgolódott egyik oldaláról a másikra, és az álom csak nem jött. Végre az órára nézett. Tom gyakran kevéssel öt után már hazajött a hivatalból. Vágyódott utána; az ő karjai közt békesség van, ha vele van, semmi más nem számít. Feltárcsázta Tom számát.

- Halló? Igen. Ki az?

Pánikszerű rémületben tartotta füléhez a kagylót. Roger hangja volt. Letette a hallgatót.

Tizenkilencedik fejezet

Júlia aznap éjszaka sem aludt jól. Ébren volt, amikor hallotta, hogy Roger hazajön, és meggyújtva a villanyt látta, hogy négy óra van. Összeráncolta homlokát. Másnap reggel Roger éppen akkor jött le kopogva a kőlépcsőkön, amikor Júlia gondolkozni kezdett rajta, hogy felkeljen.

- Bejöhetek, mama?
- Gyere.

Roger még pizsamában és reggeli köntösben volt. Júlia rámosolygott, mert olyan üde volt és fiatal.

- Későn jöttél haza tegnap este.

- Nem nagyon későn. Úgy egy óra felé.
- Hazudsz. Megnéztem az órát. Négy volt.
- Jó. Hát négy volt - ismerte el Roger vidáman.
- Mi a csodát csináltál olyan sokáig?
- Színház után elmentünk valahová, és megvacsoráztunk. Táncoltunk is.
- Kivel?
- Felszedtünk két lányt, Tom ismerte már őket régebbről.
- Hogy hívták őket?
- Az egyiket Jillnek, a másikat Joannak. A másik nevüket nem tudom. Joan színháznál van. Megkért, hogy hozzam be a színháztokhoz, a második szereposztásnál, az új darabban.

Szóval egyik sem volt Avice Crichton, ez is valami. Ez a név állandóan Júlia fejében járt, amióta Dollyval beszélt.

- De azok a helyek nincsenek négyig nyitva.
- Nem is, azután visszamentünk Tom lakására. Tom megígértette velem, hogy nem mondom el neked. Azt mondta, hogy szörnyen mérges lennél.
- Drága szívem, ennél sokkal több kell ahhoz, hogy én mérges legyek. Ígérem, hogy nem szólok egy szót sem.
- Hiszen ha valaki hibás, csak én vagyok. Tegnap délután elmentem Tomhoz, és megbeszéltük a dolgot. Az ember annyit hall a szerelemről a színházban, és annyit írnak róla a regényekben. Már majdnem tizennyolc éves vagyok. Azt gondoltam, meg kell magamnak is tapasztalnom, hogyan is van az.

Júlia felült ágyában, és tágra nyílt, kutató szemmel nézett Rogerra.

- Roger, hogy érted?

Roger nyugodt és komoly volt.

- Tom azt mondta, hogy ismer két lányt, akikkel lehet beszélni. Ő maga már mind a kettőt megkapta. Együtt laknak, hát telefonáltunk nekik, és meghívtuk őket színház utánra. Tom megmondta nekik, hogy én még szűz vagyok, és legjobb lesz, ha sorsot húznak rám. Mikor visszamentünk Tom lakásába, ő Jillel a hálószobába ment, én pedig Joannal a szalonban maradtam.

Pillanatnyilag nem is gondolt Tomra, annyira felkavarta az, amit Roger mondott.

- Azt hiszem, végeredményben nem is olyan nagy eset az egész. Nem értem, miért csinálnak akkora mókát belőle.

Júlia nem tudott szólni. A könnyek elárasztották szemét, és végigfutottak arcán. Roger megijedt.

- Mama, mi baj? Miért sírsz?

- De hiszen te még kisfiú vagy.

Roger odajött hozzá, és leülve az ágy szélére karjaiba vette.

- Édes, ne sírj. Nem mondtam volna meg, ha tudtam volna, hogy így a szívedre veszed. De hát végre is előbb-utóbb meg kellett történnie.

- De ilyen hamar. Ilyen hamar. Most olyan öregnek érzem magam.

- Hogy volnál öreg, édes. „Kor el nem hervaszthatja, sem megszokás, végtelen sokszerűségét."

Júlia elmosolyodott könnyein keresztül.

- Te bolond Roger, te azt hiszed, Cleopatra örült annak, amit az az öreg, buta szamár mondott róla? Igazán várhattál volna még egy kicsit.

- Jobb, hogy nem vártam. Most legalább mindent tudok erről. Őszintén megvallva, meglehetős gusztustalannak találtam a dolgot.

Júlia mélyen felsóhajtott. Nagyon vigasztalta az az érzés, hogy Roger ilyen gyengéden magához szorítja. De rettenetesen sajnálta önmagát.

- Nem haragszol rám, édes? - kérdezte Roger.

- Haragudni? Dehogy. De ha már így kellett lennie, jobban szerettem volna, ha nem megy ilyen tárgyilagosan. Úgy beszélsz róla, mintha csak valami érdekes kísérlet lett volna.

- Hát hiszen bizonyos fokig az is volt.

Júlia rámosolygott kissé.

- És csakugyan azt hiszed, hogy ez a szerelem?

- Hát a legtöbb ember ezt érti szerelmen, nem?

- Hát nem: a szenvedést érti és az aggodalmat, a szégyent, az eksztázist, mennyországot és pokolt; intenzívebb életérzést és kimondhatatlan unalmat; szabadságot és rabszolgaságot; békét és nyugtalanságot.

Roger oly csendesen hallgatta, hogy Júlia rá kellett hogy pillantson szempilláin keresztül. Furcsa kifejezés volt Roger szemében. Júlia nem tudta, mit jelent. Olyan volt, mintha komolyan figyelne valami hangra, ami nagyon messziről jön.

- Nem úgy hangzik, mintha nagyon mulatságos volna - morogta Roger.

Júlia kezébe vette fia sima arcát, és szájon csókolta.

- Bolond vagyok, ugye? Tudod, még mindig azt hiszem, hogy egy kis bébi vagy, akit a karomban hordok.

Valami felragyogott Roger szemében.

- Mit vigyorogsz, te majom?

- Csuda jó fénykép jött ki belőle, mi?

Júliának nevetnie kellett.

- Te aljas. Te aljas disznó.

- De mondd, szóval a második kiosztásnál lehetne szó erről a Joanról?

- Mondd meg neki, hogy jöjjön el egyszer hozzám.

De mikor Roger elment, felsóhajtott. Deprimált volt.

Nagyon egyedül érezte magát. Élete mindig oly teljes és izgalmas volt, hogy sosem volt ideje arra, hogy Rogerral sokat foglalkozzék. Nagyon odavolt természetesen, mikor Rogernak szamárköhögése vagy kanyarója volt, de Roger általában makkegészséges volt, és olyankor csak éppen hogy egy kellemes helyet foglalt el Júlia tudatának hátterében. De mindig úgy érezte, hogy Roger azért van ott, hogy ő maga törődjék vele, amikor éppen kedve van hozzá, és gyakran gondolta, milyen szép lesz, ha Roger már elég nagy lesz ahhoz, hogy megossza vele azokat a dolgokat, amik érdeklik. Most beléhasított az a megismerés, hogy elveszítette Rogert, mielőtt igazán bírta volna. Ajka összeszorult, mikor arra a lányra gondolt, aki elvette tőle.

- Második kiosztás? Egy frászt.

Fájdalma annyira lefoglalta, hogy nem érezte azt a bánatot, amit Tom álnokságának felfedezése okozhatott volna. Mindig is sejtette, valahogy a csontjaiban, hogy Tom hűtlen hozzá. Tom korában, Tom csapodár vérmérsékletével, és mikor Júlia úgy le volt kötve az előadások és mindenféle meghívás által, amelyet társadalmi helyzete következtében kénytelen volt elfogadni, világos, hogy Tomnak bőséges alkalma nyílt kielégíteni hajlamait. Júlia szemet hunyt. Csak annyit kért, hogy ő ne tudjon róla. Ez volt az első eset, hogy egy valóságos tény a szeme elé került.

- Bele kell törődnöm - sóhajtotta. Mindenféle gondolat szaladt át a fején. - Olyan ez, mint mikor az ember hazudik, és nem tudja, hogy hazudik; ez a végzetes. Jobb bolondnak lenni és tudni, hogy bolond vagyok, mint bolondnak lenni és nem tudni.

Huszadik fejezet

Tom családjával Eastbourne-ba ment karácsonyra. Júliának karácsony előestéjén két előadása volt, ezért Gosselynék a városban maradtak; elmentek egy nagy szilveszter-estélyre, amelyet Dolly adott a Savoyban; és néhány nappal később Roger elutazott Bécsbe. Míg Roger Londonban volt, Júlia ritkán látta Tomot. Nem kérdezte meg Rogert, hogy mit csinálnak, mikor kettesben nyakukba veszik a várost, nem is akarta tudni, megedzette magát, hogy ne gondoljon rá, és igyekezett figyelmét elterelni azzal, hogy annyi estélyre ment, amennyire csak lehetett. És azután ott volt mindig a színjátszás; ha betette a lábát a színházba, aggodalma, megalázottsága, féltékenysége lecsillapodott. Diadalmas hatalomérzéssel töltötte el az a tudat, hogy van egy másik személyisége; mintha a festékestégelyében rejtőzködnék az, és semmi emberi fájdalom el nem érheti. Minthogy ez a menedék mindig kéznél volt, mindent el tudott viselni.

Aznap, amikor Roger elutazott, Tom felhívta őt hivatalából.

- Van valami dolgod ma este? Mit szólnál ahhoz, ha elmennénk zülleni?

- Nem, nem érek rá.

Nem volt igaz, de a szavak akaratától függetlenül futottak ki ajkán.

- Igazán? Hát akkor talán holnap?

Ha Tom csalódottságot árult volna el, ha arra kérte volna, hogy mondja le állítólagos elfoglaltságát, Júliának talán lett volna ereje ahhoz, hogy ott nyomban szakítson.

De közömbössége lefegyverezte.

- Jó, holnap.

- Oké. Előadás után érted jövök. Pá.

Júlia készen várt már, mikor Tomot beengedték az öltözőbe. Különösen ideges volt. Tom arca felragyogott, mikor meglátta őt, és mikor Evie egy pillanatra kiment a szobából, Tom magához ölelte, és melegen ajkon csókolta Júliát.

- Máris jobban érzem magam - mondta nevetve.

Ha az ember ránézett Tomra, aki oly fiatal, üde, ártatlan és jókedvű volt, nem hitte volna el, hogy ennyi fájdalmat tud Júliának okozni. Sose gondolta volna az ember, hogy ilyen csapodár. Nyilvánvaló, hogy észre sem vette, hogy több mint két hétig alig látta Júliát.

(- Istenem, ha azt tudnám mondani neki, hogy menjen a fenébe.)

De szép szemében vidám mosollyal nézett Tomra.

- Hová megyünk?

- Lefoglaltattam egy asztalt Quagnál. Új műsoruk van, egy amerikai bűvész, aki óriási.

Júlia egész vacsora alatt elevenen beszélgetett. Elmondta Tomnak, milyen estélyeken vett részt, és a színházi dolgait, melyektől nem tudott elszabadulni, úgyhogy olyan volt, mintha egyes-egyedül Júlia elfoglaltsága miatt nem találkoztak volna. De zavarba jött, mikor észrevette, hogy Tom teljesen természetesnek találja. Tom örül, hogy láthatja, az nyilvánvaló, érdekelte, hogy mit csinált Júlia és kikkel találkozott, de az is nyilvánvaló volt, hogy közben egy csöppet sem hiányzott neki. Hogy lássa, mit szólna hozzá, elmondta Tomnak, hogy kapott egy ajánlatot, hogy menjen át ezzel a darabbal, amiben most játszik, New Yorkba. Elmondta a felajánlott feltételeket.

- Hisz ez csodálatos! - mondta Tom ragyogó szemmel. - Micsoda főnyeremény! Nem veszthetsz semmit, de agyonkeresheted magad.

- Csak az a baj, hogy semmi kedvem sincs elmenni Londonból.

- Hát már miért nem? Azt hittem, két kézzel fogsz kapni ez után az ajánlat után. A darab már régóta megy, nagyon jól tudod, hogy húsvétra már nem lesz több pénz benne, és ha Amerikában keresni akarsz, sosem lesz jobb alkalmad.

- Nem tudom, miért ne menne a darab egész nyáron. Azonkívül nem szeretem az idegeneket. A barátaimat szeretem.

- Azt hiszem, ez csacsiság. Barátaid nélküled is egész jól meglesznek. És remekül fogod érezni magad New Yorkban.

Júlia vidám nevetése igen meggyőző volt.

- Úgy látszik, nagyon szeretnél már megszabadulni tőlem.

- Persze nekem rettenetesen hiányoznál. De hát csak egy-két hónapról lenne szó. Ha nekem ilyen esélyem lenne, dehogy gondolkoznék.

De mikor megvacsoráztak, és a portás taxit hívott nekik, Tom úgy adta meg lakáscímét, mintha magától értetődő volna, hogy oda mennek. A taxiban megölelte és megcsókolta Júliát, és később, mikor Júlia karjaiban feküdt, a kicsiny, egyszemélyes ágyon, úgy érezte, hogy mindez a fájdalom, amelyet az elmúlt két hét alatt szenvedett, nem túlságos ár azért a boldog békéért, amely szívét eltöltötte.

Júlia tovább is járt Tommal elegáns vacsorahelyekre és tánclokálokba. Ha az embereknek kedvük van azt hinni, hogy Tom a kedvese, hát higgyék; ő már túl volt azon, hogy törődjék vele. De nemegyszer megtörtént, hogy Tom el volt foglalva, mikor Júlia azt akarta, hogy jöjjön el vele valahová.

Júlia előkelőbb barátai közt híre ment annak, hogy Tom milyen ügyesen tud segíteni az embereken jövedelmi adóügyekben. Dennoranték meghívták falura víkendre, és ott találkozott emberekkel, akik örömmel használták fel szaktudását. Kezdték már olyan emberek is meghívni, akiket Júlia nem is ismert. Ismerősök említették neki olykor Tomot.

- Ismeri Tom Fennellt, ugye? Nagyon ügyes fiú, nem igaz? Úgy hallom, Gillianék száz meg száz fontot takarítottak meg az ő révén a jövedelmi adójukon.

Júlia nem örült ennek túlságosan. Tom őáltala érte el, hogy meghívták azokra az estélyekre, amelyekre szeretett volna elmenni. Most kezdett olyan lenni a helyzet, mintha Tom ebben a tekintetben nélküle is ellehetne már. Kedves és igénytelen volt, most már nagyon jól öltözött, és üde, tiszta külseje megnyerő volt; az emberek pénzt takaríthattak meg az ő révén; Júlia ismerte annyira azt a világot, amelybe Tom mindenáron be akart kerülni, hogy tudja: Tom ott nemsokára odahaza lesz. Júliának nem volt túlságosan magas véleménye a nők erkölcseiről, akikkel Tom ott találkozik, és nem egy magas rangú nőt tudott volna megnevezni, aki boldog lenne, ha Tomot megkaparinthatná. Júlia vigasztalása az volt, hogy ezek a nők mind olyan fukarok.

Dolly azt mondta, hogy Tom csak négyszáz fontot keres évente; ennyiből semmi esetre sem tud abban a társaságban élni.

Júlia határozottan visszautasította az amerikai ajánlatot, mielőtt egyáltalán említette volna Tomnak; darabjuk még nagyon jól ment. De most egyszerre csak végigsöpört a londoni színházakon azoknak a megmagyarázhatatlan besszeknek egyike, amelyek olykor megjelennek a színházi világban, és a bevételek hirtelen zuhantak. Úgy látszott, hogy

a darabot húsvét után már nem sokáig lehet húzni. Volt egy új darabjuk, amelytől nagyon sokat vártak. „Mainapság" volt a címe, és az volt a szándékuk, hogy az őszi szezon elején kihozzák. Volt benne egy nagy szerep Júliának, és azonkívül az volt az előnye, hogy Michaelnak is volt alkalmas szerep benne. Olyan darab, ami könnyen mehet egy évig is. Michaelnak nem volt kedve májusban kihozni, minthogy így közbejön a nyár, de nem lehetett mást tenni, és kezdett a szereposztáson gondolkozni.

Egy délután, a délutáni előadás utáni pihenőidőben, Evie levelet hozott Júliának. Júlia meglepve látta, hogy Roger írta.

„Édes anyám,

bemutatom Miss Joan Denvert, akit említettem, neked. Nagyon szeretne bekerülni a Siddons Színházhoz, és meg lenne elégedve bármilyen kis szereppel is a második szereposztásban.

Szerető fiad, Roger."

Júlia mosolygott, hogy milyen szertartásosan ír Roger; mulattatta, hogy fia már annyira felnőtt, hogy szerepet keres leánybarátai számára. Azután hirtelen eszébe jutott, kicsoda Joan Denver. Joan és Jill. Ez az a lány, aki elcsábította szegény Rogert. Arca elkomorult, de kíváncsi volt a lányra.

- George itt van? - George volt a portás.

Evie bólintott, és kinyitotta az ajtót.

- George.

George bejött.

- Itt van a hölgy, aki ezt a levelet hozta?
- Igen, miss.
- Mondja neki, hogy előadás után várom.

Az utolsó felvonásban uszályos estélyi ruhát hordott. Nagyszabású ruha volt, és igen előnyösen domborította ki szép alakját. Sötét hajában gyémántokat viselt és karján gyémánt karkötőket. Méltóságteljes jelenség volt, amint szerepe megkívánta. Joan Denvert abban a pillanatban fogadta, amint utolsó jelenete véget ért. Júlia egy szempillantás alatt szerepéből át tudott váltani a magánéletre, de most minden megerőltetés nélkül tovább játszotta a színdarabbeli parancsoló fellépésű, gőgös, méltóságteljes és jól nevelt asszonyt.

- Oly sokáig megvárakoztattam, hogy azt gondoltam, nem várakoztatom még azzal is, hogy átöltözöm.

Szívélyes mosolya egy királynő mosolya volt; kedvessége tiszteletteljes távolságban tartotta az embert. Egy szempillantás alatt jól megnézte a fiatal lányt, aki belépett öltözőjébe. A lány fiatal volt, csinos kis arccal és pisze orral, erősen és nem nagyon ügyesen kifestve.

A lába nagyon rövid - gondolta Júlia. - Nagyon is másodrangú minőség.

A lány szemlátomást legjobb ruháját vette fel, és ugyanaz a szempillantás Júliának erről is mindent megmondott.

(- Shaftesbury Avenue. Nagy áruházban készen vásárolva.)

A szegény lány pillanatnyilag szörnyen ideges volt. Júlia leültette és cigarettával kínálta meg.

- Gyufát ott talál maga mellett.

Látta, hogy a lány keze reszket, mikor rá akar gyújtani. A gyufát eltörte, és a második gyufát háromszor is végighúzta a dobozon, mielőtt meg tudta gyújtani.

(- Ha most láthatná Roger! Olcsó rúzs, olcsó ajakfesték, és bolondul meg van rémülve. Roger azt hitte, hogy vidám kis jószág.)

- Régóta játszik már, Miss... Bocsásson meg, elfelejtettem a nevét.

- Joan Denver. - A lány torka száraz volt, és alig tudott beszélni. Cigarettája kialudt, és tehetetlenül tartotta maga előtt. Felelt Júlia kérdésére. - Két éve.

- Mennyi idős?

- Tizenkilenc.

(- Hazugság. Ne éljek, ha nem vagy huszonkét éves.)

- Ugye, ismeri a fiamat?

- Igen.

- Éppen most jött el Etonből. Elutazott Bécsbe, hogy megtanuljon németül. Persze nagyon fiatal még, de apja meg én azt gondoltuk, jó lenne neki, ha néhány hónapot külföldön töltene, mielőtt Cambridge-be megy. És milyen szerepeket játszott? Kialudt a cigarettája. Nem akar egy másikat?

- Ó, nem, köszönöm. Vidéken játszottam. De borzasztóan szeretnék felkerülni a fővárosba.

A kétségbeesés bátorságot adott neki, és elmondta azt a beszédet, amit nyilván már előbb kigondolt.

- Hallatlanul csodálom önt, Miss Lambert. Mindig is azt mondom, hogy maga a legnagyobb színésznő máma. Többet tanultam magától, mint az összes évek alatt, amíg a Színiakadémián voltam. Legnagyobb ambícióm az, hogy a maga színházában lehessek, Miss Lambert, és ha találna rá valami módot, hogy valami egészen pici szerepet adjon nekem, tudom, hogy ez a legcsodálatosabb szerencse egy ilyen lány életében.

- Nem venné le a kalapját?

Joan Denver levette olcsó kis kalapját, és gyors mozdulattal szétrázta rövidre nyírt fürtjeit.

- Milyen szép haja van - mondta Júlia.

Júlia még mindig azzal a parancsoló jellegű, de végtelenül szívélyes mosollyal nézett rá, amellyel egy királynő ajándékozza meg alattvalóit, mialatt felvonul az ünnepi menetben. Nem beszélt. Eszébe jutott Jane Taitbout elve: ne tarts szünetet, ha nem szükséges, de akkor azután tarts olyan hosszú szünetet, amilyent csak tudsz. Szinte hallotta a lány szíve dobogását és érezte, hogyan zsugorodik össze a lány készen vett ruhájában, hogyan zsugorodik össze a bőrében.

- Hogy jutott eszébe, hogy arra kérje a fiamat, adjon ajánlólevelet hozzám?

Joan elpirult a festék alatt, és nyelt egyet, mielőtt válaszolt volna.

- Egy barátnőmnél ismerkedtem meg vele, és mondtam neki, mennyire csodálom magát, és Roger azt mondta, hogy talán kaphatok valami kis szerepet a maga legközelebbi darabjában.

- Várjon, végiggondolom, micsoda szerepek vannak.

- Nem is számítok szerepre. Ha egy második kiosztást kaphatnék... akkor is részt vehetnék a próbákon, és tanulmányozhatnám a maga technikáját. Avval tanul az ember legtöbbet. Mindenki azt mondja.

(- Milyen kis bolond, hízelegni akar nekem. Mintha én nem tudnám magamtól is. És mi a fenének tanítsam én?)

- Nagyon kedves magától, hogy ezt mondja. Pedig én nagyon mindennapi valaki vagyok. A közönség olyan jó hozzám, olyan nagyon jó. Maga csinos kislány. És fiatal. A fiatalság oly szép. Nekünk mindig az volt a politikánk, hogy utat adjunk a fiatalabbaknak. Végre is mi sem játszhatunk örökké, és úgy gondoljuk, kötelességünk a közönséggel szemben, hogy színészeket és színésznőket neveljünk, akik majd elfoglalják a mi helyünket, amikor eljön az ideje.

Júlia ezeket a szavakat oly egyszerűen mondta, szépen modulált hangján, hogy Joan Denver szíve fölmelegedett. Hát megfőzte a nőt, és mintha már övé is volna a szerep a második kiosztásban. Tom Fennell megmondta, hogyha ügyesen viselkedik Rogerral szemben, abból még kijön valami.

- Ó, arra még nagyon soká nem fog sor kerülni, Miss Lambert - mondta, és szeme, szép sötét szeme ragyogott.

(- Hát ebben igazad van, fiam, de mennyire igazad van. Fogadok, hogy még hetvenéves koromban is ki tudlak szorítani a színpadról.)

- Még gondolkoznom kell rajta. Még nem is nagyon tudom, micsoda szerepeket kell másodszor is kiosztani a legközelebbi darabban.

- Azt mondják, hogy Avice Crichton fogja játszani a lányszerepet. Talán őt helyettesíthetném.

Avice Crichton. Júlia szemében egy villanás sem árulta el, hogy ez a név jelent a számára valamit.

- Férjem említette őt, de még semmi sincs eldöntve. Én nem is ismerem. Tehetséges?

- Azt hiszem. Vele jártam az akadémiára.

- És szép, mint egy kép, azt mondják. - Fölkelt, hogy megmutassa, hogy az audiencia véget ért, és egyúttal levetette királyi magatartását. Megváltoztatta hangját, és hirtelen az a jókedvű, jólelkű színésznő lett, aki mindenkinek szívességet tesz, ha módjában áll. - Hát jó, drágám, hagyja itt a nevét és a címét, és ha lehet valamit csinálni, majd értesítem.

- Nem fog megfeledkezni rólam, Miss Lambert, ugye?

- Nem, drágám, ígérem, hogy nem fogok megfeledkezni. Nagyon örültem. Maga nagyon édes kis lány. Ki fog találni, ugye? Isten vele.

- Ez se fogja többet betenni a lábát ebbe a színházba - mondta magában Júlia, amint a lány elment. - Aljas dög, elcsábította a fiamat. Szegény kis bárány. Mégiscsak disznóság; nem szabadna megengedni, hogy ilyen nők szaladgáljanak körül.

Benézett a tükörbe, amint kilépett szép estélyi ruhájából. Tekintete kemény volt, és ajka gúnyosan meggörbült, így szólt a tükörképéhez:

- És egyet mondhatok neked, öregem: ha valaki nem fog játszani a „Mainapság"-ban, Miss Avice Crichton az.

Huszonegyedik fejezet

De vagy egy héttel később Michael említette ezt a nőt.

- Hallottál, kérlek, valaha egy Avice Crichton nevű lányról?

- Soha.

- Azt mondják, tehetséges. Úrinő. És hasonlók. Apja katonatiszt. Azon gondolkozom, nem játszhatná-e el Honor szerepét.

- Kitől hallottál róla?

- Tomtól. Tom ismeri. Azt mondja, tehetséges. Egy vasárnap esti darabban játszik. Most vasárnap is. Tom azt mondja, érdemes volna elmenni és megnézni.

- Hát akkor miért nem mész?

- Mert abban maradtam, hogy lemegyek Sandwichbe, golfozni. Nagyon untatna téged, ha te mennél el? A darab biztosan rémes, de megmondhatnád, hogy vajon érdemes-e olvasópróbát tartani ezzel a lánnyal. Tom majd veled megy.

Júlia szíve őrülten dobogott.

- Persze hogy elmegyek.

Telefonált Tomnak, és meghívta, hogy egyék náluk valamit, mielőtt elmennek a színházba. Tom megérkezett, mielőtt még Júlia kész lett volna.

- Én késtem el, vagy te jöttél korán? - kérdezte Júlia, amint belépett a szalonba.

Látta, hogy Tom türelmetlenül várta. Tom ideges és nyugtalan volt.

- Pont nyolckor csöngetnek - mondta. - Utálok olyankor jönni a színházba, amikor már játszanak.

Tom izgatottsága elárult Júliának mindent, amit tudni akart. Egy kicsit húzta az időt koktélivás közben.

- Hogy is hívják ezt a színésznőt, akit ma este megnézünk?

- Avice Crichton. Iszonyúan kíváncsi vagyok, hogy mit szólsz hozzá. Én azt hiszem, ez egy nagy felfedezés. Tudja, hogy te eljössz ma este. Szörnyen ideges, de megmondtam neki, hogy nincs rá semmi oka. Tudod, milyenek ezek a vasárnap esti darabok; kapkodós próbák meg miegymás; azt mondtam, te nagyon jól meg fogod érteni a helyzetet, és elnéző leszel.

Tom egész vacsora alatt az óráját nézte. Júlia úgy viselkedett, mint egy elegáns nő. Mindenféléről beszélt, és észrevette, hogy Tom szórakozottan hallgatja. Amint lehetett, visszavezette a társalgást Avice Crichtonra.

- Persze neki egy szót sem szóltam, de azt hiszem, nagyon jó lenne mint Honor. - Tom olvasta már a „Mainapság"-ot, aminthogy elolvasta Júlia minden szerepét, mielőtt előadásra került volna. - Külsőleg tökéletesen megfelel a szerepnek, abban biztos vagyok. Sokat kellett küzdenie, és ez persze nagy szerencse lenne neki. Rettenetesen csodál téged, és hallatlanul szeretne egy darabban játszani veled.

- Ez érthető. Ez kilátást jelent arra, hogy egy évig játszik, és egy egész csomó igazgató látja.
- A hajszíne éppen megfelel, nagyon szőke; éppen jó kontrasztod lenne.
- Amióta platina és peroxid van, nincs hiány szőkékben a színpadon.
- De neki ez a természetes színe.
- Igen? Ma reggel jött egy hosszú levél Rogertól. Úgy látszik, egész jól mulat Bécsben.

Tom érdeklődése ellanyhult. Órájára nézett. Mikor a kávét behozták, Júlia azt mondta, hogy nem lehet meginni. Azt mondta, másikat kell csinálni.

- Ó, Júlia, igazán nem érdemes. Szörnyen el fogunk késni.
- Nem olyan nagy baj, ha elmulasztjuk az első néhány percet.

Tom hangjában aggodalom volt.

- Megígértem, hogy nem fogunk elkésni. Van egy nagyon jó jelenete, majdnem mindjárt a kezdetén.
- Sajnálom, de nem mehetek el kávé nélkül.

Mialatt a kávéra vártak, Júlia vidám csevegést folytatott. Tom alig válaszolt. Nyugtalanul nézett az ajtóra. És mikor a kávé megjött, Júlia őrjítő higgadtsággal itta ki. Mire beszálltak az autóba, Tom magánkívül volt a dühtől, és hallgatva nézett maga elé, bosszúsan összehúzva a száját. Júlia meg volt elégedve magával. Éppen két perccel előbb értek a színházba, mielőtt a függöny fölment, és amint Júlia megjelent, a közönség tapsolni kezdett. Júlia bocsánatot kérve az emberektől, akiket megzavart, utat nyitott magának ülőhelyéhez az első sor közepén. Halvány mosolya megköszönte a tapsot, amely szépen időzített belépését üdvözölte, de lesütött szeme szerényen tagadta, hogy a taps

valami összefüggésben lehet vele. A függöny fölment és egy rövid jelenet után két lány jött be, az egyik nagyon csinos és fiatal, a másik sokkal öregebb és csúnya. Egy perc múlva Júlia Tomhoz fordult és azt súgta:

- Melyik Avice Crichton? A fiatal vagy az öreg?
- A fiatal.
- Ja persze, hiszen mondtad, hogy szőke, ugye?

Egy pillantást vetett Tom arcára. Tom most már nem nézett bosszúsan maga elé; boldog mosoly játszott ajka körül. Júlia figyelmét a színpadra fordította. Avice Crichton nagyon csinos volt, senki sem tagadhatja, bájos aranyhajjal, szép kék szemmel és kicsi, egyenes orral; de az a típus volt, amelyet Júlia ki nem állhatott.

Bárgyú - mondta magában. - Kóristalány.

Néhány percig figyelte a lány játékát. Intenzíven figyelt; aztán hátradőlt egy kis sóhajjal a zsöllyében.

Hát játszani, azt nem tud - állapította meg magában.

Mikor a függöny lement, Tom mohón fordult feléje. Rosszkedve teljesen elmúlt.

- Mi a véleményed?
- Olyan szép, mint egy kép.
- Azt tudom. De a játéka. Nem gondolod, hogy jól játszik?
- Igen, tehetséges.
- Szeretném, ha hátrajönnél, és megmondanád neki magad. Nagyon felvillanyoznád.
- Én?

Tom nem volt a tudatában annak, hogy mire kérte Júliát. Arra még nem volt példa, hogy ő, Júlia Lambert hátramenjen, és gratuláljon egy kis szerepet játszó színésznőnek.

- Megígértem neki, hogy odaviszlek a második felvonás után. Légy angyal, Júlia. Olyan boldog lenne.

(- Megőrült. Tisztára megőrült. Na jó, most már benne vagyok.)

- Hát persze, ha gondolod, hogy ez jelent a számára valamit, nagyon szívesen odamegyek.

A második felvonás után átmentek a vasajtón, és Tom elvezette Júliát Avice Crichton öltözőjébe. Avice öltözőjét megosztotta azzal a csúnya lánnyal, akivel együtt játszott az első jelenetben. Tom bemutatta őket egymásnak. Avice kissé affektáltan nyújtotta puha kezét.

- Úgy örülök, hogy megismerkedhettem magával, Miss Lambert. Ne haragudjon, hogy az öltözőm ilyen. De hiába próbáltam volna, hogy szebb legyen erre az egy estére.

Egyáltalán nem volt ideges. Sőt, mintha biztos lett volna a dolgában.

(- Jéghideg természet, csak érvényesülni akar. Megjátssza velem szemben az ezredes lányát.)

- Rendkívül kedves magától, hogy bejött hozzám. Sajnos a darab nem sokat ér, de amikor az ember kezdő, be kell érnie azzal a szereppel, amit kap. Mikor elküldték nekem, hogy olvassam el, nagyon haboztam, de azután valahogy megszerettem ezt a szerepet.

- Bűbájosan játszik - mondta Júlia.

- Nagyon-nagyon kedves, hogy ezt mondja. Bárcsak több próbánk lett volna. Különösen magának úgy szerettem volna megmutatni, hogy mit tudok.

- Hát tudja, én már jó néhány éve mozgok ezen a pályán. Azt tartom, hogy ha valakinek tehetsége van, az mindenképpen megmutatkozik. Nem igaz?

- Értem. Persze még nagyon sok tapasztalatra van szükségem, azt tudom, de tulajdonképpen csak szerencse

kellene. Tudom, hogy tudok játszani. Bárcsak egy olyan szerepet kaphatnék, amibe igazán bele lehetne feküdni.

Egy kicsit várt, hogy Júlia azt mondja, hogy új darabjában van egy szerep, ami éppen megfelelő neki, de Júlia továbbra is nézte és mosolygott. Júlia zordonan mulatott azon, hogy úgy bánnak vele, mint a falusi lelkész feleségével, akihez a földesúr felesége éppen nagyon kedves.

- Régóta van már a színpadon? - kérdezte végre. - Oly furcsa, hogy még sosem hallottam magáról.

- Hát egy ideig revükben léptem fel, de aztán azt gondoltam, hogy az csak időpazarlás. A múlt szezonban egész idő alatt vidéken játszottam. De nem szeretnék újra elmenni Londonból, ha nem okvetlenül szükséges.

- A színpadi mesterség nagyon túlzsúfolt - mondta Júlia.

- Ó, tudom. Majdnem reménytelen, ha az embernek nincs összeköttetése. Azt hallom, hogy nemsokára új darabbal jönnek ki.

- Igen.

Júlia továbbra is oly édesen mosolygott, hogy azt már nem lehetett elviselni.

- Ha volna benne egy szerep nekem, borzasztóan szeretnék magával együtt játszani. Úgy sajnálom, hogy Mr. Gosselyn nem jöhetett el ma este.

- Majd én beszámolok neki magáról.

- Igazán gondolja, hogy lehetne szó rólam? - Magabiztosságán, falusi kastély-modorán keresztül, amelyet magára öltött, hogy Júliának imponáljon, átütött nyugtalan mohósága. - Ha szólna értem egy szót, az olyan jó volna.

Júlia tűnődve nézett rá.

- Én gyakrabban fogadom meg férjem tanácsát, mint ő az enyémet - mosolygott.

Mikor elhagyták az öltözőt, hogy Avice Crichton átöltözködhessek a harmadik felvonás számára, Júlia elfogta azt a kérdő pillantást, amelyet a lány Tomra vetett, mikor elköszönt tőle. Júlia tudta, bár nem látott semmiféle mozdulatot, hogy Tom kissé megrázta a fejét. Érzékenysége ebben a pillanatban rendkívül éles volt, és lefordította szavakba a néma párbeszédet.

- Eljössz utána vacsorázni?

- Nem, a fene egye meg, nem jöhetek, haza kell kísérnem.

Júlia zordonan hallgatta a harmadik felvonást. Ez rendben is volt, mert komoly darab volt. Mikor vége lett, és egy sápadt, megrendült szerző hosszan tartó beszédet mondott, Tom megkérdezte Júliát, hogy hova akar menni vacsorázni.

- Menjünk haza, és beszélgessünk - mondta Júlia. - Ha éhes vagy, biztosan találunk valami ennivalót a konyhában.

- Úgy érted, hogy a Stanhope Place-ra?

- Igen.

- Jó.

Júlia megérezte, hogy Tom mennyire megkönnyebbült, hogy Júlia nem akar az ő lakására menni. Tom hallgatott az autóban, és Júlia tudta: bosszankodik, hogy vissza kell jönnie vele. Sejtette, hogy valaki vacsorát ad, amelyre Avice Crichton is elmegy, és Tom szeretne ott lenni. A ház sötét és üres volt, mikor visszaérkeztek. A személyzet már ágyban volt. Júlia azt ajánlotta, hogy menjenek le az alagsorba, és fosszák ki az éléskamrát.

- Nincs kedvem enni, ha te nem eszel - mondta Tom. - Csak megiszom egy whiskyt szódával, és lefekszem. Holnap nagyon nehéz napom lesz a hivatalban.

- Jó. Hozd fel a szalonba. Én előremegyek, és meggyújtom a villanyt.

Mikor Tom feljött, Júlia az arcát hozta rendbe a tükör előtt, és ezzel foglalatoskodott, amíg Tom betöltötte a whiskyt, és leült. Azután megfordult Júlia. Tom nagyon fiatal és hihetetlenül bájos volt szép ruhájában, amint ott ült a nagy karosszékben, és mind a keserűség, amelyet Júlia aznap este érzett, az utóbbi néhány napnak minden emésztő féltékenysége hirtelen elenyészett szenvedélyének intenzitása előtt. Leült Tom székének a karjára, és simogatva végighúzta kezét Tom haján. Tom. dühös mozdulattal rántotta el fejét.

- Ne - mondta. - Utálom, ha összekócolják a hajamat.

Mintha kést döftek volna Júlia szívébe. Tom sosem beszélt még ilyen hangon vele. De Júlia könnyedén felnevetett, felkelt, fogta a whiskyt, amit Tom töltött neki, és leült a szemben levő székre. A mozdulat, amelyet Tom tett, a szavak, amelyeket mondott, ösztönösek voltak, és Tom egy kicsit szégyellte magát. Elkerülte Júlia tekintetét, és megint bosszús arckifejezést öltött. Döntő pillanat volt. Egy ideig hallgattak. Júlia szíve fájdalmasan vert, de végre kényszerítette magát, hogy beszéljen.

- Mondd csak - kérdezte mosolyogva -, viszonyod van Avice Crichtonnal?

- Dehogy! - kiáltotta Tom.

- Hát már mért nem? Hiszen csinos.

- Nem olyan lány. Sokkal jobban tisztelem.

Júlia nem engedte, hogy érzései arcán megjelenjenek. Magatartása csodálatosan közömbös volt; akár mintha birodalmának összeomlásáról vagy királyok haláláról beszélt volna.

- Tudod, mit mondtam volna? Azt mondtam volna, hogy őrülten szerelmes vagy belé.

Tom még mindig elkerülte Júlia tekintetét.

- Vagy talán eljegyezted?
- Nem.

Most ránézett Júliára, de szeme, amely Júliáéval találkozott, ellenséges volt.

- Megkérted?
- Hogy kérhettem volna meg? Egy ilyen rothadt senki, mint én!

Oly szenvedélyesen mondta ezt, hogy Júlia megdöbbent.

- Miket beszélsz te össze?
- Minek kerülgetjük mi most a forró kását? Hát hogy kérhetnék én meg egy tisztességes lányt? Nem vagyok semmi, csak egy kitartott fiú, és neked igazán minden okod megvan rá, hogy ezt tudd.
- Ne légy hülye. Hogy lehet ekkora hűhót csinálni a miatt a néhány kis ajándék miatt, amit adtam neked.
- Nem lett volna szabad elfogadnom. Egész idő alatt éreztem, hogy rosszul teszem. De olyan fokozatosan jött minden, hogy észre sem vettem, mi történik, míg nyakig nem voltam benn a dologban. Nem engedhettem meg magamnak, hogy úgy éljek, mint ahogy a te hatásod alatt éltem; teljesen tisztában voltam vele. Pénzt kellett tőled elfogadnom.
- Na és? Végre is én nagyon gazdag vagyok.
- Ördög vigye a pénzedet.

Tom éppen egy poharat tartott a kezében, és egy hirtelen impulzusnak engedve, bevágta a kandallóba. Az darabokra tört.

- Azért nem kell összetörnöd a boldog családi otthont - mondta Júlia gúnyosan.
- Bocsáss meg. Nem akartam. - Tom hátradőlt székében, és elfordította fejét. - Úgy szégyellem magam. Nem szép dolog, ha valaki nem tudja magát semmire sem becsülni.

Júlia habozott. Nem nagyon tudta, mit mondjon.

- Olyan természetes volt, hogy segítsek rajtad, amikor bajban voltál. Nekem pedig gyönyörűség volt.

- Igaz, csodálatosan tapintatos voltál. Majdnemhogy elhitetted velem, hogy még én teszek neked szívességet, ha te kifizeted az adósságaimat. Könnyűvé tetted nekem, hogy úgy viselkedjem, mint egy strici.

- Nagyon sajnálom, hogy te így fogod fel a dolgot.

Ezt már meglehetősen élesen mondta. Kezdett egy kissé bosszankodni.

- Mióta fogod így fel?

- Kezdettől fogva.

- Ez nem igaz.

Júlia tudta, hogy ami Tom lelkiismeretét felébresztette, az a szerelem volt, amelyet egy tisztának hitt lány iránt érzett. Szegény bolond! Hát nem tudja, hogy Avice Crichton boldogan összeállna egy segédrendezővel is, ha azt gondolná, hogy ezáltal szerephez jut.

- Ha szerelmes vagy Avice Crichtonba, miért nem mondod?

Tom kényszeredetten nézett rá, de nem felelt.

- Attól félsz, hogy akkor nem adok neki szerepet az új darabban? Ismerhetnél már annyira, hogy sosem hagyom, hogy az érzelem belebeszéljen az üzletbe.

Tom alig hitt a fülének.

- Hogy érted?

- Azt hiszem, ez a lány egy felfedezés. Meg fogom mondani Michaelnak: úgy gondolom, hogy nagyon megfelel.

- Ó, Júlia, te angyal vagy. Sosem tudtam, hogy ennyire csodálatos nő vagy.

- Engem kellett volna, hogy megkérdezz, én megmondtam volna.

Tom megkönnyebbülten sóhajtott fel.

- Drágám, úgy szeretlek téged.

- Tudom, és én is úgy szeretlek téged. Nagyszerűen lehet veled mindenfelé menni, és mindig olyan jól vagy öltözve, minden nőnek csak emeled a hitelét. Nagyon jó volt a szeretődnek lenni, és az az érzésem, hogy te is szívesen voltál az én szeretőm. De, valljuk be őszintén, én sosem voltam inkább szerelmes beléd, mint te énbelém. Tudtam, hogy nem tarthat soká. Előbb vagy utóbb bele kell szeretned valakibe, és ezzel vége lesz. És te beleszerettél valakibe.

- Igen.

Júlia eltökélte magában: ráveszi Tomot, hogy kimondja ezt; de mikor Tom kimondta, rettenetesen szíven ütötte vele. Mégis jókedvűen mosolygott.

- Néha kitűnően mulattunk együtt, de nem gondolod, hogy most itt az ideje, hogy elbúcsúzzunk?

Oly természetesen, csaknem tréfálkozva beszélt, hogy senki sem sejthette volna, hogy szívének fájdalma már túl van azon, ami még elviselhető. Halálos félelemmel várta a választ.

- Borzasztóan odavagyok, Júlia, de vissza kell nyernem önérzetemet.

Tom zavart tekintettel nézett Júliára.

- Ugye, nem haragszol rám?

- Azért, mert csapodár érzelmeidet éntőlem Avice Crichtonhoz vitted át?

Júlia szemében kaján nevetés táncolt.

- Drágám, hát persze hogy nem haragszom. Végre is a szakmában maradsz.

- Nagyon hálás vagyok neked mindenért, amit tettél értem. Nem szeretném, ha azt gondolnád, hogy nem vagyok hálás.

- Ó, szívecském, ne beszélj butaságokat. Nem tettem érted semmit.

Júlia felkelt.

- Na, most igazán el kell már menned. Neked holnap nehéz napod van a hivatalodban, én pedig fáradt vagyok, mint egy kutya.

Tom szívéről nagy kő esett le. De azért nem volt egészen boldog, zavarba hozta Júlia hangja, amely oly barátságos volt és ugyanakkor mégis kissé gúnyos is; úgy érezte, hogy egy kicsit leégették. Odament Júliához, hogy jó éjszakát kívánjon és megcsókolja. Júlia a másodperc egy törtrészéig habozott, azután barátságos mosollyal előbb az egyik, majd a másik arcát nyújtotta feléje.

- Ki fogsz találni, ugye?

Kezét szája elé tartotta, hogy egy gondosan kidolgozott ásítást leplezzen el.

- Ó, olyan álmos vagyok.

Abban a pillanatban, amint Tom elment, Júlia eloltotta a villanyt, és az ablakhoz ment. Óvatosan kikukucskált a függöny mögül. Hallotta, amint Tom becsapja a házkaptu, és látta, amint kilép a házból. Tom szétnézett. Júlia mindjárt sejtette, hogy taxit keres. De nem volt egy sem a láthatáron, és Tom elindult gyalog a park irányában. Júlia tudta, hogy most elmegy, és Avice Crichtonnal fog találkozni az estélyen, és elmeséli majd neki az örvendetes hírt. Júlia egy székbe roskadt. Játszott, csodálatosan játszott, és most érezte csak az egészet. Könnyek, amelyeket senki sem láthatott, folytak le az arcán. Rettenetesen boldogtalan volt. Csak egy dolog volt, ami képessé tette arra, hogy elviselje nyomorúságát: a jeges megvetés, amelyet kénytelen volt érezni az ostoba fiú iránt, aki nálánál jobban szeret egy jelentéktelen kis színésznőt, aki

még csak sejteni sem kezdte, hogy is kell játszani. Groteszk dolog volt. Hisz az a nő még a kezét sem tudta használni; még csak azt sem tudja, hogyan kell keresztülmenni a színpadon.

- Ha volna bennem egy kis humor, hát tönkrekacagnám magam - zokogta. - Ez a legjobb vicc, amit életemben hallottam.

Kíváncsi volt, mit fog most Tom csinálni. A lakbér évnegyedkor esedékes lesz. Egy csomó dolog Tom lakásában Júliáé. Nem lesz sok kedve visszamenni hálószoba-szalonjába a Tavistock Square-re. Eszébe jutottak az ismerősök, akiket Tom az ő révén szerzett. Tom ügyesen viselkedett velük szemben. Azok hasznosnak találták, és Tom meg fogja tartani őket. De nem lesz könnyű dolog Avice-t megtartani. Avice hideg, üzleties kislány, ebben Júlia biztos volt, nem lesz hajlandó továbbra is törődni Tommal, ha annak a pénze kevésbé bőven fog ömleni. Hogy ilyen bolond legyen valaki! Így meg lehessen fogni azzal, hogy úgy csinál, mintha erényes volna! Júlia ismerte a típust. Egészen nyilvánvaló, a nő csak arra használja Tomot, hogy szerepet kapjon a Siddons Színházban, és abban a pillanatban, amint megkapta a szerepet, ki fogja dobni. Júlia megdöbbent, amint ez a gondolat keresztülfutott rajta. Hiszen megígérte Tomnak, hogy Avice fogja kapni a szerepet a „Mainapság"-ban, mert arra a jelenetre esik, amiben ő játszik, de nem tulajdonított jelentőséget ígéretének. Mindig ott van Michael, akire rá lehet tolni.

- Bizony isten meg fogja kapni a szerepet - mondta hangosan. Kajánul felnevetett. - Az ég látja lelkemet, jóindulatú nő vagyok, de mindennek megvan a határa.

Nagy elégtétel lesz visszaadni a kölcsönt Tomnak és Avice Crichtonnak. Csak ült ott a sötétben és zordonan gondolkodott

rajta, hogyan fogja keresztülvinni. De olykor-olykor megint elkezdett sírni, mert a tudat alatti mélységekből emlékek keltek fel, amelyek rettenetesen fájdalmasak voltak. Emlékek Tom karcsú, fiatal testéről, amint az övéhez simult, meleg meztelenségéről és ajkának különös érzetéről, mosolyáról, amely egyszerre félénk és szemtelen, és göndör hajának illatáról.

- Ha nem lennék ilyen bolond, nem szóltam volna egy szót sem. Már igazán kiismerhettem volna. Hiszen csak múló szeszély az egész. Túljutott volna rajta, és azután visszajött volna hozzám, kiéhezve.

Most már majd meghalt a fáradtságtól. Felkelt és hálószobájába ment. Altatót vett be.

Huszonkettedik fejezet

De másnap reggel korán, már hat órakor felébredt, és elkezdett Tomon gondolkozni. Elismételt magában mindent, amit mondott neki, és amit Tom mondott. Bosszús és boldogtalan volt. Egyetlen vigasztalása az volt, hogy a szakítást olyan gondtalan vidámsággal vitte keresztül, hogy Tom nem is sejtheti, milyen szerencsétlenné tette őt.

Napja nagyon rosszul telt el, képtelen volt bármi másra gondolni, és nagyon dühös volt magára, hogy nem tudja kiverni Tomot a fejéből. Nem érezte volna ilyen rosszul magát, ha bánatát egy baráttal megoszthatta volna. Vágyódott valaki után, aki vigasztalja, aki azt mondja neki, hogy Tomért nem érdemes ennyit búsulni, és bebizonyítja, hogy Tom gyalázatosan bánt vele. Rendszerint Charleshoz vagy

Dollyhoz ment el bánatával. Charlestól természetesen megkapná mindazt a részvétet, amire szüksége van, de rettenetes csapás volna Charles számára, aki oly őrülten szerelmes belé húsz év óta és kegyetlenség volna elmondani neki, hogy Júlia egy nagyon mindennapi fiatalembernek adta azt, amiért Charles boldogan áldozott volna fel tíz évet az életéből. Júlia Charles eszményképe, és szívtelenség lenne összetörni azt. Mindenesetre Júliának pillanatnyilag jót tett az a tudat, hogy Charles Tamerley, ez a rendkívül előkelő, művelt, elegáns ember olyan rendíthetetlen odaadással szereti. Természetesen Dolly is boldog volna, ha megajándékozná bizalmával. Az utóbbi időben ritkán látták egymást, de Júlia tudta, hogy csak telefonálnia kellene, és Dolly futólépésben jönne. Bár Dolly máris sejti, ha ugyan nem tudja az igazat, mégis felháborodna és féltékeny lenne, ha Júlia nyíltan bevallana mindent, de oly hálás lenne azért, hogy már vége van, hogy mindent megbocsátana. Nagy vigasztalás lenne mindkettejük számára, hogy Tomot apróra szétszedhetnék. Természetesen nem lenne nagyon élvezetes beismerni, hogy Tom dobta őt, és Dolly oly okos, sosem venné be azt a hazugságot, hogy ő dobta Tomot. Szerette volna kisírni magát valakivel, és erre nem lenne semmi jogcíme, ha ő maga szakított volna. Dollynak nagy elégtétel lenne, és akármilyen részvétteljes is, nem lehet elvárni az emberi természettől, hogy igazán búsuljon azon, hogy Júlia kénytelen leszállni a magas lóról. De Dolly mindig imádta őt.

Nem fogja megengedni, hogy Dolly egy pillantást vessen a szobor agyagból való lábaira.

- Úgy látszik, az egyetlen ember, akihez fordulhatok, Michael - gondolta nevetve. - De azt hiszem, az mégsem illik.

Pontosan tudta, mit mondana Michael.

- Drága szívem, én aztán igazán nem vagyok az az ember, akihez ilyen dolgokkal kell jönnöd. A fenébe is, nagyon kínos helyzetbe hozol. Hízelgek magamnak azzal, hogy felvilágosodott ember vagyok, és igaz, hogy színész vagyok, no de azért mégis, ami azt illeti, hát végeredményben gentleman is vagyok vagy mi? És hát szóval, hát szóval úrinő ilyet nem tesz.

Michael csak délután került haza, és mikor bejött Júlia szobájába, Júlia éppen pihent. Michael beszámolt víkendjéről és mérkőzéseinek eredményéről. Nagyon jól játszott, egyik-másik ütése csodálatos volt, és ezeket részletesen előadta.

- Ja igaz, mi van azzal a lánnyal, akit tegnap este megnéztél, ér valamit?

- Hát tudod, azt hiszem, igen. Nagyon csinos. Te biztosan belé fogsz szeretni.

- Ugyan, szívem, az én életkoromban. Tud játszani?

- Természetesen még tapasztalatlan, de azt hiszem, van tehetsége.

- Hát jó, legjobb lesz, ha idehívatod, és megpróbálkozom vele. Hogy lehet megtalálni?

- Tom tudja a címét.

- Akkor mindjárt telefonálok Tomnak.

Felvette a hallgatót, és feltárcsázta Tom számát. Tom otthon volt, és Michael felírta a címet egy blokkra. Azután tovább társalogtak.

- Ó, drága fiacskám, nagyon sajnállak. Milyen kellemetlen!

- Mi baj? - kérdezte Júlia.

Michael intett, hogy legyen csendben.

- Hát kérlek, én nem leszek kegyetlen veled szemben. Ne búsulj. Biztos vagyok benne, hogy találunk majd valami módot, ami neked is megfelel.

Kezét a hallgatóra tette, és Júliához fordult.

- Hívjam meg jövő vasárnapra vacsorára?

- Ha akarod.

- Júlia kérdezteti, nem jönnél-e el vasárnap vacsorára? Ó, milyen kár. Hát a viszontlátásra, fiacskám.

Letette a hallgatót.

- Már megbeszélt valamit. Vajon viszonya van ennek a kis csibésznek azzal a lánnyal?

- Azt állítja, hogy nincs. Csak tiszteli. Egy ezredes lánya.

- Ó, szóval tisztességes lány.

- Nem tudom, hogy abból ez következik-e - mondta Júlia maró gúnnyal. - Miről beszéltetek Tommal?

- Azt mondja, leszállították a fizetését. Nehéz idők. Fel akarja adni a lakást.

Júlia szíve hirtelen fájón dobogni kezdett.

- Azt mondtam neki, hogy ne búsuljon. Hagyom, hogy ott lakjék, anélkül hogy fizetne, amíg meg nem javulnak a viszonyok.

- Nem tudom, miért tennéd. Végre is ez üzlet.

- Tudod, mégiscsak nagyon kínos egy ilyen fiatal gyereknek. És aztán, tudod, nagyon hasznos nekünk; ha szükség van még valakire, mindig hívhatjuk, és nagyon jó, hogy itt van a szomszédban, mikor nekem kell valaki, hogy golfozzék velem. Hiszen csak huszonnégy font az egész, negyedévenként.

- Hát terólad tételeztem fel a legkevésbé, hogy meggondolatlan nagylelkűségben fogsz szenvedni.

- Ó, ne félj, amit elveszítek a réven, majd behozom a vámon.

A masszőr bejött, és véget vetett a beszélgetésnek. Júlia örült, hogy nemsokára bemehet a színházba, és így véget vethet egy időre e hosszú nap kínjainak. Majd ha visszajön, megint altatót vesz be, és így néhány órai feledéshez fog jutni. Úgy képzelte, hogy néhány nap múlva már túl lesz a fájdalom legrosszabb részén; fontos csak az, hogy túljusson rajta, mihelyt lehet. El kell terelnie a figyelmét. Mielőtt elindult a színházba, meghagyta a komornyiknak, hogy hívja fel Charles Tamerleyt, és kérdezze meg, együtt ebédelhetnek-e másnap a Ritzben.

Charles rendkívül kedves volt ebéd közben. Külseje, modora mind arról a másfajta világról beszélt, amelyben Charles élt, és Júlia hirtelen iszonyodást érzett az iránt a környezet iránt, amelyben Tom miatt forgott a múlt évben. Charles politikáról, művészetről, könyvekről beszélt, és Júlia szívébe békesség szállt. Tom megszállottság volt, és most látta, hogy káros is; de meg fog szabadulni tőle. Hangulata emelkedett. Nem akart egyedül lenni, tudta, hogy ha haza is megy ebéd után, nem fog aludni, és megkérte Charlest, vigye el a Nemzeti Képtárba. Ennél nagyobb örömet nem is szerezhetett volna Charlesnak; szeretett képekről beszélni, és nagyon jól beszélt róluk. Ez felidézte bennük a régi napokat, amikor Júliának először voltak sikerei Londonban, és amikor annyi délutánt töltöttek együtt, és a parkban sétáltak, vagy a múzeumokon keresztül barangoltak. Másnap délutáni előadása volt Júliának, és az azután következő napra ebédre volt híva, de mikor elváltak, megállapodtak abban, hogy pénteken megint együtt fognak ebédelni, és elmennek a Tate Képtárba.

Néhány nappal később Michael elmondta, hogy szerződtette Avice Crichtont.

- A külseje teljesen megfelel a szerepnek, ehhez nem fér kétség, és jó kontrasztod lesz. És feltételezem róla, hogy játszani is tud majd, miután te mondtad.

Másnap reggel felcsengettek az alagsorból, és mondták, hogy Mr. Fennell van a vonalon. Júlia úgy érezte, hogy eláll a szívverése.

- Kapcsolja.

- Júlia, azt akarom mondani, hogy Michael szerződtette Avice-t.

- Igen, tudom.

- Azt mondta neki, hogy azért szerződteti, mert te mondtad. Angyal vagy.

Júlia, akinek a szíve most már őrülten vert, nagy erőfeszítéssel úrrá lett hangján.

- Ne beszélj csacsiságokat - felelte vidáman. - Mondtam neked, hogy simán fog menni.

- Oly boldog vagyok, hogy most már végleges. Avice elfogadta a szerepet, annak az alapján, amit én mondtam neki. Rendszerint nem fogad el semmi szerepet, amíg nem olvasta a darabot.

Szerencse, hogy nem látta Júlia arcát, mikor az meghallotta, amit mondott. Szerette volna dühösen azt felelni, hogy náluk nem szokás, mikor kis színésznőket szerződtetnek, hogy elolvastassák velük a darabot, de ehelyett szelíden azt mondta:

- Azt hiszem, fog neki tetszeni, nem? Egész jó szerep.

- És tudod, ő mindent ki fog belőle hozni. Azt hiszem, szenzációs lesz.

Júlia nagy lélegzetet vett.

- Csodás lesz, ugye? Már úgy értem, ki fog vele ugrani.

- Igen, én is ezt mondtam neki. Mondd, mikor láthatlak?

- Majd telefonálok neked, jó? Rémes, de annyira el vagyok foglalva a legközelebbi napokban...
- Csak nem akarsz dobni engem azért, mert...

Júlia mély, kissé rekedtes nevetést hallatott, azt a nevetést, amely annyira gyönyörködtette közönségét.

- Ne légy csacsi. Szent isten, a fürdővizem! El kell csuknom. Szervusz, kedvesem!

Letette a hallgatót. Tom hangja! A fájdalom szívében elviselhetetlen volt. Felülve ágyában, ide-oda ringatta magát gyötrelmében.

- Mit tegyek? Mit tegyek?

Azt hitte, hogy már túl van rajta, és most ez a rövid, buta beszélgetés megmutatta neki, hogy még mindig éppúgy szereti Tomot, mint azelőtt. Vágyódott utána. A nap minden percében hiányzott neki. Nem tudott meglenni nélküle.

- Sosem élem túl - nyögte.

Megint a színház volt egyetlen menedéke. A sors iróniája révén abban a darabban, amelyet éppen játszottak, a nagy jelenet, az a jelenet, amelynek a darab sikerét köszönhette, éppen két szerelmes elválásáról szólt. Igaz, hogy azok kötelességérzetből váltak szét; és Júlia a darabban föláldozta szerelmét, minden reményét a boldogságra, mindent, ami drága volt neki, a becsületesség eszményképének. Ez a jelenet kezdettől fogva nagyon szívéhez nőtt. Csodálatosan megrendítő volt benne. Most pedig belevitte a jelenetbe lelkének minden kínszenvedését; most már nem egy szerep tört szívét játszotta meg, hanem a sajátját. Kint az életben mindig igyekezett elfojtani ezt a szenvedélyt, amelyről nagyon jól tudta, hogy nevetséges, ezt a szerelmet, amely méltatlan egy olyan nőhöz, mint ő, megedzette magát, hogy minél kevesebbet gondoljon arra az aljas fiúra, aki így

tönkretette; de mikor ehhez a jelenethez ért, elengedte magát. Szabadjára engedte szívfájdalmát. Kétségbe volt esve saját vesztesége miatt, és az a szerelem, melyet a vele szemben játszó férfira árasztott, az a szerelem volt, amelyet még mindig érzett, a szenvedélyes, emésztő szerelem Tom iránt. Az üres élet, amely a darabbeli asszonyra várt, az ő tulajdon elhagyatott életének képe volt. Legalább az a vigasza volt, hogy úgy érezte, még sosem játszott ilyen remekül.

- Istenem, szinte megéri ezt a szörnyű szenvedést, ha az ember így tud játszani.

Sosem vitt be még magából ennyit egy szerepbe.

Egy vagy két héttel később, egy este, mikor bement öltözőjébe a darab végén, kimerülve a sok érzéstől, amelyet kifejtett, de diadalmasan, mert számtalanszor hívták ki a függöny elé, ott találta Michaelt öltözőjében ülve.

- Halló. Nem voltál a nézőtéren, ugye?
- Nem.
- De két vagy három nappal ezelőtt lent voltál.
- Igen, az utolsó négy este végignéztem az egész előadást.

Júlia vetkőzni kezdett. Michael felkelt székéből, és föl és alá járkált. Júlia egy pillantást vetett rá, és látta, hogy kissé összeráncolja a homlokát.

- Mi a baj?
- Azt szeretném én is tudni.

Júlia felijedt. Átfutott rajta az a gondolat, hogy Michael talán megint hallott valamit Tomról.

- Hol a fenében van Evie? - kérdezte.
- Kiküldtem. El kell valamit mondanom neked, Júlia. De kérlek, ne gyere dühbe. Meg kell hogy hallgasd.

Júlia gerincén hideg futott végig.

- Na jó, mi van?

- Hallottam, hogy valami nincs rendben, és gondoltam, legjobb, ha magam nézek utána. Először azt hittem, hogy csak véletlen. Azért nem is szóltam addig, amíg nem voltam biztos benne. Mi van veled, Júlia?

- Velem?

- Veled. Miért játszol ilyen förtelmesen?

- Én?

Mindenre inkább el volt készülve, mint arra, hogy Michael ezt mondja neki. Szikrázó szemmel fordult Michael felé.

- Te marha, soha életemben nem játszottam jobban.

- Hülyeség. Borzalmasan játszol.

Nagy megkönnyebbülés volt persze, hogy Michael a játékáról beszélt, de amit mondott, oly nevetséges volt, hogy Júliának, akármilyen dühös volt, nevetnie kellett.

- Te félkegyelmű, te nem tudod, mit beszélsz. Ha én valamit nem tudok a színészetről, hát azt nem is érdemes tudni. Amit te tudsz, arra mind én tanítottalak. Hogy tűrhető színész vagy, azt is nekem köszönheted. Különben is az a jó puding, amit megesznek. Tudod, hogy hányszor hívtak a függöny elé ma este? Ez még nem volt, amióta ez a darab megy.

- Mindent tudok. A közönség csupa vadszamár. Ha üvöltesz és visítasz és dobálod magad, mindig akad egy csomó barom, aki hülyére ordítja magát. De ez csak ripacskodás. Az utóbbi négy este tisztára ripacs voltál. Hamis voltál elejétől végig.

- Hamis? De hiszen minden szót átéltem.

- Semmi közöm ahhoz, hogy átélted-e, ha egyszer nem játszottad meg. A játékod vacak volt. Túloztál; túljátszottad; egy pillanatig sem voltál meggyőző. Ilyen olcsó ripacskodást még életemben nem láttam.

- Te aljas disznó, hogy mersz így beszélni velem? Te vagy a ripacs.

Nyitott tenyerével nagy, lendületes pofont adott le Michael arcára. Michael mosolygott.

- Megüthetsz, káromkodhatsz, leordíthatod a fejedet a nyakadról, de annyi tény, hogy a játékod nem ér egy fabatkát sem. Nem is kezdem el próbálni a „Mainapság"-ot, ha így játszol.

- Hát akkor keress valakit, aki jobban el tudja játszani a szerepet, mint én.

- Ne ostobáskodj, Júlia. Lehet, hogy én magam nem vagyok nagyon jó színész, sose tartottam magam annak, de meg tudom különböztetni a jó játékot a rossztól. És, ami több, nincsen semmi, amit terólad ne tudnék. Vasárnap feladom a hirdetéseket, és azután menj külföldre. A „Mainapság"-ot csak ősszel hozzuk ki.

A nyugodt, határozott mód, ahogy Michael beszélt, lecsillapította Júliát.

Az igaz, hogy ha játékról volt szó, Michael mindent tudott, amit Júliáról tudni lehetett.

- Igazán olyan rosszul játszottam?

- Szörnyen.

Júlia elgondolkodott rajta. Pontosan tudta, hogy mi történt. Hagyta, hogy az érzései eluralkodjanak rajta; érzett, nem játszott. Megint hideg borzongás futott végig a gerincén. Ez komoly dolog. Jó, jó, az ember szíve meghasad, de nem szabad, hogy ez meglássák a játékán... Nem, nem, nem. Ez megint egészen más dolog. Játéka sokkal fontosabb, mint a világ minden szerelme.

- Megpróbálom összeszedni magam.

- Nem szabad semmit sem erőltetni. Ki vagy merülve. Az én hibám, ragaszkodnom kellett volna hozzá már rég, hogy szabadságra menj. Alapos pihenésre van szükséged.

- És mi lesz a színházzal?
- Ha nem tudom bérbe adni, fölújítok egy darabot, amiben én játszhatom. Például a ‚Játék a szívekkel"-t. Mindig utáltad a szerepedet abban a darabban.
- Mindenki azt mondja, hogy csodálatos szezon lesz. Egy repríztől nem sokat várhatsz, ha én nem játszom benne; egy krajcárt nem fogsz keresni.
- Bánom is én. Az egyetlen fontos dolog, hogy te egészséges légy.
- Az istenért, ne légy már oly nagylelkű! - kiáltotta Júlia. - Nem, nem bírom ki.

Hirtelen viharos sírásra fakadt.

- Drágám!

Michael megölelte, és leültette maga mellé a díványra. Júlia kétségbeesetten kapaszkodott belé.

- Te oly jó vagy hozzám, Michael, és én úgy utálom magam. Dög vagyok, utolsó vagyok, vacak rongy vagyok. Szőröstől-bőröstől rohadt vagyok.
- Az lehet - mosolygott Michael -, de az biztos, hogy nagyon nagy színésznő vagy.
- Nem is értem, hogy lehet ennyi türelmed hozzám. Rémesen bántam veled. Te olyan csodálatos voltál, és én szívtelenül feláldoztalak.
- Drágám, ne mondj olyasmit, amit később megbánsz. Majd legközelebb még a fejedre olvasom.

Michael gyöngédsége ellágyította Júliát, és keserű szemrehányásokat tett magának, hogy évek óta oly unalmasnak tartotta Michaelt.

- Hála isten, hogy te még megvagy nekem. Mit csinálnék nélküled?
- Nem kell nélkülem meglenned.

Magához szorította, és Júlia, bár még mindig zokogott, kezdett megvigasztalódni.

- Ne haragudj, hogy olyan rémes voltam hozzád.
- Ó, drágám.
- Igazán azt hiszed, hogy ripacs vagyok?
- Édes, Duse kiskutya hozzád képest.
- Komolyan gondolod ezt? Add ide a kezed. Te sose láttad Sarah Bernard-t, ugye?
- Nem, soha.
- Úgy ágált, mint az ördög.

Egy ideig csendesen ültek egymás mellett, és Júlia lelkében megnyugodott. Szívét nagy szeretet töltötte el.

- Még mindig te vagy a legszebb férfi Angliában - mormolta végül is. - Senki sem fogja velem az ellenkezőjét elhitetni.

Érezte, hogy Michael behúzza a hasát és kidülleszti az állát, és ezt nagyon édesnek és meghatónak találta.

- Teljesen igazad van. Ki vagyok merülve. Nagyon komiszul érzem magam. Úgy érzem, hogy belül egészen üres vagyok. Nem lehet mást tenni, mint elutazni.

Huszonharmadik fejezet

Miután Júlia ezt elhatározta, örült is neki. Az a kilátás, hogy elkerül a bajtól, mely gyötörte, mindjárt elviselhetőbbé tette azt. Kitették a műsorokat; Michael kiosztotta a repríz szerepeit, és elkezdte a próbákat. Júliát nagyon szórakoztatta, hogy tétlenül ülhetett egy zsöllyében, és nézhette a színésznőt, akit szerződtettek, hogy hogyan próbálja a szerepet, amelyet ő játszott néhány évvel ezelőtt. Sosem tompult el benne az

izgalom, amelyet mindig érzett, amióta csak színpadra lépett, ha az elsötétített nézőtéren ülhetett a ponyvával letakart székek közt, és láthatta, hogyan nőnek ki a szerepek a színészek formázásában. Már maga az, hogy egy színház belsejében volt, megnyugtatta; sehol sem volt olyan boldog. Ha a próbákat figyelte, annyira ki tudott kapcsolódni, hogy estére, mikor a saját darabjában kellett játszani, már felüdülve érezte magát. Rájött, hogy minden igaz, amit Michael mondott. Erőt vett magán. Magánérzéseit a háttérbe szorította, a szerepet újra hatalmába kerítette, és így megint szokott virtuozitásával tudott játszani. Játéka most már nem volt eszköz, hogy szabad utat engedjen érzéseinek, hanem ismét teremtő ösztönének megnyilatkozása volt. Csöndes vidámsággal töltötte el, hogy ily mód újra úrrá lett eszköze fölött. Hatalom és szabadság érzése volt ez.

De ez a diadalmas erőfeszítés nagyon kifárasztotta, és amikor nem volt a színházban, kedvetlen és közönyös volt. Elvesztette túláradó életkedvét. Egy újfajta alázatosság fogta el. Úgy érezte, hogy az ő napja már leáldozott. Sóhajtva mondta magának, hogy nem kell már ő senkinek. Michael azt tanácsolta, hogy menjen Bécsbe, hogy Roger közelében legyen, és Júliának tetszett is ez az ötlet, de azért a fejét rázta.

- Csak útjában lennék.

Attól félt, hogy Roger unná magát vele. Roger jól mulat, és Júlia csak kölönc lenne a nyakán. Nem tudta elviselni azt a gondolatot, hogy Roger bosszantó kötelességnek tartaná, hogy ide meg oda vigye, és időnként vele ebédeljen és vacsorázzék. Csak természetes, hogy jobban mulat egykorú barátaival, akiket ott szerzett magának. Elhatározta, hogy elmegy anyjához, és ott marad. Mrs. Lambert - Madame de Lambert, ahogy Michael állandóan nevezte - most már évek óta St.

Malóban lakott nővérével, Madame Falloux-val. Minden évben néhány napot Londonban töltött Júliánál, de most ebben az évben nem érezte elég jól magát ahhoz, hogy eljöhessen. Öregasszony volt, jóval hetven fölött, és Júlia tudta, hogy nagy öröm lesz neki, ha lánya egy hosszú látogatást tesz nála. Kit érdekel egy angol színésznő Bécsben? Ott nem volna ő senki. St. Malóban mégis bizonyos szerepet fog játszani, és a két öregasszonynak nagy mulatság lesz, hogy dicsekedhetnek majd vele a barátnőiknél.

- Ma fille, la plus grande actrice d'Angleterre - és hasonló dolgok.

Szegény öreg nők, úgysem élnek már sokáig, és milyen eseménytelen, egyhangú életet éltek. Júliának természetesen szörnyű unalmas lesz, de annál nagyobb öröm lesz nekik. Júliának az volt az érzése, hogy ragyogó és diadalmas pályája folyamán anyját mintha kissé elhanyagolta volna. Most jóváteheti. Mindent el fog követni, hogy bájos legyen. Michael iránt érzett gyöngédsége és az a mindig jelenvaló érzés, hogy éveken keresztül igazságtalan volt hozzá, bűnbánattal töltötte el. Úgy érezte, hogy önző és rátarti volt, és most mindezért vezekelni akart. Mohón vágyódott az után, hogy feláldozza magát, és ilyen hangulatban írt anyjának, bejelentve közeli érkezését.

Sikerült megcsinálnia, mintha a világ legtermészetesebb dolga lett volna, hogy Tommal egyáltalán nem találkozott az utolsó napig, amelyet Londonban töltött. Előtte való este adták utoljára a darabot, és úgy volt, hogy este utazik St. Malóba. Tom hat óra körül jött, hogy elbúcsúzzék tőle. Ott volt Michael, Dolly, Charles Tamerley és még egykét ember, úgyhogy nem volt kilátás arra, hogy csak egy percre is magukra maradjanak. Júliának nem esett nehezére, hogy

természetes hangon beszéljen Tommal. Tom látása már nem váltotta ki belőle azt a szorongást, amelyről félt, hanem csak valami tompa szívfájdalmat. Titokban tartották elutazásának időpontját és helyét, vagyis a színház sajtó tudósítója csak nagyon kevés újságnak telefonálta meg, úgyhogy mikor Júlia és Michael az állomáshoz ért, mindössze csak egy fél tucat riporter és három fényképész jelent meg. Júlia néhány kedves szót szólt hozzájuk, és aztán Michael néhány kedves szót, azután a sajtótudósító félrevonta a riportereket, és rövidre fogott beszámolót adott nekik Júlia terveiről. Ezenközben Júlia és Michael pózba vágták magukat, mialatt a fényképészek felvillanó magnéziumfénynél lefényképezték őket, amint karonfogva végső csókot váltanak, és végül is Júliát, amint félig kihajolva a vasúti kocsi ablakából kezet ad Michaelnak, aki a peronon áll.

- Milyen rémesek ezek az emberek - mondta. - Egyszerűen nem lehet megmenekülni előlük.

- El sem tudom képzelni, honnan tudták, hogy elutazol.

A kis tömeg, amely összeverődött, mikor észrevette, hogy valami történik, tiszteletteljes távolságban állt. A sajtótudósító odajött, és azt mondta Michaelnak, hogy azt gondolja, elég anyagot adott a riportereknek egy hasábnyi cikk számára.

A vonat füstölve elindult.

Júlia nem volt hajlandó Evie-t magával vinni. Úgy érezte, hogy ha vissza akarja nyerni lelki békéjét, egy időre teljesen el kell szakadnia régi életétől. Evie abban a francia háztartásban nem is volna a helyén. Mert Madame Falloux, Júlia Carrie nénije, franciához ment férjhez, és most, öregkorában, jobban beszélt már franciául, mint angolul. Már évek óta özvegy volt, és egyetlen fia elesett a háborúban. Magas, keskeny kőházban lakott egy dombon, és ha az ember átlépte a küszöböt, a

macskaköves utcáról egy régmúlt kor békességébe lépett be. Félszázad óta semmi sem változott itt. A szalon behúzott Louis XV. garnitúrával volt bebútorozva, és a huzatokat csak egyszer egy hónapban vették le, hogy gyengéden átkeféljék a selymet. A kristálycsillár muszlinba volt csavarva, hogy a legyek ne ejtsenek rajta foltot. A kandalló előtt egy kályhaellenző állt, gondosan elrendezett pávatollakból, üveggel védve. Bár a szobát sosem használták, Carrie néni maga letörülgetett mindent naponta. Az ebédlőnek faburkolata volt, és a székeket itt is huzat védte. A pohárszéken egy ezüst gyümölcsöstál, egy ezüst kávéskanna, egy ezüst teáskanna és egy ezüsttálca állott. Carrie néni és Júlia anyja, Mrs. Lambert, a nappali szobában, egy hosszú, keskeny szobában éltek, amelynek empire bútorzata volt. A falon ovális keretben Carrie néninek és boldogult férjének, férje apjának és anyjának olajjal festett arcképe és halott fiának gyermekkori pasztellképe függött. Itt volt a két asszony munkakosara, itt olvasták újságjaikat, a katolikus La Croix-t, a Revue des deux Mondes-ot és a helyi napilapot, és itt játszottak dominót esténként. Itt is étkeztek, kivéve csütörtök estét, amikor az abbé és La Garde kapitány, egy nyugalmazott tengerésztiszt vacsoráztak náluk. De mikor Júlia megérkezett, úgy döntöttek, hogy illendőbb, hogy az ebédlőben étkezzenek.

Carrie néni még mindig gyászt hordott férjéért és fiáért. Ritkán volt elég meleg ahhoz, hogy elengedje azt a kis fekete kabátot, amelyet maga kötött magának. Mrs. Lambert is feketét hordott, de mikor Monsieur l'abbé és a kapitány náluk vacsorázott, egy fehér csipkesálat vett a vállára, amelyet Júlia adott neki. Vacsora után plafond-t játszottak, két sou-ért százat. Mrs. Lambert, minthogy oly sok évig Jerseyben lakott, és még mindig eljárogatott Londonba, ismerte a nagyvilágot,

és azt mondta, hogy mostanában sokat játszanak egy bridzs nevű játékot, de a kapitány azt mondta, hogy játsszák azt csak az amerikaiak, ő maga már kitart a piafond mellett, és az abbé azt mondta, hogy ő pedig a maga részéről nagyon sajnálja, hogy a whist már kiment a divatból. De hát ilyenek az emberek, soha sincsenek azzal megelégedve, amijük van; mindig csak változatosságot, változatosságot, változatosságot akarnak.

Júlia minden karácsonykor drága ajándékokat adott anyjának és nagynénjének, de ők sosem használták azokat. Büszkén megmutatták barátaiknak a csodálatos dolgokat, amelyek Londonból jöttek, és azután becsomagolták selyempapírba, és eltették a pohárszékbe. Júlia felajánlott anyjának egy autót, de az nem fogadta el. Azt a pár lépést, amit házon kívül megtettek, gyalog is megtehették; a sofőr csak ellopná a benzint, ha házon kívül enne, tönkremennének, és ha náluk enne, az kihozná a sodrából Annette-et. Annette szakácsnő, házvezetőnő és szobalány volt. Harmincöt éve szolgált már Carrie néninél. Ott volt az unokahúga is, hogy elvégezze a nehéz munkát, de Angéle még fiatal volt, nem volt még negyven sem, és nem volna helyes az ő szempontjából sem, hogy egy férfi állandóan ott legyen a ház körül.

Júliát abban a szobában helyezték el, amelyben lánykorában lakott, amikor Carrie néninél nevelkedett. Furcsa, szívszaggató érzést keltett ez benne, sőt egy ideig egészen érzelmessé tette. De azután nagyon könnyen megszokta ezt az életet. Carrie néni házassága által katolikussá lett, és Mrs. Lambert, amikor férje halála után letelepedett St. Malóban, az abbé oktatásában részesült, és hasonlóképpen katolizált. A két öreg hölgy rendkívül áhítatos volt. Misére mentek minden reggel, vasárnaponként pedig énekes misére. Egyébként ritkán

mentek el hazulról. Ha elmentek, az azért történt, hogy szertartásos látogatást tegyenek egy öreg hölgynél, akinek a családjában gyászeset volt, vagy valamelyik unokája eljegyezte magát. Olvasták lapjaikat és folyóirataikat, sokat varrtak jótékony célból, dominóztak, és hallgatták a rádiót, amelyet Júlia adott nekik. Bár az abbé és a kapitány évek óta minden csütörtökön náluk vacsorázott, mégis mindig izgatottak voltak, mikor csütörtök lett. A kapitány, azzal a tengerészi egyenességgel, amelyet elvártak tőle, nem habozott megmondani, ha valami nem ízlése szerint volt elkészítve, és az abbé is, bár szent ember volt, határozott ízléssel bírt. Például nagyon szerette a normandosan elkészített félszegúszó halat, de ragaszkodott hozzá, hogy csak a legjobb vajban lehet kifőzni, és ez, tekintettel a háború óta érvényben levő magas vajárakra, bizony költséges dolog volt. Carrie néni minden csütörtök reggel elővette a pincekulcsot arról a helyről, ahová elrejtette, és személyesen felhozott a pincéből egy üveg vörösbort. Ami megmaradt, azt ő és nővére megiszogatták a hét végéig.

Júliával nagy hűhót csináltak. Teletömték gyógyteákkal, és aggódva vigyáztak, nehogy valami olyan helyre üljön, ami netán huzatosnak tekinthető. Tulajdonképpen életük nagyobb részét annak szentelték, hogy elkerüljék a huzatot. Díványra fektették és gondoskodtak róla, hogy betakarja a lábát. Vitatkoztak vele a ruhákról, amelyeket hordott. Azok a selyemharisnyák olyan vékonyak, hogy az ember keresztülláthat rajtuk; és mit hord közvetlenül a bőre fölött? Carrie nénit még az sem lepte volna meg, ha kiderült volna, hogy csupán csak egy inget.

- Még azt sem hord - mondta Mrs. Lambert.
- Hát akkor mit hord?

- Alsónadrágot - mondta Júlia.
- És biztosan melltartót.
- Azt már nem! - kiáltotta Júlia élesen.
- Szóval, akkor a ruhád alatt meztelen vagy?
- Úgy, ahogy mondod.
- C'est de la folie - mondta Carrie néni.
- C'est vraiment pas raisonnable, ma fille - mondta Mrs. Lambert.
- És anélkül, hogy prűd volnék - tette hozzá Carrie néni -, ki kell jelentenem, hogy nem is nagyon illő dolog.

Júlia megmutatta nekik ruháit, és a megérkezése utáni első csütörtökön nagy megbeszélés volt, hogy mit vegyen föl a vacsorához. Carrie néni és Mrs. Lambert meglehetősen éles hangon beszéltek egymással. Mrs. Lambert úgy gondolta, hogy tekintettel arra, hogy lánya estélyi ruhákat is hozott magával, estélyi ruhát kellene fölvennie, de Carrie néni ezt szükségtelennek tartotta.

- Emlékszem, annak idején, mikor én meglátogattalak téged Jerseyben, és urak jöttek vacsorára, te délutáni ruhát vettél fel.
- Természetesen, egy délutáni ruha nagyon megfelelő. Reménykedve néztek Júliára. Júlia a fejét rázta.
- Inkább egy halotti leplet.

Carrie néni nehéz, fekete selyemből készült, magas nyakú ruhát hordott, alabástrom lánccal, és Mrs. Lambert hasonló ruhát, de csipkesállal és üveglánccal. A kapitány tömzsi kis ember volt, sokráncú arccal, kefe alakra vágott fehér hajjal, és koromfeketére festett, impozáns bajusszal, nagyon gáláns volt, és jóllehet már jóval túl volt a hetvenen, megnyomkodta Júlia lábát az asztal alatt, vacsora közben.

Mikor kifelé mentek, megragadta az alkalmat, hogy megcsípje Júlia fenekét.

- Sex appeal - mormolta magában Júlia, amint méltósággal követte a két öregasszonyt a társalgóba.

Nagy hűhót csináltak belőle, de nem azért, mert nagy színésznő, hanem azért, mert rossz egészségben volt, és pihenésre volt szüksége. Júlia, nagy megdöbbenésére, rövidesen felfedezte, hogy híressége inkább zavarba hozta őket, mintsem hogy büszkék lettek volna rá. Nemhogy nem akartak vele dicsekedni, de nem is ajánlották fel neki, hogy magukkal viszik, mikor látogatóba mennek. Carrie néni Jerseyből magával hozta a délutáni tea szokását és sosem is mondott le róla. Egy nap, nem sokkal Júlia megérkezése után, amikor meghívtak néhány hölgyet teára, Mrs. Lambert ebéd közben így szólt lányához:

- Drágám, van néhány igen jó barátunk St. Malóban, de természetesen még mindig úgy néznek ránk, mint külföldiekre, annyi év után is, és mi nem szeretünk semmi olyasmit csinálni, ami különcségnek tűnhet. Természetesen nem akarjuk, hogy hazugságot mondj, de hacsak nem vagy kénytelen rá, Carrie néni jobbnak tartja, ha nem mondod meg senkinek, hogy színésznő vagy.

Júlia megdöbbent, de azután humorérzéke úrrá lett rajta, és majdnem elnevette magát.

- Ha egy barátunk, akit ma délutánra várunk, véletlenül megkérdezné tőled, hogy mi a férjed foglalkozása, ugyebár nem ellenkeznék az igazsággal, ha azt mondanád, hogy üzletember?

- Egyáltalán nem - mondta Júlia elmosolyodva.

- Persze mi tudjuk jól, hogy az angol színésznők nem olyanok, mint a franciák - tette hozzá Carrie néni jóságosan. - De egy francia színésznőnél majdnem magától értetődő dolog, hogy szeretője van.

- Szent isten - mondta Júlia.

Londoni élete, izgalmaival, diadalaival és gyötrelmeivel kezdett nagyon távolinak tűnni. Nemsokára képesnek érezte magát arra, hogy Tomot és iránta való érzését nyugodt lélekkel szemlélje. Felfedezte, hogy hiúsága jobban meg van bántva, mint a szíve.

A napok egyhangúan múltak. Nemsokára az egyetlen dolog, ami Londont eszébe juttatta, a vasárnapi újságok hétfői megérkezése volt. Kapott belőlük egy csomót, és az egész napot olvasásukkal töltötte. Ilyenkor kissé nyugtalan lett. Lesétált a kikötőbe, és nézte a szigeteket, amelyek elállták az öblöt. A szürke ég honvágyat ébresztett benne Anglia szürke ege után. De kedd reggelre már megint visszasüllyedt a vidéki élet nyugalmába.

Sokat olvasott, angol és francia regényeket, amelyeket a helyi könyvkereskedőnél vásárolt, és kedvenc Verlaine-jét. Verlaine verseiben gyöngéd melankólia volt, amely jól illett a szürke breton városhoz, a szomorú öreg kőházakhoz és a meredek és kanyargós utcák nyugalmához. A két öreg hölgy békességes szokásai, eseménytelen életük rutinja és nyugodt pletykálkodásuk fölkeltette részvétét. Semmi sem történt velük évek óta, nem is fog semmi sem történni velük, amíg meg nem halnak, és akkor majd mily kevés lesz életük jelentősége. A különös az volt a dologban, hogy ők meg voltak elégedve. Nem volt bennük sem rosszindulat, sem irigység. Elérték azt, hogy fölébe emelkedtek az emberek mindennapi kötelékeinek, éppúgy, mint Júlia, amikor a rivaldafényben állt, és lelkes közönség tapsolta. Néha ezt az emelkedettséget tartotta legértékesebb tulajdonának. Őbenne büszkeség szülte ezt; bennük pedig alázatosság. Mindkét

esetben ugyanaz az értékes dolog jött létre: a szellem szabadsága; csakhogy őbennük biztosabb alapokon állt.

Michael hetenként egyszer írt Júliának, eleven, tárgyilagos leveleket, amelyekben közölte, mennyi a Siddons Színház bevétele, és hogy haladnak a legközelebbi darab előkészületei; Charles Tamerley pedig mindennap írt. Elmondta a városbeli pletykát, bájos, művelt modorában beszélt a képekről, amelyeket látott, és a könyvekről, amelyeket olvasott. Gyöngéd célzásokat tett, és játékosan nagy tudású volt. Filozofált, de pedantería nélkül. Megírta Júliának, hogy imádja. Ezek voltak a legszebb szerelmes levelek, amelyeket Júlia valaha kapott, és elhatározta, hogy meg fogja őrizni őket az utókor számára. Talán egy nap valaki majd kiadja őket, és az emberek elmennek majd a Nemzeti Arcképcsarnokba, és megnézik az ő arcképét, azt, amelyet Mc. Evoy festett, és felsóhajtanak, amikor a szomorú, romantikus szerelmi történetre gondolnak, amelynek ő volt a hősnője.

Charles csodálatosan viselkedett Júlia veszteségének első két hetében. Júlia nem is tudta, mihez kezdett volna nélküle. Charles mindig rendelkezésére állt, csak a kezét kellett kinyújtania. Társalgása, amely egy más világba vezette Júliát, mindig megnyugtatta idegeit. Júlia lelke bepiszkolódott, és Charles szellemi előkelőségében megint tisztára mosta magát. Rendkívül felüdítette, ha Charles-szal a képtárakban járkált és képeket nézett. Komoly oka volt, hogy hálás legyen Charlesnak. Visszagondolt a sok évre, amelyeken át Charles szerette őt. Most már több mint húsz éve vár rá. Júlia nem volt nagyon jó hozzá. Micsoda boldogság lett volna Charlesnak, ha Júlia az övé lesz, és Júliának igazán nem okozott volna semmi bajt. Eltűnődött, vajon miért állt ellen neki ilyen sokáig. Talán, mert olyan hűséges volt Charles, mert odaadása oly alázatos

volt, talán csak azért, mert azt akarta, hogy Charles megőrizze lelkében a képét, amelyet Júliáról alkotott magának. Tulajdonképpen butaság, és Júlia önző volt. Ujjongva eszmélt rá, hogy végre megjutalmazhatná Charlest, minden gyöngédségéért, türelméért és önzetlenségéért. Nem vesztette el azt az érzést sem, hogy milyen méltatlannak érezte magát Michael nagy jóságával szemben, és még mindig fúrta a lelkiismeret, hogy oly sokáig türelmetlen volt iránta.

Az önfeláldozás vágya, amellyel elhagyta Angliát, még mindig mohó lánggal égett benne. Úgy érezte, hogy Charles méltó tárgy az önfeláldozás gyakorlására. Kissé nevetett, jóságosan és részvétteljesen, mikor arra gondolt, hogy meg lesz döbbenve Charles, ha értesülni fog Júlia szándékáról; egy pillanatig alig fog hinni fülének, és azután micsoda elragadtatás, micsoda eksztázis! A szerelem, melyet Charles visszafojtott magában annyi éven át, most át fogja törni zsilipjeit, mint egy folyamár, és el fogja önteni Júliát. Júlia szíve dagadt, amint Charles végtelen hálájára gondolt. De Charles még mindig nem fog hinni jó szerencséjében; és mikor már mindenen túl lesznek, és Júlia a karjaiban fog feküdni, oda fog bújni Charleshoz, és gyöngéden azt súgja majd:

- Megérte, hogy ilyen sokáig várj erre?

- Mint Szép Heléna, halhatatlanná teszel egy csókoddal. Csodálatos, hogy az ember ennyi boldogságot adhat valakinek.

Majd írok neki, éppen mielőtt elindulok St. Malóból - határozta el.

A tavasz átment a nyárba, és július végén ideje volt már, hogy Júlia Párizsba menjen és utánanézzen ruháinak. Michael szeptember elején akart nyitni az új darabbal, és úgy volt,

hogy a próbák már augusztusban elkezdődnek. Júlia magával hozta a darabot St. Malóba, azzal a szándékkal, hogy tanulmányozni fogja szerepét, de a körülmények, amelyek közt élt, ezt lehetetlenné tették. Szabad ideje annyi volt, amennyit csak akart, de abban a szürke, zordon és mégis takaros kis városban, a két idős hölgy közt, akiknek érdeklődése a plébániatemplomra és háztartási dolgokra korlátozódott, akármilyen jó is volt a darab, nem tudta lekötni Júlia figyelmét.

- Legfőbb ideje, hogy visszamenjek - mondta. - Szörnyű volna, ha végül is arra az eredményre jutnék, hogy a színház nem éri meg azt a sok hűhót, amit csinálnak körülötte.

Elbúcsúzott anyjától és Carrie nénitől. Nagyon kedvesek voltak hozzá, de úgy sejtette, hogy nem lesznek szomorúak, amikor eltávozása megengedi majd nekik, hogy visszatérjenek ahhoz az életmódjukhoz, amelyet Júlia érkezése megszakított. Azonkívül egy kis megkönnyebbülést is éreztek, hogy most már nem fenyegeti őket semmiféle különcség, aminek az ember mindig ki van téve egy színésznővel, és ami kedvezőtlen megjegyzéseket vonna maga után a St. Maló-i hölgyek részéről.

Júlia délután érkezett Párizsba, és mikor bevezették lakosztályába a Ritzben, megelégedetten sóhajtott föl. Mégiscsak remek visszatérni a fényűzéshez. Három vagy négy ember virágot küldött neki. Megfürdött és átöltözött. Charlie Deverill, aki a ruháit szokta rajzolni, régi barátja volt, érte jött, hogy elvigye vacsorázni a Bois-ba.

- Nagyszerűen éreztem magam - mondta neki Júlia -, és természetesen a két öreg nőnek óriási öröm volt, hogy ott voltam, de az az érzésem, hogy ha egy nappal tovább maradok, unatkoztam volna.

Ujjongással töltötte el, hogy végighajthatott a Champs Elysées-n azon a szép estén. Jó volt újra érezni a benzinszagot. Az autók, a taxik, a szirénák bugása, a gesztenyefák, a transzparensek, a tömeg a járdán és a tömeg, amely a kávéházak előtt ült, mindez varázslatos volt. És mikor elérkeztek az oly vidám, oly civilizált és oly drága Chateau de Madridba, remek volt újra jól öltözött, rendesen kifestett nőket és szmokingos, lesült arcú embereket látni.

- Úgy érzem magam, mint egy királynő, aki visszatért a száműzetésből.

Júlia több boldog napot töltött el ruháinak kiválogatásával és az első próbákkal. Élvezte minden pillanatukat. De jellemes nő volt, és ha elhatározott valamit, ragaszkodott hozzá: mielőtt Londonba utazott, írt Charlesnak. Charles előzőleg Goodwoodban és Gowesban volt, és éppen huszonnégy órát Londonban töltött, útban Salzburg felé.

„Kedves Charles,
mily csodálatos, hogy nemsokára viszontlátom, természetesen ráérek szerdán, vacsorázzunk együtt, és szeret még engem?
Júlia"

Amint leragasztotta a borítékot, azt mormolta: Bis dat, qui cito dat. Michael idézte mindig ezt a latin mondást, amikor felszólították, hogy jótékony célra adakozzék, és ő postafordultával pontosan a felét küldte annak az összegnek, amit vártak tőle.

Huszonnegyedik fejezet

Szerdán reggel Júlia arcmasszázst vett, és haját kiondoláltatta. Nem tudta elhatározni, hogy vacsorához virágos organdit vegyen-e fel, amely csinos és tavaszias, és Botticelli Primaverájára emlékeztet, vagy pedig egy szépen kivágott fehér szaténruhát, melyben karcsú, fiatal alakja jól érvényesült, és oly szűzies volt. De fürdés közben a fehér szatén mellett döntött: ez igen finoman jelezte, hogy az áldozat, amelyet hozni szándékozik, mintegy engesztelés azért a hosszú hálátlanságért, amelyet Charlesszal szemben tanúsított. Nem vett fel ékszereket, csak egy gyöngysort és egy gyémánt karkötőt; jegygyűrűjén kívül csak egy kockásra metszett gyémántot. Szeretett volna egy kis barna púdert feltenni, az olyan szabadtermészet-szerűen hat, és jól áll neki, de azután meggondolva, hogy mi áll előtte, mégsem tett fel barnát. Végre is nem állt módjában, hogy mint az a színész, aki tetőtől talpig feketére festette magát, hogy Othellót játssza, az egész testét bebarnítsa. Júlia mindig pontos nő volt, és éppen akkor jött le, amikor kint kaput nyitottak Charlesnak. A tekintetében, amellyel Charlest üdvözölte, gyengédség, csibészes báj és meghittség volt. Charles most meglehetősen hosszan hordta ritkuló, szürke haját, és az évek haladtával szellemes, előkelő arcvonásai kissé megnyúltak; enyhén hajlott volt, és ruhája olyan, mintha ki kellene vasalni.

Különös világban élünk - gondolta Júlia -, a színészek azért törik magukat, hogy úgy nézzenek ki, mint a gentlemanek, és a gentlemanek megtesznek minden tőlük telhetőt, hogy úgy nézzenek ki, mint a színészek.

Semmi kétség, hogy Júlia megfelelő hatást tett Charlesra.

Charles tökéletesen kezdte a társalgást.

- Miért hogy olyan bűbájos ma este? - kérdezte.

- Mert magával fogok vacsorázni.

Szép, kifejező szemével mélyen Charlesébe nézett. Ajkát kissé szétnyitotta, azon a módon, amelyet oly csábítónak tartott Romneynak Lady Hamiltonról festett képein.

A Savoyban vacsoráztak. A főpincér a folyosón adott nekik asztalt, úgyhogy nagyszerűen lehetett látni őket. Bár állítólag mindenki elutazott, a grill room mégis alaposan megtelt. Júlia fejet hajtott és mosolygott különféle barátai felé, akiket megpillantott. Charlesnak sok mondanivalója volt; Júlia hízelgő érdeklődéssel hallgatta.

- Maga a legjobb társaság a világon, Charles - mondta neki.

Későn jöttek, jól vacsoráztak, és mire Charles felhörpintette konyakját, már kezdtek beszállingózni azok, akik színház utáni vacsorára érkeztek.

- Szent isten, már vége a színháznak? - kérdezte Charles órájára nézve. - Milyen gyorsan múlik az idő, ha magával vagyok. Nem gondolja, hogy minket innen már kinéznek?

- Csöpp kedvem sincs még aludni menni.

- Michael valószínűleg nemsokára hazamegy, ugye?

- Valószínűleg.

- Mi volna, ha eljönne énhozzám egy kis beszélgetésre?

Ez igen! Mintha a végszót mondaná.

- Nagyszerű - felelte Júlia, hangjába téve azt a kis pirulást, amely úgy érezte, jól illenék most az arcához.

Beültek Charles autójába, és elhajtottak a Hill Streetre. Charles stúdiójába vezette Júliát. Az a földszinten volt, és egy kis kertre nyílott. A franciaablakok teljesen nyitva voltak. Leültek egy díványra.

- Oltson el néhány villanyt, hadd jöjjön be az éjszaka a szobába - mondta Júlia. A velencei kalmárt idézte: - „Egy ilyen éjszakán, mikor az édes szél gyengéd csókkal illeti a fákat..."

Charles mindent eloltott, kivéve egy beárnyékolt lámpát, és mikor újra leült, Júlia hozzábújt. Charles fél karjával átölelte Júliát, és Júlia fejét Charles vállára hajtotta.

- Ez a mennyország - mondta Júlia.

- Rettenetesen hiányzott nekem ezekben a hónapokban.

- Mi rosszat követett el ezalatt?

- Vettem egy Ingres-rajzot, és kiadtam érte rengeteg pénzt. Megmutatom magának, mielőtt elmegy.

- El ne felejtse! Hová tette?

Júlia attól a pillanattól kezdve, amint belépett a házba, azon tűnődött, vajon a csábítás a stúdióban, avagy fönt fog-e végbemenni.

- A hálószobámban van - felelte Charles.

Hát így sokkal kényelmesebb is - gondolta magában Júlia.

A markába nevetett, mikor arra gondolt, hogy szegény Charlesnak ilyen együgyű kis kifogást kell kieszelnie, hogy felvigye őt a hálószobájába. Milyen mulyák a férfiak; félénkek, az a bajuk. Hirtelen fájdalom hasított át szívén, amint Tomra gondolt. Tomot a fene egye. Charles igazán nagyon édes, és Júlia el volt tökélve, hogy végre megjutalmazza hosszú hűségéért.

- Mindig csodálatra méltó barátom volt, Charles - mondta mély, meglehetősen rekedt hangon. Úgy fordult, arca nagyon közel legyen Charleséhoz, és ajkát megint kissé szétnyitotta, mint Lady Hamilton. - Attól félek, nem voltam mindig nagyon jó magához.

Oly gyönyörű odaadással nézett, mint egy érett barack, mely arra vár, hogy leszakítsák; elkerülhetetlennek látszott, hogy Charles megcsókolja. Azután majd Charles nyaka köré fonja puha fehér karját. De Charles csak mosolygott.

- Nem szabad ezt mondania. Maga mindig isteni volt. (- Fél, szegény bárányka.)

- Nem hiszem, hogy valaha is valaki annyira szeretett engem, mint maga.

Charles kissé magához szorította.

- Most is szeretem. Tudja jól. Sosem volt más asszony az életemben, mint maga.

De minthogy nem fogadta el a felkínált ajkat, Júlia kissé elfordult. Tűnődve nézett a villanyos kandalló tüzére.

Kár, hogy nem volt meggyújtva. Ehhez a jelenethez tűzre van szükség.

- Milyen más lett volna minden, ha annak idején elszöktünk volna. Vajha!

Sosem tudta egészen határozottan, mit jelent a „vajha", de annyit használták a színpadon, és ha az ember sóhajtva mondta, mindig nagyon szomorúan hangzott.

- Anglia elvesztette volna legnagyobb színésznőjét. Most már tudom, mily szörnyű önzés volt tőlem, hogy valaha is ezt ajánlottam.

- A siker nem minden. Olykor eltűnődöm rajta, hogy vajon azért, hogy kielégítsem buta kis becsvágyamat, nem mulasztottam-e el azt, ami a legnagyobb az életben. Végre is a szerelem az egyetlen igazán fontos dolog.

És most megint Charlesra nézett, és szeme szebb volt, mint valaha, olvatag gyöngédségében.

- Tudja, azt hiszem, hogy most, ha újra fiatal lehetnék, azt mondanám, vigyen el engem.

Kezét rátette Charleséra. Charles hálásan megszorította.

- Ó, drágám.

- Oly sokszor gondoltam arra a mi álomvillánkra, olajfákkal és oleanderfákkal és a kék tengerrel. Békesség. Olykor elborzaszt életem tompasága és közönségessége. Amit maga ajánlott, az a szépség volt. Most már késő van, tudom; akkor még nem tudtam, mennyire szeretem magát, nem is álmodtam volna, hogy amint az évek múlnak, maga mindig többet és többet jelent nekem.

- Mennyei dolog hallani, hogy ezt mondja, édes. Annyi mindenért kárpótol.

- Mindent a világon megtennék magáért, Charles. Önző voltam. Tönkretettem a maga életét. Nem tudtam, mit teszek.

Hangja mély és reszkető volt, és hátravetette fejét, úgy, hogy nyaka olyan volt, mint egy fehér oszlop. Dekoltázsa felfedte és kezével kissé előretolta kicsi, kemény melleinek egy részét.

- Nem szabad azt mondania, nem szabad azt gondolnia - felelte Charles szelíden. - Maga mindig tökéletes volt. Nem is kívántam volna, hogy más legyen. Ó, édesem, az élet oly rövid, és a szerelem oly átmeneti. Az élet tragédiája az, hogy néha megkapjuk azt, ami után vágyódunk. Most, amint visszanézek hosszú közös múltunkra, tudom, hogy maga bölcsebb volt, mint én. *„Oh, lombdíszed közt mily legenda él?"* Nem emlékszik, hogy van tovább? *„S te vad szerelmes, kinek ajakad Bár oly közel, édes célt mégsem ér, Ne bánd, bár vágyad kéjt hiába kér, Örök, szép vágy lesz, s nem hervad a lány!"*

- (Hülye.) Milyen szép - sóhajtotta Júlia. - Talán igaza van.

Charles tovább idézett. Ezt a szokását Júlia mindig kissé fárasztónak találta.

Oh, boldog lombsor, el nem száradó
Melynek a tavasz búcsút sosem int,
Oh, boldog pásztor, el nem fáradó,
Fújván örök sípod szíved szerint.

Ezalatt Júliának ideje volt gondolkozni. Bebámult a meggyújtatlan tűzbe, feszült arckifejezéssel, minthogyha elbűvölné ezeknek a szavaknak választékos szépsége. Nyilvánvaló, hogy Charles csak nem értette meg. Nem is lehet csodálkozni rajta. Júlia húsz éven át süket volt szenvedélyes könyörgései számára, és csak természetes, hogy Charles idővel feladta a reménytelen harcot. Ez olyan, mint a Mount Everest: ha azok a merész hegymászók, akik oly sokáig hasztalan próbálták elérni a csúcsot, végre egy kényelmes lépcsőt találnának, amely felvezet odáig, egyszerűen nem hinnének szemüknek; azt hinnék, valami csalás van a dologban. Júlia érezte, hogy kissé világosabban kell beszélnie; mintegy segítő kezet kell nyújtania a fáradt vándornak.

- Szörnyű késő van már - mondta lágyan. - Mutassa meg az új rajzot, és azután haza kell mennem.

Charles felkelt, és Júlia mindkét kezét feléje nyújtotta, hogy Charles felsegítse a díványról. Felmentek az emeletre. Charles pizsamája és öltözőkabátja rendesen elhelyezve ott feküdt egy széken.

- Milyen jól megvannak maguk agglegények egyedül is. Milyen kedves, barátságos hálószoba.

Charles levette a falról a bekeretezett képet, és odahozta, hogy Júlia megnézze a világosságnál. A ceruzaportré kövér nőt ábrázolt, kalapban és puffos ujjú, alacsony nyakú ruhában. Júlia a nőt csúnyának és a ruhát nevetségesnek tartotta.

- Hát nem elragadó? - kiáltotta.

- Tudtam, hogy tetszeni fog magának. Jó rajz, ugye?
- Bámulatos.

Charles a kis képet visszaakasztotta a szögre. Mikor ismét megfordult, Júlia az ágy mellett állt, hátratett kézzel, kissé úgy, mint egy cserkesz rabszolganő, akit a főeunuch bevezet a nagyvezérhez, megtekintés végett. Tartásában valami szerény visszahúzódás volt, bájos félénkség és ugyanakkor a szűz lány előérzete, hogy nemsokára belép királyságába. Júlia sóhajt hallatott, amely icipicit kéjes volt.

- Drágám, olyan csodálatos este volt. Sosem éreztem magam ilyen közel magához.

Lassan fölemelte kezét háta mögül, és azzal a kiváló időbeosztással, amely a számára természetes volt, előrenyújtotta kiterjesztve karját, és tenyerét felfelé tartotta, minthogyha láthatatlanul egy főúri tál nyugodnék rajta, és a tálon az ő felajánlott szíve. Szép szeme gyengéd és engedékeny volt, és ajkán a félénk megadás mosolya játszott.

Látta, hogy Charles arcára fagy a mosoly. Charles most már értette.

(- Te jó isten, nem kellek neki. Csalás volt az egész.)

Ez a felfedezés egy pillanatra megtántorította. (- Nagy ég, hogy mászom most ki ebből? Milyen hülyén nézhetek ki.)

Majdnem kijött a sodrából. Villámsebességgel kellett gondolkoznia. Charles ott állt, és csak nézett rá, nagy zavarban, amit erősen igyekezett leplezni. Júliát rémület fogta el. Nem tudta elképzelni, mit csináljon a kezekkel, amelyek a főúri tálat tartották; kétségbevonhatatlan, hogy kicsik voltak, de ebben a pillanatban úgy érezte, mintha ürücombok lógnának ott. Azt sem tudta, hogy mit mondjon.

Póza és a helyzet másodpercről másodpercre elviselhetetlenebb lett.

(- A gazember, a mocskos gazember. Ennyi éven át lóvá tett.)

Megtette az egyetlen dolgot, amit tehetett. Folytatta a gesztust. Kiszámítva, hogy ne legyen nagyon gyors, kezeit egymás felé húzta, amíg össze tudta kulcsolni őket, és azután hátravetve fejét, felemelte kezeit, nagyon lassan, nyakának egyik oldalához. Az attitűd, amelyet így elért, éppolyan bájos volt, mint a másik, és ez az attitűd eszébe hozta, hogy mit kell mondania. Mély, telt hangja kissé remegett az érzelemtől.

- Amikor visszanézek, úgy örülök annak a gondolatnak, hogy nem tehetünk magunknak semmiféle szemrehányást. Az élet keserűsége nem a halál, az élet keserűsége az, hogy a szerelem meghal. (Egy darabban hallott valami hasonlót.) Ha szeretők lettünk volna, maga már rég megunt volna engem, és most mi másra tekinthetnénk vissza, mint szánalmas gyengeségünkre? Hogy is volt Shelleynek az a sora, amelyet éppen most mondott, a hervadásról?

- Keats - javította ki Charles. - Ne bánd, bár vágyad kéjt hiába kér...

- Ez az, folytassa csak.

Időt akart nyerni.

- Örök, szép vágy lesz, s nem hervad a lány.

Júlia kitárta karját egy nagy, nyílt gesztussal, és hátravetette fürtös fejét.

Megtalálta.

- Milyen igaz, ugye? „Örök, szép vágy lesz, s nem hervad a lány." Milyen bolondok lettünk volna, ha egy pillanatnyi őrület kedvéért eldobtuk volna magunktól azt a csodálatos boldogságot, amelyet a barátság hozott nekünk. Nincs miért szégyenkezni. Tiszták maradtunk. Emelt fővel járhatunk, és szemébe nézhetünk az egész világnak.

Ösztönösen érezte, hogy ez az utolsó sor, és mozdulatait a szavakhoz alkalmazva, felemelt fővel az ajtóhoz hátrált, és kitárta. Tehetsége akkora volt, hogy a jelenetben levő érzést egész úton, a lépcsőn lefelé, magával tudta vinni. Akkor azután elejtette, és a legnagyobb egyszerűséggel fordult Charles felé, aki nyomon követte.

- A kabátomat.

- Itt van a kocsi - mondta Charles, mialatt felsegítette a kabátot -, majd hazaviszem.

- Nem, hadd menjek egyedül. Be akarom vésni ezt az órát a szívembe. Csókoljon meg, mielőtt elmegyek.

Ajkát Charles felé nyújtotta. Charles megcsókolta. De Júlia kiszakította magát elfojtott zokogással, és feltépve az ajtót, a várakozó kocsihoz futott.

Mikor hazaért és saját hálószobájában volt már, nagyot sóhajtott megkönnyebbülésében.

- Vadbarom! Micsoda csávába kerültem! Hál' isten, szerencsésen kimásztam belőle. Amilyen szamár, talán nem is értette meg, hogy hova akarok kilyukadni.

Mégis, az a megfagyott mosoly Charles ajkán zavarba hozta.

- Lehet, hogy gyanította, de nem lehetett biztos benne, és azután bizonyára meggyőződött róla, hogy tévedett. Istenem, mennyi marhaságot beszéltem össze. De ki kell jelentenem, hogy egész szépen ment. Még jó, hogy megálltam, amikor megálltam. Még egy perc, és levetkőzöm. Azt azután nem lett volna olyan könnyű nevetéssel elintézni.

Júlia kacagni kezdett. A helyzet persze éktelenül kínos volt. Charles szörnyen lóvá tette Júliát, de ha az embernek van érzéke a humor iránt, meg kell hogy lássa a dolog mulatságos oldalát is. Sajnálta, hogy nem volt ott senki, akinek elmondhatja; még ha maga ellen szól is, mégis kitűnő történet.

Csak abba nem tud belenyugodni, hogy felült ennek a komédiának, amelyet Charles éveken át játszott, mintha halhatatlan szerelmet hordozna magában; mert persze ez csak póz volt; Charles szerette úgy látni magát, mint állhatatos imádót, és nyilván semmit sem kívánt oly kevéssé, mint azt, hogy állhatatosságát megjutalmazzák.

- Megcsalt. Tökéletesen megcsalt.

De valami eszébe jutott Júliának, és nem mosolygott többé. Ha egy férfi visszautasítja egy nő szerelmes közeledését, a nő hajlamos, hogy e közül a két dolog közül az egyikre következtessen: vagy azt gondolja, hogy a férfi homoszexuális, vagy azt, hogy impotens. Júlia tűnődve gyújtott rá egy cigarettára. Azon gondolkozott, hogy vajon Charles az iránta való imádatot csak arra használta-e, hogy segítségével elterelje a figyelmet igazi hajlamairól? Megrázta a fejét. Ha Charles homoszexuális lett volna, az Júliának csak fülébe jutott volna; végre is, a háború óta, jó társaságban másról sem beszélnek, mint erről. Az természetesen nagyon is lehetséges, hogy impotens. Kiszámította Charles korát. Szegény Charles. Megint elmosolyodott. És ha ez így van, akkor Charles volt az, nem Júlia, aki kínos, sőt nevetséges helyzetbe került. Hogy meg lehetett rémülve, szegény bárányka. Nyilvánvaló, hogy ez nem az a dolog, amit egy férfi szívesen elmond egy nőnek, különösen, mikor őrülten szerelmes belé. Minél többet gondolkozott rajta, annál természetesebbnek találta ezt a magyarázatot. Kezdte nagyon sajnálni Charlest, már csaknem anyai érzéssel.

- Tudom már, mit fogok csinálni - mondta, mikor vetkőzni kezdett. - Holnap küldök neki egy nagy csokor fehér liliomot.

Huszonötödik fejezet

Másnap reggel Júlia egy ideig ébren heverészett, mielőtt csöngetett. Gondolkozott. Amint visszanézett előző éjszakai kalandjára, még örülnie kellett, hogy annyi lélekjelenléte volt. Alig lehetett ugyan azt mondani, hogy a vereség torkából kiragadta a győzelmet, de ha úgy tekintette, mint stratégiai visszavonulást, viselkedése valóban mesteri volt. Mindazonáltal kényelmetlenül érezte magát. Charles különös viselkedésének lehet még egy magyarázata. Lehet, hogy Charles azért nem kívánta őt, mert ő nem kívánatos. Ez a gondolat éjszaka is átfutott már rajta, és jóllehet azonnal elkergette, mint ami teljesen valószínűden, ebben a reggeli órában tagadhatatlanul ocsmány képe volt ennek a gondolatnak. Csengetett. Minthogy Michael gyakran bejött, mialatt Júlia reggelizett, Evie felhúzta a függönyt, szokás szerint átadott neki egy tükröt és egy fésűt, továbbá púderét és ajakrúzsát. Ezúttal azonban Júlia ahelyett, hogy gyorsan átfésülte volna a haját és arcát futólag megveregette volna a pamaccsal, nem sajnálta a fáradságot: gondosan kifestette ajkát, és egy kis rúzst rakott fel; haját rendbe hozta.

- Vajon szenvedélytől és elfogultságtól mentesen - mondta, még mindig nézve magát a tükörben, mialatt Evie ágyára tette a tálcát a reggelivel - mit mondanál, jóképű nő vagyok, Evie?

- Előbb tudnom kell, miről van szó, mielőtt felelek erre a kérdésre.

- Te vén szamár - mondta Júlia.

- Hát maga nem szépség, azt maga is tudja.

- Egyik nagy színésznő se volt az.

- De ha alaposan ki van mázolva, mint tegnap este, és a világosság a háta mögött van, hát akkor nem mondom, láttam már csúnyábbakat is.

(- Sok hasznom volt belőle tegnap este.)

- Azt akarom mondani, mondjuk, hogy ha egyszer a fejembe venném, hogy megfőzök egy férfit, gondolod, hogy képes volnék rá?

- Miután tudom, hogy milyenek a férfiak, nem is lennék meglepve. De kit akar megfőzni?

- Senkit. Csak úgy általánosságban beszélek.

Evie szipákolt, és mutatóujját végighúzta orrlyukai előtt.

- Ne szipákolj így. Ha ki kell fújnod az orrod, hát fújd ki.

Júlia lassan ette a főtt tojást. El volt merülve gondolataiba.

Evie-re nézett. Mulatságosan néz ki persze, de az ember sosem tudhatja.

- Mondd, Evie, megpróbálnak néha a férfiak kikezdeni veled az utcán?

- Velem? Azt szeretném látni.

- Én is, hogy őszinte legyek. A nők mindig azt mesélik nekem, hogy a férfiak csak úgy jönnek utánuk az utcán, és ha megállnak egy kirakat előtt, akkor odajönnek, és igyekeznek magukra vonni a tekintetüket. Néha alig tudnak megszabadulni a férfiaktól.

- Mondhatom, undorító.

- Nem is tudom. Inkább hízelgő. Tudod, egész különös, de így van, énutánam nem jön soha senki sem az utcán. Nem emlékszem, hogy valaha is egy férfi megpróbálta volna, hogy leszólítson.

- Ó, ha csak az kell, menjen egyszer végig este az Edgware Roadon. Majd leszólítják, legyen nyugodt.

- De nem tudom, mit csinálnék, ha leszólítanának.

- Rendőrt hívna - mondta Evie zordonan.

- Ismerek egy lányt, aki egyszer kirakatot nézett a Bond Streeten, egy kalapüzlet előtt, és odajött egy férfi, és megkérdezte tőle, akar-e egy kalapot. „De mennyire" - felelte a lány, és bementek, és a lány kiválasztott egyet, és megadta a nevét és a címét, a férfi szó nélkül kifizette, és akkor a lány azt mondta, nagyon szépen köszönöm, és kisétált, mialatt a férfi várta, hogy visszaadjanak.

- Ezt mesélte magának. - Evie szipákolása kétkedést fejezett ki. Zavartan nézett Júliára. - De hát mit akar?

- Ó, semmit. Csak arra vagyok kíváncsi, hogy tulajdonképpen miért nem szólított le engem soha senki? Nem azért, mintha nem volna sex appealem.

De hát van? Elhatározta, hogy kísérletet fog tenni.

Aznap délután, miután kialudta magát, fölkelt, a szokásosnál kissé erősebben kifestette magát, és anélkül, hogy Evie-t hívta volna, fölvett egy ruhát, ami nem volt sem egyszerű, sem pedig szemmel láthatóan drága, és egy piros szalmakalapot széles karimával.

- Nem akarom, hogy olyan legyek, mint egy olcsó nő - mondta, amint benézett a tükörbe. - Viszont nem akarok túlságosan tisztességesnek sem látszani.

Lábujjhegyen ment le a lépcsőn, hogy senki se hallja, és halkan becsukta maga mögött az ajtót. Kissé ideges volt, de kellemes izgalmat érzett; úgy érezte, hogy valami meglehetősen illetlen dolgot csinál. A Connaught Square-en keresztül kiment az Edgware Roadra. Öt óra lehetett. Autóbuszok, taxik és teherautók sűrű sorban rohantak; a kerékpárosok ezer veszély közt törtek maguknak utat a nagy közlekedésben. A járdák zsúfolva voltak. Júlia lassan észak felé sétált. Eleinte úgy ment, hogy nem nézve sem jobbra, sem

balra, szemét csak előreszegezte, de azután rájött, hogy így semmi értelme az egésznek. Neki is rá kell néznie az emberekre, ha azt akarja, hogy azok ránézzenek. Két vagy három ízben, mikor látta, hogy féltucatnyi ember ácsorog egy kirakat előtt, megállt, és ő is a kirakatra bámult, de senki sem törődött vele. Tovább sétált. Mindenfelől emberek mentek el mellette. Úgy látszik, siettek. Senki sem ügyelt rá. Mikor látta, hogy egy férfi egyedül jön feléje, merész pillantást vetett rá, de a férfi kifejezéstelen arccal továbbment. Eszébe jutott, hogy arckifejezése túlságosan szigorú, és egy enyhe mosolyt játszatott az ajka körül. Két vagy három férfi azt hitte, hogy rájuk mosolyog, és gyorsan elfordították tekintetüket. Az egyiknek utánanézett, mikor az elment mellette, és a férfi is visszanézett, de amint elfogta Júlia tekintetét, gyorsan tovább sietett. Júlia kissé úgy érezte, hogy kudarcot vallott, és elhatározta, hogy többet nem néz szét. Csak ment tovább. Mindig hallotta, hogy a londoni tömeg viselkedik a legtisztességesebben az egész világon, de amit ebből az alkalomból véghezvittek, az már mégiscsak túlzás volt.

Bizony ez nem történhetne meg Párizs, Róma vagy Berlin egy utcáján - gondolta.

Elhatározta, hogy elmegy egészen a Marylebone Roadig, és azután visszafordul. Mégiscsak nagyon megalázó volna hazamenni anélkül, hogy egyszer is leszólították volna. Oly lassan ment, hogy a járókelők olykor meglökték. Ez bosszantotta.

- Az Oxford Streetet kellett volna megpróbálnom - mondta. - Evie hülye. Az Edgware Road nyilván nem ér semmit.

Szíve hirtelen ujjongva megdobbant. Elfogta egy fiatalember szemét, és biztos volt benne, hogy abban megcsillant valami. A férfi elment mellette, s Júliának erőt kellett vennie magán,

hogy ne forduljon vissza. Megdöbbent, mert egy perc múlva a férfi megint elment mellette, visszafordult, és ezúttal rá is bámult Júliára. Júlia egy pillantást lövellt feléje, és azután illedelmesen lesütötte szemét. A férfi hátramaradt, és Júlia tudatában volt, hogy nyomon követi őt. Ez már igen! Júlia megállt egy kirakat előtt, és a férfi is megállt. Júlia most már tudta, hogyan kell viselkednie. Úgy tett, mintha elmerülne az áruknak a szemléletében, amelyek a kirakatban voltak, de éppen mielőtt továbbment volna, egy gyors pillantást vetett a férfira, enyhén mosolygó szemmel. A férfi meglehetősen alacsony volt, olyan volt, mint egy hivatalnok vagy egy ügynök, szürke öltöny és barna puhakalap volt rajta. Nem volt az az ember, akit Júlia kiválasztott volna, hogy ez szólítsa le, de hát itt volt, nyilván le akarja szólítani. Júlia elfelejtette, hogy kezdi fáradtnak érezni magát. Nem tudta, mi fog történni. Természetesen nem fogja megengedni, hogy a dolog túl messzire menjen, de kíváncsi volt, mi lesz a következő lépés. Kíváncsi volt, mit fog neki mondani a férfi. Izgatott és elégedett volt; kő esett le a szívéről. Lassan továbbment, és tudta, hogy a férfi mögötte van. Megállt egy másik kirakat előtt, ezúttal a férfi közvetlenül mellette állt meg. Júlia szíve vadul elkezdett verni. Kezdett a dolog olyan lenni, mint egy kaland.

- Vajon azt fogja mondani, hogy menjek vele szállodába? Nem hiszem, hogy ennyi pénze volna. Mozi, ez lesz az. Egész mulatságos lenne.

Most egészen szembefordult a férfival, és majdnem mosolygott. Az levette kalapját.

- Miss Lambert, ugye?

Júlia majd kiugrott a bőréből. Annyira meg volt döbbenve, hogy nem volt elég lélekjelenléte ahhoz, hogy letagadja magát.

- Azt hiszem, megismertem az első percben, ahogy megláttam, azért fordultam vissza, hogy biztos legyek benne, na és aztán azt mondtam magamban, hogyha ez nem Júlia Lambert, akkor én Ramsay MacDonald vagyok. Azután maga megállt az előtt a kirakat előtt, és én jól megnézhettem magát. Csak azért nem voltam biztos, mert az Edgware Roadon láttam magát. Ez olyan vicces, tudja, hogy is mondjam...

Sokkal viccesebb volt, mint ahogy ez az ember képzelte. De hát az se baj, ha tudja, hogy ki ő. Sejthette volna, hogy nem juthat messzire Londonban anélkül, hogy föl ne ismerjék. A férfinak külvárosi kiejtése és petyhüdt arca volt, de azért Júlia vidáman és barátságosan mosolygott rá. Nehogy azt higgye, hogy Júlia önhitt.

- Bocsásson meg, hogy csak így beszélek magával, anélkül hogy be lennék mutatva meg miegymás, de nem akartam elszalasztani az alkalmat. Volna olyan szíves egy autogramot adni?

Júlia lélegzete elakadt. Az nem lehet, hogy ezért jött utána tíz percig. Ezt biztosan csak mint ürügyet eszelte ki, hogy beszélhessen vele. Jó, hát belemegy a játékba.

- Nagyon szívesen. De itt az utcán mégsem adhatok. Az emberek nagyon bámulnának.

- Igaz. Nézze, úgyis éppen uzsonnázni megyek, itt van egy Lyons teaház a következő sarkon. Nem jönne be velem teázni?

Határozott haladás. Tea után valószínűleg azt fogja indítványozni, hogy menjenek moziba.

- Jól van - mondta Júlia.

Továbbmentek, amíg a teaházhoz nem értek, ott leültek egy asztal mellé.

- Kisasszony, kérek két teát - rendelkezett az ember. - Eszik valamit? - És mikor Júlia visszautasította: - Egy vajas zsemlét, kisasszony.

Júlia most jól szemügyre vehette. Bár alacsony és tömzsi volt, jó arcvonásai voltak, fekete haja le volt ragasztva a fejére, és szép szeme volt, viszont gyönge fogai és sápadt bőre egészségtelen benyomást tett. Volt valami szemtelenség a modorában, ami nem nagyon tetszett Júliának, de azután eszébe jutott, igen okosan, hogy egy fiatalembertől, aki leszólítja őt az Edgware Roadon, nem lehet elvárni, hogy szerény legyen, mint egy ibolya.

- Mielőtt továbbmegyünk, lássuk az autogramot. Hát nem? Most mindjárt, az az én mottóm.

Töltőtollat vett elő a zsebéből és dagadó noteszéből egy nagy kartont.

- Ez a mi üzleti kártyánk - mondta. - így jó lesz.

Júlia ostobának tartotta, hogy ennyire túlzásba viszi ezt az ürügyet, de azért jókedvűen odaírta nevét a kártya hátlapjára.

- Autogramokat gyűjt? - kérdezte finom mosollyal.

- Én? Dehogy! Marhaságnak tartom az egészet. Az ismerősöm gyűjt. Már van neki Charlie Chaplin és Douglas Fairbanks, és nem is tudom, még mi. Megmutatom magának a fényképét, ha akarja.

Noteszéből elővett egy pillanatfelvételt, mely egy kissé szemtelen képű fiatal nőt ábrázolt, aki moziszerű mosollyal mutogatta összes fogait.

- Csinos - mondta Júlia.

- De mennyire! Ma este moziba megyünk. Meg lesz lepve, ha odaadom neki a maga autogramját. Mihelyt rájöttem, hogy

ez maga, mindjárt azt mondtam magamban, most megszerzem Júlia Lambert autogramját Gwenn-nek, vagy itt halok meg. Augusztusban lesz az esküvőnk, mert akkor szabadságon vagyok, tudja; Wight szigetére megyünk a mézeshetekre. Nagy mulatság lesz ez az autogrammal. El se fogja hinni nekem, ha elmondom neki, hogy mi ketten együtt uzsonnáztunk, azt fogja hinni, hogy csak húzom, és akkor majd megmutatom neki az autogramot.

Júlia udvariasan figyelt, de a mosoly egyszerre elhagyta arcát.

- Sajnos, egy perc múlva mennem kell - mondta. - Máris késésben vagyok.

- Nekem sincs sok időm, tudja, minthogy az ismerősömmel találkozom, el akarok menni az üzletből abban a percben, ahogy lehet.

A kiszolgáló kisasszony, amikor a teát hozta, mindjárt az asztalra tette a számolócédulát is, és mikor fölkeltek, Júlia kivett egy shillinget a retiküljéből.

- Minek ez? Csak nem gondolja, hogy hagyom, hogy fizessen. Hiszen én hívtam meg.

- Nagyon kedves magától.

- Hanem megmondom, mit csinálhatna maga: megengedhetné, hogy egyszer elvigyem magához az ismerősömet az öltözőjébe. Egész életében arról beszélne.

Júlia modora már néhány perc óta egyre merevebb lett, és most, bár kedvesen, mégis majdnem gőgösen mondta:

- Sajnálom, de mi sosem engedünk hátra idegeneket.

- Ó, bocsásson meg. Azért ne haragudjon, hogy ezt kértem. Mert hiszen nem magamnak kértem.

- Semmi baj. Nagyon jól megértem.

Intett egy taxinak, amely éppen bekanyarodott, és kezet adott a fiatalembernek.

- Good bye, Miss Lambert. A viszontlátásra, sok szerencsét, satöbbi, satöbbi. És köszönöm az autogramot.

Júlia dühöngve ült a taxi sarkában.

- Közönséges kis állat. Ő meg az ismerőse! Van pofája azt kérni, hogy elhozhassa a nőt HOZZÁM.

Mikor hazaért, felsietett szobájába. Lerántotta a kalapot fejéről, és dühösen az ágyra dobta. A tükör elé lépett, és magára bámult.

- Öreg, öreg, öreg vagyok - mormolta. - Nincs más magyarázat; teljesen híjával vagyok a sex appealnek. Hát hinné az ember? Az ember azt mondaná, hogy szemtelenség ilyet állítani. De hát van más magyarázat? Végigmegyek az Edgware Roadon, egyik végétől a másikig, és nem lehet kétségbe vonni, hogy egészen a szerephez illően vagyok öltözve, és a világon senki sem ügyel rám, kivéve egy nyavalyás kis kereskedősegédet, aki autogramot akar az ismerőse számára. Abszurdum. Csupa férfiatlan fattyú. Nem tudom, mi lesz az angolokkal. A brit birodalommal!

Az utolsó szavakat oly haraggal mondta, hogy porba sújtotta volna az egész első sort tele miniszterekkel. Gesztikulálni kezdett.

- Nevetséges! Hogy érhettem volna el a pozíciómat, ha nem volna sex appealem? Hát miért néznek meg az emberek egy színésznőt? Mert azt szeretnék, ha a szeretőjük lenne. Hogy képzelik, hogy három hónapig tele volna a színház egy vacak darab kedvéért, ha nem volna sex appealem. Különben is, mi az, hogy sex appeal?

Szünetet tartott, tűnődve nézett magára.

- Kétségkívül meg tudom játszani a sex appealt. Mindent meg tudok játszani.

Azokra a nőkre gondolt, akik sex appealjükről híresek, különösen egyre, Lydia Mayne-re; őt szerződtették mindig, ha vampra volt szükség. Nem volt igazi színésznő, de bizonyos szerepekben rendkívül hatásos volt. Júlia nagyszerű utánzó volt, és most elkezdte Lydia Mayne-t imitálni. Szemhéját érzékiesen elengedte szeme fölött, mint ahogy Lydia szokta, és teste kígyósan vonaglott ruhájában. Szemébe idézte Lydia tekintetének kihívó illetlenségét és kígyózó gesztusaiban azt a hívogatást, amely Lydia különlegessége volt. Kezdett Lydia hangján beszélni, lustán elnyújtva a szavakat, mert ezáltal vált minden megjegyzés, amelyet Lydia tett, olyanná, mintha kissé trágár lenne.

- Ó, kedves öregem, ezt már olyan sokszor hallottam. Nem akarok háborút csinálni közted és a feleséged közt. Miért nem hagynak engem a férfiak békében?

Júlia karikatúrája kegyetlen volt. Egészen irgalmatlan. Annyira mulattatta, hogy kacagásba tört ki.

- Hát jó, lehet, hogy nincs sex appealem, de nem hiszem, hogy sok ember elhinné, hogy Lydiának van, miután az én imitációmat látta.

Ettől azután sokkal jobban érezte magát.

Huszonhatodik fejezet

Megkezdődtek a próbák, és elvonták Júlia figyelmét ezektől a zavaros dolgoktól. A repríz, amelyet Michael elővett, mialatt Júlia külföldön volt, nem ment sem túlságosan

jól, sem túlságosan rosszul, de inkább műsoron tartotta, semhogy bezárja a színházat, amíg a „Mainapság" elkészül. Minthogy hetenként kétszer volt délutáni előadás, és az idő forró volt, elhatározta, hogy kényelmesen fognak csak próbálni. Hiszen még egy hónap volt előttük.

Bár Júlia már olyan régóta volt a színpadon, mégsem tompult el az iránt az élmény iránt, amit a próba jelentett, és az első próbán még mindig majdnem rosszul lett az izgalomtól. Egy új kaland kezdődött olyankor. Nem úgy érezte magát, mint egy nagy színésznő, hanem vidám és mohó volt, mint egy lány, aki először kapott egy kis szerepet.

De ugyanakkor boldogan érezte tehetségét. Újra alkalma volt, hogy kifejtse azt.

Tizenegy órakor belépett a színpadra. A szereplők tétlenül álldogáltak körül. Csókot és kézfogást váltott azokkal a művészekkel, akiket ismert, és Michael urbánusan bemutatta neki azokat, akiket nem ismert. Júlia szívélyesen üdvözölte Avice Crichtont. Mondta neki, hogy milyen csinos és hogy milyen szép a kalapja; elmesélte, hogy milyen bájos ruhákat választott a szerephez Párizsban.

- Látta Tomot mostanában? - kérdezte.
- Nem. Elment szabadságra.
- Ja igen. Kedves kis fiú, ugye?
- Édes.

A két nő egymás szemébe mosolygott. Júlia figyelte a lányt, amint felolvasta a szerepét, és meghallgatta, hogyan hangsúlyoz. Zordonan mosolygott. Éppen úgy volt, mint ahogy várta. Avice egyike volt azoknak a színésznőknek, akik az első próbáktól kezdve biztosak magukban. Nem tudta még, mi vár rá. Tom ugyan nem jelentett már semmit Júliának, de

Júlia még adós volt Avice-nek, és nem volt hajlandó megfeledkezni róla. A cafat!

A darab a „Második Mrs. Tanqueray" modern feldolgozása volt, de az új nemzedék modorbeli és erkölcsi átalakulása következtében bohózat lett belőle. A régi szerepek némelyike újra feltűnt, és Aubrey Tanqueray mint nagyon öreg ember megjelent a második felvonásban. Paula halála után harmadszor is megnősült. Mrs. Cortelyon magára vállalta, hogy kárpótolja őt második feleségével való szerencsétlen tapasztalatai miatt, és most veszekedős és szemtelen öregasszony lett. Elean, Aubrey lánya és Hugh Ardale megegyeztek, hogy fátyolt vetnek a múltra, mert Paula tragikus halála, úgy látszik, kitörölte az emlékezetből Hugh házasságon kívüli csapongásait, és összeházasodtak. Hugh most nyugalmazott brigadéros tábornok volt, aki golfot játszott, és a brit birodalom hanyatlását siratta. „Biz' isten, uram, én odaállítanám ezeket az átkozott szocialistákat egy falhoz, és lelövetném őket, ha azt tehetném, amit akarok." Elean viszont eddigre már idősebb nő, prűd ifjúsága után vidám, modern és szókimondó lett. Michael szerepét Robert Humphreys-nak hívták, és mint Aubrey Pinero darabjában, özvegyember egyetlen lánnyal; Kínában évekig konzul volt, és miután pénzhez jutott, visszavonult és letelepedett birtokán, melyet egy unokatestvére hagyott rá, és amelynek szomszédságában laknak még mindig Tanquerayék. Lánya, Honor (erre a szerepre szerződtették Avice Crichtont) orvostanhallgatónő azzal a szándékkal, hogy mesterségét majd Indiában gyakorolja. Egyedül lévén Londonban, baráttalanul, annyi külföldön töltött év után, Robert megismerkedett egy közismert hölggyel, bizonyos Mrs. Martennel. Mrs. Marten ugyanabba az osztályba tartozik, mint

Paula, de kevésbé exkluzív: a nyári és a téli szezont Cannes-ban csinálja végig, és a közbeeső időben Albemarle Street-i lakásában él, ahol őfelsége brigádjának tisztjeit szórakoztatja. Jól játszik bridzset, és még jobban golfozik. A szerep nagyon jól megfelelt Júliának.

A szerző szorosan követte a régi darab vonalait. Honor bejelenti apjának, hogy abbahagyja orvosi tanulmányait, és házasságáig apjával akar élni, mert épp most jegyezte el magát Elean fiával, egy fiatal testőrrel. Robert Humphreys zavarba jön, és közli lányával azt a szándékát, hogy feleségül veszi Mrs. Martent. Honor a hírt egykedvűen fogadja.

- Természetesen tudod, hogy egy olcsó nő, ugye? - mondja hűvösen.

Apja nagy zavarában arról beszél, milyen boldogtalan életet élt Mrs. Marten, és hogy ő most kárpótolni akarja mindazért, amit szenvedett.

- Ó, ne beszélj ennyi szamárságot - mondja a lány. - Örülj, hogy megkapod.

Elean fia egyike volt Mrs. Marten számos szeretőinek, éppúgy, ahogy Elean férje egyike volt Paula Tanqueray szeretőinek. Mikor Robert Humphreys lehozta a feleségét falusi otthonába, és felfedezték ezt a tényt, elhatározták, hogy tudatniuk kell Honorral. Nagy megdöbbenésükre Honornak egy arcizma sem rándult meg. Ő már tudta.

- Olyan boldog voltam, mint a pinty, mikor erre rájöttem - mondja mostohaanyjának. - Tudod, drágaságom, most legalább megmondhatod nekem, hogy kifogástalan-e az ágyban.

Ez volt Avice Crichton legjobb jelenete, teljes tíz percig tartott, és Michael mindjárt rájött, mennyire hatásos és fontos. Avice hideg, tárgyilagos csinossága, gondolta, nagyon

kifejező lesz ezek között a körülmények között. De féltucatnyi próba után kezdte azt hinni, hogy ez jóformán minden, amit Avice adni tud. Megbeszélte a dolgot Júliával.

- Mit gondolsz, hogy alakul Avice?
- Még korán volna megmondani.
- Nem vagyok egészen megelégedve vele. Te azt mondtad, tud játszani. Ennek eddig még semmi jelét nem láttam.
- Az a szerep olyan, hogy nem lehet elrontani.
- Te is éppolyan jól tudod, mint én, hogy nincs olyan szerep, amit ne lehetne elrontani. Akármilyen jó egy szerep, úgy kell játszani, hogy a színész mindent kihozzon belőle. Nem tudom, nem volna jobb, ha kidobnám ezt a nőt, és valaki mást vennék.
- Az nem lenne olyan könnyű. Azt hiszem, mégiscsak hagynod kellene, hogy megpróbálja.
- Oly félszeg, gesztusai oly semmitmondók.

Júlia elgondolkozott. Megvolt rá az oka, hogy Avice-nél maradjon a szerep. Elég jól ismerte a lányt, hogy tudja, ha most elvennék a szerepét, azt mesélné Tomnak, hogy csak azért történt, mert Júlia féltékeny volt rá. Tom pedig szerelmes belé, és mindent elhisz, amit a lány mond neki. Még esetleg azt is gondolhatná, hogy Júlia ezzel a sértéssel áll bosszút Tom hűtlenségéért. Nem, nem, a szerepnek Avice-nél kell maradnia. El kell játszania a szerepet, és meg kell buknia; és Tomnak saját szemével kell látnia, milyen színésznő Avice. Ők mind a ketten azt hiszik, hogy a darab híres színésznőt csinál majd Avice-ből. Hülyék. Ez a darab fogja megölni.

- Hiszen te oly ügyes vagy, Michael, biztosan be tudod tanítani, ha hajlandó vagy egy kis fáradságot venni.
- De éppen ez az, ez a lány nem hallgat az utasításokra. Pontosan megmutatom neki, hogy kell mondani egy sort, és

akkor fogja magát, és a saját feje után mondja el. Nem is hinnéd, de néha szinte azt kell gondolnom, hogy abban a tévhitben él, hogy jobban ért hozzá, mint én.

- Te idegessé teszed. Ha szólsz neki, hogy csináljon valamit, úgy megijed, hogy azt sem tudja, mit csinál.

- Ugyan, kérlek, senki sem lehet kedélyesebb, mint én. Egyetlenegyszer sem voltam éles vele szemben.

Júlia szeretetteljesen mosolygott Michaelra.

- Ne tettesd magad, mintha nem tudnád, hogy mi a baja.

- Honnan tudnám?

Michael kifejezéstelen arccal nézett Júliára.

- Na ne, drágám, hát nem vetted észre, hogy őrülten szerelmes beléd?

- Belém? De hisz én azt hiszem, hogy már el is jegyezte magát Tommal. Ostobaság. Te mindig ilyeneket képzelsz.

- De hisz ezt a vak is láthatja. Végre is nem ő az első, aki foglyul esik végzetes szépségednek, és azt hiszem, nem is az utolsó.

- Isten látja lelkemet, nem akarom szegény Tom dolgát elrontani.

- Te nem tehetsz róla.

- Szóval mit akarsz, mit csináljak?

- Én csak azt gondolom, hogy kedvesnek kellene lenned hozzá. Neki csak egy segítő kézre van szüksége. Ha egyszer-kétszer elővennéd, mikor egyedül vagytok, és végigmennél vele a szerepen, azt hiszem, csodákat tudnál elérni. Miért nem viszed el egyszer ebédelni, hogy egy kicsit beszélgess vele?

Látta, hogy Michael szeme felcsillan, amint eltűnődik ezen az ajánlaton, és a mosoly árnya jelenik meg ajka körül.

- Persze fődolog az, hogy a darabot olyan jól játszhassuk el, amennyire csak módunkban áll.
- Tudom, milyen unalmas lesz ez neked, de komolyan mondom, a darab kedvéért érdemes.
- Tudod, hogy semmit sem teszek, ami neked nem tetszik, Júlia. A magam részéről sokkal szívesebben kidobnám a lányt, és valaki mást szerződtetnék helyette.
- Azt hiszem, hiba volna. Meg vagyok győződve, hogyha fáradságot veszel magadnak, nagyon jól fog játszani.

Michael egyszer-kétszer végigmérte a szobát. Úgy látszott, mintha minden oldalról megvizsgálná az ügyet.

- Hát csakugyan, azt hiszem, az a kötelességem, hogy a társulat minden tagjából kihozzak mindent, amit csak ki lehet hozni. Minden egyes esetben rá kell jönni, hogy milyen módszerrel éri el ezt az ember leginkább.

Kidüllesztette állát és behúzta hasát. Hátát kiegyenesítette. Júlia tudta, hogy Avice Crichton meg fogja tartani a szerepet, és másnap a próbán Michael félrevonta Avice-t, és sokáig beszélgetett vele. Júlia Michael modorán pontosan látta, hogy mit mond, és amint a szeme sarkából figyelte őket, nemsokára látta, hogy Avice bólint és mosolyog. Szóval Michael meghívta ebédre. Júlia elégedetten merült el szerepének tanulmányozásában.

Huszonhetedik fejezet

Már két hete próbáltak, mikor Roger megjött Ausztriából. Néhány hetet egy karintiai tó mellett töltött, és úgy volt, hogy egy-két londoni nap után Skóciába utazik ismerőseihez.

Minthogy Michaelnak korán kellett vacsoráznia, hogy a színházba menjen, Júlia egyedül ment eléje. Mialatt öltözött, Evie szipákolva, mint rendesen, azt mondta neki, hogy olyan gonddal csinosítja magát, mintha egy fiatalemberrel akarna találkozni. Júlia azt akarta, hogy Roger büszke legyen rá, és csakugyan nagyon fiatal és csinos volt nyári ruhájában, amint a peronon föl és alá járkált. Az ember azt hihette volna, persze tévesen, hogy egyáltalán nincs tudatában annak az érdeklődésnek, amelyet felkelt. Roger, aki egy hónapot tartózkodott napsütésben, nagyon barna volt ugyan, de azért még mindig nagyon szeplős, és vékonyabbnak látszott, mint mikor elutazott újévkor Londonból. Júlia túláradó szeretettel ölelgette. Roger csendesen mosolygott.

Úgy volt, hogy kettesben vacsoráznak. Júlia megkérdezte tőle, hogy akar-e vacsora után színházba vagy moziba menni, de Roger inkább otthon maradt.

- Sokkal kellemesebb is lesz - felelte Júlia -, legalább beszélgetünk.

Csakugyan volt egy téma, amelyet Michael a lelkére kötött, hogy beszélje meg Rogerral, ha alkalom adódik. Most, hogy Roger oly rövid idő múlva Cambridge-be megy, mégiscsak el kell határoznia, hogy mi akar lenni. Michael attól félt, hogy elvesztegeti ott az idejét, és azután beáll egy tőzsdebizományoshoz, sőt esetleg színpadra megy. Úgy gondolva, hogy Júliának több tapintata és nagyobb befolyása van, sürgette Júliát, fejtse ki Roger előtt a diplomáciai pálya előnyeit és az ügyvédi pálya ragyogó lehetőségeit. Júlia azt gondolta, furcsa lenne, ha egy két- vagy háromórás beszélgetés folyamán nem találna rá módot, hogy a társalgást erre a fontos témára terelje. Vacsora közben igyekezett rábírni Rogert, hogy Bécsről meséljen. De Roger tartózkodó volt.

- Ó, hát csak azt csináltam, amit mindenki szokott. Megnéztem a nevezetességeket, és erősen iparkodtam németül megtanulni. Sok időt töltöttem a sörcsarnokokban, sokszor mentem operába.

Júlia kíváncsi volt, vajon volt-e szerelmi kalandja.

- Hát legalább nem azzal jöttél vissza, hogy eljegyezted magad egy bécsi kislánnyal - mondta abban a hiszemben, hogy így majd beszédre bírja.

Roger tűnődve nézett rá, de mintha kissé mulatott volna rajta. Szinte az volt a látszat, minthogyha tudta volna, mire akar Júlia kilyukadni. Furcsa, bár az ő fia, Júlia mégsem érzi magát egészen otthonosan vele.

- Nem - felelte Roger -, túlságosan el voltam foglalva ahhoz, hogy ilyen dolgokkal törődjem.

- Biztosan minden színházba elmentél.

- Egyszer-kétszer voltam színházban.

- Láttál valamit, aminek hasznát vehetnénk?

- Látod, erre sose gondoltam.

Válasza talán kissé barátságtalannak tűnhetett, de mosoly kísérte, és Roger mosolya nagyon édes volt. Júlia megint eltűnődött, hogy lehet az, hogy Roger oly keveset örökölt Michael szépségéből és az ő bájából. Roger vörös haja szép volt, de halvány szempillái üres kifejezést adtak arcának. Tudja a jó ég, honnan vette meglehetősen darabos alakját, mikor ilyen apja és ilyen anyja van. Most tizennyolc éves; ideje, hogy már kifinomodjék. Kissé egykedvűnek látszik; nincs meg benne Júlia szikrázó vitalitása; Júlia el tudja képzelni, milyen elevenséggel mesélné ő el tapasztalatait, ha éppen most töltött volna hat hónapot Bécsben. Hiszen még az anyjánál és Carrie néninél St. Malóban töltött idejéből is olyan történeteket kerekített ki, hogy az emberek csak úgy gurultak a

nevetéstől. Mind azt mondták, hogy olyan jó, mint egy színdarab, és Júlia saját benyomása az volt, hogy sokkal jobb, mint a legtöbb. Most elmondta Rogernak. Roger csöndes, nyugodt mosolyával hallgatta, de Júliának az a kényelmetlen érzése volt, hogy Roger nem találja annyira mulatságosnak, mint ő.

Júlia sóhajtott magában. Szegény báránykám, úgy látszik, nincs benne semmi érzék a humor iránt. Azután Roger néhány megjegyzést tett, amely Júliát a „Mainapság"-ra vezette. Elmondta a darab meséjét, és elmagyarázta, hogyan fogja fel szerepét; beszélt a kiosztásról, és leírta az egyes szerepeket. A vacsora végén hirtelen eszébe jutott, hogy mindig csak magáról és a saját érdeklődési körébe eső dolgokról beszélt. Nem tudta, mi vezette arra, hogy így viselkedjék, és átsuhant rajta az a gyanú, hogy Roger irányította a társalgást ebbe az irányba, hogy ezáltal elterelje önmagáról és a saját dolgairól. De Júlia eloszlatta magában ezt a gyanút. Roger nem elég intelligens ehhez. Később, amikor a szalonban ültek, a rádiót hallgatták és cigarettáztak, Júlia alkalmat talált, hogy látszólag a legközömbösebb módon rátérjen a kérdésre, amelyet előkészített.

- Elhatároztad már, hogy mi akarsz lenni?
- Nem. Olyan sürgős?
- Tudod, én nem értek semmihez. De apád azt mondja, hogy ha ügyvéd akarsz lenni, akkor jogot kell tanulnod majd Cambridge-ben. Viszont ha a diplomáciai pályához volna kedved, modern nyelveket kellene felvenned.

Roger oly sokáig nézett rá, különös, tűnődő módján, hogy Júliának némi nehézséget okozott, hogy megtartsa könnyű, játékos és mégis gyöngéd kifejezését.

- Ha hinnék Istenben, pap lennék - mondta hosszú hallgatás után.
- Pap?

Júlia alig tudott hinni a fülének. Éles, kellemetlen érzés fogta el. De Roger válasza behatolt lelkébe, és hirtelen úgy látta Rogert maga előtt, mint egy bíbornokot, aki Rómában lakik egy szép palazzóban, amely csodálatos képekkel van tele, sürgő-forgó prelátusok veszik körül; majd meg úgy látta, mint egy szentet, súlyos aranyveretű püspöksüvegben és miseruhában, amint jóságos mozdulatokkal kenyeret oszt szét a szegények közt. Önmagát brokátruhában és egy gyöngysorral látta. A Borgiák anyja.

- Az nagyon szép volt a tizenhatodik században - mondta -, de most már kissé idejét múlta.
- Bizony.
- Nem tudom elképzelni, hogy is juthatott ilyesmi eszedbe.

Roger nem válaszolt, megint Júliának kellett szólnia.

- Nem vagy boldogtalan?
- Nem bizony - mosolygott Roger.
- Mire vágyódsz?

Roger megint olyan zavarba hozóan nevetett rá. Nem lehetett tudni, komolyan gondolja-e, mert szeme csillogott, mint aki mulat valamin.

- A valóságra.
- Hogy érted?
- Hát tudod, egész életemben a látszat atmoszférájában éltem. Szeretnék lemenni az alapzatig. Te meg apám nagyon jól érzitek magatokat ebben a levegőben, ez az egyetlen levegő, amit ismertek, és azt hiszitek, hogy ez a mennyország levegője. Én pedig megfulladok benne.

Júlia figyelmesen hallgatta, és iparkodott megérteni, hogyan gondolja.

- Mi színészek vagyunk, méghozzá híres színészek. Ezért állott módunkban, hogy téged minden fényűzéssel körülvegyünk, amióta csak megszülettél. Az ujjaidon megszámlálhatod azokat a színészeket, akik Etonbe küldték fiukat.

- Nagyon hálás vagyok mindenért, amit értem tettetek.

- Akkor mit vetsz a szemünkre?

- Semmit. Igazán megtettetek értem mindent, amit csak lehetett. De sajnos elvettétek a hitemet a dolgokban.

- Sosem avatkoztunk bele meggyőződéseidbe. Igaz, hogy mi nem vagyunk vallásosak, színészek vagyunk, és ha az ember egy héten nyolc előadást játszik végig, szereti a vasárnapot önmagának megtartani. De én természetesen azt vártam, hogy erről majd gondoskodnak az iskolában.

Roger egy pillanatig habozott, mielőtt tovább beszélt volna. Szinte azt lehetett gondolni, hogy egy kis megerőltetésébe kerül, hogy ezek után folytassa.

- Mikor még egészen kisfiú voltam, tizennégy éves, egy este a színfalak mögött álltam, oldalt, és néztem, hogy játszol. Nagyon jó jelenet lehetett; amiket mondtál, oly őszintén mondtad, és oly megható volt, hogy sírnom kellett. Egészen fel voltam dúlva. Nem is tudom, hogy mondjam, valahogy felmagasztosultam; rettenetesen sajnáltalak, csuda kis hősnek éreztem magam, úgy éreztem, soha többé semmit sem fogok tenni, ami csúnya vagy közönséges. És akkor te kijöttél a színpad mögé, oda, ahol én álltam, a könnyek csak úgy csorogtak végig az arcodon; háttal álltál a közönségnek, és mindennapi hangodon azt mondtad a rendezőnek: „Mi a nyavalyát csinál ez a világosító? Mondtam neki, hogy vegye

ki a kéket." És azután egy lélegzet alatt megfordultál a közönség felé, nagy aggodalmas sikítással, és folytattad a jelenetet.

- De szívem, hát ez a színjátszás. Ha egy színésznő érezné azokat az érzéseket, amelyeket alakít, darabokra kellene tépnie magát. Nagyon jól emlékszem a jelenetre. Mindig iszonyú hatása volt. Életemben nem hallottam olyan tapsot.

- Valószínűleg én voltam bolond, hogy így beugrottam. Azt hittem, te úgy is érzed, ahogy mondod. Mikor aztán láttam, hogy ez mind csak tettetés, akkor valami összetört bennem. Azóta sosem hittem neked. Egyszer bolonddá tettek; elhatároztam, hogy soha többé nem fognak bolonddá tenni.

Júlia gyönyörű és lefegyverző mosolyával fordult Roger felé.

- Aranyoskám, azt hiszem, butaságot beszélsz.

- Persze hogy azt hiszed. Nem tudod, mi a különbség az igazság és a látszat közt. Soha abba nem hagyod a szerepjátszást, ez már a második természeted. Játszol, ha estély van itt, játszol a cselédeknek, játszol apámnak, játszol nekem. Nekem eljátszod a szerető, elnéző, ünnepelt anya szerepét. Te nem is létezel, te csak az a megszámlálhatatlan sok szerep vagy, amit játszottál. Gyakran tűnődtem azon, hogy vajon volt-e valaha valami, ami te voltál, vagy sosem voltál több, mint eszköz azoknak a számára, akiknek a szerepét játszottad. Ha láttam, hogy bemész egy üres szobába, néha hirtelen rád akartam nyitni az ajtót, de nem mertem, mert attól féltem, hogy senkit sem fogok ott találni.

Júlia gyorsan Rogerra nézett. Megborzongott, mert az, amit Roger mondott, kísérteties érzést keltett benne. Figyelmesen hallgatott rá, bizonyos aggodalommal, mert Roger oly komoly volt, hogy Júlia érezte, most valami olyat fejez ki, ami évek

óta nyomja a lelkét. Júlia sosem hallotta még Rogert ennyit beszélni.

- Gondolod, hogy én csak ál-dolog vagyok?

- Nem egészen. Mert az egész, ami ti vagytok, ál-dolog. Álság az igazságtok, éppúgy, ahogy a margarin vaj azoknak az embereknek a szemében, akik nem tudják, mi a vaj.

Júlia halvány bűntudatot érzett. A királyné Hamletban: „Én hadd töröm a szíved; mert fogom. Ha törhető anyagból van csinálva." Gondolatai elkalandoztak.

(- Szeretném tudni, túlságosan öreg vagyok már ahhoz, hogy Hamletet játsszam? Siddons és Sarah Bemard játszották. Jobb lábam van, mint bármelyik férfinak, akit ebben a szerepben láttam. Majd megkérdem Charlest, mit gondol róla. Csak persze, az a vacak vers. Milyen ostobaság volt Shakespeare részéről, hogy nem prózában írta. Persze eljátszhatnám franciául a Comédie Francaise-ben. Istenem, micsoda szenzáció volna.)

Látta magát fekete nadrágban, hosszú selyemharisnyában. Jaj, szegény Yorick." De aztán meggondolta magát.

- Azt nemigen mondhatod, hogy apád nem létezik. Hiszen most már húsz év óta önmagát játssza. (Michael játszhatná a királyt, persze nem franciául, hanem ha mégis rászánnánk magunkat, hogy Londonban próbálkozzunk meg vele.)

- Szegény apám, azt hiszem, jól érti a mesterségét, de nem nagyon intelligens, ugye? Annyira lefoglalja, hogy ő a legszebb férfi Angliában.

- Nem valami szép dolog, hogy így beszélsz az apádról.

- Talán valami olyasmit mondtam, amit eddig nem tudtál? - kérdezte Roger hűvösen.

Júlia mosolyogni akart, de nem engedte meg, hogy a kissé sértett méltóság kifejezése elhagyja az arcát.

- A gyöngeségünk és nem az erőnk tesz bennünket kedvessé azok szemében, akik szeretnek minket - felelte.
- Melyik darabban mondod ezt?

Júlia egy bosszús mozdulatot nyomott el magában. A szavak természetesen jöttek ajkára, de amint kimondta őket, emlékezett rá, hogy egy darabból valók. Kis gazember!

De nagyon kapóra jött ez.

- Kegyetlen vagy - mondta panaszosan. Kezdte mindinkább úgy érezni magát, mint Hamlet anyja. - Hát nem szeretsz?
- Talán szeretnélek, ha meg tudnálak találni. De hol vagy? Ha az ember leveszi rólad az exhibicionizmusodat, ha elveszik tőled a technikádat, ha lehámoz rólad az ember, mint a hagymát meghámozza, egymás után minden bőrt, a tettetést és őszintétlenséget, a régi szerepekből való mondásokat és a hazudott érzéseket, vajon végre egy lélekre bukkan-e az ember?

Komoly, szomorú szemmel nézett Júliára, és azután kissé elmosolyodott.

- De azért szeretlek.
- Elhiszed, hogy én szeretlek téged?
- Igen, a magad módján.

Júlia arca hirtelen eltorzult.

- Ha tudnád, milyen kínokat szenvedtem, mikor beteg voltál! Nem tudom, mit tettem volna, ha meghaltál volna!
- Gyönyörű szépen megjátszottad volna a gyászos anyát egyetlen gyermekének ravatalánál.
- Távolról sem játszottam volna olyan jól, minthogyha alkalmam lett volna néhány próbát tartani - felelte Júlia csípősen. - Tudod, amit te nem értesz, az az, hogy a színjátszás nem természet; az művészet, és a művészet olyasvalami, amit az ember maga teremt. Az igazi fájdalom csúnya; a színész

dolga az, hogy ne csak igazat ábrázoljon, hanem szépet is. Ha igazán meghalnék, mint ahogy meghaltam egy fél tucat darabban, hát azt hiszed, sokat törődnék vele, hogy bájosak-e a gesztusaim, és hogy elakadó szavaim elég tiszták-e ahhoz, hogy a karzat utolsó sorában is megértsék? Ha ál-dolog, nem inkább az, mint Beethoven egy szonátája, és én nem vagyok álságosabb, mint az a zongoraművész, aki játssza. Kegyetlenség azt mondani, hogy nem szeretlek. Odaadóan szeretlek. Te voltál az egyetlen komoly dolog az életemben.

- Nem. Szerettél engem, mikor kicsi voltam, és le lehetett engem fényképezni veled. Bájos kép volt és kitűnő reklám. De azóta nem sokat törődtél velem. Mindig untattalak téged. Mindig örültél, ha láttál engem, de hálás voltál, hogy a magam útját járom, és nem akarom elvenni az idődet. Nem veszem rossz néven tőled; hiszen nem volt életedben időd senki más számára, mint a magadéra.

Júlia kezdett kissé türelmetlen lenni. Roger túlságosan közel járt az igazsághoz, semhogy jól érezze magát.

- Elfelejted, hogy a gyerekek meglehetősen unalmasak.

- Szörnyű unalmasak, azt elhiszem - mosolygott Roger. - De akkor meg miért teszel úgy, minthogyha nem tudnád elviselni, hogy elveszíts a szemed elől. Ez is csak szerepjátszás.

- Nagyon szerencsétlenné teszel. Azt érezteted velem, hogy nem tettem meg veled szemben a kötelességemet.

- De megtetted. Nagyon jó anya voltál. Olyasvalamit tettél velem, amiért mindig hálás leszek neked; magamra hagytál.

- Nem értem, mit akarsz.

- Már mondtam. A valóságot.

- De hol akarod azt megtalálni?

- Nem tudom. Talán nem is létezik. Még fiatal vagyok; tudatlan is vagyok. Azt gondoltam, hogy talán

Cambridge-ben, ha megismerkedem emberekkel, és könyveket olvasok, talán fel fogom fedezni, hogy merre kell keresnem. De ha azt mondják, hogy csak Istenben van a valóság, akkor végem van.

Júlia zavarban volt. Amit Roger mondott, tulajdonképpen nem hatolt be az értelmébe. Roger szavai csak szöveg voltak, és nem az volt a fontos, hogy mit jelentenek, hanem hogy hatnak-e, de azért tudatában volt az erős érzésnek, amely Rogerból kisugárzott. Persze csak tizennyolc éves, és butaság volna túlságosan komolyan venni. Júlia kénytelen volt azt gondolni, hogy Roger mindezt valaki mástól kapta, és hogy jó adag póz van benne. Van olyan ember, akinek saját gondolatai vannak? És nem pózol mindenki egy icipicit? De persze az is lehet, hogy Roger ebben a pillanatban mindent úgy is érez, ahogyan mondja, és nem volna szép dolog, ha az ember könnyen venné.

- Értem persze, hogyan gondolod - mondta. - Legfőbb kívánságom ezen a világon, hogy te boldog légy. Apádat majd már elintézem, és azt tehetsz, amit akarsz. Látom, hogy neked magadnak kell megkeresned üdvösségedet. De azt hiszem, biztosnak kellene lenned abban, hogy ezek a gondolataid nem betegesek-e. Talán túlságosan sokat voltál egyedül Bécsben, és azt hiszem, túlságosan sokat olvastál. Persze apád meg én egy más nemzedékhez tartozunk, és nem hiszem, hogy sokat tudunk segíteni rajtad. Miért nem beszéled meg a dolgot valakivel, aki korban közelebb áll hozzád? Például Tommal?

- Tommal? Az egy szegény kis sznob. Egyetlen ambíciója az életben, hogy gentleman legyen, és nincs annyi esze, hogy rájöjjön, hogy minél jobban erőlködik, annál reménytelenebb a dolog.

- Én meg azt hittem, hogy szeretted. Hiszen múlt nyáron Taplow-ban elválaszthatatlanok voltatok.

- Nem mondom, hogy nem szerettem. Hasznát vettem. Meg tudott mondani nekem egy csomó dolgot, amit tudni akartam. De jelentéktelen, buta kis emberkének tartottam.

Júlia visszaemlékezett, milyen őrjítően féltékeny volt kettejük barátságára. Most dühös lett, ha arra gondolt, hogy mennyit szenvedett hiába.

- Te szakítottál vele, ugye? - kérdezte hirtelen Roger.

Júlia megdöbbent.

- Azt hiszem, többé-kevésbé.

- Nagyon okosan tetted. Nem való tehozzád, a te nívódhoz.

Roger ránézett Júliára nyugodt, tűnődő szemével, és Júlia hirtelen majd meghalt a félelemtől, hogy Roger tudja, hogy Tom a szeretője volt. Lehetetlen - mondta magában -, csak bűnös lelkiismerete viszi erre a gondolatra; Taplow-ban nem volt semmi; nem lehet, hogy az ő füléhez is eljutott volna valami az undok pletykából; és mégis volt valami Roger tekintetében, ami bizonyossá tette, hogy tudja; Júlia szégyellte magát.

- Csak azért hívtam meg Taplow-ba, mert azt gondoltam, kellemes lesz neked, ha lesz ott egy ilyen korú fiú, aki játsszék veled.

- Kellemes volt.

Roger szemében valami megcsillant, mintha mulatna. Júlia kétségbeesett. Szerette volna megkérdezni tőle, hogy miért vigyorog, de nem merte, mert úgyis tudta: Roger nem haragudott Júliára - azt még el lehetett volna viselni -, Roger csak mulatott. Júlia mélyen meg volt bántva. Sírt volna, de Roger csak kinevette volna. És mit mondhatott neki? Úgysem hitt el semmit, amit Júlia mondott. Szerepjátszás! Megint

zavarban volt, ez egyszer nem tudta, hogyan kell viselkedni az adott helyzetben. Szemben állt valamivel, amit nem ismert, valami titokzatos és nagyon ijesztő dologgal. Vajon ez a valóság? Ebben a pillanatban hallotta, hogy egy autó állt meg a ház előtt.

- Itt van apád! - kiáltotta.

Milyen megkönnyebbülés! A jelenet elviselhetetlen volt, és Júlia hálás volt, hogy Michael érkezése véget vet neki. Egy perc múlva Michael nagyon szívélyesen, kidüllesztett állal és behúzott hassal, hihetetlenül szép arccal ahhoz képest, hogy már vagy ötvenéves volt, berobbant a szobába, és férfias modorban kezet nyújtott, hogy üdvözölje hat hónapi távollét után egyetlen fiúivadékát.

Huszonnyolcadik fejezet

Három nappal később Roger felment Skóciába. Némi ügyeskedés árán Júliának sikerült úgy intéznie, hogy ne töltsenek többet hosszabb időt kettesben. Ha történetesen mégis magukra maradtak, közömbös dolgokról beszéltek. Júlia nem sajnálta igazán, hogy fia elmegy. Nem tudta kiverni fejéből azt a furcsa beszélgetést, amelyet folytattak. Különösen egy pontja állandóan gyötörte: Rogernak az a gondolata, hogy ha Júlia bemenne egy üres szobába, és valaki hirtelen rányitná az ajtót, akkor nem volna ott senki. Ez a gondolat nagyon kényelmetlen érzést váltott ki Júliából.

- Sose állítottam magamról, hogy világszépség vagyok, de egy dolog van, amit soha senki nem tagadhatott, és ez az, hogy személyiség vagyok. Abszurdum azt állítani, hogy azért, mert

száz különböző szerepet tudok játszani, száz különböző módon, hát nincsen saját egyéniségem. Azért tudom azt megtenni, mert valóban jó színésznő vagyok.

Azon próbált gondolkozni, mi is történik vele, ha bemegy egyedül egy üres szobába.

- De sosem vagyok egyedül. Még egy üres szobában sem. Mindig ott van Michael vagy Evie, vagy Charles, vagy a közönség; nem test szerint persze, hanem szellemileg, azt lehetne mondani. Beszélnem kell Charlesszal Rogerról.

Szerencsétlenségére Charles éppen nem volt Londonban. De vissza fog jönni a főpróbára és a premierre; ezeket az alkalmakat sosem mulasztotta el húsz év alatt, és mindig együtt vacsoráztak főpróba után. Michael ilyenkor a színházban maradt, világítópróbát rendezett, és hasonló ügyekkel foglalkozott, úgyhogy egyedül maradtak. Most is jól kibeszélhetik majd magukat.

Tanulmányozta szerepét. Júlia nem építette ki tudatosan, megfigyelésekből azt a szerepet, amelyet játszani készült; tehetsége az volt, hogy annyira bele tudta élni magát annak a nőnek a bőrébe, akit alakítania kellett, hogy annak az eszével gondolkozott, és annak az érzékein keresztül érzett. Intuíciója száz apró vonásra tanította meg, amelyek később megdöbbentették az embereket valószerűségük által; de ha megkérdezték tőle, honnan vette, nem tudta megmondani. Most meg akarta mutatni annak a Mrs. Martennek bátor, de mégis nyugtalan fölényességét, aki ugyan golfozik, és úgy tud beszélni egy férfival, mint ahogy pajtások beszélnek egymással, de azért lényegében tisztességes polgárnő, és a házas állapot biztonsága felé evezget.

Michael nem szerette, ha sokan vannak a főpróbán, és ezúttal mindenáron meg akarván őrizni a darab titkát a premierig,

Charleson kívül csak azokat az embereket engedte be - mint a fényképészeket és a szabókat -, akiknek jelenlétére szükség volt. Júlia kímélte magát. Nem volt szándéka, hogy kiadjon magából mindent a premier előtt.

Elég, ha az előadás éppen hogy megfelelő a főpróbán. Michael szakszerű vezetése alatt minden úgy ment, mint a karikacsapás, és tíz órára Júlia és Charles már a Savoy grill roomjában ültek. Az első dolog, amit Júlia Charlestól kérdezett, az volt, hogy mi a véleménye Avice Crichtonról.

- Nem rossz, és rendkívül csinos. Igazán nagyon bájos volt második felvonásbeli ruhájában.

- Nem azt a ruhát fogom hordani a második felvonásban, ami most van rajtam. Charlie Deverill másikat csinált nekem.

Charles nem látta a kissé humoros pillantást, amelyet Júlia vetett rá, és ha látta volna, akkor sem sejtette volna, mit jelent. Michael, miután megfogadta Júlia tanácsát, ugyancsak fáradságot vett magának Avice-szel, repetált vele fent a saját szobájában, és megadott neki minden hangsúlyt és minden gesztust. Azonkívül Júliának jó oka volt azt hinni, hogy több ízben együtt ebédelt vele, és meghívta vacsorára. Mindennek az volt az eredménye, hogy Avice a szerepét igen jól játszotta. Michael dörzsölte kezét.

- Nagyon meg vagyok vele elégedve. Azt hiszem, kitűnően be fog válni. Nem is tudom, ne szerződtessem-e?

- Én nem szerződtetném - mondta Júlia. - Legalábbis nem premier előtt. Sosem tudod, hogy sül el egy szerep, amíg nincs hozzá közönség.

- Kedves lány és tökéletes úrinő.

- Kedves lány, persze, mert őrülten szerelmes beléd, és tökéletes úrinő, mert ellenáll udvarlásodnak, amíg nem kapott szerződést.

- Ó, drágám, ne légy ilyen buta! Hiszen az apja lehetnék.

De azért elégedetten mosolygott. Júlia nagyon jól tudta, hogy Michael udvarlása legföljebb abból állt, hogy megfogta a lány kezét, és egyszer-kétszer megcsókolta a taxiban, de azt is tudta, hogy Michaelnak hízeleg, hogy Júlia gyanakszik rá, és képesnek tartja arra, hogy hűtlen legyen.

De most Júlia, miután étvágyát kielégítette - persze azért vigyázott az alakjára is -, elővette azt a témát, ami mindegyre foglalkoztatta.

- Édes Charles, szeretnék magával Rogerről beszélni.

- Ja igen, a napokban jött haza, ugye? Hogy van?

- Drágám, valami borzalmas dolog történt. Iszonyúan nagyképű lett időközben, és nem tudom, mit csináljak vele.

Elmondta Charlesnak a beszélgetést, saját felfogása szerint.

Kihagyott egy-két dolgot, aminek az elmondása kellemetlen lett volna, de amit mondott, az nagyjából pontos volt.

- A tragikus az, hogy egyáltalán nincsen semmi érzéke a humor iránt - fejezte be.

- Végre is még csak tizennyolc éves.

- Olyan gyönge lettem, hogy a kisujjával fellökhetett volna, mikor ezeket a dolgokat mondta nekem. Éppúgy éreztem magam, mint Bálám, mikor a szamara könnyed társalgásba kezdett.

Vidám pillantást vetett Charlesra, de Charles még csak nem is mosolygott. Úgy látszik, nem találta olyan szellemesnek a bemondást, mint Júlia.

- El se tudom képzelni, honnan veszi ezeket az ötleteket. Mert az abszurdum lenne, hogy az egész szamárságot maga gondolta volna ki.

- Biztos abban, hogy az ő korában levő fiúk nem gondolkodnak sokkal többet, mint ahogy azt mi, idősebbek

elképzeljük? A szellemnek is van pubertása, és az eredmények sokszor különösek.

- Roger becsapta a világot azzal, hogy éveken át ilyen gondolatokat cipelt magával, és egy szót se szólt róluk. Minthogyha vádolt volna engem. - Elnevette magát. - Őszintén megvallva, mialatt Roger beszélt, úgy éreztem magam, mintha Hamlet anyja lennék - azután úgyszólván minden megszakítás nélkül: - Azon gondolkozom, vajon öreg vagyok már ahhoz, hogy Hamletet játsszam?

- De hát Gertrúd nem jó szerep, vagy igen?

Júlia őszinte nevetésben tört ki.

- Ne legyen hülye, Charles. Nem a királynét játszanám. Hanem Hamletet.

- Gondolja, hogy az való nőnek?

- Mrs. Siddons játszotta és Sarah Bernard is. Ez mintegy pecsétet tenne karrieremre, ha érti, hogy gondolom. Természetesen a drámai vers nagy nehézség.

- Beszéltem színészekkel, akik azt mondták, hogy a drámai verset nem is lehet a prózától megkülönböztetni - felelte Charles.

- Igen, de azért mégsem ugyanaz, ugye?

- Kedves volt maga Rogerhoz?

Júliát meglepte, hogy Charles ily hirtelen visszatért ahhoz a témához, de ő is visszakanyarodott mosolyogva.

- Ó, elragadó.

- Nehéz dolog, hogy az ember ne legyen türelmetlen a fiatalok képtelenségeivel szemben. Úgy adják tudtunkra, hogy kétszer kettő négy, mintha nekünk ilyesmi sosem jutott volna eszünkbe, és csalódást éreznek, hogy mi nem osztozunk meglepetésükben, amikor felfedezik, hogy a tyúk tojásokat rak. Hencegésükben és félrebeszélésükben rengeteg ostobaság

van, de azért nem minden ostobaság. Az embernek együtt kellene velük érezni; meg kellene tenni mindent, hogy megértse őket. Emlékezni kellene rá, mennyit kell elfelejteni és mennyit kell megtanulni, mikor az ember először néz szembe az élettel. Nem is olyan könnyű feladni az ember eszményeit, és a mindennapi élet nyers tényei mind keserű pirulák, amelyeket le kell nyelni. A serdülőkor szellemi konfliktusa igen súlyos is lehet, és az ember oly keveset tehet, hogy megoldja azt.

- De igazán azt hiszi, hogy van valami abban, amit Roger összebeszél? Azt hiszem, ez csak olyan kommunista halandzsa, biztosan Bécsben tanulta. Bárcsak sose küldtük volna oda.

- Talán igaza van. Lehet, hogy egy-két év múlva elveszti szem elől a dicsőség fellegeit, és beletörődik láncaiba. Lehet, hogy megtalálja azt, amit keres, ha nem Istenben, hát a művészetben.

- Nagyon nem szeretném, hogy színész legyen, ha így érti.

- Nem, nem hiszem, hogy ehhez kedve volna.

- És szerző persze nem lehet, nincs semmi humora.

- Azt hiszem, nagyon meg lesz elégedve a diplomáciai pályával. Ott az csak előnyére válik, hogy nincs humora.

- Mit tanácsol, mit csináljak vele?

- Semmit. Hagyja. Valószínűleg ez a legjobb cselekedet, amit tehet vele.

- De nem tudom megállni, hogy ne aggódjam miatta.

- Pedig nem kell. Reményei lehetnek. Maga azt hitte, hogy egy csúnya kis kacsát hozott a világra, és talán fehér szárnyú hattyú lesz belőle.

Charles nem adta meg Júliának azt, amit Júlia várt tőle, Júlia azt hitte, hogy részvevőbb lesz.

Úgy látszik, öregszik szegényke - gondolta Júlia. Kezdenek kicsúszni kezéből a dolgok. Biztosan már évek óta impotens; érdekes, hogy azelőtt sosem vettem észre.

- Azt hiszem, haza kellene mennem. Szükségem van egy hosszú alvásra.

Megkérdezte, mennyi az idő.

Júlia jól aludt, és amikor felébredt, egyszerre valami ujjongó érzés fogta el. Ma este lesz a premier. Gyönyörteljes izgalommal töltötte el az a gondolat, hogy az emberek már akkor sorban álltak a földszinti és karzati bejárat előtt, mikor elhagyta a színházat a főpróba után, és most, reggel tíz órakor, bizonyára már hosszú sor áll ott.

- Szerencse, hogy szép idejük van szegény állatoknak.

Azelőtt elviselhetetlenül ideges volt premier előtt.

Enyhén rosszul volt egész nap, és amint az órák múltak, lassanként olyan állapotba került, hogy már-már azt hitte, ott kell hagynia a színpadot. De most már, miután annyiszor ment keresztül ezen a megpróbáltatáson, sikerült bizonyos nemtörődömséget elérnie. A nap első felében csak boldog és szelíden izgatott volt; csak késő délután kezdett nyugtalan lenni. Hallgatag lett, és egyedül akart maradni. Egyúttal ingerlékeny is lett, és Michael, aki ismerte ezt már tapasztalatból, vigyázott, hogy ne akadjon Júlia útjába.

Keze és lába kihűlt, és mire a színházba ért, olyanok voltak, mint a jégcsapok. És mégis, az az aggodalom, amely eltöltötte, nem volt kellemetlen.

Aznap délelőtt Júliának nem volt más dolga, mint hogy lemenjen a Siddons Színházba délben, ismétlőpróbára; így sokáig ágyban maradt. Michael nem jött haza ebédre, mert el volt foglalva az utolsó ecsetvonásokkal, és Júlia egyedül ebédelt. Azután lefeküdt, és jól aludt egy óra hosszat. Az volt

a szándéka, hogy egész délután pihen; úgy volt, hogy hat órakor eljön Miss Philips, könnyű masszázst ad neki, hétre bent akart lenni a színházban. De mikor felébredt, annyira kipihentnek érezte magát, hogy nem volt kedve ágyban maradni, hanem elhatározta, hogy felkel, és sétál egyet. Szép, verőfényes nap volt. Minthogy a várost jobban szerette, mint a természetet, az utcákat jobban, mint a fákat, nem a parkba ment, hanem a szomszédos tereken sétálgatott, amelyek ebben az évszakban elhagyatottak voltak. Tétlenül nézegette a házakat, és azon gondolkozott, mennyivel jobb szereti mindegyiknél a sajátját. Könnyűnek, jókedvűnek érezte magát. Azután azt gondolta, ideje már, hogy hazamenjen. Éppen a Stanhope Place sarkára ért, mikor nevét kiáltotta egy hang, amelyet nem tudott nem megismerni.

- Júlia.

Megfordult és beleszaladt Tomba, kinek az arca csupa mosoly volt. Júlia nem látta Tomot, amióta visszajött Franciaországból. Tom nagyon elegáns volt szép szürke öltönyében és barna kalapjában. Arcát a nap megbarnította.

- Azt hittem, nem vagy Londonban.

- Hétfőn jöttem vissza. Nem hívtalak fel, mert tudtam, hogy el vagy foglalva az utolsó próbákkal. De ma este ott leszek; Michael adott nekem egy földszinti jegyet.

- Ó, örülök.

Tom szemlátomást örült, hogy látja Júliát. Arca mohó volt és szeme ragyogott. Júlia örömmel vette észre, hogy Tom látása nem kelt benne semmi izgalmat. Azon tűnődött, mialatt tovább beszélgettek, vajon mi is volt az, ami valaha oly mélyen izgatta Tomban.

- Vajon miért sétálsz te itt ilyenkor?

- Csak úgy kóboroltam. Éppen készültem hazamenni teázni.

- Gyere, teázz nálam.

Tom lakása a szomszédban volt. Akkor látta meg Júliát, mikor éppen hazafelé tartott.

- Hogy van az, hogy már hazajöttél?

- Ó, most nincs sok dolog a hivatalban. Tudod, az egyik beltagunk meghalt egy-két hónappal ezelőtt, és én nagyobb részesedést kapok. Ez azt jelenti, hogy mégis meg tudom tartani a lakást. Michael igazán aranyos volt ebben a dologban, azt mondta, ingyen ott lakhatom, amíg a dolgaim nem állnak jobban. Semmi kedvem sem volt kiköltözni. Gyere, úgy szeretnék neked teát csinálni.

Oly elevenen fecsegett, Júliának nevetni kellett. Ha az ember Tomot hallgatta, sosem gondolta volna, hogy valaha volt valami kettejük közt. Tom, úgy látszik, egyáltalán nem volt zavarban.

- Jó. De csak egy percig maradhatok.

- Rendben van.

Bementek az udvarba, és Júlia előrement a keskeny lépcsőn.

- Ballagj csak be a szalonba, én meg fölteszem a vizet.

Júlia bement és leült. Körülnézett a szobában, mely annyi érzésének színhelye volt. Semmi sem változott. Fényképe a régi helyén állt, de a kandalló fölött ott állt Avice Crichtonnak egy nagy fényképe is. Rá volt írva: „Tomnak, Avice." Júlia mindent magába fogadott. A szoba akár egy díszlet lehetett volna, amelyben valaha játszott; bizonytalanul ismerős, de nem jelent már semmit a számára. A szerelem, amely akkor emésztette, a féltékenység, amelyet elfojtott, az önátadás eksztázisa: mindez nem volt valóságosabb, mint egy a megszámlálhatatlan sok szerep közül, amelyet a múltban játszott. Örült közömbösségének.

Tom bejött azzal a teaabrosszal, amelyet tőle kapott, és szépen elővette a teásszervizt, amelyet szintén Júlia ajándékozott neki. Júlia nem tudta, miért kell nevetnie azon, hogy Tom még mindig nyugodtan használja Júlia kis ajándékait. Azután bejött a teával, és megitták egymás mellett ülve a díványon. Tom tovább mesélt megjavult körülményeiről. Tom kellemes, barátságos modorában elismerte, hogy azokért az ügyfelekért kap nagyobb haszonrészesedést, akiket Júlia révén szerzett a cégnek. Elmesélte neki szabadságát, amelyről éppen most tért vissza. Világos, hogy fogalma sincs róla, mekkora szenvedést okozott Júliának. Most emiatt is nevetnie kellett.

- Hallom, hogy iszonyú sikeretek lesz ma este.
- Jó volna, ugye?
- Avice azt mondja, hogy te és Michael mind a ketten nagyon jók voltatok hozzá. Vigyázz, hogy ne nőjön a nyakadra ebben a darabban.

Tom ezt tréfából mondta, de Júlia eltűnődött, vajon nem Avice mondta Tomnak, hogy ezt várja a darabtól?

- Eljegyezted?
- Nem. Szabad akar maradni. Azt mondja, egy eljegyzés ártana a karrierjének.
- Micsodájának? - A szó kicsúszott Júlia száján, mielőtt meg tudta volna állítani, de rögtön összeszedte magát. - Igen, persze, értem, hogy gondolja.
- Természetesen nem akarok az útjában lenni. Mert képzeld el, hogy a mai este után egy nagy ajánlatot kap Amerikából; hát nagyon jól meg tudom érteni, szabadon kell választania, elfogadja-e.

Az ő karrierje! Júlia nyugodtan mosolygott magában.

- Tudod, azt hiszem, te igazán angyal vagy, hogy így viselkedtél vele szemben.
- Miért?
- Ó, istenem, hát tudod, milyenek a nők!

Amint ezt mondta, átölelte Júlia derekát, és megcsókolta. Júlia fölnevetett.

- Milyen abszurd kis ember vagy.
- Mit szólnál egy kis szerelemhez?
- Ne csacsiskodj.
- Mi van abban csacsiság? Nem gondolod, hogy már elég régóta élünk különválva?
- Én a megváltozhatatlan válás híve vagyok. És mit szólna hozzá Avice?
- Ó, az más. Gyere!
- Elfelejtetted, hogy ma premierem van?
- Rengeteg időnk van addig.

Mindkét karjával magához ölelte Júliát, és lágyan megcsókolta. Júlia gúnyos szemmel nézett rá. Hirtelen elhatározta magát.

- Jól van.

Felkeltek, és a hálószobába mentek. Júlia levette kalapját, és kibújt a ruhájából. Tom megint karjai közt tartotta, mint annyiszor azelőtt. Megcsókolta Júlia behunyt szemét és kis mellét, melyre Júlia oly büszke volt. Júlia átengedte neki testét, hogy tegyen vele, amit akar, de lelke távol maradt. Visszaadta Tom csókjait kedvességből, de azon vette észre magát, hogy a szerepen gondolkozik, amelyet este játszani fog. Mintha két személy lett volna. A szerető, szerelmesének karjai közt, és a színésznő, aki már látja lelki szemei előtt a nagy, bizonytalan, sötét közönséget, és hallja a tapsvihart, amint kilép a színpadra. Mikor kevéssel később egymás

mellett feküdtek, Tom karja Júlia nyaka körül, Júlia oly tökéletesen elfelejtette Tomot, hogy egészen meg volt lepve, amikor Tom megtörte a hosszú csöndet.

- Már nem szeretsz?

Júlia kissé megölelte.

- Dehogynem, angyal. Imádlak.

- Oly furcsa vagy ma.

Júlia észrevette, hogy Tom csalódást érez. Szegény kis ember, igazán nem akarta megbántani. Hiszen nagyon édes.

- Mindig a premier jár a fejemben, nem vagyok az ma, aki máskor. Ne törődj vele.

Most, hogy végérvényesen arra a megállapításra jutott, hogy Tom nem jelent már a számára semmit, hirtelen nagy szánalmat kellett éreznie Tom iránt. Gyengéden megsimogatta Tom arcát.

- Édes bogárkám. (Vajon Michael nem felejtett el teát küldeni azoknak, akik sorba állnak? Nem kerül sokba, és az embereknek oly őrülten tetszik.) - Hát most igazán föl kell kelnem, Miss Philips hat órakor jön. Evie magánkívül lesz, nem fogja tudni elképzelni, mi történt velem.

Vidáman csevegett, mialatt felöltözött. Tudatában volt annak, bár nem nézett oda, hogy Tom valami bizonytalan nyugtalanságot érez. Fölvette kalapját, azután két kezébe vette Tom arcát, és barátságosan megcsókolta.

- Isten veled, báránykám. Mulass jól ma este!

- Sok szerencsét.

Tom kissé félszegen mosolygott. Júlia észrevette, hogy Tom nem igazodik el rajta. Júlia kiosont a lakásból, és ha nem lett volna a legnagyobb színésznő Angliában és azonkívül majdnem ötvenéves, egy lábon ugrált volna egészen a Stanhope Place-ig, amíg haza nem ért. Oly boldog volt, mint a

pinty. Kinyitotta a kaput saját kulcsával, és azután bezárta maga mögött.

– Hát határozottan van abban valami, amit Roger mondott. A szerelem nem éri meg azt a sok hűhót, amit csinálnak körülötte.

Huszonkilencedik fejezet

Négy órával később mindenen túl voltak. A darab kezdettől fogva kitűnően ment. A közönség a korai szezon dacára elegáns volt, és örült, hogy a szünet után megint színházban találja magát, és kész volt rá, hogy jól mulasson. Jó jel a kezdődő színházi szezonra nézve. Nagy taps volt minden felvonás után, és a darab végén tizenkétszer hívták ki őket a függöny elé; Júlia kétszer egyedül jött ki, és őt is meglepte, hogy milyen melegen fogadják. Elmondta azt a kis beszédet, amelyet az alkalom megkívánt, és amelyet előre elkészített. Végül az egész társulatot kihívták, és azután a zenekar rázendített a himnuszra.

Júlia elégedetten, izgatottan és boldogan ment öltözőjébe. Sohasem volt biztosabb önmagában, mint most. Sohasem játszott ragyogóbban, változatosabban és leleményesebben. A darab hosszú tirádával végződött, amelyben Júlia mint nyugalomba vonult kéjnő ostorozta annak a renyhe társaságnak, amelybe házassága révén került, könnyelműségét, haszontalanságát, erkölcstelenségét. A tiráda két oldal hosszú volt, és nem volt még egy színésznő Angliában, aki le tudta volna kötni a közönség figyelmét, mialatt előadja. De Júliának kitűnő időbeosztása, gyönyörű

hangjának modulációja, az érzelmek skáláján való feltétlen uralkodása révén sikerült a technika egy csodájával ezt a tirádát a darab izgalmas, majdnem látványos csúcspontjává tenni. Egy heves cselekmény nem lehetett volna izgalmasabb, sem egy váratlan kibontakozás nem lehetett volna meglepőbb. Az egész garnitúra kitűnő volt, Avice Crichtont kivéve.

Júlia halkan zümmögött magában, mialatt öltözőjébe ment.

Michael majdnem mindjárt utánajött.

- Úgy látszik, nagy siker. - Megölelte és megcsókolta Júliát. - Istenem, hogy játszottál!

- Te sem voltál rossz, szívem.

- Ez az a fajta szerep, amit el tudok játszani a fejemmel - válaszolta könnyedén; mindig szerény volt, ha játékáról volt szó. - Hallottad, mit műveltek a hosszú beszéded alatt? A kritikusok hasra kell hogy essenek.

- Ó, tudod, milyenek. Csak a nyavalyás darabra figyelnek, és a végén írnak rólam is három sort.

- Te vagy a legnagyobb színésznő a világon, édes, de bizony isten, aljas vagy.

Júlia szeme tágra nyílt, a legőszintébb meglepetés kifejezése gyanánt.

- Michael, hát már miért?

- Ne nézz olyan ártatlanul magad elé. Nagyon jól tudod. Csak nem gondolod, hogy becsapsz egy ilyen agg rókát, mint én?

Michael csillogó szemmel nézett Júliára, akinek nagyon nehezére esett, hogy ne nevesse el magát.

- Oly ártatlan vagyok, mint egy ma született bárány.

- Na ne mondd! Ha valaha valaki szántszándékkal tönkretette valakinek a fellépését, akkor te tetted tönkre Avice-t. Nem is tudok haragudni rád, olyan szépen csináltad.

Júlia most már nem tudta elrejteni azt a kis mosolyt, mely ajkán kunkorodott. A dicséret mindig kedves a művésznek. Avice egyetlen nagy jelenete a második felvonásban volt. Júliával volt ez a jelenete, és Michael a próbákon úgy állította be, hogy az egész jelenet Avice-é legyen. A darab is csakugyan ezt kívánta meg, és Júlia, mint mindig, most is elfogadta a próbákon Michael utasítását. Avice-t világoskékbe öltöztették, hogy jobban kihozzák szeme kék színét, és hangsúlyozzák szőke haját. A kontraszt kedvéért Júlia magának kellemes sárga színű ruhát választott. A főpróbán ez volt rajta. De ugyanakkor rendelt egy másik ruhát is, csillogó ezüstszínűt, és Michael meglepetésére és Avice rémületére ez volt rajta, mikor a második felvonásban belépett. Ragyogása és az, ahogy magára vonta a fényt, ráirányította a közönség figyelmét. Avice kék ruhája vele összehasonlítva fakónak látszott. Mikor elértek a fontos jelenethez, amelyben együtt játszottak, Júlia, mint a bűvész, aki egy nyulat varázsol elő a kalapjából, egy bíborszínű nagy sifonzsebkendőt varázsolt elő valahonnan, és azzal játszott. Meglobogtatta, kiteregette, mintha meg akarná nézni, összecsavarta, homlokát törölte, finoman belefújta az orrát. A közönség mintegy elbűvölve, nem tudta levenni a szemét a vörös rongyról. És hátrament a színpad távolibb részébe, úgyhogy Avice-nek, ha hozzá beszélt, hátat kellett fordítani a közönségnek, és mikor egymás mellett ültek a díványon, megfogta Avice kezét, impulzív módon, ami a közönségnek úgy tűnt, mintha csodálatosan természetes volna - és így jól hátraülve, kényszerítette Avice-t, hogy profilját fordítsa a ház felé. Júlia a próbákon már rég észrevette, hogy Avice-nek profilból olyan a kifejezése, mint egy juhnak. A szerző Avice-nek olyan jó bemondásokat adott, hogy az első próbán a színészek majd

megszakadtak a nevetéstől. De mielőtt a közönség igazán rájöhetett volna, hogy milyen mulatságosak ezek, Júlia közbevágott válaszával, és a közönség, csak hogy jól hallhassa, mit mond, elfojtotta nevetését. A jelenet, amely rendkívül mulatságosnak volt szánva, erőltetetté, és a szerep, amelyet Avice játszott, bizonyos fokig gyűlöletessé vált. A tapasztalatlan Avice, mikor nem jött az a nevetés, amit várt, megzavarodott. Hangja kemény lett, gesztusai ügyetlenek. Júlia elvette tőle a jelenetet, és bámulatos virtuozitással játszotta el. De végső kardcsapása mégis véletlenül jött. Avice-nek hosszan kellett beszélnie, és Júlia vörös zsebkendőjét idegesen összegyűrte egy gombócba. Ez a játék csaknem automatikusan eszébe juttatott egy arckifejezést, zavart szemmel nézett Avice-re, és két nehéz könnycsepp futott végig az arcán. Az ember érezte, milyen szégyennel tölti el a lány könnyelműsége, az ember látta, mennyire fáj neki, hogy ily brutális módon gúnyt űznek szegény kis eszményeiből, a becsületességéből és a jóság utáni vágyból. Az epizód nem tartott tovább, mint egy percig, de abban a percben a könnyei és rémült tekintete által Júlia megmutatta a nő életének szennyes nyomorúságát a maga meztelenségében. Ez volt Avice vége.

- És olyan marha voltam, még arra gondoltam, hogy szerződtetem - mondta Michael.

- Hát nem szerződteted?

- Hallod, miután te ledöfted? Azt már nem! Haszontalan kis nő, hát ilyen féltékeny vagy? Csak nem gondolod, hogy jelent a számomra valamit? Tudhatnád már, hogy nekem te vagy az egyetlen nő a világon.

Michael azt hitte, hogy Júlia azért csinálta ezt a trükköt, mert ő meglehetősen hevesen flörtölt Avice-szel, és bár Avice-nek

persze ez nagy szerencsétlenség, Michaelnak mégiscsak hízelgett kissé a dolog.

- Te vén szamár - mosolygott Júlia, aki tudta jól, hogy mit gondol Michael, és majd megpukkadt, úgy mulatott Michael tévedésén. - Végre is te vagy a legszebb férfi Londonban.

- Lehet, nem tudom. De azt sem tudom, mit fog szólni a szerző. Beképzelt kis majom, és ez a jelenet nem is hasonlít ahhoz, amit ő írt.

- Ó, bízd csak rám. Majdcsak elintézem.

Kopogtak, és belépett maga a szerző. Júlia elragadtatott felkiáltással odament hozzá, megölelte, és megcsókolta mind a két arcát.

- Meg van elégedve?

- Úgy látszik, mintha siker volna - felelte a szerző, de kissé hűvösen.

- Angyalom, egy évig fog menni. - Kezét a szerző válIára tette, és a szemébe nézett. - Hanem hogy maga milyen gonosz ember!

- Én?

- Majdnem elrontotta a játékomat. Mikor a második felvonásban ahhoz a részhez értem, és hirtelen megláttam, hogy mit jelent, majd összetörtem. Maga nagyon jól tudta, hogy mi van abban a jelenetben, hiszen maga a szerző; miért tűrte, hogy mi egész idő alatt úgy játsszuk a próbán, mintha nem volna benne semmi több, mint amit a felszínen lát az ember? Mi csak színészek vagyunk, hogyan várhatja tőlünk, hogy belelássunk a maga mélységeibe? Ez a legjobb jelenet a maga darabjában, és én majdnem lelőttem. Senki más a világon nem tudta volna ezt megírni, csak maga. A darab ragyogó, de az a jelenet több mint ragyogó, az zseniális.

A szerző elpirult. Júlia hódolattal nézett rá. A szerző félénk és boldog és büszke lett.

(- Huszonnégy órán belül ez a muki el fogja hinni, hogy csakugyan így értette azt a jelenetet.)

Michael ragyogott.

- Jöjjön az én öltözőmbe, igyunk meg egy pohár whisky-szódát. Biztosan szüksége lesz rá ennyi izgalom után.

Amint kimentek, Tom jött be. Tom arca kipirult az izgalomtól.

- Édes, óriási volt! Egyszerűen bámulatos volt. Nahát, micsoda előadás!

- Tetszett neked? Avice jó volt, ugye?

- Dehogy, pocsék.

- Hogy érted, drágám? Azt hittem, hogy bájos volt.

- Egyszerűen padlót törültél vele. Még csak csinos sem volt a második felvonásban.

Avice karrierje!

- Mondd, mit csinálsz utána?

- Dolly estélyt ad a tiszteletünkre.

- Nem mondhatnád le, és inkább velem jönnél vacsorázni? Őrülten szerelmes vagyok beléd.

- Ne beszélj butákat! Nem hagyhatom cserben Dollyt.

- De tedd meg!

Tom szeme mohó volt. Júlia látta, hogy úgy megkívánja, mint soha azelőtt, és örült diadalának. De határozottan megrázta a fejét. A folyosóról sok ember beszélgetésének a hangja jött be, és mind a ketten tudták, hogy egy csomó barátjuk vergődik keresztül a keskeny folyosón, hogy gratuláljon Júliának.

- A fene egye meg ezeket az embereket mind. Istenem, hogy szeretnélek megcsókolni! Reggel majd telefonálok.

Az ajtót felrántották, és Dolly kövéren, izzadva, kibuggyanva a lelkesedéstől, beúszott egy tömegnek az élén, amely fulladásig megtöltötte az öltözőt. Júlia tűrte, hogy mindnyájan végigcsókolják. Többek közt volt ott három-négy jól ismert színésznő, akik nem fukarkodtak a dicsérettel. Júlia gyönyörűen megjátszotta a mesterkéletlen szerénységet. A folyosó most már tele volt emberekkel, akik legalább látni akarták egy pillanatra. Dolly utat kellett hogy törjön magának.

- Igyekezz, hogy ne késs el túlságosan - mondta Júliának -, isteni estély lesz.

- Jövök, mihelyt lehet.

Végre megszabadult a tömegtől, és miután levetkőzött, kezdte levenni a festéket. Michael jött be köntösben.

- Júlia, kérlek, egyedül kell menned Dolly estélyére. El kell intéznem a sajtót, és nem mehetek el.

- Nem baj.

- Már várnak is rám. Viszontlátásra reggel.

Michael kiment, és Júlia egyedül maradt Evie-vel. A ruha, amelyet kiválasztott Dolly estélye számára, ott feküdt egy széken. Júlia bekente az arcát tisztító krémmel.

- Evie, Mr. Fennell föl fog hívni holnap reggel. Mondd neki azt, hogy nem vagyok otthon.

Evie a tükörbe nézett, és elkapta Júlia tekintetét.

- És ha megint felhívja?

- Nem akarom megbántani szegény báránykát, de az az érzésem, hogy nagyon el leszek foglalva most egy ideig.

Evie hangosan szipákolt, és meglehetősen gusztustalan szokásához híven végighúzta mutatóujját orra tövén.

- Értem - mondta szárazon.

- Mindig mondtam, hogy nem vagy olyan buta, mint ahogy kinézel. - Júlia tovább dolgozott az arcán.

- Mit csinál az a ruha azon a széken?
- Az? Az a ruha, amire mondta, hogy felveszi az estélyre.
- Tedd el. Nem mehetek el az estélyre Mr. Gosselyn nélkül.
- Mióta?
- Fogd be a szád, vén bestia. Telefonálj és mondd meg, hogy szörnyen fáj a fejem, és le kellett feküdnöm, de Mr. Gosselyn elmegy, ha csak egy mód van rá.
- De hiszen az estélyt egyenesen a maga tiszteletére adják. Mégsem égetheti így le azt a szegény öreg nőt.

Júlia dobbantott lábával.

- Nem akarok estélyre menni. Nem akarok estélyre menni.
- Nincs is otthon semmi ennivaló.
- Nem akarok hazamenni. Elmegyek, és megvacsorázom egy vendéglőben.
- Kivel?
- Egyedül.

Evie megzavarodva nézett rá.

- A darabnak sikere van, ugye?
- Igen. Mindennek sikere van. Fent ülök a fán és énekelek. Egyedül akarok lenni, és jól akarom érezni magam. Telefonálj a Berkeleybe és mondd meg nekik, hogy tartsanak fenn egy egyszemélyes asztalt a kisteremben. Ők már tudni fogják, mit akarok.
- De mi van magával?
- Soha életemben nem lesz még egy ilyen percem, mint ez. Nem akarom senkivel sem megosztani.

Mikor Júlia letisztította az arcát, úgy hagyta. Sem az ajkát nem festette ki, sem az arcára nem tett rúzst. Fölvette megint a barna kabátot és szoknyát, amiben a színházba jött, és ugyanazt a kalapot. Filckalap volt karimával, a karimát lehúzta a szemére, hogy lehetőleg elrejtse az arcát.

Mikor kész volt, megnézte magát a tükörben.

- Olyan vagyok, mint egy szorgalmas varrónő, akit otthagyott a férje, és ki veheti rossz néven a férjtől? Egy lélek sem fog rám ismerni.

Evie telefonált a portásfülkéből, és mikor visszajött, Júlia megkérdezte, hogy sok ember vár-e rá.

- Hát vagy háromszázan.
- Fene egye meg.

Hirtelen vágyat érzett, hogy ne lásson senkit, és őt se lássa senki. Egy órát az ismeretlenség homályában akart tölteni.

- Szólj a tűzoltónak, hogy engedjen ki elöl, veszek egy taxit, és mihelyt kint vagyok, tudasd a tömeggel, hogy hiába várnak.
- A jó ég tudja, mi vár rám - mondta Evie sötéten.
- Te vén tehén.

Júlia kezébe vette és megcsókolta Evie pirosra mázolt arcát; azután kiosont az öltözőjéből, a színpadon és a vasajtón át az elsötétített nézőtérre.

Júlia egyszerű álöltözete nyilván jól sikerült, mert mikor beért a Berkeley kistermébe, amelyet különösen szeretett, a főpincér nem ismerte meg mindjárt.

- Van egy sarok, ahova benyomhat engem? - kérdezte Júlia bizalmatlanul.

Hangja és a másodszori ránézés megmondta a pincérnek, hogy ki ő.

- Kedvenc asztala várja, Miss Lambert. A telefonba azt mondták, hogy egyedül lesz.

Júlia bólintott, és a pincér odavezette egy asztalhoz a terem sarkában.

- Hallom, nagy sikere volt ma este, Miss Lambert.
- Milyen gyorsan mennek a jó hírek!
- Mit hozhatok?

A főpincér meg volt lepve, hogy Júlia egyedül fog vacsorázni, de az egyetlen érzés, amit szakmájában a klienseknek mutathatott, az volt, hogy boldog, ha látja őket.

- Olyan fáradt vagyok, Angelo.

- Kezdetnek egy kis kaviárt, Madame, vagy talán osztrigát?

- Osztrigákat kérek, Angelo, de kövéreket.

- Magam fogom kiválasztani, Miss Lambert, és mi jöjjön azután?

Júlia nagyot sóhajtott, mert most nyugodt lelkiismerettel rendelhette azt, ami az eszében járt állandóan a második felvonás vége óta. Úgy érezte, hogy megérdemel egy lakomát, hogy megünnepelje diadalát, és ez egyszer úgy gondolta, szélnek eresztheti a bölcs óvatosságot.

- Rostonsültet hagymával, Angelo, pommes frites-t és egy üveg Bass-sört. Hozza ezüstkorsóban.

Valószínűleg tíz év óta nem evett pommes frites-t. De milyen alkalom volt ez a mai! Szerencsés véletlen folytán ezen a mai napon megerősítette helyzetét a közönség előtt, egy olyan előadással, melyet csak káprázatosnak lehet nevezni, elintézve egy régi baját, egyetlen leleményes ötlettel kiirtotta Avice-t, és megmutatta Tomnak, milyen szamár volt, és legfőképpen bebizonyította önmagának, minden kétséget kizáró módon, hogy megszabadult abból a kínos rabságból, amelyben sínylődött. Gondolatai egy pillanatig Avice körül csapongtak.

- Ostoba kis nő, az én utamba akart állni. De holnap majd hagyom, hogy nevessenek a bemondásain.

Megjöttek az osztrigák, és Júlia nagy gyönyörűséggel ette meg őket. Megevett két barna vajas kenyeret azzal a boldog érzéssel, hogy kárhozatba dönti ezzel halhatatlan lelkét, és nagyot húzott az ezüstkorsóból.

- Sör, isteni sör - mormolta.

Maga előtt látta, mily hosszúra nyúlna Michael ábrázata, ha tudná, mit cselekszik Júlia. Szegény Michael, azt képzelte, hogy Júlia azért végezte ki Avice jelenetét, mert azt hitte, hogy Michael túlságosan figyelmes az iránt a hülye kis szőke iránt. Igazán szánalmas, hogy milyen ostobák a férfiak. Még ők mondják, hogy a nők hiúk, mikor a nők szerény ibolyák a férfiakkal összehasonlítva. Nevetnie kellett, ha Tomra gondolt. Tom megkívánta őt aznap délután, és még jobban megkívánta aznap este. Nagyszerű arra gondolni, hogy Tom nem jelent a számára többet, mint egy díszletmunkás. Az ember önbizalmát nagyon megnöveli, ha érzi, hogy nincs semmi baj a szívével.

A termet, amelyben ült, három boltív kötötte össze a nagy étteremmel, ahol vacsoráztak és táncoltak; a tömegben kétségkívül volt bizonyos számú ember, aki ott volt a színházban is. Hogy meg lennének lepve, ha tudnák, hogy az a csendes kis nő a szomszédos terem sarkában, akinek az arcát félig eltakarja filckalapja, az Júlia Lambert. A függetlenség kellemes érzése hatotta át, hogy ilyen ismeretlenül és észrevétlenül ült ott. Most ők játszottak neki, és ő volt a közönség. Egy rövid pillanatra látta őket, amint elmentek a boltív előtt, fiatalembereket fiatal nőkkel, fiatalembereket nem is olyan fiatal nőkkel, férfiakat kopasz fejjel és férfiakat kövér hassal, viharvert öreg nőket, akik kétségbeesve kapaszkodtak a fiatalság festett látszatába. Némelyikük szerelmes volt, és némelyikük féltékeny, és némelyikük közömbös.

Megérkezett a sültje. Éppen úgy volt elkészítve, ahogy szerette, és a hagyma ropogós és barna volt. Finoman ette a

pommes frites-t ujjával, kiélvezve mindegyiket, mintha meg akarná állítani az elfutó pillanatot.
- Mi a szerelem a hagymás rostonsülthöz képest? - kérdezte. Elbűvölő dolog egyedül lenni és szabadjára engedni gondolatait. Még egyszer Tomra gondolt, és lelkében humorosan vállat vont.
- Mulatságos élmény volt.
Valamikor bizonyára hasznát fogja venni. A táncosok a boltíven keresztül nézve annyira olyanok voltak, mintha egy jelenet volna egy darabban, hogy megint eszébe jutott egy gondolat, amely először St. Malóban bukkant fel benne. A szenvedés, amelyet érzett, mikor Tom elhagyta, emlékezetébe idézte Racine Phaedráját, amelyet lánykorában az öreg Jane Taitbout-val tanult. Megint elolvasta a darabot. A gyötrelmek, amelyek Theseus királynő asszonyát sújtották, azok a gyötrelmek voltak, amelyek őt is sújtották, és arra kellett gondolnia, milyen szembeszökő hasonlóság van kettejük helyzetében. Ez olyan szerep, amelyet el tudna játszani; jól tudja, milyen érzés az, ha az embert otthagyja egy fiatalember, akit szeret. Istenem, hogy tudná alakítani! Tudta, miért játszott tavasszal olyan rosszul, hogy Michael jobbnak látta becsukni a színházat: azért, mert érezte azokat az érzéseket, amelyeket ábrázolt. Azt nem lehet. Az ember keresztül kell hogy ment legyen az érzéseken, de csak akkor tudja játszani őket, ha már túl van rajtuk. Eszébe jutott, hogy Charles egyszer azt mondta neki, hogy a költészet forrása az érzelem, amelyre az ember nyugalomban emlékszik vissza.
- A költészethez nem értek, de a színjátszásra mindenesetre igaz ez. Milyen okos ember szegény öreg Charles, hogy ilyen eredeti ötletei vannak. Ez is mutatja, milyen baj, ha az embereket elhamarkodva ítéljük meg. Az ember azt hinné,

hogy az arisztokrácia csupa tökfejből áll, és akkor hirtelen előáll az egyikük valami ilyesmivel, ami olyan jó, hogy az embernek elakad a lélegzete.

De Júlia mindig úgy érezte, hogy Racine nagy hibát követett el, hogy a hősnőt a harmadik felvonásig nem hozta a színpadra.

- Természetesen én nem engednék meg ilyen szamárságot, ha én játszanám. Jó, egy fél felvonáson át elő lehet készíteni a belépésemet, ha mindenáron akarod, hanem az untig elég.

Miért ne venne rá egy drámaírót, hogy írjon neki egy darabot erről a témáról, vagy prózában, vagy rövid soros, rímes versekben, de nem nagyon sok rímmel. Ezt el tudná játszani, és méghozzá hatásosan. Jó gondolat, kétségkívül, és azt is tudta, milyen ruhákat hordana, nem azokat a lengő drapériákat, amelyekbe Sarah burkolta magát, hanem rövid görög tunikát, amilyet egy reliefen látott a British Museumban, Charlesszal.

- Milyen mulatságos is ez! Az ember elmegy azokba a múzeumokba és képtárakba, és arra gondol, hogy milyen szörnyen unalmasak, és azután, mikor az ember legkevésbé sem várná, rájön, hogy valamit, amit látott, fel lehet használni. Ez is mutatja, hogy a művészet és a hasonló dolgok tulajdonképpen nem is időpocsékolás.

Lábai természetesen tunikához valók voltak, de vajon lehet tragikus az ember tunikában?

Ezen két-három percig komolyan elgondolkozott. Mikor szívét emészti a közömbös Hippolytus miatt (és elmosolyodott, mikor arra gondolt, hogy Tom elsőrangú ruháiban mint ifjú görög vadász maskarádézhatna), vajon igazán ki tudna hozni minden hatást bőséges drapériák nélkül

is? A megoldás lehetősége izgatta. De azután fején átfutott egy gondolat, mely egy pillanatra elvette bátorságát.

- Jó, jó, de hol vannak a drámaírók? Sarahnak ott volt Sardou, Dusénak D'Annunzio, de ki van nekem? „A skót királynőnek szép kis gyermeke van, és én csak egy meddő tőke vagyok."

De nem hagyta, hogy ez a mélabús gondolat sokáig megzavarja nyugalmát. Olyannyira emelkedett hangulatban volt, képesnek érezte magát, hogy drámaírókat teremtsen a sötét semmiből, mint ahogy Deucalion embereket teremtett a rét köveiből.

- Micsoda butaság volt az, amit Roger mondott a napokban, és szegény Charles milyen komolyan vette. Roger nagyképű kis szamár, ez az egész.

Egy gesztussal a táncterem felé mutatott. A lámpákat részben eloltották, és onnan nézve, ahol Júlia ült, még inkább olyan volt, mint egy jelenet egy darabban. „Az egész világ egy színpad, és a férfiak és nők mind csak játszanak." Pedig ez az illúzió, ami a boltíven keresztül látszik; mi, a színészek, mi vagyunk a valóság. Ez a válasz Rogernak. Ők csak a mi nyersanyagunk. Mi vagyunk az ő életük értelme. Fogjuk az ő buta kis érzelmeiket, és művészetté változtatjuk, szépséget teremtünk belőlük, és az ő jelentőségük az, hogy közönséget alkotnak, amelyre nekünk szükségünk van, hogy önmagunkat teljesítsük. Ők a hangszer, amelyen mi játszunk, és mit ér egy hangszer, ha nincs valaki, aki játsszék rajta?

Ez a gondolat felvidította, és egy-két percig jókedvűen forgatta magában. Agya csodálatosan tiszta volt. Roger azt mondja, hogy mi nem is vagyunk. Pedig hát csak mi vagyunk. Ők az árnyék, és mi adjuk nekik a testet. Mi vagyunk a jelképei mindannak a zavaros, céltalan küzdelemnek, amit ők

életnek neveznek, és csak a jelkép az, ami valóságos. Ők azt mondják, hogy a színjátszás csak altatás. Ez az altatás az egyetlen valóság.

Ily módon Júlia saját fejéből újra megteremtette a plátói idea-tant. Ez nagy ujjongással töltötte el. Hirtelen barátság hulláma fogta el a roppant névtelen közönség iránt, amely csak azért van, hogy alkalmat adjon neki önmaga kifejezésére. Magasan a hegycsúcson állva, lenézett az emberek megszámlálhatatlan sok tevékenységére. Úgy érezte, hogy csodálatosan szabad minden földi köteléktől, és ez olyan ekszt ázis volt, hogy evvel összehasonlítva semminek sem volt értéke. Úgy érezte magát, mint egy mennyei szellem.

A főpincér odajött hízelgő mosollyal.

- Meg van elégedve mindennel, Miss Lambert?

- Nagyon. Tudja, különös, hogy az emberek mennyire különböznek. Mrs. Siddons imádta a borjúszeletet; én pedig egyáltalán nem vagyok olyan ebben, mint ő; én a steaket imádom.